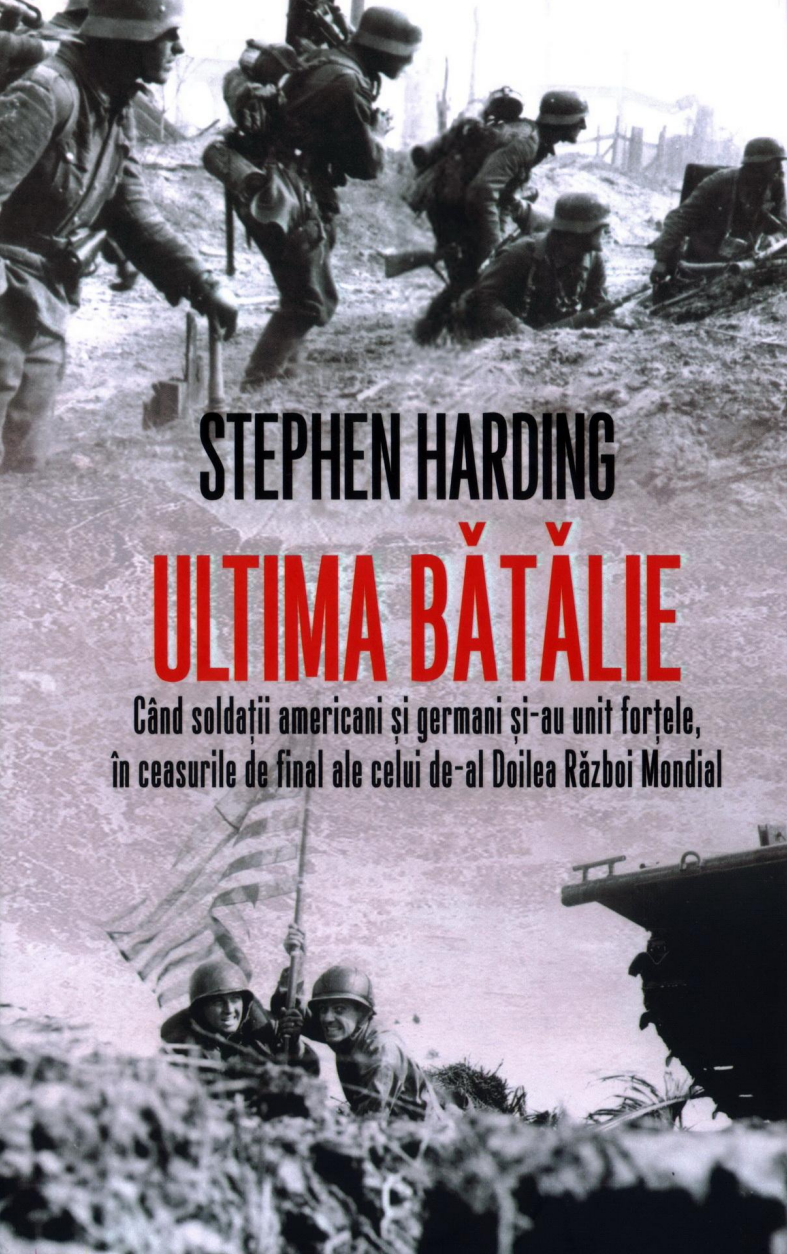

STEPHEN HARDING

ULTIMA BĂTĂLIE

Când soldații americani și germani și-au unit forțele,
în ceasurile de final ale celui de-al Doilea Război Mondial

biblioteca rao

STEPHEN HARDING

Ultima bătălie

CÂND SOLDAȚII AMERICANI
ȘI GERMANI ȘI-AU UNIT FORȚELE,
ÎN CEASURILE DE FINAL ALE CELUI
DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HARDING, STEPHEN
Ultima bătălie : când soldaţii americani şi germani şi-au unit forţele, în ceasurile de final ale celui de-al Doilea Război Mondial / Stephen Harding; trad.: Lingua Connexion. - Bucureşti : RAO Distribuţie, 2017
Conţine bibliografie
Index
ISBN 978-606-8516-85-1

94

Editura RAO
Str. Bârgăului nr. 9–11, Bucureşti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

Stephen Harding
The Last Battle:
When U.S. and German Soldiers
Joined Forces in the Waning Hours
of World War II in Europe

© 2013 by Stephen Harding
Publicat prin înţelegere
cu Mendel Media Group LLC
din New York
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:
Lingua Connexion

© RAO, 2015
pentru versiunea în limba română

2017

ISBN 978-606-8516-85-1

Ca întotdeauna, pentru Mary, cu dragoste

CUPRINS

Introducere 11
Capitolul 1. O fortăreață în munți 15
Capitolul 2. Primii sosiți 47
Capitolul 3. Iubiți, prieteni și rivali 77
Capitolul 4. Un pericol tot mai mare 115
Capitolul 5. Un viitor nesigur 155
Capitolul 6. Tanchiști în marș 192
Capitolul 7. Un castel asediat 227
Capitolul 8. Urmări 270
Mulțumiri 291
Bibliografie 296
Note 307
Index 350

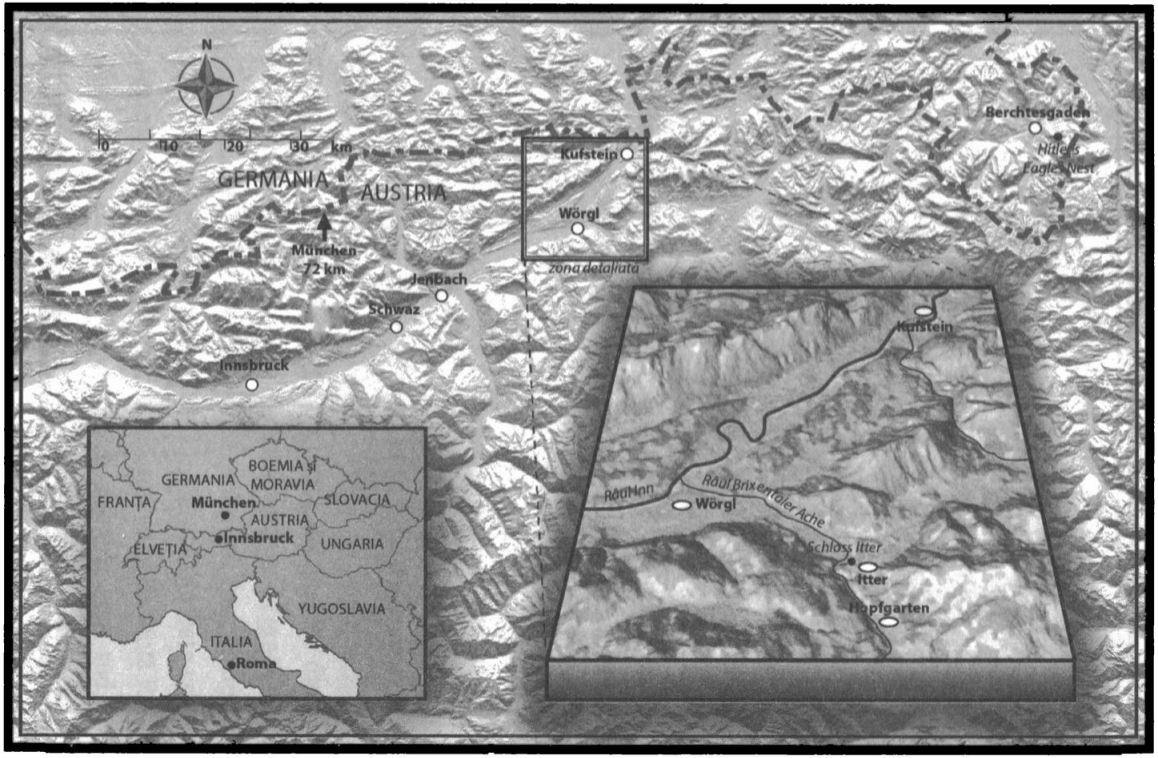
N
0
10
20
30
km
GERMANIA
AUSTRIA
München
72 km
Jenbach
Schwaz
Innsbruck
Kufstein
Wörgl
zona detaliată
Berchtesgaden
Hitler's
Eagle's Nest
Kufstein
Rau Hinn
Wörgl
Raul Brixentaler Ache
Schloss Itter
Itter
Hopfgarten
GERMANIA
BOEMIA şi
MORAVIA
FRANŢA
München
SLOVACIA
AUSTRIA
Innsbruck
ELVEŢIA
UNGARIA
YUGOSLAVIA
ITALIA
Roma

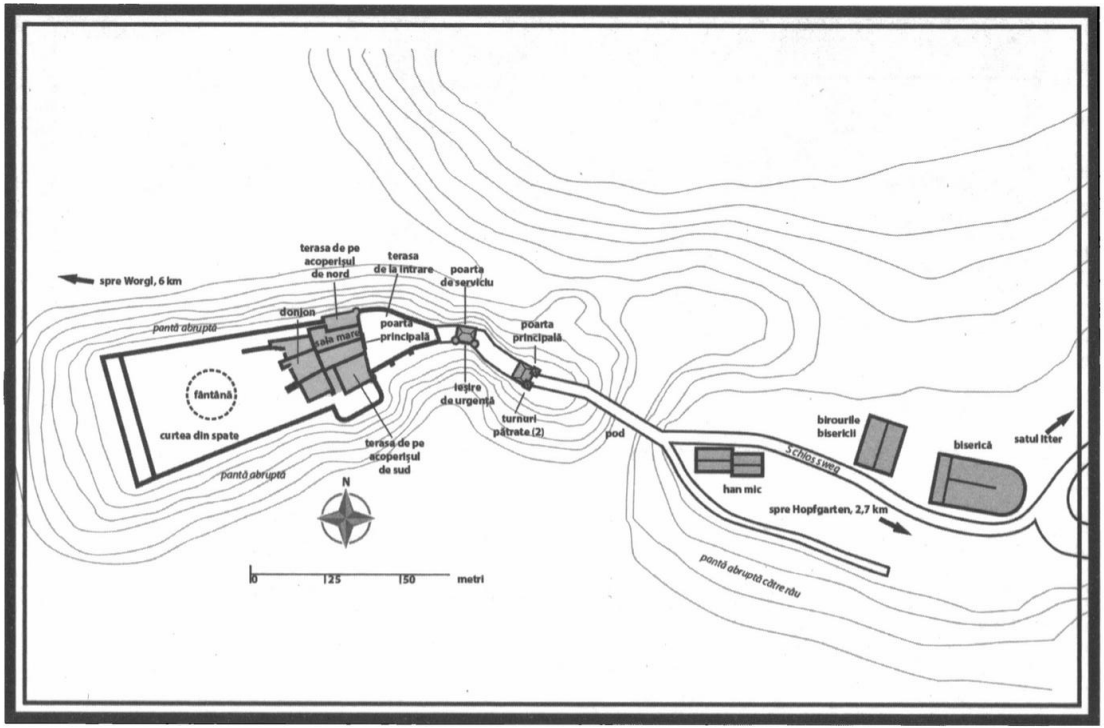
spre Worgl, 6 km
terasa de pe acoperișul de nord
terasa de la intrare
poarta de serviciu
donjon
pantă abruptă
sala mare
poartă principală
poarta principală
fântână
curtea din spate
ieșire de urgență
turnuri pătrate (2)
pod
birourile bisericii
biserică
satul Itter
terasa de pe acoperișul de sud
pantă abruptă
N
han mic
Schloss weg
spre Hopfgarten, 2,7 km
0
125
150
metri
pantă abruptă către râu

INTRODUCERE

În dimineața zilei de 4 mai 1945, căpitanul John C. „Jack" Lee Jr stătea, cu picioarele încrucișate, pe turela tancului său, modelul Sherman M4, comparând străzile înguste din fața sa cu topografia terenului din harta pe care o avea deschisă pe jumătate pe genunchi. Lee, un tip îndesat în vârstă de douăzeci și șapte de ani, din Norwich, New York, își petrecuse ultimele cinci luni conducând Compania B din batalionul 23 tancuri – și, de multe ori, cea mai mare parte a Diviziei 12 Blindate Americane – pe parcursul unei înaintări impetuoase prin Franța către Germania, iar acum în ceea ce aveau să fie ultimele zile ale războiului din Europa, prin Tirolul austriac.

Tancul lui era staționat la intersecția a două străzi din orașul Kufstein, Austria, la cinci kilometri sud-est de granița cu Germania, pe malul sudic al vijeliosului râu Inn. Toate cele trei companii ale batalionului 23 trecuseră frontiera cu o zi înainte, deschizând calea Comandamentului de luptă R al Diviziei 12 Blindate, în înaintarea acestuia spre sud, plecând din suburbiile orașului München. Compania lui Lee condusese intrarea în Kufstein și se luptase pentru a-și croi

drum printr-o baricadă germană bine apărată, înainte de a curăța rapid orașul de cei câțiva apărători ai săi. Acum, cu situația stabilă și cu Divizia 36 Infanterie înaintând pentru a-și asuma controlul zonei, Lee și oamenii lui își puteau permite câteva momente de odihnă.

La numai câțiva kilometri spre sud-est, un alt ofițer își studia harta, încercând să anticipeze ce aveau să le aducă următoarele ore lui și oamenilor lui. Josef „Sepp" Gangl, un maior decorat al armatei germane, născut în Bavaria, știa că valul de americani se îndrepta spre el și că sosirea acestora avea să fie, probabil, anunțată de bubuitul barajelor de artilerie, de urletul focului tancurilor și de răpăielile armelor automate.

Gangl nu era preocupat de ideea propriei morți; se obișnuise cu aceasta luptând împotriva rușilor pe Frontul de Est și a aliaților în Normandia. Era preocupat mai degrabă de soarta oamenilor pe care-i conducea, pentru că nu erau cu toții soldați, iar mulți nu erau nici măcar germani. Cu numai câteva zile în urmă, știind că războiul era pierdut și, nedorind să mai piardă alte vieți într-o luptă în care încetase de mult să mai creadă, Gangl se alăturase rezistenței antinaziste din Austria. Singurul său scop era să împiedice valul de americani – și, dacă era cazul, orice unități germane încă loiale Führerului și Reichului – să-i măcelărească pe oamenii care aleseseră să-l urmeze.

În vârful unui promontoriu stâncos care domina câmpia pe unde americanii aveau să avanseze în curând, mai mulți

francezi gălăgioşi meditau, de asemenea, la ceea ce avea să le ofere soarta. Privind spre fortificaţiile unui castel care stătea, de secole, în vârful muntelui şi care fusese închisoarea lor până în acea dimineaţă, bărbaţii ştiau că libertatea nu le oferea nicio protecţie împotriva furiei călitelor unităţi SS, care încă mişunau prin pădurea deasă din jurul lor. Aveau nevoie să fie salvaţi, iar acest lucru trebuia să se întâmple repede. Dacă nu primeau ajutor până la apus, mai mult ca sigur aveau să moară între zidurile fortăreţei tiroleze.

Lui Jack Lee îi era foarte greu să se concentreze asupra hărţii din cauza căldurii soarelui de primăvară, dar şi a propriei epuizări. Era extenuat şi spera, cu mai multă ardoare decât îi lăsa pe oamenii lui să vadă, că la Kufstein avea să conducă ultima bătălie a Companiei B. La fel ca aproape oricare alt soldat din teatrul de operaţiuni european, Lee ştia că războiul se putea termina în orice moment – Adolf Hitler îşi luase viaţa în urmă cu doar cinci zile şi organizata rezistenţă germană se prăbuşea – şi, deşi tânărului ofiţer nu i-ar fi plăcut, din anumite motive, să vadă conflictul terminându-se, nu dorea ca vreunul dintre oamenii săi să se numere printre ultimii americani ucişi în Europa.

În timp ce Lee medita la ceea ce ar fi însemnat sfârşitul războiului pentru el şi pentru tanchiştii lui, în josul drumului se derulau evenimente care aveau să spulbere visul de pace al oamenilor săi. Deşi nu ştia încă, Lee avea să fie aruncat într-o bătălie nedorită, care includea castelul

alpin al cărui semn era ascuns sub o îndoitură a hărții sale, un grup combativ de prizonieri de război francezi, o alianță dificilă cu inamicul, o luptă pe viață și pe moarte cu șanse minime de victorie și ultima – și de departe cea mai ciudată – luptă terestră specifică celui de-al Doilea Război Mondial în Europa.

CAPITOLUL 1

O FORTĂREAȚĂ ÎN MUNȚI

Castelul care urma să joace în curând un rol atât de important în viața lui Jack Lee se afla la o distanță de douăzeci de kilometri sud-est față de locul în care tânărul ofițer stătea cățărat pe tancul său. Schloss Itter, cum se numea în germană, era situat pe un deal care domina intrarea în valea Brixental din Austria. Construcția era amplasată deasupra unei râpe, având un pod scurt care lega castelul de versantul muntelui. Satul Itter se întindea la estul castelului, la vreo 800 de metri deasupra nivelului mării, cuibărindu-se la poalele muntelui Hohe Salve, un masiv cu o înălțime de 2 000 de metri aflat în regiunea istorică alpină denumită Tirol.

Deși acest aspect nu avea să-i intereseze prea tare pe Lee și pe oamenii lui în orele care urmau să vină, castelul Itter avea deja o istorie lungă, bogată și deseori zbuciumată. Împrejurimile fuseseră locuite cel puțin din epoca mijlocie a bronzului (1800–1300 î.H.), iar faptul că văile râurilor Inn și Brixental ofereau o cale directă și destul de accesibilă între Europa Centrală și Peninsula Italică transformase Tirolul

într-o regiune cât se poate de prielnică izbucnirii unor conflicte. Cucerită de Roma în anul 15 î.H., regiunea fusese invadată succesiv de ostrogoți, diverse triburi germanice, precum și de francii lui Carol cel Mare. În secolul al IX-lea, Tirolul ajunsese sub stăpânirea bavarezilor, care ridicaseră două donjoane de piatră și un zid care înconjura vârful dealului, ce avea să devină mai târziu vatra castelului Schloss Itter, iar în anul 902, contele Radolt trecuse situl fortificat în proprietatea Diocezei Romano-Catolice din Regensburg[1].

Încercând să își protejeze mai bine posesiunile tiroleze aflate în expansiune, episcopul Totu[2] din Regensburg ordonase ca donjoanele și zidul să fie înlocuite cu o fortificație mult mai solidă. Construirea unui castel în toată regula constituise un proces îndelungat care fusese deseori întrerupt, durând mai bine de un secol până să fie terminat. În 1239, Rapoto al III-lea de Ortenburg, contele palatin al Bavariei[3], cucerise fortăreața pe fondul conflictului cu Siegfried, episcopul de Regensburg din acea vreme. Acesta din urmă îl capturase pe Rapoto în 1240 și, pentru a-și recâștiga libertatea, nobilul învins fusese obligat să-i cedeze episcopiei de Regensburg câteva dintre posesiunile sale din Bavaria și Tirol. Printre proprietățile ajunse în stăpânirea lui Siegfried se număraseră castelul din Itter și satul care crescuse în afara zidului. Denumirea fortăreței și a satului apăruse în documentele istorice, pentru prima dată, în anul 1241.[4]

Deși era de presupus că episcopii de Regensburg erau, în egală măsură, oameni ai Domnului și ai păcii, ei se numărau, de asemenea, printre prinții Sfântului Imperiu German. În

calitate de conducători lumeşti, aceştia erau foarte stricţi şi inutil de severi, iar Schloss Itter fusese deseori folosit drept o bază din care feţele bisericeşti îşi lansau expediţiile de pedepsire a supuşilor lor, şi aşa deosebit de oprimaţi. Deşi în 1363 Tirolul intrase sub stăpânirea Habsburgilor, Schloss Itter şi satul învecinat rămăseseră sub controlul ecleziastic al episcopilor de Regensburg până în 1380, când episcopul Konrad al VI-lea von Haimberg le vânduse arhiepiscopului de Salzburg, Pilgrim al III-lea de Puchein, contra sumei de 26 000 de florini ungureşti.

Prădat şi parţial distrus în timpul răscoalei ţăranilor[5] din Tirol (1515–1526), Schloss Itter fusese reconstruit începând cu anul 1532. În ultimii ani ai secolului al XVI-lea, fortăreaţa fusese sediul unei curţi ecleziastice însărcinate cu suprimarea vrăjitoriei în zonă. Legendele locale spuneau că, în 1590, ultima vrăjitoare care fusese arsă în Tirol îşi găsise sfârşitul pe un rug din curtea castelului Itter[6]. Cam tot în aceeaşi perioadă şi, probabil, la comanda celor care se ocupau de eradicarea vrăjitoriei, pe zidul de deasupra uşilor care duceau spre intrarea boltită de la Schloss Itter fusese înscrisă traducerea în germană a celebrei fraze „Voi, care intraţi, lăsaţi orice speranţă", aparţinând poemului epic *Divina Comedie*, scris de Dante Alighieri în secolul al XIV-lea.

Castelul schimbase mai mulţi proprietari în următoarele două secole şi jumătate, iar prin 1782 devenise parte din proprietăţile personale ale lui Iosif al II-lea, care preluase conducerea Sfântului Imperiu cu doi ani mai devreme, în urma morţii mamei lui, Maria Tereza de Habsburg. Iosif

al II-lea fusese atât de îndrăgostit de castelul său din Tirol, încât, atunci când papa Pius al VI-lea călătorise în Austria puțin după urcarea pe tron a lui Iosif al II-lea, monarhul insistase ca sfântul părinte să sfințească altarul micuței, dar rafinatei capele de la Schloss Itter. Papa se conformase – în primul rând în încercarea de a pune capăt rupturii care apăruse între Iosif și biserică – și, totodată, lăsase la castel un crucifix gotic ornamentat, precum și alte comori ecleziastice.

În ciuda dragostei lui pentru Schloss Itter, Iosif al II-lea – ca mai toți proprietarii anteriori ai castelului – alesese să locuiască în altă parte. La sfârșitul lunii decembrie 1805, el fusese înlocuit cu un alt proprietar absent, deși considerat mult mai important – Napoleon Bonaparte. Micuțul împărat francez obținuse drepturile asupra castelului prin Tratatul de la Pressburg, care fusese încheiat în urma victoriilor sale de la Ulm și Austerlitz împotriva Austriei, la mijlocul lunii octombrie și, respectiv, începutul lunii decembrie 1805. Oricum, Bonaparte nu deținuse castelul prea multă vreme, pentru că, în 1809, îi dăruise Schloss Itter aliatului său loial, regele Maximilian I al Bavariei[7] Regele nu făcuse mare lucru pentru a asigura întreținerea noii sale fortărețe și, în 1812, când consilierii satului Itter îi oferiseră regelui suma, destul de modestă, de 15 guldeni austrieci pentru întregul edificiu, acesta acceptase în grabă. De fapt, sătenii nu aveau nici cea mai mică intenție să reabiliteze Schloss Itter; ei intenționau, de fapt, să-l utilizeze ca sursă de materiale de construcție. În următoarele decade, pietre din zidul castelului

și bârne de lemn din interior fuseseră folosite pentru realizarea hanului satului și a altor construcții din zonă.

Castelul rămăsese în paragină chiar și după ce Tirolul revenise sub stăpânirea austriacă, în urma hotărârii Congresului de la Viena din 1814–1815. Dar, în 1878, inteligenta conducere a satului vânduse Schloss – pe atunci ceva mai mult decât o ruină dramatică –, pentru suma impresionantă de 3 000 de guldeni, antreprenorului german Paul Spiess, care dorea să-l transforme într-un han mare și, probabil, exclusivist. Cel care dorea să devină hotelier renovase din temelii castelul, adăugându-i o clădire centrală, pe mai multe etaje, cu cincizeci de camere de oaspeți, sprijinită pe o structură mai înaltă în formă de donjon și flancată de dependințe care cuprindeau bucătăriile, camerele servitorilor și zonele de depozitare. Spiess reparase zidurile înconjurătoare, reconstruise intrarea dărăpănată, amenajase șanțul și pavase drumul îngust, lung de 150 de metri, care lega castelul de sat. În ciuda investiției acestuia, proiectul nu avusese succes și, în 1884, dezamăgit, afaceristul vânduse proprietatea unuia dintre cei mai aclamați – și frumoși – muzicieni ai Europei, faimoasa pianistă și compozitoare germană Sophie Menter.

Născută la München în 1846, Menter era un talent excepțional. Copil al unor muzicieni talentați – tatăl ei fusese violoncelist, iar mama cântăreață –, ea susținuse primul său concert public pe când era încă adolescentă. La douăzeci și trei de ani, devenise eleva lui Franz Liszt, care o numea adesea „fiica pianului" și care o declarase, în cele din

urmă, cea mai bună femeie pianist în viață, la nivel mondial. În 1872, aceasta se măritase cu violoncelistul din Boemia David Popper, alături de care întreprinsese turnee vreme de mai mulți ani. Cumpărarea de către Menter[8] a castelului Itter însemnase încununarea dorinței, pe care și-o reprimase multă vreme, de a avea o casă care să-i servească atât ca refugiu privat față de rigorile vieții sale profesionale, cât și ca salon pentru alți muzicieni. În acest sens, redecorase câteva dintre încăperile de la parter, pentru a le folosi ca spații pentru repetiții și ca mici săli de concert.

În timpul celor optsprezece ani în care Menter deținuse castelul Itter, acesta găzduise muzicieni remarcabili, ca Richard Wagner și Piotr Ilici Ceaikovski, iar prietenul și mentorul ei, Franz Liszt, era un vizitator frecvent și bine-venit. Într-adevăr, era într-atât de bine-venit, încât vizitele sale erau anunțate cu salve de tun, iar trecerea sa pe drumul de acces se făcea pe sub arcuri triumfale decorate cu flori. În timp ce se bucura de aceste gesturi mărețe, Liszt folosea timpul petrecut ca oaspete al lui Menter pentru a lucra. De exemplu, în timpul vizitei sale din decembrie 1885, se trezea în fiecare dimineață la ora patru, lucra intens timp de trei ore, apoi lua o pauză scurtă pentru a participa la slujba din capelă, după care revenea la lucru până la mijlocul după-amiezii.[9] În scrisorile lui către Sophie Menter își exprima încântarea legată de timpul pe care-l petrecea la castelul ei „din poveşti", numind acele perioade „amintiri magice"[10].

Sophie Menter continuase să locuiască în Itter și după încheierea mariajului ei cu Popper, în 1886. Adesea folosea

castelul pentru organizarea unor evenimente publice, precum concertul de binefacere din octombrie 1891, pregătit pentru susținerea noii societăți corale care se formase în târgul Wörgl, la șase kilometri nord-vest de castel. Ea continuase să ofere o ambianță creativă pentru vizitatorii faimoși. În timpul unei vizite de două săptămâni, din septembrie 1892, se pare că Piotr Ilici Ceaikovski scrisese *Ungarische Zigeunerweisen*, o lucrare pentru pian și orchestră de șaptesprezece minute, bazată pe melodii țigănești din Ungaria, pe care el și Menter o prezentaseră în premieră la Sankt-Petersburg, în Rusia, în februarie 1893.

Din păcate, costurile pentru întreținerea structurii îmbătrânite o obligaseră pe Menter să vândă Schloss Itter în 1902.[11] Cumpărătorul era un anume Eugen Mayr din Berlin, medic și antreprenor bogat, care dotase o parte dintre clădiri cu iluminat electric și montase instalații sanitare moderne în bucătării și în principalele zone de locuit. Mayr folosise castelul ca decor impresionant pentru nunta lui din august 1904 cu Maria Kunert, apoi petrecuse câțiva ani cheltuind o mică avere pentru a oferi structurii o înfățișare neogotică. Adăugarea, la interior, a unor suprastructuri crenelate și a unor lucrări masive în lemn, cât și instalarea câtorva picturi uriașe înfățișând scene din mitologia germană îi conferiseră castelului aspectul său de poveste, atât de popular la începutul secolului XX, fapt care le permisese domnului Mayr și soției sale să aibă un mare succes în utilizarea acestuia ca boutique hotel.

După sfârșitul Primului Război Mondial, Castelul-Hotel Itter, așa cum era cunoscut, se bucurase nu numai de

prestigiu, ci și de un număr mare de oaspeți importanți. Popularitatea din ce în ce mai crescută a schiatului făcuse ca fostele sate liniștite din regiunea Tirol să se transforme în destinații de vacanță foarte căutate, iar cătunul Itter – pe care localnicii întreprinzători îl numiseră rapid „Perla din Tirol" – nu constituise o excepție. Castelul era, de departe, cel mai elegant loc în care oamenii puteau poposi pentru a se bucura de sporturile de iarnă din zonă și, treptat, devenise aproape la fel de popular și în afara sezonului.

În 1925, guvernatorul adjunct al Primei Republici Austriece, dr. Franz Grüner, cumpărase castelul Itter pentru a-l folosi, înainte de toate, ca spațiu în care să-și prezinte impresionanta – și vasta – colecție de picturi și de sculpturi. În mod ironic, în 1932, Édouard Daladier – care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, avea să fie unul dintre prizonierii VIP din Itter – stătuse în castel cât vizitase Wörgl, pentru a studia dezvoltarea experimentală a emiterii monedei locale în cadrul orașului, ca modalitate de stimulare a redresării economice după marea criză extinsă la nivel mondial.[12]

În cele din urmă, această situație grea din punct de vedere economic îl ajutase pe Adolf Hitler să preia puterea în Germania, fapt care, desigur, condusese, la rândul său, la Anschluss – anexarea Austriei de către Germania nazistă în martie 1938. Acel trist eveniment determinase transformarea castelului Itter dintr-o destinație de basm în ceva, incontestabil, cu mult mai sinistru.

După Anschluss, Germania nazistă inițiase o acțiune de ștergere a tuturor vestigiilor Austriei independente – un

proces care începuse cu redenumirea fostei națiuni drept provincia germană Ostmark.[13] Țara fusese împărțită în șapte districte administrative, Reichsgaue, satul Itter și restul Tirolului fiind guvernate de un funcționar nazist cu sediul în Vorarlberg, situat la aproximativ o sută patruzeci și patru de kilometri spre sud-vest.

Viața la castelul Itter rămăsese, în esență, neschimbată în primele câteva luni ale ocupației germane; naziștii erau prea ocupați să înglobeze Austria în „Marele Reich" Un aspect al acelei înglobări – extinderea poliției secrete naziste și a sistemelor de lagăre de concentrare în fosta Austrie – urma să aibă un efect direct asupra castelului și a celor care aveau să fie ținuți ulterior acolo, cu toate că se desfășurase în afara zidurilor satului Itter.

Deși majoritatea austriecilor îi întâmpinaseră cu bucurie pe cei aproximativ 105 000 de soldați ai Armatei a 8-a, conduși de general-locotenentul[14] Fedor von Brock, când traversaseră granița în dimineața zilei de 12 martie 1938, la ora cinci și jumătate, alți rezidenți ai nou-createi Ostmark fuseseră mai puțin dornici să devină cetățeni ai „Marelui Reich"

Celule de rezistență antinazistă începuseră să se formeze în toată Austria la scurt timp după Anschluss, iar Tirolul – cu geografia sa compactă, cu tendința tradițională a identității regionale și cu neclintitul său catolicism – devenise rapid un centru de opoziție neîntreruptă față de controlul german și reglementările din ce în ce mai oneroase ale acestuia.

Ca și alte grupuri de rezistență, care se formaseră peste tot în Austria, cele din Tirol fuseseră, inițial, fragmentate, pe

bună dreptate, de suspiciune. Gestapoul[15] fusese perseverent în eforturile sale de a strivi orice opoziție față de dominația nazistă și, deseori, fusese ajutat de austriecii progermani, dispuși să ofere informații despre vecinii pe care-i suspectau că nu sprijineau din toată inima noua ordine.

În ciuda eforturilor Gestapoului, celulele de rezistență supraviețuiseră, nu doar în orașele mari precum Viena, Salzburg și Innsbruck, ci și în orășelele și în satele din toată țara. Și, în vreme ce membrii rezistenței din Wörgl fuseseră nevoiți, inițial, să aștepte și să-și conserve resursele limitate, așa cum făcuseră cei mai mulți dintre compatrioții lor, ei reușiseră treptat, în lunile și în anii de ocupație germană, să construiască atent și încet organizația care, în cele din urmă, avea să joace un rol-cheie în istoria castelului Itter. Și, în mod ironic, la fel ca întreaga rezistență austriacă, gruparea din Wörgl urma să fie ajutată, în eforturile sale antinaziste, chiar de o organizație a armatei germane.

La câteva zile după Anschluss, întreaga armată austriacă Bundesheer fusese transferată în masă în Wehrmacht – forțele armate unificate ale Germaniei naziste –, acțiune care, dintr-o varietate de motive, fusese întâmpinată cu bucurie de majoritatea trupelor.[16] Mai mult decât atât, anexarea Austriei crease o mai mare rezervă de forță de muncă pentru Germania; între 1938 și 1945, aproximativ 1 300 000 de bărbați austrieci fuseseră înrolați în serviciul militar german. Soldații austrieci luptaseră în fiecare divizie a forțelor armate germane și pe fiecare front de luptă, mai mult de 240 000

dintre ei murind în luptă sau din cauza accidentelor ori a bolilor.[17]

În vreme ce mulți austrieci serviseră cel de-al Treilea Reich de bunăvoie și chiar cu fervoare[18], alții își făcuseră datoria doar pentru că orice încercare de a evita serviciul militar sau de a dezerta ar fi avut ca rezultat cele mai aspre pedepse. Cu toate că germanii încercaseră să-i împiedice pe unii austrieci, pe care nu îi considerau a fi de încredere – pe cei de stânga, pe naționaliști și pe mulți alții[19] –, să se alăture armatei, mulți tineri care, în secret, îi detestau pe naziști ajunseseră să fie soldați „germani" În timpul în care înduraseră Wehrmachtul, mulți austrieci antinaziști dobândiseră – și practicaseră, în mod considerabil, în luptă – competențele militare care, în ultimele luni ale războiului, aveau să se dovedească foarte valoroase pentru rezistența austriacă și pentru locuitorii castelului Itter.

Unele surse indică faptul că transformarea castelului Itter dintr-un castel-hotel pitoresc și casă a artei într-o închisoare formidabilă a fost executată, în cele din urmă, din ordinul direct al lui Heinrich Himmler, ReichsFührerul SS. Acesta aterizase pe un aeroport din afara Vienei la doar câteva ore după ce trupele germane traversaseră frontiera austriacă, în ziua de 12 martie, pentru a conduce personal pacificarea Austriei – proces care, în opinia lui, necesita arestarea tuturor celor care ar fi putut reprezenta chiar și cea mai mică amenințare la adresa noii ordini. Prin urmare, fostul crescător de pui preluase personal controlul tuturor forțelor de poliție existente și al SS-ului austriac, care din 1934

lucrase pe ascuns, cu scopul de a submina independența Austriei și de a pune bazele pentru Anschluss.[20]

Chiar dacă majoritatea austriecilor întâmpinau unitățile germane cu urale și flori, aveau loc arestări masive ale persoanelor ale căror convingeri politice, religioase sau etnice erau considerate inacceptabile. Himmler avea nevoie de locuri în care să plaseze noii prizonieri până când aceștia puteau fi mutați în închisori sigure și în lagăre de concentrare din Germania[21] – de aceea este foarte posibil ca robusta construcție a castelului Itter și amplasamentul său relativ izolat să fi atras atenția secretosului ReichsFührer. Oricum, atenția trebuie să-i fi fost distrasă între timp, pentru că abia în 1940 guvernul german a închiriat castelul de la dr. Franz Grüner, pentru o întrebuințare oficială nespecificată. Natura exactă a utilizării rămâne neclară pentru primii doi ani de după semnarea acordului de închiriere, deși unele surse indică faptul că acesta ar fi putut fi folosit inițial drept centru de detenție și interogare pentru prizonierii foarte valoroși, pregătiți să fie deportați în Germania. Știm cu siguranță că, la începutul anului 1942, edificiul servea drept sediu al Alianței Germane pentru Combaterea Pericolelor Tutunului[22], filiala austriacă.

În ciuda numelui său deosebit de amenințător, organizația, înființată de naziști și finanțată din bani publici, era dedicată, într-adevăr, combaterii fumatului în „marea" Germanie. Oricât ar părea de ciudat faptul că Adolf Hitler și acoliții săi ar fi putut să aibă vreo reținere morală față de ceva, Führerul era recunoscut drept un dușman înrăit al fumatului. El era

de părere că acest obicei putea eroda moralul populației, subminând sănătatea și eficacitatea personalului militar. Atitudinea sa era, oricum, în afara curentului; din cauza sau, poate, datorită utilizării răspândite a tutunului printre cetățenii săi, Germania a fost, încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, un lider în cercetarea pericolelor medicale ale fumatului. Sub control nazist, Alianța pentru Combaterea Pericolelor Tutunului și-a îndeplinit misiunea, în primul rând prin realizarea de pamflete și comunicate de presă care subliniau riscurile pentru sănătate asociate fumatului, filiala regională, stabilită la Schloss Itter, fiind responsabilă cu diseminarea acestor campanii în fosta Austrie.

Oricât de importantă ar fi fost pentru Hitler cruciada antifumat, Himmler nu și-a pierdut interesul inițial pentru folosirea castelului Schloss Itter în scopuri mult mai imorale. În 23 noiembrie 1942, el l-a convins pe Hitler să semneze un ordin prin care îl însărcina pe general-locotenentul SS Oswald Pohl – care, în calitate de director al Departamentului de Administrare Economică SS (SS-Wirtschafts-Verwaltungshaupamt), era responsabil cu administrarea sistemului lagărelor de concentrare[23] – să demareze procesul de rechiziționare a castelului pentru „folosința specială a SS-ului“ Himmler intenționa să transforme Schloss Itter într-o unitate de detenție pentru *ehrenhäftlinge*, „prizonieri de onoare“, pe care germanii îi considerau faimoși, puternici sau cu un potențial suficient de valoros încât să fie păstrați în viață în condiții relativ decente.

În 7 februarie 1943, membrii statului-major al lui Pohl au rechiziționat oficial castelul și toate clădirile înconjurătoare

la ordinele directe ale lui Himmler, punând capăt brusc acordului de închiriere care îi asigurase lui Grüner un venit respectabil pentru o perioadă de trei ani. Denumit oficial tabără de evacuare (*Evakuierungslager*), castelul a fost pus sub controlul operativ al comandamentului regional al lagărelor de concentrare de la Dachau[24], aflat la o sută cincizeci de kilometri spre nord-vest. Făcând parte din cele 197 de unități-satelit din sudul Germaniei și nordul Austriei ale întinsului lagăr de concentrare, Schloss Itter urma să-și obțină finanțarea, paza și serviciile auxiliare de la ceea ce avea să devină în curând infama sa unitate-mamă.

Transformarea castelului din centru administrativ anti-fumat în unitate de maximă securitate pentru prizonieri de onoare s-a produs imediat după rechiziționarea sa. Planurile pentru transformare au fost, se pare, supravegheate de nimeni altul decât arhitectul Albert Speer, ministrul lui Hitler pentru armament și producție de război[25], construirea propriu-zisă fiind supravegheată de sublocotenentul SS Petz[26]. Membru al filialei din Dachau, acesta a ajuns la Itter în 8 februarie, împreună cu douăzeci și șapte de prizonieri – doisprezece de la Dachau și cincisprezece de la Flossenbürg[27] –, aceștia fiind, înainte de arestare, tâmplari, instalatori și altceva similar[28]. Petz a mai adus cu el și zece membri ai unității SS-Tottenkopfverbände (SS-TV)[29], pentru a-i folosi ca paznici după finalizarea lucrărilor de transformare a castelului.

Primul ordin de serviciu pentru Petz și lucrătorii săi sclavi a fost împachetarea unei mari părți din mobilierul de calitate și din operele de artă rămase la Schloss Itter, operațiune care

s-a desfăşurat sub atenta supraveghere a proprietarului. Nu ştim ce a simţit Grüner în legătură cu exproprierea forţată a castelului său şi încetarea acordului de închiriere, care fusese în vigoare în ultimii trei ani, dar ştim că, pentru ceremonia oficială de predare a proprietăţii către Petz, acesta a purtat la butonieră o insignă a Partidului Nazist. După ce mobilierul şi operele de artă au fost împachetate în lăzi, Petz le-a ordonat muncitorilor săi prizonieri să treacă la demontarea altarului sfinţit de papa Pius al VI-lea, aflat în micuţa capelă a castelului. El a mai solicitat şi îndepărtarea crucifixului gotic şi a tuturor simbolurilor creştine; poate că acest act a fost un exces de zel nazist din partea sa sau poate că a făcut-o pentru a nu le lăsa viitorilor prizonieri ai castelului nicio şansă de sprijin spiritual. După ce micuţa capelă a fost golită, toate decoraţiunile acesteia, împreună cu mobilierul şi operele de artă, au fost încărcate într-un camion cu destinaţia Salzburg, unde se afla un depozit deţinut de Grüner.

Având cale liberă astfel, Petz putea să-şi pună la lucru prizonierii pentru transformarea castelului. Era o practică obişnuită în sistemul lagărelor de concentrare ca ofiţerul SS să nu interacţioneze direct cu muncitorii; el îi comunica ordinele sale unui prizonier funcţionar, cunoscut sub numele de „kapo", termen care avea, în esenţă, acelaşi înţeles ca şi expresia „om de încredere", folosită în închisorile americane. Deşi era prizonier el însuşi, kapo primea, adesea, un tratament mai bun decât cei pe care îi supraveghea – de aceea, unii dintre cei care aveau această funcţie deveniseră

extrem de brutali față de colegii lor deținuți, în încercarea de a obține favoruri și mai mari de la stăpânii lor din SS. Din fericire pentru prizonierii din echipa de lucru de la Schloss Itter, în calitatea de kapo a fost desemnat un prizonier politic german pe nume Franz Fiedler[30], care era, în orice caz, un om decent, făcând tot ce îi stătea în putință pentru a-și proteja subordonații de repetatele accese de furie ale lui Petz.

Un motiv al acestor manifestări era faptul că Petz se afla sub o presiune uriașă exercitată de superiorii săi de la Dachau, pentru a termina lucrările de la Schloss Itter cât mai repede posibil. Ofițerul SS știa că orice întârziere putea să însemne relocarea sa imediată într-un post cu mult mai periculos decât Tirolul austriac, așa că nivelul de anxietate a fost ridicat chiar de la început. Acesta este motivul pentru care nu a pierdut timpul deloc în a-și pune prizonierii la muncă pentru transformarea castelului, îndrumându-i să înceapă de la nivelul fundației, pentru ca mai apoi să înainteze către acoperiș.

Pivnițele de la Schloss Itter erau vaste și, după cum era de așteptat, reci și umede. Acesta nu era, neapărat, un dezavantaj, pentru că cele cinci încăperi mari, aflate la nivelul subsolului, nu făceau parte dintre spațiile de locuit. Celelalte două, mai uscate, au fost transformate în spații de depozitare pentru alimente vrac – una pentru fructe și cealaltă pentru cartofi și alte legume –, în timp ce camerele rămase au devenit ateliere de tâmplărie, instalații sanitare și electrice. Scara de piatră care ducea la parter a fost reparată, adăugându-i-se o balustradă, iar ușa dinspre pivniță, deja foarte solidă, a fost întărită și prevăzută cu încuietori duble, complicate.

Cele zece camere transformate, de la parter, erau destinate să devină, în mare parte, spații de lucru și de locuit pentru trupele SS-TV care aveau să formeze, în cele din urmă, corpul de pază al castelului. Folosind cherestea transportată din depozitele SS din Bavaria, artizanii prizonieri au construit un dormitor care trebuia să găzduiască până la treizeci și cinci de soldați: un spațiu care dispunea de dulapuri individuale pentru fiecare soldat, o cameră pentru armament, cu o ușă solidă prevăzută cu încuietori multiple, toalete, dușuri și chiuvete, cuptoare și cămări. Încântătoarea cameră de muzică a lui Sophie Menter a fost împărțită în două: o parte s-a transformat în cameră de zi pentru soldați, iar cealaltă, într-o cameră care servea drept domeniu pentru subofițerul detașamentului de gardă.

După aceea, lucrătorii prizonieri au trecut la modificarea celor nouă camere aflate la primul etaj[31]. Două au fost transformate în birouri pentru comandantul detașamentului SS-TV permanent și pentru ofițerul său executiv; a treia a devenit o sufragerie mică, privată, pentru cei doi ofițeri; a patra era o latrină, iar celelalte cinci au fost transformate în primele dintre cele nouăsprezece celule destinate prizonierilor VIP care aveau să fie, în curând, încarcerați la Schloss Itter.

Întrucât acestea urmau să găzduiască personaje de mare valoare pentru Reich, cu siguranță erau cu mult mai confortabile decât acelea în care erau obligați să locuiască ceilalți prizonieri ai naziștilor. Celulele VIP ale castelului – una din 5 la primul etaj, 6 din 9 la al doilea și 10 din 19 la al

treilea etaj – se bazau pe camerele de oaspeți existente și fiecare dintre ele trebuia să găzduiască maximum doi prizonieri. În fiecare celulă care avea ferestre au fost montate bare exterioare, iar ușa a fost prevăzută cu încuietori externe duble, cât se poate de solide. Anticipând necesitatea de a-i izola complet pe anumiți prizonieri, cam jumătate dintre camerele-celule au fost dotate cu toalete și chiuvete rudimentare.

Condițiile erau mult mai bune în apartamentul cu patru camere care urma să găzduiască persoana desemnată să comande trupele SS ale castelului. Ofițerul responsabil – și soția lui, în cazul în care acesta ar fi fost însoțit – avea să se bucure de un living excelent mobilat, un dormitor, o bucătărie privată și o sufragerie. În plus față de dotările obișnuite, apartamentul comandantului dispunea de un sistem telefonic care îi permitea să comunice direct cu autoritățile comandamentului regional din Dachau sau, dacă avea nevoie de asistență militară imediată, cu însuși comandantul Școlii de Subofițeri pentru Trupele de Munte ale Wehrmachtului din Wörgl.[32]

De îndată ce s-a încheiat transformarea clădirii principale a castelului, muncitorii-prizonieri au trecut la structura cunoscută ca „schlosshof" (casa porții), o construcție independentă cu o a doua poartă de acces, aflată la vreo cincizeci de metri în spatele primei structuri mai mici și separată de aceasta printr-o curte triunghiulară, ce era folosită ca zonă de parcare. Construită din aceeași piatră ca și castelul, casa porții era străpunsă, în centru, de o intrare arcuită ale cărei trepte duceau către terasa împrejmuită cu ziduri și către clădirea principală. În plus față de calea de acces, casa

porții mai găzduia un garaj, un grajd și un depozit pentru unelte și materiale de grădinărit. Muncitorii-sclavi – care, la sfârșitul fiecărei zile de muncă obositoare, dormeau la etajul înghesuit al clădirii – au adăugat un mic cabinet medical, compus dintr-o sală de așteptare, un cabinet de consultații și un birou pentru medicul înrolat, precum și un cabinet stomatologic rudimentar.

Sarcina finală pe care Petz le-a încredințat-o muncitorilor săi prizonieri a fost instalarea tuturor sistemelor care făceau imposibilă evadarea din castel. Pentru că Schloss Itter avea deja ziduri masive, râpe adânci și abrupte pe laturile din vest, nord și est, la care se adăuga un șanț uscat în partea de est, tot ce necesita era adăugarea unor bariere de sârmă ghimpată strategic amplasate și o încuietoare mare, complexă, la poarta principală. Pentru a descuraja orice prizonier care se gândea la evadare, Petz a ordonat oamenilor săi din SS-TV să instaleze proiectoare pe marginea interioară a zidului principal. Soldații au mai construit și trei amplasamente mici, flancate cu lemn, pentru mitralierele MG-42, care dominau curțile din fața și din spatele castelului.

În 25 aprilie 1943, transformarea castelului Schloss Itter în unitatea de detenție VIP era, practic, încheiată, deși modificările finale ale sistemului electric nu se încheiaseră până la data la care ordinele inițiale ale lui Petz îi cereau să revină la Dachau cu lucrătorii-prizonieri și cu paznicii acestora. Nedorind să întârzie plecarea – și, după cum putem presupune, temător să nu stârnească, astfel, mânia superiorilor săi –, Petz și-a luat muncitorii-prizonieri și

majoritatea gărzilor înapoi, la Dachau, dar a ordonat prizonierului care supraveghease lucrările electrice să rămână în urmă și să termine treaba, cu doi oameni din SS-TV care să-l supravegheze.[33]

În timp ce numele gardienilor s-au pierdut în istorie, știm totuși identitatea prizonierului-electrician – un om destinat să joace un rol important în evenimentele ulterioare de la Schloss Itter. Se numea Zvonimir „Zvonko" Čučkovic[34], avea treizeci și șase de ani și era un catolic născut la Sisak, în Croația. Fusese electrician înainte de invazia germană asupra Iugoslaviei, din aprilie 1941, și trăise în Belgrad împreună cu soția sa, Ema, și cu fiul său, numit tot Zvonimir[35]. În urma capitulării națiunii sale, Zvonimir se alăturase rezistenței antigermane, dar fusese arestat de Gestapo în decembrie 1941. După ce petrecuse ceva timp în închisorile din Belgrad, Graz, Viena și Salzburg, fusese transferat la Dachau în 26 septembrie 1942.

Deși, inițial, soarta lui fusese decisă urmând să fie lichidat, Čučkovic fusese salvat în timpul interogatoriului de la sosire, când insistase, într-o germană cu accent, dar fluentă, că pregătirea lui de electrician le-ar fi putut fi utilă paznicilor săi. Aceștia fuseseră de acord și îl transferaseră în echipa de întreținere a lagărului, aflată sub comanda lui Petz. Din noiembrie 1942 până în februarie 1943, Čučkovic fusese transferat pentru o lucrare exterioară la Traunstein, un lagăr satelit aparținând de Dachau, aflat la vreo optzeci de kilometri sud-est de München, dar fusese rechemat la Dachau, special pentru a se alătura misiunii lui Petz la Schloss Itter. Acolo, Čučkovic și un prizonier austriac pe

nume Karl Horeis, fuseseră însărcinați cu îmbunătățirea întregului sistem electric al castelului, precum și cu alte diverse lucruri. Decizia lui Petz de a-i permite croatului să rămână în urmă, în timp ce restul lucrătorilor reveniseră la Dachau, era o mărturie a aptitudinilor lui Čučkovic; în cele din urmă, acest aspect avea să-i salveze viața.

Cu Schloss Itter gata să primească prizonieri, nu mai rămânea decât ca administratorii de la Dachau să desemneze personalul pentru noua unitate. Paisprezece membri[36] ai unității SS-TV din lagăr, împreună cu un membru al organizației auxiliare feminine[37] (însoțiți de șase câini de pază alsacieni), au fost desemnați să formeze forța de pază a castelului, denumită oficial Comandoul Special SS[38] Itter. Bărbații erau, în cea mai mare parte, soldați bătrâni, mai puțin capabili și fără experiență de luptă. Cei mai mulți serviseră ca paznici în lagărele mai mari și erau foarte bucuroși să fie transferați la castel – pentru că începuseră să își dea seama că o victorie aliată avea să însemne, probabil, execuția pentru toți cei care aveau legătură cu funcționarea lagărelor morții –, unde aveau să-și petreacă restul războiului păzind prizonierii VIP într-o redută alpină, departe de ororile „soluției finale"

Dacă paznicii credeau că ar fi putut să-și petreacă restul războiului într-o oază de calm relativ, se înșelau serios, pentru că ofițerii desemnați să le fie superiori nu făceau parte, cu siguranță, din categoria conducătorilor care nu-și duceau până la capăt acțiunile. Cel mai tânăr dintre ei, desemnat să fie adjunctul comandantului Comandoului Special SS Itter, sublocotenentul Stefan Otto, era mem-

bru al Sicherheitsdienst (SD), secția de securitate și contrainformații a SS. Deși principala lui sarcină era aceea de a stoarce informații utile de la orice prizonier VIP trimis la Schloss Itter, orice membru al forței de pază a castelului știa că Otto avea să îi supravegheze îndeaproape, vânând cel mai mic semn de slăbiciune, fie ea militară sau ideologică. Orice soldat suficient de ghinionist încât să intre în dizgrația lui Otto putea să fie transferat la o unitate combatantă de pe front sau chiar la un batalion disciplinar.

Și, chiar mai rău decât atât, din motive necunoscute astăzi, planificatorii SS de la Dachau au decis să încredințeze comanda fortăreței Schloss Itter – o unitate destinată găzduirii unora dintre cei mai înalți în grad și potențial valoroși prizonieri pentru al Treilea Reich – unui ofițer brutal, nesofisticat și inabil politic, cunoscut în SS ca fiind un om extrem de crud cu propriii soldați, dar mai ales cu cei suficient de ghinioniști încât să-i devină prizonieri.

Pentru a o spune direct, căpitanul SS Sebastian „Wastl" Wimmer era soi rău. Nativ bavarez, se născuse în 1902 la Dingolfing – un orășel aflat la vreo optzeci de kilometri nord-est de München. În 1923, Wimmer a intrat în departamentul de poliție al acestui oraș ca un simplu polițist, pentru ca în final să avanseze la gradul de sergent, în ciuda sau, poate, datorită reputației sale de a obține rapid confesiuni, aplicându-le deținuților corecții fizice în timpul interogatoriilor. Abia capabil să citească, neîngrijit și pre-dispus la accese de beție violentă, era recrutul ideal

pentru nou-apărutul SS. El s-a alăturat organizației în martie 1935[39], după ce demisionase din poliția din München cu o lună înainte.

Nu cunoaștem motivația lui Wimmer de a se înrola în SS. Deși a fost, aproape sigur, acțiunea unui om hotărât politic, care căuta să obțină gloria marțială într-o organizație de elită ce susținea idealuri identice cu ale sale, este foarte posibil ca, știindu-și personalitatea, Wimmer să fi văzut în această organizație oportunitatea de a scăpa dintr-o slujbă fără viitor precum și o modalitate de a obține aprobarea oficială pentru brutalizarea celor care, foarte probabil, îl făcuseră să se simtă inferior – intelectuali, bogătași și, desigur, evrei, dar și alții pe care naziștii îi numeau, disprețuitor, „subumani"

Indiferent de motivațiile sale, Wimmer avea să cunoască în curând latura întunecată a Noii Germanii a lui Adolf Hitler, devenind parte a acesteia. După pregătirea inițială de la Dachau, nou-promovatul ofițer SS-TV[40] a fost transferat la detașamentul permanent de pază al lagărului, având dimensiunea unui batalion, cunoscut ca SS-Wachsturmbann Oberbayern[41]. Deși, în 1935, Dachau nu exista decât de doi ani și era relativ mic – extinderea sa și adăugarea crematoriilor nu aveau să înceapă decât în 1937 –, lagărul găzduia, oricum, câteva mii de deținuți, cea mai mare parte fiind evrei și prizonieri politici. Și, deși execuțiile sistematice ale prizonierilor nu începuseră încă, Wimmer și ceilalți paznici erau liberi să îi umilească, să îi brutalizeze și, dacă puteau oferi o justificare rezonabilă, să îi omoare fără să fie pedepsiți.

Aparent, Wimmer se pricepea la treaba asta, pentru că, în septembrie 1937, a fost avansat la gradul de locotenent-major. În aceeași lună, directorul sistemului lagărelor de concentrare, general-maiorul SS Theodor Eicke, a ordonat ca singurul batalion SS-Wachsturmbann Oberbayern să fie extins la cinci batalioane și redenumit SS-Totenkopfstandarte 1 Oberbayern. La fel ca și celelalte două unități de mărime regimentală[42], pe care Eicke le formase în 1937 din forțele de pază ale lagărelor de concentrare, Oberbayern trebuia să fie, de la început, o organizație militară. Nu aveau să fie inițiate lupte directe cu forțele armate inamice, pentru că toate cele trei Totenkopfstandarte inițiale trebuiau să se ocupe de ceea ce Eicke numise, eufemistic, „servicii de poliție și de securitate" în spatele frontului. Întrucât Eicke era părintele doctrinei „durității inflexibile" aplicate prizonierilor din lagărele de concentrare, nu este surprinzător că îndatoririle pe timp de război ale Totenkopfstandarte constau, de fapt, în adunarea, interogarea dură și, de obicei, execuția inamicilor politici și a conducătorilor militari, a evreilor și altor persoane considerate „indezirabile".

Atât Totenkopfstandarte, cât și Wimmer au ajuns să-și exercite rolul, pentru prima dată, în timpul anexării Regiunii Sudete. Batalioanele Oberbayern precedau unitățile Wehrmachtului în regiunile disputate – nordul și vestul zonelor de frontieră ale Cehoslovaciei, locuite în majoritate de germani – pentru a identifica și captura pe oricine putea să constituie o amenințare la adresa efortului de anexare. În timp ce mulți dintre acești nefericiți sfârșeau la Dachau sau

în alte lagăre de concentrare din Germania, unii nu reuşeau să supravieţuiască nici măcar arestării de către Wimmer şi camarazii săi.

Reprobabilele talente demonstrate de acesta în Regiunea Sudetă au fost utilizate în mod extensiv în timpul invaziei germane asupra Poloniei, în septembrie 1939. Desemnat să opereze în provinciile Kielce, Silezia Superioară, în spatele liniilor Armatei a 10-a a general-maiorului Walter von Riechenau, Wimmer şi celelalte trupe din Totenkopfstandarte Oberbayern[43] au torturat şi au ucis un mare număr de evrei, clerici catolici antinazişti, pacienţi cu probleme psihice, activişti naţionalişti polonezi şi soldaţi polonezi care încercau să scape de capturare. Au fost comise crime în masă în sate precum Ciepielow, Nisko şi Rawa Mazowieczka[44] – atrocităţile comise de soldaţii Totenkopfstandarte sub acoperirea operaţiunilor de „poliţie şi securitate" au fost într-atât de monstruoase, încât mai mulţi ofiţeri superiori din Wehrmacht i s-au plâns direct lui Himmler. Oricum, nemulţumirile acestora au fost ignorate, iar Wimmer şi complicii săi şi-au continuat campania criminală până când cele trei batalioane Totenkopfstandarte au fost retrase din Polonia, la sfârşitul anului 1939[45]. Desigur că acest eveniment nu a însemnat sfârşitul atrocităţilor germane în Polonia. Noi unităţi Totenkopfstandarte au fost introduse pentru a continua oribila muncă, fiind însoţite de SS einsatzgruppen (forţe operative speciale) – unităţi al căror rol era acela de a efectua execuţii sistematice în masă, într-un timp foarte scurt.[46]

După retragerea lor din Polonia, cele trei unități inițiale au fost folosite pentru a forma Divizia a 3-a Panzer SS[47], comandată de Theodor Eicke. Echipată generos cu arme cehești capturate, divizia a participat la invazia germană din Franța și din Țările de Jos, cu Wimmer servind, se pare, într-unul dintre regimentele de grenadieri (infanterie motorizată) ale acesteia. Nu este deloc surprinzător, așadar, având în vedere originea și fanatismul, faptul că Divizia a 3-a Panzer SS a comis o serie de crime de război, inclusiv asasinarea, la 10 mai, a nouăzeci și șapte de prizonieri din batalionul 2 al regimentului Royal Norfolk al armatei britanice, în localitatea franceză Le Paradis.

Înclinația diviziei SS pentru comiterea crimelor de război s-a intensificat după transferul acesteia, în aprilie 1941, pe Frontul de Est, unde a participat, alături de Grupul de Armate Nord, la atacul asupra Leningradului. Rusia a fost însă mult mai dură cu divizia decât fusese Franța: în ciuda succeselor tactice din primăvara și din vara anului 1941, la venirea iernii, Eicker și trupele sale au cunoscut înfrângerea în fața Armatei Roșii. În primăvara anului 1942, Divizia a 3-a Panzer SS era încercuită, în jurul orașului Demiansk, aflat la sud de Leningrad, de forțe sovietice net superioare, pierzându-și aproape optzeci la sută din capacitatea de luptă.

Oricum, Wimmer nu se afla printre răniți. În ianuarie 1942 fusese transferat la Divizia a 2-a Panzer SS, „Das Reich", care se angajase în lupte acerbe cu Armata Roșie ca parte a Grupului de Armate Centru, aparținând mareșalului Fedor von Bock. Motivul transferului nu este clar, la fel ca și îndatoririle exacte ale acestuia, însă pare destul de probabil

că revenise la sarcinile de „poliție și securitate" pe care le îndeplinise, anterior, în Polonia. Această presupunere este susținută de faptul că, în septembrie 1942, a fost transferat din nou, de data aceasta în afara frontului, într-un post relativ sigur, respectiv la un lagăr de concentrare puțin cunoscut pe atunci, aflat la marginea orașului Lublin din centrul Poloniei. Numit oficial „lagărul de prizonieri de război al Waffen SS din Lublin", acesta avea să fie botezat simplu „Majdanek".

Deși fusese înființat în octombrie 1941 cu scopul principal de a funcționa ca lagăr de muncă forțată – prizonierii erau duși la lucru în fabricile din vecinătate, care produceau armament și vehicule pentru teatrul de război german –, Majdanek a devenit rapid un centru de exterminare în care erau împușcați, spânzurați și gazați prizonieri de război ruși, evrei polonezi, dar și prizonieri politici. Sebastian Wimmer era personal responsabil cu operațiunile zilnice de aici. În această calitate, el preluase și sarcini plictisitoare, ca de exemplu: asigurarea proviziilor și a echipamentului, supravegherea personalului, împărțirea responsabilităților și administrarea magaziilor în care se păstrau îmbrăcămintea și bunurile personale confiscate de la deținuți.

Oricum, Wimmer a jucat un rol activ în lagăr, precum și în operațiuni cu mult mai reprobabile. În afara faptului că decidea care prizonieri urmau să fie trimiși la muncă până la moarte în fabricile din vecinătate și care aveau să fie uciși imediat, se ocupa și cu zdrobirea imediată a oricărui semn de rezistență din partea celor pe care el și gărzile sale îi torturau extrem de dur. Orice deținut care arăta chiar și cea mai mică ezitare în executarea unui ordin sau îndeplinirea

unei sarcini era dat ca exemplu, de obicei în cel mai public şi mai dureros mod. Ca un adevărat discipol al doctrinei „durității inflexibile" a lui Theodor Eicke, Wimmer se asigura că fiecare prizonier de la Majdanek – fie că era rus sau polonez, prizonier de război sau evreu, femeie sau copil – suferea cât de mult se putea.

Wimmer a petrecut la Majdanek aproximativ cinci luni, iar performanțele sale i-au impresionat într-atât pe superiorii săi, încât, la jumătatea lunii februarie 1943, a fost transferat înapoi la Dachau, acolo unde îşi începuse cariera în SS. Deşi titulatura postului său era aceeaşi cu cea pe care o avusese la Majdanek – şef al centrului de detenție preventivă –, atribuțiile sale erau chiar mai mari decât cele pe care le avusese în Polonia, pentru că Dachau era, efectiv, centrul universului lagărelor de concentrare pentru oamenii din SS-TV. Deşi, aparent, se subordona comandantului lagărului, locotenent-colonelul SS Martin Weiss, Wimmer era omul care răspundea pentru majoritatea operațiunilor zilnice de la Dachau şi aproape unul dintre cei mai puternici ofițeri tineri aflați în serviciul lagărului.

Acesta poate fi unul dintre răspunsurile la întrebarea de ce un om ca Wimmer – sociopat prin definiție, cu înclinație spre violență şi o reputație de om brutal cu prizonierii şi cu propriii soldați – a obținut un post atât de important şi de sensibil politic, acela de comandant la Schloss Itter. Poate că era un tip neşlefuit, dar cu siguranță nu era un prost. În ciuda importanței sale în sistemul lagărelor, Dachau era, categoric, un loc neplăcut în care să muncești. De ce

să se ocupe de mase de prizonieri nespălați și să suporte duhoarea pătrunzătoare a arderii corpurilor umane, când, trăgând câteva sfori și solicitând câteva favoruri personale, putea obține un post călduț la castelul-hotel transformat în închisoare VIP? Soția sa, Theresa, care-și petrecuse cei mai mulți ani ai războiului locuind cu părinții ei în sudul Germaniei, ar fi putut să i se alăture ajungând astfel să își petreacă amândoi restul războiului în siguranță și lux. Și dacă o parte a prețului care trebuia plătit pentru o soartă mai bună era să te porți civilizat cu un grup de prizonieri VIP, de ce nu? La urma urmei, putea încă să-și brutalizeze oamenii oricând poftea.

Mai există, desigur, și o altă posibilitate. Se prea poate ca cei care trăgeau sforile la Dachau să-l fi numit pe Wimmer la comanda castelului Schloss Itter nu în ciuda antecedentelor sale de brutalitate, ci tocmai pentru acestea. Deși prizonierii de război care urmau să fie încarcerați în scurt timp în hotelul transformat în închisoare trebuiau să fie bine tratați – de vreme ce exista o șansă de a deveni monede de schimb pentru germanii ținuți prizonieri de aliați –, ar fi putut totuși să fie eliminați dacă soarta războiului s-ar fi întors împotriva Germaniei. Omul care răspundea de Schloss Itter trebuia, deci, să fie pregătit, dornic și capabil să-i elimine pe prizonierii VIP la momentul potrivit, fără scrupule și fără remușcări. Iar „Wastl" Wimmer dovedise că putea fi, cu siguranță, acest om.

Deși numirea lui Wimmer în calitate de comandant la Schloss Itter a fost dusă la îndeplinire în acest sens, știm

(din notele meticuloase ale lui Zvonimir Čučkovic) că el a ajuns la castel în dimineața zilei de miercuri, 28 aprilie 1943. Adjunctul său, Stefan Otto din SD, și membrii forței permanente de pază ajunseseră cu două zile mai devreme, astfel că îl așteptau aliniați, în poziție de drepți, în curtea cea mică, aflată exact în spatele porții principale. Wimmer și soția lui fuseseră aduși de la Dachau cu o mașină de serviciu, un Opel decapotabil, care a oprit în fața paznicilor aliniați, fiind urmat de un camion mic, al cărui compartiment de marfă era încărcat cu valize, cutii și mici piese de mobilier. Șoferul SS a coborât și a ocolit mașina pentru a deschide portiera din dreapta; Wimmer a pășit afară, cercetându-i, în același timp, pe soldații aliniați în fața lui.

Urmărind discret scena printr-o fereastră închisă de la etajul al doilea al castelului, Čučkovic nu a putut să audă ce le spunea Wimmer oamenilor din SS adunați în curte. Dar din gesturile ofițerului și după fețele grave ale soldaților, croatul a presupus că micul discurs se referea la nevoia de disciplină și la certitudinea pedepselor în cazul în care s-ar fi observat vreo slăbire a ordinei. După terminarea discursului, ofițerul SS-TV le-a făcut o scurtă inspecție oamenilor săi, cu Otto însoțindu-l tot timpul, după care a urlat un ordin care i-a făcut pe soldați să se grăbească spre spatele camionului și să înceapă descărcarea a ceea ce păreau să fie bagajele și efectele personale ale lui Wimmer. După ce a așteptat un moment pentru a se asigura că bagajele lui erau manevrate cu respectul cuvenit, noul comandant al închisorii Schloss

Itter s-a îndreptat hotărât spre intrarea principală, urmat de soția sa, care se chinuia să țină pasul cu el.

Graba lui Wimmer provenea din faptul că nu avea la dispoziție mai mult de câteva zile pentru a se asigura că Schloss Itter era pregătit să-și primească prizonierii. Deși nu i se spusese exact cine erau personalitățile, știa că valoarea lor pentru Reich – ca ostatici sau ca monedă de schimb în complexul joc diplomatic despre care nu știa nimic și care, probabil, nici nu-l interesa – presupunea ca aceștia să fie ținuți în viață în condiții bune. El a înțeles, fără nicio îndoială, că avea să fie personal răspunzător pentru orice vătămare a vreunuia dintre prizonierii săi VIP, situație care, putem presupune, îi provoca o stare de anxietate acută acestui om care își petrecuse cariera în SS umilindu-i, brutalizându-i și asasinându-i pe prizonierii care îi erau încredințați.

În zilele imediat următoare sosirii lui Wimmer la Schloss Itter, Čučkovic a notat că noul comandant își ținea trupele în inspecții-surpriză și în exerciții de alarmă. În timpul acestora, gardienii SS răspundeau unor false evadări ale prizonierilor – anunțate prin urletul unei alarme amplasate pe acoperișul porții – mai ales prin activarea mitralierelor MG-42 care dominau curtea. Čučkovic a notat sec despre faptul că gar-dienii nu păreau să își dea seama dacă un prizonier evadat ar ieși mai degrabă în afara zidurilor castelului, îndreptându-se să găsească adăpost în pădurile învecinate, sau ar hălădui prin curtea interioară, așteptând să fie împușcat.

Čučkovic a privit cu atenție pregătirile germanilor, notându-și observațiile într-un carnețel pe care reușise să-l sustragă din camera de pază și pe care îl ținea ascuns în spatele unei table desprinse. Trebuia să fie extrem de precaut, desigur, întrucât era singurul prizonier al unui castel plin de trupe SS, însă spera că notele sale aveau să se dovedească utile cândva cauzei aliaților.

În următoarea dimineață, duminică, 2 mai 1943, două mașini Mercedes cu soldați SS agățați de praguri au intrat pe poarta principală de la Schloss Itter și s-au oprit în curtea triunghiulară din spate. Din punctul său de observație, Čučkovic l-a privit pe Wimmer grăbindu-se să întâmpine vehiculele; încercând să aibă o perspectivă mai clară asupra ocupanților în uniformă din prima mașină, croatul a văzut trei oameni ridicându-se din cea de-a doua. Deși bărbații erau îmbrăcați în costume civile, cenușii și croite pe măsură, lui Čučkovic i se păreau oarecum familiari. Șocat, el a realizat apoi că sosiseră prizonierii VIP și că Schloss Itter era oficial deschis pentru afaceri.

CAPITOLUL 2

PRIMII SOSIȚI

Surprinderea lui Zvonko Čučkovic la vederea celor trei bărbați care coborau din Mercedes în curtea joasă din fața castelului, în acea zi de mai, era de înțeles. Deși croatul fusese încarcerat în diverse închisori din Germania timp de șaisprezece luni, el i-a recunoscut cu ușurință pe prizonierii nou-sosiți – Édouard Daladier, generalul Maurice Gamelin și Léon Jouhaux –, pentru că figurile lor apăruseră în pri-mele pagini ale ziarelor din întreaga Europă, exact înainte de izbucnirea războiului în 1939.

Faptul că vedea trei dintre cei mai influenți oameni din Franța antebelică în mâinile SS-ului era cu mult mai tulburător decât fusese propria arestare.[1] Și, deși Čučkovic nu cunoștea detalii despre cum ajunseseră prizonieri acești oameni, era sigur că periplul lor – din diversele instituții ale puterii din Paris până în camerele mai reci și mai puțin ospitaliere de la Schloss Itter – cu siguranță nu fusese unul ușor.

În vârstă de șaizeci și unu de ani, Édouard Daladier era un bărbat mic de statură, îndesat și certăreț și, totodată, cel

mai tânăr din nou-sositul trio de prizonieri. Unul dintre cei mai importanți și mai impunători politicieni francezi din perioada interbelică, Daladier se născuse în 1884, în familia unui brutar. Inteligent și ambițios, a lucrat la început ca profesor de istorie, apoi, în 1912, a făcut saltul către politică, reușind să câștige, la vârsta de douăzeci și opt de ani, una dintre primele sale alegeri: primar al orașului său natal, Carpentras, de lângă Avignon, în departamentul Vaucluse din sud-estul mediteraneean al Franței. Ascensiunea sa politică a fost întreruptă de Primul Război Mondial, în timpul căruia a avut parte de patru ani de război brutal în tranșee, mai întâi ca soldat recrutat, apoi ca ofițer decorat.[2]

După armistițiu, Daladier a revenit în politică, servind, într-o serie de poziții din ce în ce mai importante, Partidul Radical Social, cu orientare de stânga. În 1927, a fost numit șef al organizației, servind în diverse guverne interbelice ca ministru responsabil pentru portofoliile afacerilor externe și apărării. În această din urmă poziție, el a militat pentru reformarea și modernizarea armatei franceze, efort care a continuat și după ce a fost numit prim-ministru, în ianuarie 1933; guvernul său a rezistat doar nouă luni, fiind îndepărtat de la putere când s-a dovedit incapabil să ducă o politică logică, impusă de efectele care au urmat Marii Crize. A doua provocare a lui Daladier ca premier a început în ianuarie 1934 și a durat mai puțin de două săptămâni, din cauza răspunsului său, mult prea ferm, la revoltele generalizate antiparlamentare din 6 februarie, de la Paris, organizate și

conduse de grupurile de dreapta, răspuns care s-a soldat cu șaisprezece morți și mii de răniți.[3]

În timp ce răspunsul lui Daladier la revolte conducea la căderea guvernului său, amenințarea fascistă, vizibilă în luptele de stradă, l-a determinat să conducă Partidul Social Radical spre o coaliție cu Partidul Comunist și cu mai vechii săi rivali, socialiștii. Cunoscută ca Frontul Popular, alianța a obținut puterea în alegerile din 1936, iar Leon Blum, liderul socialiștilor, a devenit prim-ministru.[4] El l-a numit pe Daladier ministru al apărării naționale și ministru de război, poziție pe care acesta a deținut-o până la demisia lui Blum, în iunie 1937. Daladier a servit, din nou, ca ministru al apărării naționale când politicianul a revenit, pentru scurt timp, în poziția de prim-ministru, în perioada martie-aprilie 1938. Căderea rapidă a celui de-al doilea guvern Blum l-a determinat pe președintele Albert Lebrun să se întoarcă spre Daladier, al cărui ultim mandat ca premier al Franței avea să înceapă la 10 aprilie 1938.

Era, desigur, o perioadă bogată în intrigi politice, pe fondul izbucnirii iminente a unui război. Forțele germane intraseră în Austria în urmă cu mai puțin de o lună, iar Adolf Hitler emitea pretenții din ce în ce mai mari asupra Regiunii Sudeților din Cehoslovacia. Deși Daladier se opunea, personal, negocierii cu Hitler – în credința că, urmând această cale, n-ar face decât să-i deschidă și mai mult apetitul liderului nazist pentru alte expansiuni –, amintirile vii ale măcelului la care asistase în tranșeele Primului Război Mondial și convingerea sa că Franța nu era pregătită pentru război l-au determinat să i se alăture

prim-ministrului britanic, Neville Chamberlain, în 1938, la semnarea Acordului de la München, prin care îi cedau Germaniei Regiunea Sudetă. Deşi poporul francez l-a lăudat pe Daladier, considerându-l aducător al păcii, la revenirea de la München el nu-şi făcea iluzii – spre deosebire de naivul Chamberlain – că dezmembrarea Cehoslovaciei ar putea împiedica războiul. Intenţia sa, spunea el mai târziu[5], era să folosească „amânarea" conferită de Acordul de la München pentru a întări atât sistemul defensiv al Franţei, cât şi hotărârea naţională.

Deşi Daladier s-a ocupat de îmbunătăţirea puterii militare a naţiunii – şi în special a aviaţiei militare –, procesul era departe de a fi complet atunci când invadarea Poloniei, la 1 septembrie 1939, a aprins războiul european, despre care premierul francez credea, de multă vreme, că era inevitabil. În timp ce mai mulţi membri ai guvernului său – inclusiv ministrul de justiţie din Partidul Conservator, Paul Reynaud – îl presau să adopte o acţiune îndrăzneaţă şi decisivă, ca urmare a declaraţiei de război a Franţei, Daladier a încercat să minimalizeze pierderile ţării şi a continuat acumularea de echipament militar, pe care îl considera absolut necesar pentru ca Franţa să aibă o şansă minimă de a se angaja cu succes într-o luptă cu mult mai puternica Germanie. Din păcate pentru Daladier, precauţia lui era privită ca o slăbiciune, iar susţinerea politicii sale a început în curând să se erodeze, atât în cadrul guvernului propriu, cât şi al populaţiei belicoase, motiv pentru care, în 21 martie 1940, a demisionat din funcţia de prim-ministru, fiind înlocuit imediat de Reynaud.

În ciuda faptului că pierduse funcția de premier, Daladier a rămas totuși în guvernul Reynaud ca ministru al apărării naționale. Acesta era un act de pragmatism politic din partea prim-ministrului, întrucât cei doi se aflau la poli opuși ca ideologie și în pragul unei inamiciții personale care avea să îmbrace, până la urmă, proporții incredibile.[6] Lăsând la o parte disputele de ordin personal, Reynaud a înțeles că Daladier era foarte versat în hățișul achizițiilor militare și al reformei armatei și l-a păstrat în cabinet. Între cei doi exista o relație greoaie, întrucât, în afara evidentului dispreț reciproc, Daladier era un susținător al generalului Maurice Gamelin, vârstnicul șef al statului-major al armatei franceze, pe care prim-ministrul îl considera prea bătrân și inept pentru a putea pregăti o apărare eficientă a Franței împotriva unui atac din partea Germaniei. Daladier însuși îl numise pe Gamelin în înalta poziție și de aceea lua personal orice critică la adresa șefului armatei.

Chiar și după ce Gamelin a eșuat în încercarea de a opri invazia germană asupra Franței, începută la 10 mai 1940 – fapt care l-a determinat pe Reynaud să-l înlocuiască, după doar opt zile, cu mai vârstnicul general Maxime Weygand –, Daladier a continuat să-l apere, considerându-l un conducător militar excepțional, doborât de incompetența și de lașitatea altora. Această atitudine a făcut ca antagonismul deja existent între Daladier și Reynaud să explodeze într-o ură deschisă. Reynaud îl împiedica pe Daladier în îndeplinirea sarcinilor sale ministeriale, iar certitudinea că dezastrul rapid și înfiorător al armatei franceze avea să ducă,

în curând, la ocupația germană l-a determinat pe Daladier să se alăture unui grup de politicieni importanți care sperau să continue lupta din Maroc, o colonie franceză.

Grupul care, în afară de Daladier, îi includea pe fostul ministru de interne, Georges Mandel, pe fostul secretar de stat de la finanțe, Pierre Mendes-France, și pe fostul ministru al marinei, Caesar Campinchi[7], s-a îmbarcat spre Casablanca în data de 21 iunie, la bordul pachebotului *Massilia*, ajungând patru zile mai târziu la destinație, unde au fost primiți cu răceală. Franța capitulase în ziua imediat următoare plecării vasului din Le Verdon-sur-Mer[8], iar generalul Charles Auguste Noguès, comandantul suprem al forțelor franceze din Africa de Nord și guvernator general al Marocului, aștepta să vadă din ce parte avea să bată vântul politicii de la Paris. Deși credea că Franța era perfect capabilă să continue lupta împotriva Germaniei din Africa de Nord, generalul nu dorea să pară binevoitor cu politicienii de pe *Massilia* – în ciuda faptului că Daladier era cel care îl numise guvernator al Marocului. În consecință, Noguès a ordonat ca politicienii să fie reținuți pe navă, sub pază.

Detenția a durat până la 27 iunie, când lui Daladier i s-a permis să călătorească până la cartierul general al lui Noguès, la Rabat. Deși cei doi au căzut de acord că forțele franceze din Africa de Nord aveau atât voința, cât și mijloacele necesare pentru a continua lupta împotriva Germaniei, Noguès a refuzat să acționeze fără instrucțiuni clare din partea guvernului refugiat la Bordeaux. După cum își amintea mai târziu Daladier, generalul „aștepta o autorizare guvernamentală pentru a

se rupe de politica oficială şi a continua lupta, chiar dacă guvernul trebuia să dezaprobe implicarea sa în acest demers"[9]. Primele telegrame ale lui Noguès au rămas fără răspuns, dar, în 28 iunie, generalul a primit un răspuns foarte clar: trebuia să se abţină de la orice acţiune militară. Mai mult, trebuia să-i reţină în Maroc pe Daladier şi pe ceilalţi politicieni până după votul din Adunarea Naţională, programat pentru 10 iunie, prin care se dorea ratificarea armistiţiului franco-german şi acordarea de „puteri complete şi extraordinare" mareşalului[10] Philippe Petain, pentru a forma un nou guvern care să administreze acea parte a Franţei, neaflată încă sub ocupaţia forţelor germane.

Considerând că singurul lucru bun pe care-l putea face era să coopereze cu noua ordine, Noguès a ordonat ca Daladier şi ceilalţi să fie împiedicaţi să urce la bordul unei nave care să-i ducă înapoi la Bordeaux, până după votul crucial din 10 iunie. Când votul s-a încheiat – şi Petain a fost confirmat ca noul stăpân al Franţei neocupate, cu capitala stabilită la Vichy, o staţiune situată la circa o sută de kilometri nord-vest de Lyon –, Noguès i-a permis lui Daladier să ia o navă spre Bordeaux. El nu a fost arestat după sosirea sa, la 10 august, dar i s-a adus la cunoştinţă că noul guvern intenţionează să-l pună sub acuzare – împreună cu Blum, Mandel, Gamelin, Reynaud, fostul ministru al aviaţiei, Guy La Chambre, şi fostul administrator general al armatei, Robert Jacomet – pentru „responsabilitatea" lor în înfrângerea suferită de Franţa în faţa Germaniei. Era, desigur, o vânătoare politică de vrăjitoare, care intenţiona mai degrabă să găsească ţapi

ispăşitori decât să afle adevărul, însă Daladier a abordat acest proces ca pe o şansă de a-i pune în lumina reflectoarelor pe Petain şi guvernul lui colaboraţionist.

Procesul urma să aibă loc în oraşul Riom, la circa treizeci de kilometri sud-vest de Vichy – de aceea, potenţialilor acuzaţi li s-a adus la cunoştinţă să nu părăsească împrejurimile. Până la 6 septembrie, Daladier a locuit la diverşi prieteni, în Vichy sau în regiune, după care a fost luat în custodie şi plasat în arest la domiciliu la castelul Chazeron, o construcţie medievală transformată în conac de ţară, situată în apropiere de Riom. În cele din urmă i s-au alăturat şi Blum, Mendel, Gamelin, Reynaud şi ceilalţi. Acuzaţii au stat în castelul dărăpănat până la 15 octombrie 1941, când, la ordinele lui Petain, au fost transferaţi la Fort du Portalet, o fortăreaţă austeră din zona montană, accidentată a Pirineilor, de lângă frontiera cu Spania. Trei luni mai târziu, Daladier, Blum, Gamelin, Jacomet şi La Chambre au fost din nou transferaţi, de data asta într-o casă de ţară dărăpănată din Bourassol, la câţiva kilometri la sud de Riom. Reynaud şi Mandel nu i-au însoţit pe ceilalţi, pentru că Petain a decis să retragă acuzaţiile împotriva lor. Acest fapt nu le-a oferit totuşi libertatea, astfel că au rămas în custodia guvernului de la Vichy până când au fost predaţi germanilor.

La Bourassol, Daladier şi ceilalţi inculpaţi au continuat să-şi pregătească apărarea. La 19 februarie 1942, când în sfârşit a început procesul la Palatul de Justiţie din Riom, renovat în grabă, trebuie să fi fost o adevărată uşurare pentru

cei cinci oameni, care puteau să răspundă acuzațiilor ce li se aduceau. Nu-și făceau nicio iluzie, desigur, cum că apărarea lor, oricât de îndrăzneață ar fi fost, îi va putea salva de la condamnare. Într-adevăr, cu patru luni în urmă, Petain se exprimase foarte clar despre cum se aștepta să decurgă lucrurile, atunci când anunțase public acuzațiile aduse vinovaților. Guvernul de la Vichy intenționa ca Procesul de la Riom, așa cum urma să fie cunoscut, să fie o înfierare clară a celor pe care îi proclamase în gura mare „oamenii care au trădat Franța". Faptul că vreo două sute de ziariști, francezi și străini, au fost acreditați să urmărească procesul era un indiciu limpede pentru faptul că Petain și susținătorii săi intenționau să facă din acest eveniment o victorie propagandistică pentru regimul de la Vichy, una în care Daladier și ceilalți să fie umiliți pe măsură, discreditați și dezavuați.

Detaliile Procesului de la Riom – oricât ar fi de fascinante și de importante din punct de vedere istoric – sunt în afara subiectului acestui volum. Este suficient să spunem că lucrurile nu au decurs deloc așa cum intenționaseră Petain și guvernul său colaboraționist. În timp ce Gamelin a refuzat să recunoască autoritatea Vichy-ului de a-l judeca, păstrând tăcerea pe toată durata procesului, Daladier și Blum au creat ceea ce nu poate fi numit altfel decât o apărare strălucită. Cunoștințele lui Daladier referitoare la evenimentele care se derulaseră între victoria Frontului Popular din 1936 și capitularea Franței din 1940 erau enciclopedice, astfel că a fost capabil să demonteze fiecare învinuire adusă de acuzarea prost pregătită de procurorii incoerenți. Iar elocvența lui

Blum şi argumentaţia legală – el era, oricum, un avocat foarte talentat şi un politician strălucit – i-au permis acestuia să distrugă interogatoriile martorilor guvernului, astfel încât foarte curând, a reieşit că acest caz montat de Vichy împotriva acuzaţilor nu reprezenta decât o farsă cu motivaţii politice.

Pe măsură ce procesul se derula, stăpânii germani ai Vichy-ului deveneau tot mai frustraţi de ritmul lent al tribunalului şi de portretul tot mai simpatetic pe care presa străină îl făcea acuzaţilor. Însuşi Hitler şi-a exprimat nemulţumirea faţă de incapacitatea aparentă a curţii de a le închide gura lui Blum şi lui Daladier şi cu atât mai puţin de a le dovedi vinovăţia în a „forţa" Germania să atace Franţa în 1940. Pentru a evita orice viitoare deteriorare a imaginii regimului de la Vichy în presa internaţională – şi, prin extensie, a sa –, şi pentru a opri ceea ce devenea rapid un coşmar în privinţa relaţiilor publice, Hitler a ordonat oprirea procesului. La 12 aprilie 1942, preşedintele curţii, Pierre Caous, anunţa că procedurile aveau să fie suspendate temporar – după douăzeci şi patru de şedinţe publice –, astfel încât procurorii să poată aduna „mai multe informaţii"

Suspendarea temporară a Procesului de la Riom a durat până la 21 mai 1943, când procedurile au fost oprite oficial. Până atunci, oricum, multe se schimbaseră pentru Daladier şi Franţa. Operaţiunea Torch – invazia americano-britanică în Africa de Nord franceză, la 8 noiembrie 1942 – l-a determinat pe Hitler să le ordone forţelor sale să intre în Franţa neocupată. În doar câteva zile, întreaga ţară a ajuns sub control german ferm, regimul de la Vichy a fost

transformat într-un guvern-marionetă, iar poziția lui Daladier și a colegilor săi acuzați a devenit nesigură. Deși Jacomet și La Chambre erau obligați să-și continue arestul la domiciliu la Bourassol, Heinrich Himmler a ordonat ca Daladier, Blum și Gamelin să fie mutați în „locuri sigure" din Germania, pentru a preveni „răpirea" lor de către agenți aliați.[11]

Cei trei politicieni și-au început trista călătorie în data de 31 martie 1943, când au părăsit localitatea Bourassol sub escorta poliției, într-un convoi de cinci mașini. Prima oprire au făcut-o la un aeroport din apropiere de Clermont-Ferrand, unde li s-a alăturat și liderul sindical Léon Jouhaux. La 3 aprilie se aflau cu toții în Paris, la aeroportul Le Bourget, de unde, împreună cu escorta Gestapo, s-au îmbarcat la bordul unui avion de transport Lufthansa, cu destinația Mannheim și, în cele din urmă, Frankfurt. De acolo, francezii și paznicii lor au pornit pe șosea și, exact înaintea zorilor zilei de 4 aprilie, au ajuns la destinație: extinsul lagăr de concentrare Buchenwald[12], de lângă Weimar.

Față de condițiile oribile pe care le suportau cei mai mulți deținuți din acest lagăr, Daladier și ceilalți prizonieri VIP francezi trăiau într-un relativ confort. Li s-au repartizat camere individuale, în campusul SS, care era separat de lagărul principal și înconjurat de pini[13]. Deși aveau grilaj la ferestre și ușile camerelor erau încuiate noaptea, francezii erau bine hrăniți, le era permis să se plimbe în jurul perimetrului îngrădit al lagărului (sub escortă, desigur) și, în plus, puteau să scrie și să primească scrisori. Și, poate la fel de important pentru cei trei oameni vorbăreți, care fuseseră

odată extrem de puternici, le era permis să se întâlnească pentru câteva ore, în fiecare seară după cină, să împartă o sticlă de coniac german, să fumeze țigări făcute din tutun ieftin croat și să dezbată – uneori aprig – cauzele înfrângerii națiunii lor.

Sejurul lui Daladier la Buchenwald nu a durat mult. Pe 29 aprilie, comandantul lagărului, Hermann Pister, i-a spus lui Daladier că urma să fie transferat, împreună cu Gamelin și Jouhaux, la „o facilitate specială" din Tirolul de Nord, nu departe de Innsbruck. Din păcate, Leon Blum nu avea să-i însoțească pe ceilalți; ca evreu, era destinat „detenției speciale", a explicat Pister. La fel și Georges Mandel, care urma să ajungă la Buchenwald în numai câteva zile. Daladier a fost profund răvășit de faptul că prietenul lui avea să rămână în urmă, în lagărul de concentrare, dar Blum însuși a luat totul în glumă, spunând că el și Mandel „aveau să transforme locul într-un ghetou"[14].

Imediat după răsărit, pe 30 aprilie, Daladier, Gamelin și Jouhaux și-au luat rămas-bun de la Blum și au fost escortați de trupe SS spre poarta principală a complexului. Oricum, planul s-a modificat în curând, pentru că adjunctul comandantului de la Buchenwald a sosit cu vestea că plecarea lor spre Tirol avea să fie amânată, fără să ofere vreo altă explicație. În sfârșit, la 2 mai, Daladier și colegii săi au urcat într-un Mercedes de serviciu împreună cu escorta lor SS, cu destinația München și, în cele din urmă, Schloss Itter.

Drumul spre sud a fost o experiență revelatoare pentru cei trei francezi, întrucât, chiar și după aproape patru ani de război, drumurile din centrul și din sudul Germaniei

erau copleşite de traficul militar. De câteva ori, poliția militară[15] a oprit maşina şi escorta acesteia pe marginea drumului, pentru a le face loc să treacă unor lungi convoaie de camioane încărcate cu soldați, intercalate cu vehicule remorcând piese de artilerie şi lansatoare de rachete cu mai multe țevi. În ciuda unor dovezi clare ale atacurilor aeriene aliate – clădiri distruse, poduri dărâmate şi zone întinse de teren cu cratere –, era deprimant de evident pentru francezi că Germania era departe de a fi învinsă.

Maurice Gamelin era, probabil, cel mai afectat de aparent nesfârşita afişare a puterii combative a Wehrmachtului. Micuțul general – avea cu puțin peste un metru şaizeci – îşi petrecuse o bună parte din cei şaizeci şi unu de ani ai săi ca soldat în serviciul armatei țării sale, o forță a cărei rațiune de a exista era, de cel puțin o generație, să împiedice catastrofa militară care lovise Franța în 1940. Din acest motiv, faptul că mulți dintre conaționalii săi păreau să creadă că el era singurul vinovat pentru înfrângerea şi capitularea Franței era o pastilă greu de digerat pentru fostul comandant suprem al tuturor forțelor armate franceze.

Avansarea lui Gamelin până în cea mai înaltă poziție militară a țării sale părea să fi fost, privind retrospectiv, aproape predestinată. Se născuse la 20 septembrie 1872, în casa familiei de pe bulevardul Saint Germain din Paris, aflat exact peste drum de Ministerul de Război al Franței. Tatăl său, Zephyrin Gamelin, era general, dar şi administratorul suprem al armatei.[16] Tânărul Gamelin a fost educat la

o școală de elită din Paris, unde și-a dezvoltat un interes profund și de durată pentru artă și filosofie, iar în 1891 a intrat la Școala Militară Specială de la Saint-Cyr, cea mai importantă academie militară a Franței. Student înzestrat, el a terminat primul din promoția sa de 449 de studenți, în 1893, apoi a fost avansat la gradul de locotenent-major.

În următorii douăzeci de ani, Gamelin s-a dovedit a fi atât un excelent ofițer de stat-major, cât și un comandant tactic cu aptitudini deosebite. După detașarea sa inițială în Africa de Nord franceză, el a avansat constant în grad, având parte de mentori puternici, precum generalul Joseph Joffre, comandantul suprem al armatei franceze în anii de dinaintea Primului Război Mondial. În noiembrie 1913, era membru al biroului de operațiuni al Statului-Major General. În această poziție, Gamelin a ajutat la elaborarea planurilor de mobilizare pe care armata trebuia să le pună în acțiune în caz de război, apoi, în martie 1914, a fost numit să facă parte din statul-major personal al lui Joffre.

Deși Primul Război Mondial a fost o tragedie sângeroasă pentru Franța, pentru Gamelin a reprezentat un triumf personal. Alternând între poziții importante în statul-major și poziții de comandă pe front, el și-a construit o reputație solidă de ofițer inovativ, extrem de capabil și cu intuiție politică, deosebit de atent cu oamenii lui și capabil să nu-și piardă firea indiferent de situație. Cea mai bună demonstrație a acestui din urmă atribut a fost modul strălucit în care a comandat Divizia 9 Infanterie în timpul marii ofensive de primăvară a armatei germane, din 1918. Atacat inițial de șase divizii inamice, Gamelin a ordonat o retragere prin

luptă, care i-a salvat divizia şi i-a permis, în cele din urmă, să oprească înaintarea germană pe râul Oise.

La sfârşitul războiului, în 1918, Gamelin era un general de brigadă cu pieptul plin de decoraţii, atât franceze, cât şi străine. Succesele sale din timpul războiului au asigurat ascensiunea sa continuă în perioada postbelică, întărindu-i reputaţia deja solidă cu o serie de realizări succesive. Între 1919–1925, Gamelin a condus misiunea militară franceză din Brazilia, iar între 1925–1928[17] a comandat forţele franceze din Siria. În 1930, a fost numit adjunct al generalului Maxime Weygand, şeful Statului-Major General al armatei. Prim-ministrul André Tardieu spera ca generalul Gamelin să fie un opozant, cu o gândire avansată şi relativ liberală – şi, poate, un viitor succesor –, al extrem de conservatorului Weygand. Cel din urmă favoriza revizuirea şi mecanizarea integrală a armatei franceze – fiind în mod deosebit un susţinător înfocat al ideii de a crea unităţi blindate independente, echipate cu tancuri de cea mai bună calitate[18] –, însă personalitatea sa extrem de instabilă şi tendinţa sa de a-i critica public pe politicienii care erau suficient de limitaţi încât să nu fie de acord cu el îi împiedicau de multe ori, eforturile de a îmbunătăţi starea de pregătire militară a ţării sale.

Parteneriatul dintre Gamelin şi Weygand a început foarte bine; într-adevăr, la scurt timp după ce acesta i-a devenit asistent, în 1930, Weygand se referea la el numindu-l „un coleg de o inestimabilă valoare“[19] Cei doi ofiţeri erau îngrijoraţi în egală măsură de creşterea puterii militare a Germaniei şi erau de acord, din toată inima, cu nevoia de modernizare a armatei franceze şi cu realizarea unei linii

de fortificații la frontiera estică a țării. Dar luna de miere nu a durat prea mult. În februarie 1931, Weygand a devenit inspectorul general al armatei, iar Gamelin i-a luat locul ca șef al statului-major. Din acel moment, cei doi bărbați au început să se contrazică permanent în legătură cu modalitățile și costurile revigorării militare a Franței.

Ultraconservatorul Weygand considera că era imposibil să negocieze cu seria de prim-miniștri de stânga, care fuseseră la putere începând cu 1932. El era de părere că vederile internaționaliste și optimiste asupra afacerilor externe erau naive și potențial subversive și de aceea simțea profund că eșecul lor de a finanța adecvat achiziția de armament pe scară largă, pe care el o considera esențială, făcea din Franța o țară extrem de vulnerabilă. Deși Gamelin era de acord cu multe dintre propunerile lui Weygand, știa totodată că deranjarea constantă a politicienilor era contraproductivă. Gamelin era tot atât de conciliant pe cât era Weygand de certăreț, sperând să obțină prin logică, reconciliere și convingere ceea ce, aproape sigur, nu se putea obține printr-o intransigență aspră. Acest punct de vedere l-a adus în opoziție cu Weygand, care a început să îl privească pe politician, tot mai mult, ca pe un lider periculos de indecis, ale cărui convingeri și metode – pe care le considera rămășițe ale serviciului acestuia în Primul Război Mondial – perpetuau slăbiciunea armatei și creșteau enorm riscul de a fi înfrântă într-un eventual conflict cu Germania.

Punctul de vedere al lui Gamelin a prevalat, în cele din urmă, pentru că în ianuarie 1935 Weygand a ajuns la vârsta de șaizeci și opt de ani, obligatorie pentru pensionare.

După plecarea sa, Gamelin l-a înlocuit nu numai ca șef al statului-major, ci și ca inspector general al armatei și vicepreședinte al Consiliului Suprem de Război.[20] Această din urmă poziție îl făcea pe Gamelin, pe timp de pace, adjunct al ministrului de război, Louis Maurin. Pe timp de război, vicepreședintele consiliului devenea, automat, comandantul suprem al tuturor armatelor franceze de pe front.

Din păcate pentru Franța, când a venit momentul ca Maurice Gamelin să ocupe această poziție, cunoscută și ca „generalissimo"[21], el s-a dovedit extrem de nepotrivit pentru responsabilitatea enormă care-i stătea în față. În ciuda eforturilor sale sincere și consistente din perioada interbelică pentru consolidarea armatei franceze și a cooperării dintre militari și politicieni, el n-a făcut decât să ezite în primele luni de război. A refuzat să atace agresiv Germania și a preferat o apărare de-a lungul frontierei, bazată pe forturile impresionantei, dar incompletei Linii Maginot. Când așa-numitul Război Ciudat a luat sfârșit, la 10 mai 1940, cu invazia Germaniei în Franța și în Țările de Jos, Gamelin a înțeles prea târziu importanța loviturii germane din Ardeni, o zonă accidentată și împădurită pe care el o considera imposibilă pentru tancuri.

În timp ce înfrângerile franceze se înmulțeau, Gamelin reacționa prin demiterea unora dintre comandanții de pe front, punând retragerile națiunii mai degrabă în cârca „incompetenței" lor decât pe seama propriilor sale stângăcii. Bărbatul care-și făcuse un nume în băile de sânge statice și atroce ale Primului Război Mondial, dar și în războaiele coloniale care urmaseră, s-a dovedit în cele din urmă a fi

incapabil să răspundă eficient asaltului rapid, flexibil și cu arme combinate al Germaniei. Complet depășit de blitzkrieg, Gamelin a continuat să se zbată până la 18 mai, când prim-ministrul Paul Reynaud l-a demis, adăugând o insultă prin rechemarea lui Weygand în calitate de „generalissimo"

În ciuda zvonurilor foarte răspândite cum că s-ar fi sinucis sau ar fi fugit din țară[22], Gamelin și-a petrecut următoarele săptămâni – dintre demiterea sa și capitularea Franței în fața Germaniei – în locuința sa din Paris, îngrijindu-și trandafirii și ascultând știrile tot mai alarmante care veneau de pe front. Se aștepta ca naziștii să-l aresteze, desigur, atunci când aveau să ajungă în capitală; însă nu a anticipat că avea să fie luat în custodie de compatrioții săi francezi. Pe 6 septembrie 1940 – în aceeași zi în care era reținut Daladier –, în timp ce Gamelin își vizita prietenul, pe Leo Abel Gaboriaud, editor al ziarului *L'Ére nouvelle*, agenții Siguranței Naționale au apărut la ușă[23]. Aceștia i-au explicat că lucrau cu reținere la ordinele germanilor de a-l aresta și a-l transfera la castelul Chazeron. Gaboriaud și-a însoțit prietenul până la mașina care îl aștepta și, când ofițerii erau pe punctul de a-l așeza pe bancheta din spate, editorul i-a privit și le-a spus hotărât:

– Omul pe care l-ați luat în custodie este în viață. Pre-supun că va fi în viață și când va ajunge la Chazeron.[24]

Deși îngrijorarea lui Gaboriaud pentru siguranța lui Gamelin era de înțeles, micuțul general a ajuns la Chazeron – și la Procesul de la Riom – nevătămat. În ciuda faptului că încarcerarea lui, alături de Daladier și de ceilalți, la Buchenwald nu putea fi de bun augur, ritualul său zilnic de

gimnastică intensă, urmat de câteva ture vioaie în interiorul micului perimetru al complexului VIP, i-a asigurat, la sosirea la Schloss Itter, o stare de sănătate foarte bună pentru un bărbat de vârsta lui.

Din păcate, nu acelaşi lucru s-ar fi putut spune şi despre ultimul bărbat pe care Zvonko Čučkovic l-a văzut coborând din Mercedes în curtea castelului.

Deşi avea doar şaizeci şi patru de ani, Léon Jouhaux arăta cu mult mai bătrân. Secretarul general al Confederaţiei Generale a Muncii (CGT), unul dintre cele mai mari sindicate ale Franţei, suferea, de câteva luni, de o revenire a artritei care-l chinuise toată viaţa. Mai mult, orice formă de stres sau de anxietate provoca o creştere semnificativă a durerilor din piept.[25] Convins că inima începuse să-l lase, dar lipsindu-i un diagnostic corespunzător şi orice fel de medicaţie, bărbatul solid nu putea face nimic altceva decât să-şi accepte cu stoicism condiţia, care se înrăutăţea vizibil.

O asemenea abordare pasivă era cu totul nouă pentru Jouhaux, pentru că el nu avusese o viaţă uşoară.[26] Născut într-un arondisment sărac al Parisului, în 1879, fusese întotdeauna un luptător: mai întâi, împotriva bolilor din copilărie şi a bătăuşilor din curtea şcolii; mai apoi, în cea mai mare parte a vieţii sale de adult, împotriva injustiţiei sociale, în general, şi a oprimării clasei muncitoare, în particular. Învăţase activismul radical de la tatăl său, care, în 1871, ieşise în stradă în timpul revoltei populare cunoscute sub numele de Comuna din Paris. Când Jouhaux avea doar doi

ani, tatăl său și-a părăsit slujba de la abatoarele centrale și s-a mutat, împreună cu toată familia, la Aubervilliers, o suburbie mai puțin aglomerată, unde munca la o fabrică de chibrituri îi oferea venituri ceva mai ridicate.

Oricum, condițiile de la noul loc de muncă nu erau mai bune decât cele de la abator. Muncitorii trudeau ore în șir în condiții insalubre și periculoase, incapabili să se protejeze de fumurile pătrunzătoare, toxice și extrem de explozive produse de fosforul folosit ca principal ingredient pentru producerea capetelor de chibrit. În cele din urmă, bătrânul Jouhaux a devenit conducătorul sindicatului care a luat naștere în fabrică, incitându-i pe muncitori în repetate rânduri la greve care urmăreau să-i forțeze pe patroni să îmbunătățească siguranța și condițiile de lucru. Pe când Leon avea doisprezece ani, activismul l-a costat pe tatăl său o altă suspendare pe termen lung de la fabrica de chibrituri, un eveniment care l-a forțat pe fiu, un tânăr dotat intelectual, să abandoneze școala și să caute o slujbă pentru a putea contribui la întreținerea familiei.

Tânărul Jouhaux a început să muncească la Turnătoria Centrală din Aubervilliers, o topitorie în care condițiile de lucru erau mizerabile. Când tatăl său și-a redobândit poziția la fabrica de chibrituri, Leon a revenit la școală, dar nouă luni mai târziu tatăl său a fost concediat din nou, astfel că băiatul a obținut o slujbă la fabrica de săpun. La vârsta de șaisprezece ani, Leon a început să lucreze la fabrica de chibrituri, unde s-a alăturat imediat sindicatului pe care tatăl său îl crease, muncind din greu. Începând cu acest moment –

cu excepția anului pe care l-a petrecut la o școală profesională –, Jouhaux a fost, după cum spunea mai târziu, „absorbit complet de viața grea a muncitorului industrial"[27]

În 1900, când a fost chemat în serviciul militar, Jouhaux a schimbat această formă de viață grea cu o alta. După pregătirea inițială, el a fost detașat în Algeria, unde a servit în regimentul de zuavi. Apoi a fost trimis acasă și eliberat din armată în 1903, pentru că tatăl său – care-și pierduse și își recâștigase slujba de mai multe ori până atunci – orbise din cauza expunerii îndelungate la fosforul alb. Jouhaux a revenit la fabrica de chibrituri, unde, în plus față de munca la linia de producție, l-a înlocuit pe tatăl său la conducerea comitetului sindical. Sincer dedicat îmbunătățirii condițiilor de lucru ale tuturor muncitorilor, el s-a dovedit rapid un lider înnăscut și un negociator dur, căruia nu-i era teamă să stea față în față cu șefii și cu bătăușii pe care aceștia îi angajau spre a pune capăt mișcărilor protestatare.

Tacticile lui Jouhaux la fabrica de chibrituri erau atât de eficiente, încât au atras atenția liderilor naționali sindicali. În 1906 fost invitat să se alăture comitetului executiv al CGT și, în curând, a ajuns să lucreze permanent la problemele importante care îi vizau pe muncitorii din întreaga Franță. Deși era cunoscut în continuare ca un negociator dur, el și-a dezvoltat un pragmatism sănătos, care-i permitea să facă anumite compromisuri, atunci când acestea veneau în sprijinul cauzei generale a CGT și a membrilor săi. După o serie de mai multe succese, în 1909 a fost numit secretar

general al CGT, promovare care l-a făcut, la doar treizeci de ani, probabil cel mai puternic lider sindical din Franța.

Printre cele mai presante probleme cărora Jouhaux a trebuit să le facă față în primii săi ani în fruntea CGT se număra și creșterea valului de militarism în Europa. Convins că războiul îi făcea pe muncitori să sufere, numai pentru a-i îmbogăți și mai mult pe șefii lor capitaliști, Jouhaux li s-a alăturat celorlalți lideri sindicali europeni, susținând dezarmarea și antimilitarismul universal. Totuși, în 1914, când Europa a intrat în război – în ciuda a ceea ce Jouhaux va numi mai târziu „cele mai mari eforturi pentru îndiguirea mareei de sânge[28] –, membrii sindicali din țările aflate în război s-au alăturat steagului și s-au înrolat în masă. Realitatea războiului a schimbat până și convingerile lui Jouhaux: el a înțeles în curând că o victorie germană ar fi putut duce la înrobirea totală a clasei muncitoare franceze și, în consecință, a lucrat din greu pentru a susține efortul de război al Franței.

În ciuda acestei susțineri, el nu și-a pierdut niciodată convingerea că oamenii muncii din întreaga lume ar fi putut face ca războiul să devină desuet, în cele din urmă, dacă s-ar fi aliat, într-o mișcare sindicală internațională; de aceea, a continuat să lupte din greu pentru a face posibilă o asemenea alianță. A devenit un pion important în reconstrucția de după război a Federației Sindicale Internaționale (IFTU) și, în 1919, a obținut funcția de vicepreședinte al organizației, păstrându-și, în același timp, și postul de conducător al CGT. Între anii 1920 și 1930, și-a exercitat influența considerabilă

pentru a reuni organizațiile muncitorești disparate din Europa. În noiembrie 1937, Jouhaux a fost unul dintre cei trei lideri IFTU care au călătorit la Moscova în vederea purtării unor discuții referitoare la afilierea la IFTU a Consiliului Central al Sindicatelor din Rusia Sovietică. În ciuda faptului că era un anticomunist convins, Jouhaux susținea că o asemenea afiliere reprezenta o reacție logică la creșterea puterii fascismului în Germania și în Italia, însă recomandarea sa ca IFTU să stabilească legături strânse și pragmatice cu organizația sovietică a fost respinsă de consiliul general al acesteia.[29]

Desigur că, în cele din urmă, eforturile lui Jouhaux pentru prevenirea unui nou război mondial au fost inutile. În urma capitulării Franței din 1940, regimul de la Vichy a ordonat dizolvarea CGT, determinându-i pe mulți dintre membrii săi să formeze o mișcare de rezistență. Criticile clar exprimate ale lui Jouhaux la adresa regimului Petain au asigurat înscrierea rapidă a numelui său pe o listă de arestări și, în octombrie 1940, s-a emis un mandat împotriva sa. El se alăturase deja mișcării de rezistență și călătorea prin Franța neocupată cu documente false, care-l identificau drept cetățean ceh, pe nume Bedrich Woves.[30] Compatrioții care îl ajutau să se deplaseze de la o casă conspirativă la alta i se adresau spunându-i „domnul Buvot", dar el semna cu propriul nume toate pamfletele pe care le scria, îndemnându-i pe toți membrii sindicali adevărați să susțină cauza aliată și pledând pentru unitatea grupărilor fracționate de stânga din Franța. Pentru a trimite scrierile sale celor care

le multiplicau și le distribuiau, Jouhaux se baza pe secretara și tovarășa lui de viață (mai târziu, soția sa), Augusta Bruchlen[31], o franțuzoaică născută în Alsacia, a cărei fluență în limba germană o ajutase, de mai multe ori, să nu fie descoperită în timp ce îi contacta pe unii membri ai mișcării de rezistență născute din interzisul CGT.

În ianuarie 1940, comitetul executiv al IFTU, cu sediul la Londra, decisese ca toți liderii sindicali importanți din Europa continentală să fie evacuați în Marea Britanie, iar Jouhaux era primul pe listă. Organizația a abordat, mai întâi, Serviciul Secret de Informații britanic (SIS)[32], care a fost de acord cu planul IFTU, dar în cele din urmă s-a dovedit incapabil să-l pună în aplicare. În urma apariției în Marea Britanie, în iulie 1940, a Serviciului de Operații Speciale (SOE) – o organizație cvasimilitară care avea sarcina specifică de a desfășura acțiuni clandestine în teritoriile ocupate de inamic –, IFTU l-a abordat pe șeful politic al acesteia, ministrul economiei de război, Hugh Dalton. Socialist cu vechime, Dalton era pe deplin conștient de faptul că Jouhaux era mult mai valoros pentru cauza aliaților lucrând de la Londra decât putrezind într-o închisoare a regimului de la Vichy sau în una germană.[33] Așadar, Dalton și-a folosit influența considerabilă pentru a se asigura că evadarea lui Jouhaux din Franța reprezenta prioritatea SOE.

La începutul lunii noiembrie 1941, SOE a aranjat ca liderul sindical să fie trecut clandestin din Franța în Portugalia, care era neutră, unde trebuia să se îmbarce într-un avion cu destinația Marea Britanie. Aparent, un agent dublu din

rezistența CGT aflase ceva despre tentativa de evadare, astfel că a dat în vileag planul poliției secrete din Vichy. Jouhaux a fost arestat în portul Marsilia pe 26 noiembrie[34] 1941, exact când era pe punctul de a se îmbarca – folosindu-se de acte false – la bordul unei nave cu destinația Portugalia.

După arestarea sa, Jouhaux a fost condus la Vals-les-Bains, o mică stațiune din regiunea Ron-Alpi, unde a fost complet izolat până când paznicii săi de la Vichy i-au hotărât soarta. La sfârșitul lunii februarie 1942, a fost transferat la Cahors, un orășel medieval situat la circa o sută cincizeci de kilometri nord-vest de Vals-les-Bains, unde a trăit sub arest la domiciliu până la începutul lunii noiembrie. Apoi a fost mutat din nou, de această dată în stațiunea Evaux-les-Bains din centrul Franței, unde regimul de la Vichy înființase un centru descentralizat de internare pentru prizonierii politici de nivel înalt. Condițiile erau relativ civilizate – deținuții erau cazați în fostul Grand Hotel – și, la aproximativ o lună de la sosirea sa, lui Jouhaux i s-a permis să fie vizitat de Augusta Bruchlen. În ianuarie 1943, și ea fusese arestată de Siguranță, aparent pentru că lucra ca intermediar între Jouhaux și rezistența CGT. Ținută în același Grand Hotel, ea nu mai era considerată o amenințare majoră, permițându-i-se să-l viziteze pe Jouhaux de două ori pe săptămână, chiar dacă în prezența unui polițist.[35] Aceste întâlniri au ajutat mult la creșterea moralului liderului sindical, care suferea deja de crize prelungite de artrită și de o angină pectorală tot mai gravă.

Idila lui Jouhaux la Evaux-les-Bains s-a sfârşit brusc, în noaptea de 31 martie 1943. Un pluton de soldaţi germani l-a preluat din camera sa, aproape doar cu hainele de pe el, aruncându-l într-o ambulanţă militară care aştepta afară. Cu câte un paznic german flancându-l pe ambele părţi, Jouhaux a fost condus la aeroportul din Clermont-Ferrand, unde li s-a alăturat lui Daladier şi Gamelin pentru transferul la Buchenwald şi, în cele din urmă, la Schloss Itter.

Pentru Sebastian Wimmer, sosirea primilor trei prizonieri de onoare ai castelului a marcat începutul a ceea ce el spera cu ardoare să devină o etapă plină de recompense a carierei sale. Era comandantul celui mai important şi mai vizibil satelit din întreaga Germanie nazistă, a răspânditului sistem de lagăre de concentrare, fiind responsabil pentru câţiva dintre cei mai valoroşi prizonieri ai Reichului. Dacă Wimmer şi-ar fi jucat cărţile corect, ar fi putut obţine o promovare, decoraţii şi, cu puţin noroc, chiar o recunoaştere personală din partea Führerului. Şi, chiar mai important, dacă rezultatele sale în această poziţie-cheie reuşeau să-i mulţumească suficient pe şefii săi de la Dachau şi de la Berlin, ar fi putut evita revenirea la o viaţă mult mai puţin confortabilă, la munca în lagărele morţii sau, mai rău, la un post de combatant pe linia frontului.

Deşi era un personaj brutal prin natură şi pregătire, Wimmer a înţeles că succesul său în calitate de comandant la Schloss Itter depindea, în mare parte, de abilitatea de a-i trata pe importanţii săi prizonieri cu un anumit nivel

de „corectitudine", aflat cu totul în afara experiențelor sale anterioare. Pentru că Führerul ar fi putut să aibă planuri pentru prizonierii VIP – să îi predea aliaților ca parte a unui acord politic sau chiar să-i elibereze ca un gest de mărinimie după victoria finală a Germaniei –, Wimmer ar fi trebuit să facă tot ceea ce putea pentru a-i menține sănătoși și în siguranță. Și, deși nu era unul dintre cei mai inteligenți oameni din SS, el înțelegea că victoria Germaniei nu era pe deplin asigurată: patria-mamă suferise o serie de înfrângeri pe câmpul de luptă, iar aviația aliată transforma centrele industriale ale țării în mormane de ruine fumegânde, cu o regularitate invariabilă. Wimmer înțelegea foarte clar că, în cazul în care Germania urma să piardă războiul, faptul că avea în grijă câteva personalități franceze care să depună mărturie că fuseseră tratate bine reprezenta singurul lucru care putea să-l salveze din fața unui pluton de execuție aliat.

Încercând să păstreze un echilibru între corectitudine și nivelul de duritate distantă pe care simțea că îl impune poziția sa, Wimmer a clătinat din cap către Daladier, Gamelin și Jouhaux, în timp ce aceștia se îndreptau spre el după ce coborâseră din mașina de serviciu care-i adusese la Schloss Itter, dar nu a făcut niciun gest ca să le strângă mâinile. Flancați de membrii detașamentului de pază SS al castelului, cei trei francezi l-au urmat pe Wimmer prin poarta arcuită din centrul castelului și de-a lungul marii terase împrejmuite ce ducea spre intrarea boltită[36] din clădirea principală a edificiului. Stefan Otto din SD îi aștepta și, în timp ce Wimmer îl privea, tânărul ofițer i-a desemnat

fiecărui francez câte o cameră, având grijă să nu folosească termenul „celulă": Jouhaux în numărul 9, la etajul al doilea, iar Gamelin și Daladier în numerele 10 și, respectiv, 11, la etajul al treilea.[37]

Apoi, Otto le-a citit nou-veniților regulile mai puțin stricte ale captivității lor. Micul dejun, prânzul și cina aveau să fie servite în sala de mese de la parter, însă își puteau lua mâncarea în camere, dacă doreau asta, iar în zilele cu vreme bună puteau mânca pe terasa alăturată. Fiecare om primea câte o sută de litri de vin pe lună, plus o alocație de 500 de mărci din care să-și cumpere țigări, hârtie de scris, creioane și alte mărunțișuri, de la un chioșc mic înghesuit sub scara care ducea la primul etaj. Prizonierii puteau să trimită și să primească scrisori de la membrii familiei sau de la apropiați, deși toate urmau să fie, desigur, cenzurate. De asemenea, aveau acces liber la bibliotecă și li se permitea să asculte emisiunile difuzate de radioul uriaș aflat în salonul principal – deși aparatul era acordat exclusiv pe Radio Berlin. Și, în sfârșit, puteau face exerciții, dimineața și după-amiaza, în curtea mare din spatele castelului, care dispunea de o grădină și cu fântână din secolul al XIII-lea.

Pentru cazul în care uitau, totuși, că sunt prizonieri, Otto le-a transmis celor trei francezi câteva lucruri mai dure. Ei se aflau sub controlul absolut al celui de-al Treilea Reich și erau obligați să asculte ordinele comandantului Wimmer, imediat și fără comentarii. Fiecare dintre ei urma să fie încuiat în cameră de la orele unsprezece seara până la șapte dimineața. Nu li se permitea să părăsească edificiul fără o escortă SS

și, în cazul în care aveau să fie descoperiți singuri în afara castelului, în orice moment, urmau să fie considerați evadați și împușcați imediat.

După terminarea citirii regulamentului, cei trei francezi au fost conduși în camerele lor și încuiați înăuntru, pentru ca Wimmer să-și poată aduna toți soldații în curtea de 50 de metri pe 30 din spate. Dorea să facă un anunț scurt, dar la obiect, al cărui scop era acela de a se asigura că niciunul dintre oamenii din SS nu va încălca, din greșeală, rigurozitatea care, spera Wimmer, ar fi putut să îi favorizeze cariera sau să-i salveze capul.

Cei trei oameni care tocmai au sosit pentru a fi închiși în castel sunt francezi. Ei vor fi urmați de alții. Din ordinul Führerului, acești prizonieri trebuie considerați ostatici. Atunci când îl întâlniți pe vreunul dintre ei, trebuie să-i acordați un salut militar obișnuit, și nu salutul nazist. Dacă unul dintre acești domni încearcă să discute cu voi, răspunsul trebuie să fie următorul: «Excelența Voastră, nu doriți să vorbiți cu comandantul Wimmer?» Înțeles?[38]

După ce regulile de bază au fost clar stabilite, gardienii și prizonierii au intrat într-o rutină zilnică. Pentru primii, aceasta însemna alternarea perioadelor în serviciu cu momentele de relaxare, intercalate cu ocazionale escapade recreaționale la Itter sau Wörgl. Pentru ceilalți, zilele se centrau, în principal, în jurul meselor – micul dejun la opt, prânzul la două și cina la șapte. Mâncarea – preparată

de sergentul de intendență al detașamentului de gardă, Oschbald, și de doi soldați tineri – era simplă, dar consistentă, aceeași care li se servea și trupelor SS. Între mese, cei trei francezi își petreceau timpul citind, vorbind sau plimbându-se în jurul curții interioare. După cină, bărbații stăteau împreună la un coniac – dintr-o sticlă pe care Wimmer le-o dăduse într-o încercare transparentă de a le intra în grații – și puțină conversație; apoi, fiecare se retrăgea în propria cameră, pentru a lucra la notele și la jurnalele care trebuiau să formeze baza memoriilor lor justificative de după război.

Dar Schloss Itter nu fusese transformat într-o închisoare de maximă securitate doar pentru a-i găzdui pe Daladier, Gamelin și Jouhaux. Birocrații de la Dachau intenționau să umple cât mai multe celule și, în timp, castelul din Tirol a ajuns să găzduiască alți cincisprezece prizonieri „de onoare", fiecare cu propria poveste.

CAPITOLUL 3

IUBIȚI, PRIETENI ȘI RIVALI

Paul Reynaud, 12 mai 1943

Ne putem doar închipui intensitatea mâhnirii lui Édouard Daladier când, la numai douăsprezece zile de la sosirea sa la Schloss Itter, unul dintre cei mai înverşunaţi adversari politici ai săi a intrat pe uşă. Avea să afle, în curând, că traseul lui Paul Reynaud spre fortăreaţa din Tirol fusese chiar mai greu decât al său.

Până la demisia sa din funcţia de prim-ministru, la 16 iunie 1940, ca urmare a succesului atacului Germaniei asupra Franţei, Reynaud urmase o cale aleasă cu multă grijă în hăţişul politicii franceze. Născut în sud-estul Franţei, în 1878, studiase dreptul, cu intenţia expresă de a se implica în politică. Planurile sale au fost întrerupte, temporar însă, de Primul Război Mondial, în timpul căruia a servit în armată. În 1919, a câştigat alegerile pentru Camera Deputaţilor, unde s-a alăturat Partidului Alianţei Democratice, de centru-dreapta. Reynaud a deţinut câteva posturi ministeriale sub diverşi

prim-miniștri și, în aprilie 1938, a fost numit ministru de justiție în guvernul Daladier. Când acesta a demisionat, la 19 martie 1940, Reynaud i-a luat locul.

Ascensiunea sa a venit la mai puțin de opt săptămâni înainte ca Germania să lanseze Case Yellow, prima fază a agresiunii contra Franței și Țărilor de Jos, la 10 mai. La fel ca majoritatea compatrioților săi, Reynaud a fost uimit de rapiditatea înaintării germane și de eșecul forțelor armate ale țării sale – și al Corpului Expediționar Britanic – de a opune o rezistență eficientă. Convins că generalul Maurice Gamelin era incapabil să schimbe soarta militară a Franței, Reynaud l-a înlocuit la 18 mai cu generalul Maxime Weygand. În aceeași zi, acesta l-a desemnat în guvern, ca ministru de stat, pe mareșalul Petain, un erou al Primului Război Mondial, în vârstă de optzeci și patru de ani.

Oricum, aceste schimbări politice și militare nu au putut să oprească înaintarea nazistă, în special după ce germanii au lansat, la 5 iunie, Case Red, a doua fază a agresiunii lor. După ce a ocolit Linia Maginot, Wehrmachtul a fost doar încetinit, ocazional, de diversele linii de apărare ridicate de un Weygand copleșit. Reynaud și guvernul său au părăsit Parisul la 10 iunie, cu destinația Tours și, în cele din urmă, Bordeaux. Trupele germane au ocupat capitala complet lipsită de apărare la 14 iunie.

Deși Reynaud era convins că Franța putea să continue lupta din coloniile din Africa de Nord, el a fost supus unei presiuni constante de a se preda, această constrângere venind mai ales din partea amantei lui, contesa Helene de Portes[1], considerată filogermană. Când cabinetul său a votat, la

15 iunie, negocierea unor condiții de armistițiu cu Germania, Reynaud a demisionat și a fost înlocuit cu Petain, care și-a anunțat imediat intenția de a încheia un acord de suspendare temporară a acțiunilor militare.

Reynaud și de Portes au stat în Bordeaux până după 22 iunie, data semnării armistițiului, apoi au plecat spre casa de vară a primului, pe coasta Mediteranei. La 28 iunie, mașina lor a părăsit carosabilul și a lovit un copac; de Portes a murit pe loc, iar Reynaud a suferit o contuzie serioasă. În timpul recuperării sale, la spitalul din Montpellier, germanii au ocupat nordul Franței, iar guvernul Petain l-a declarat pe bătrânul mareșal „șef al statului", înlocuind apoi Republica a Treia cu un regim tot mai fascist, care dorea să fie câinele credincios al Berlinului. Petain și-a anunțat intenția de a-i judeca pe membrii fostului guvern pentru trădarea Franței și, la 6 septembrie 1940, câțiva agenți ai Siguranței l-au preluat pe Reynaud în custodie.

În cele din urmă, Petain a decis ca Reynaud și Mandel să nu fie martori la spectacolul juridic și a ordonat ca aceștia să rămână închiși în fortul Portalet. Ei au rămas acolo mai bine de un an, cel mai mult timp în izolare. Deși era încurajat de vizitele fiicei sale, Colette Reynaud Dernis, și de cele ale secretarei sale private, Christiane Mabire, în vârstă de douăzeci și opt de ani, Reynaud știa că regimul de la Vichy avea să-l predea germanilor. Acest lucru s-a întâmplat la 20 noiembrie 1942, când el și Mandel au fost transportați la Berlin. Cei doi francezi au fost separați, Reynaud fiind condus în lagărul de concentrare Sachsenhausen din Oranienburg.[2]

Reynaud a petrecut cinci luni în izolare la Sachsenhausen. În februarie 1943, a descoperit că Mandel era reținut într-o celulă alăturată. Cei doi au putut să se bucure de câteva momente de conversație șoptită, când unul din ei era dus la dușuri. Momentele petrecute cu Mandel au dispărut la jumătatea lunii martie, când Reynaud a fost transferat într-o secțiune de la Sachsenhausen, cunoscută ca „Buncărul", și instalat într-o baracă mare, înconjurată de un gard electrificat. După câteva săptămâni, în noua sa locuință i s-a alăturat jucătorul de tenis și fostul oficial al guvernului de la Vichy, Jean Borotra.

La 10 mai, celor doi bărbați li s-a cerut să-și împacheteze puținele lucruri personale și, după câteva ore, se aflau pe drum, îndreptându-se spre sud, către Austria. Când a coborât din mașina de serviciu în curtea din față de la Schloss Itter, Reynaud a fost șocat să-i vadă pe Daladier și pe Gamelin, despre care presupunea că fuseseră executați după procesul-spectacol de la Riom, dar și pe Jouhaux, pe care îl cunoscuse înainte de război. Privind în jur spre noua sa reședință, Reynaud s-a gândit că era cu mult mai acceptabilă decât anterioara locație în care fusese închis. Mai târziu, avea să-și amintească: „Daladier, Gamelin și Jouhaux se aflau acolo de câteva zile. Mă tem că i-am șocat când am strigat: *Ăsta este paradisul!*"[3]

Era o exclamație pe care avea să o regrete în curând.

Jean Borotra, 12 mai 1943

Deși impresia inițială a lui Borotra referitoare la Schloss Itter a fost cu mult mai reținută decât cea a lui Reynaud, și el privea castelul ca pe o evoluție semnificativă față de

Sachsenhausen. Şi, pentru starul tenisului – un om înalt şi deşirat, pentru care activitatea fizică zilnică era la fel de necesară precum mâncarea şi apa –, cel mai atrăgător aspect al noii sale închisori era aleea care înconjura curtea din spate, exact pe sub zidul împrejmuitor. Borotra a înţeles repede că, dacă paznicii săi aveau să îi permită să alerge câteva tururi în fiecare zi, în curând putea să revină la excelenta condiţie fizică de care avea nevoie pentru a încerca lucrul care îi ocupa permanent mintea: evadarea.

Condiţia fizică reprezentase întotdeauna un aspect esenţial al vieţii lui Borotra, practic din ziua în care venise pe lume, la 13 august 1898.[4] Născut într-o familie bască, lângă Biarritz, el a crescut hoinărind prin peisajul muntos de la graniţa Franţei cu Spania. La paisprezece ani, în 1912, a descoperit tenisul, în timp ce-şi petrecea vara în Anglia. Rapid, agil şi competitiv, Borotra s-a îndreptat către acest sport, deşi izbucnirea războiului a întrerupt dezvoltarea lui ca jucător de tenis.

Patriot fervent, Borotra s-a înrolat în septembrie 1916. Ca orice tânăr în formă şi, evident, bine educat – vorbea fluent spaniola, germana şi engleza, la fel ca şi franceza –, Borotra a fost pregătit ca ofiţer de artilerie. După detaşarea sa, în aprilie 1917, a avut parte de multe lupte, câştigând Crucea de Război. Finalul războiului l-a găsit în calitate de comandant de baterie. După eliberarea din serviciul activ, în 1919, a revenit pe băncile şcolii, unde a obţinut diplomele în inginerie şi drept.

Borotra a continuat să joace tenis, câștigând turnee în întreaga Franță. Stilul său foarte atletic – voleuri fulgerătoare și lovituri distrugătoare pe deasupra capului, intercalate cu răsuciri și salturi realizate cu abilitatea unui balerin – i-a atras porecla de *Bascul zburător*, devenind rapid un favorit al iubitorilor acestui sport. Pe măsură ce Borotra își reprezenta țara și pe sine pe terenurile din întreaga lume, susținătorii săi au devenit internaționali. La sfârșitul anilor '20 a câștigat titluri la aproape toate marile turnee importante, inclusiv la Wimbledon.

Succesele sale sportive nu l-au împiedicat însă pe Borotra să caute oportunități în lumea afacerilor. El a realizat că tenisul profesionist nu-i va aduce suficiente mijloace de trai și, în 1923, a obținut un post de inginer la o firmă pariziană. În următorii șaptesprezece ani, aptitudinile lui de vorbitor de limbi străine, farmecul, conexiunile sociale, simțul pentru afaceri și celebritatea i-au permis să-și construiască o carieră internațională de succes în domeniul vânzărilor. Și programându-și întâlnirile de afaceri internaționale astfel încât să coincidă cu principalele turnee de tenis, a fost capabil să se ocupe de ambele cariere.

Cu toate acestea, Borotra a găsit suficient timp și pentru politică. La sfârșitul anilor '20, s-a alăturat Crucii de Foc, un grup de veterani de extremă dreaptă, condus de colonelul François de La Rocque. Borotra admira interesul organizației pentru morala Franței catolice, iar celebritatea sa a constituit un impuls extraordinar pentru campania de recrutări a grupării. În 1936, când de La Rocque a

transformat Crucea de Foc într-un partid politic ceva mai moderat, numit Partidul Social Francez (PSF), Borotra a decis să rămână un membru loial. În 1931, l-a întâlnit pe şeful departamentului de informaţii al lui de La Rocque, Edmond Barrachin, şi pe soţia sa englezoaică. Borotra a fost peste măsură de fermecat de atrăgătoarea doamnă Barrachin şi se presupune că vedeta de tenis a fost principala cauză a divorţului acesteia din 1934. Ea şi Borotra s-au căsătorit în 1937 şi au avut un fiu, Yves.[5]

Întrucât sportul, afacerile şi familia nu îl ţineau suficient de ocupat, Borotra şi-a păstrat şi gradul de ofiţer în rezervă. Unitatea sa – escadronul 5 din regimentul 232 de artilerie grea divizionară – a fost mobilizată cu numai câteva săptămâni înainte de invazia germană în Polonia. El şi oamenii lui au luptat, pentru prima dată, pe frontul din Lorena, dar, la 16 iunie, au fost izolaţi şi încercuiţi complet. În ziua următoare, Petain anunţa naţiunea despre intenţia sa de a obţine încheierea unui armistiţiu, demers care l-a convins pe Borotra să fugă în Anglia pentru a continua lupta. Când escadronul 5 s-a predat în faţa germanilor, Borotra s-a strecurat spre liniile franceze, prin accidentatul Masiv Central. În cele din urmă şi-a unit forţele cu un tânăr pilot din forţele aeriene franceze, care avea acces la un mic avion civil, şi cei doi s-au pus de acord să pornească într-un zbor clandestin peste Canalul Mânecii, în noaptea de 3 iulie.[6]

Evadarea lui Borotra în Anglia n-a mai avut loc niciodată. Cu doar câteva ore înainte de decolarea avionului, Radio France a anunţat că Armata Navală Britanică atacase navele

de război franceze în Algeria, asalt care provocase moartea a mai mult de 1 200 de marinari francezi. Borotra a înțeles motivația atacului britanic – aceea de a preveni căderea navelor franceze în mâinile germanilor –, dar a fost revoltat de atacul-surpriză neprovocat pus la cale de Armata Regală și de distrugerea produsă de acesta. El a decis să rămână în Franța – deși soția și fiul său se aflau la Londra –, fiind hotărât să facă tot ceea ce putea pentru țara lui. Din păcate, patriotismul, respectul și admirația sa pentru Phillipe Petain și Maxime Weygand l-au condus spre cea mai neinspirată decizie din viața lui.

După formarea guvernului de la Vichy, în 1940, ministrul tineretului și afacerilor familiei, bascul de extremă dreaptă Jean Ybarnégaray, i-a cerut lui Borotra să preia funcția de comisar pentru sport și să ajute la „reeducarea morală" a tineretului francez, pentru a-l face să devină „mai bine pregătit pentru viață și mai dornic să răspundă prompt oricărei chemări"[7] pe care țara ar putea să o solicite. Deși vederile politice ale lui Borotra nu erau atât de conservatoare precum ale sale, Ybarnégaray îl considera pe colegul său din PSF alegerea ideală pentru acest post. În ciuda îndoielilor sale, în 20 iulie Borotra și-a asumat poziția de director al Comisariatului General pentru Educație și Sport.

În următoarele douăzeci și una de luni, *Bascul zburător* a încercat să implementeze un program pentru îmbunătățirea sănătății fizice și morale a tineretului francez. Dar, în ciuda zelului depus de el în acest post și a poziției de oficial al guvernului de la Vichy, Borotra a refuzat să se transforme

într-un instrument al germanilor. La puțin timp după ce naziștii au întreprins primul lor raid de strângere a evreilor din Paris, în august 1941, el a interzis tuturor organizațiilor sportive franceze să ia parte la competiții care implicau participarea unor echipe germane.

Lipsa de entuziasm a lui Borotra față de politicile colaboraționiste ale regimului Petain și disprețul său pentru naziști au atras, în curând, atenția oficială. La începutul lunii aprilie 1942, a fost convocat la ambasada germană din Paris, unde un funcționar i-a cerut să anunțe public susținerea personală pentru colaborarea cu germanii și excluderea tuturor „indezirabililor" din sportul francez. Borotra a refuzat, adăugând că slujba lui era să unească tot tineretul francez prin sport, indiferent de rasă, religie sau convingeri politice. Germanul i-a atras atenția că, dacă nu-și va schimba discursul, va suferi consecințele. Borotra a refuzat să se încline în fața presiunii germane și, la 19 aprilie 1942, germanii au forțat guvernul de la Vichy să-l demită.

Borotra a revenit la lucru, însă în următoarele luni a decis să părăsească Franța și să se alăture forțelor aliate. La 22 noiembrie 1942, s-a dus la gara Austerlitz din Paris, cu intenția de a lua un tren spre sud pentru a traversa pe jos granița cu Spania. Din păcate, el le spusese prietenilor despre planul său și, când era pe punctul de a se urca în tren, a fost arestat de agenții Gestapoului.[8]

După interogatoriul din Paris, Borotra a fost transferat la Berlin și, de acolo, la Sachsenhausen. De asemenea, a fost ținut la izolare în același bloc de celule în care se aflau

Reynaud și Mandel, deși nu avea cunoștință de prezența acestora. În aprilie 1943 a fost mutat în Buncăr, unde se afla deja Reynaud. Cei doi politicieni se cunoșteau de mulți ani, dar din cauza opiniilor politice diferite, nu erau în relații cordiale. Însă acest lucru s-a schimbat în săptămânile pe care le-au petrecut împreună în Buncăr și, în ajunul plecării lor spre Schloss Itter, Reynaud a notat în jurnalul său cum că Borotra ajunsese să fie un „tovarăș excelent"[9].

Prima impresie a lui Borotra despre Itter s-a modificat radical când a realizat că prin curtea din spate i se putea oferi șansa de a evada. Deși se afla încă într-o condiție fizică bună – cel puțin pentru un bărbat de patruzeci și cinci de ani –, el știa că era necesară o formă mult mai bună dacă dorea să aibă șansa de a obține ceea ce visa încă din momentul arestării sale: libertatea.

Augusta Bruchlen, 19 iunie 1943

În timp ce Borotra spera să evadeze de la Schloss Itter, Augusta Bruchlen făcea tot ce putea pentru a pătrunde în fortăreață. Din momentul în care aflase că Léon Jouhaux fusese mutat la castel, ea făcuse presiuni asupra autorităților germane pentru a i se permite să-l însoțească. Femeia știa că acesta avea să se degradeze fizic și emoțional și era convinsă că, fără prezența ei, nu avea să supraviețuiască detenției. Era hotărâtă să nu-l lase pe Jouhaux, omul pe care-l iubise atâția ani, să moară într-o închisoare germană.

Născută în 1899 în Alsacia-Lorena, care îi aparținea pe atunci Germaniei – teritoriul fusese anexat în urma

Războiului franco-prusac din 1870–1871 –, Bruchlen era de părere că regiunea era, de drept, franceză. Dar fluența ei în limba germană (și o stăpânire rezonabilă a limbii engleze) a fost motivul pentru care a obținut un post la Paris după ce s-a mutat acolo. În 1924, a fost angajată ca secretară a lui Jouhaux și ca principal translator, un post care îi cerea să-l însoțească pe liderul sindical în călătoriile sale îndelungate. Ei au dezvoltat rapid o relație romantică și, pe la începutul anilor '30, Augusta Bruchlen era recunoscută ca „însoțitoarea" indispensabilă a lui Jouhaux și asistenta sa executivă.

Când Jouhaux a trecut la activități ilegale, după izbucnirea războiului, Bruchlen a devenit o legătură vitală între el și mișcarea de rezistență a CGT. Ea s-a ocupat de activitatea de editare și distribuire a pamfletelor lui. După arestarea liderului de sindicat, în noiembrie 1941, Bruchlen nu a mai știut nimic despre el timp de un an. În noiembrie 1942, ea a aflat că acesta fusese dus la Evaux-les-Bains și îl vizita de câte ori putea. Acest lucru a devenit mai ușor după reținerea ei, în ianuarie 1943; Bruchlen a fost condamnată la „reședință obligatorie" în același Grand Hotel în care era reținut și Jouhaux.[10]

Deși se afla în arest la domiciliu, Bruchlen pleca și intra în Grand Hotel practic ori de câte ori dorea – singurele restricții fiind ca ea să doarmă în hotel și să nu părăsească Evaux-les-Bains fără permisiunea poliției. Niciuna dintre reglementări nu s-a dovedit dificil de urmat până când Jouhaux a fost mutat, în martie 1943. Temându-se pentru tovarășul ei de viață și neștiind unde fusese dus, ea a părăsit

Evax-les-Bains – fără permisiune – și s-a îndreptat spre Vichy. Acolo, a solicitat permisiunea de a i se alătura lui Jouhaux, oriunde s-ar fi aflat acesta. Deși i s-a spus că fusese transferat într-un lagăr de concentrare din Germania, Augusta Bruchlen a insistat să i se alăture.

La 29 mai, femeia a fost convocată la cartierul general al Gestapoului din Paris și informată că i se putea alătura lui Jouhaux cu o singură condiție. Trebuia să fie de acord, în scris, cu încarcerarea pe termen nedefinit și să absolve guvernul de la Vichy și din Germania de responsabilitatea oricărui rău care ar fi putut să i se întâmple în perioada încarcerării. După ce a semnat documentele, i s-a spus să se prezinte la Gara de Nord din Paris, la 17 iunie. Două zile mai târziu, ea se afla într-o mașină a Gestapoului care urca pe Itterstrasse și, când castelul i-a apărut în față, Bruchlen a simțit un tremur prevestitor: locul i se părea desprins dintr-o povestire de groază gotică. În orice caz, impresia i s-a îmbunătățit considerabil când mașina s-a oprit în curtea din față și l-a zărit pe Jouhaux, cu un zâmbet larg pe chip și cu un buchet de flori în mână.

Christiane Mabire, 2 iulie 1943

În timp ce sosirea Augustei Bruchlen la Itter reprezenta răspunsul la rugăciunile ei și ale lui Léon Jouhaux, pentru Paul Reynaud a fost o chemare la acțiune. Curând după transferul său la Sachsenhausen, el aflase că și Christiane Mabire fusese arestată. Apariția lui Bruchlen l-a încurajat pe Reynaud să-i ceară lui Wimmer să afle dacă Mabire era încă în viață și, dacă da, să solicite transferul tinerei femei

la Itter. După cum a înțeles inclusiv Wimmer, interesul lui Reynaud pentru soarta lui Mabire era mai mult decât un simplu act uman.

Christiane Dolorès Mabire se născuse la Paris, la 17 februarie 1913, într-o familie din clasa mijlocie-superioară. Primise o educație excelentă și devenise ceea ce un observator numise o tânără „remarcabil de elegantă", o fată „înaltă, zveltă, cu mâinile și picioarele de mare rasă, cu o figură îngustă și un nas acvilin", care „se îmbrăca neobișnuit de atent și cu bun-gust"[11]. În plus, era inteligentă și vorbea fluent engleza. Reynaud a apreciat pe loc toate calitățile tinerei femei atunci când i-a fost prezentată de fiica sa, Colette, la puțină vreme după ce devenise prim-ministru. Într-adevăr, a fost atât de impresionat, încât a angajat-o imediat pe tânăra de numai douăzeci și șapte de ani, în ciuda opoziției contesei Hélène de Portes, în vârstă de treizeci și opt.

Mabire făcea parte din personalul care l-a însoțit pe Reynaud la Tours și la Bordeaux, atunci când guvernul francez a părăsit Parisul. Dar, când fostul prim-ministru i-a sugerat lui de Portes ca secretara lui să-i însoțească pe coasta Mediteranei – pentru a-l ajuta să-și înceapă munca la o carte despre înfrângerea Franței, spunea el –, contesa nu a permis acest lucru. Acest refuz i-a salvat viața lui Mabire, pentru că ea nu s-a aflat în mașina lui Reynaud când aceasta a lovit copacul, ucigând-o pe de Portes.

Deși Mabire nu a reușit să-l vadă pe Reynaud în Montpellier, ea și Dernis l-au vizitat totuși în închisoarea Le Portalet. Chiar dacă prezența ei era cerută, adesea, de abilitatea profesională, din jurnalul lui Reynaud reiese clar

cât de încântat era de câte ori femeia își făcea apariția. Aceste vizite s-au îndesit considerabil după ce Mabire și-a luat o cameră la un hotel din orașul învecinat, unde a locuit cea mai mare parte a anului petrecut de Reynaud la Le Portalet. Vizitele ei îi ușurau acestuia disconfortul încarcerării, iar prietenia dintre fostul prim-ministru și secretara lui s-a transformat în ceva mult mai profund, în ciuda diferenței de vârstă de treizeci și cinci de ani.

E de înțeles că Mabire s-a impacientat când a ajuns la Le Portalet pe 21 noiembrie 1942, doar ca să afle că Reynaud fusese transferat cu o noapte înainte. Autoritățile i-au spus unde fusese mutat, dar agenții Gestapoului au arestat-o în data de 22 noiembrie. Trei zile mai târziu, Mabire a ajuns la închisoarea Fresnes. Imediat după sosire, ea a fost închisă într-o cameră goală și lăsată acolo pentru câteva ore.

După un scurt interogatoriu, a fost mutată într-o celulă și a rămas în izolare până pe 10 decembrie, când a fost transportată la Ravensbruck, un lagăr de concentrare pentru femei, situat la aproximativ optzeci de kilometri la nord de Berlin. Aici și-a petrecut următoarele șase luni. Tinerei franțuzoaice i se dăduse numele de cod Frau Müller și a fost închisă singură într-un bloc de celule rezervat prizonierilor de mare valoare. Întrucât nu citea și nici nu vorbea limba germană, nu i se permitea să interacționeze cu alți prizonieri, astfel că izolarea ei era aproape completă.

Într-o zi, în timp ce își făcea cele cincisprezece minute obișnuite de exerciții în micuța curte interioară a blocului de celule, pierdută în gânduri, a auzit speriată o voce de femeie șoptită strigând-o „Madame!" într-o franceză cu

un uşor accent. O altă prizonieră, contesa poloneză Karolina Lanckoronska, îi vorbea printre barele de la fereastra celulei ei. Lanckoronska o văzuse pe Mabire şi ştiuse, după ţinuta ei, că trebuia să fie franţuzoaică. Neatenţia unui gardian le-a oferit celor două femei şansa de a interacţiona la două zile după primul lor contact. Ele „au discutat" în franceză, şi-a amintit Lanckoronska mai târziu, iar în următoarele câteva săptămâni contesa poloneză şi eleganta pariziană au devenit prietene apropiate. Această prietenie a fost întreruptă în ultimele săptămâni ale lunii iunie 1943, când Wimmer a decis ca Frau Müller să fie transferată în custodia sa. Nu era un act de bunătate, desigur, ci interesul de ordin personal al ofiţerului SS-TV, care credea că îndatorarea unui fost prim-ministru francez ar fi putut să-i aducă anumite câştiguri în viitor.

Intervenţia lui Wimmer a avut un efect imediat asupra vieţii lui Christiane Mabire. În ultima zi a lunii iunie, doi oameni din SS-TV au condus-o spre sud, în Austria, iar pe durata călătoriei femeia s-a convins că Reynaud era responsabil pentru plecarea ei de la Ravensbrück. Pe măsură ce kilometri treceau, ea spera să îl reîntâlnească pe omul care ajunsese să însemne atât de mult pentru ea.

În momentul în care s-au revăzut cu puţin înainte de prânz în ziua de 2 iulie[12], Reynaud a îmbrăţişat-o cu căldură pe zâmbitoarea Mabire. Când aceasta a coborât din maşina de serviciu, el a sărutat-o pe ambii obraji şi a condus-o, ţinând-o de mână, spre intrarea principală în castel. Deşi încă erau încarceraţi, bătrânul politician şi tânăra sa tovarăşă puteau să înfrunte împreună viitorul nesigur.

Marcel Granger, 2 iulie 1943

La aproape o oră de la sosirea lui Mabire, o a doua mașină a oprit în curtea din față a castelului, aducând un alt „prizonier special" Bruchlen, Gamelin, Jouhaux și Borotra au coborât prin poarta arcuită a castelului pentru a vedea cine era noul lor tovarăș. Deși niciunul dintre ei nu l-a recunoscut pe bărbat, cu toții s-au mirat văzându-i îmbrăcămintea: pantaloni de călărie, cizme de piele până la genunchi, o cămașă de bumbac cu motive nord-americane și – spre încântarea lui Borotra – o beretă așezată șmecherește.[13] Mai târziu, în timpul prânzului, bărbatul s-a prezentat ca fiind Marcel Granger, apoi le-a povestit ascultătorilor săi cum fusese salvat de la moarte la Dachau de soția fratelui său.

Născut la Toulon, în 1901, Granger s-a stabilit în Tunisia franceză și a pus bazele unei proprietăți agricole de succes. Era ofițer în rezervă al forțelor coloniale și, odată cu izbucnirea războiului, în 1939, a fost mobilizat. A rămas la datorie după capitularea Franței și preluarea Tunisiei de către Vichy, dar, din decembrie 1940, s-a alăturat unei celule a rezistenței. Fluența în arabă și cunoștințele despre țară și despre locuitorii ei îl făceau pe Granger un agent de informații ideal, astfel că i s-a încredințat misiunea de a organiza depozite de armament secrete, pentru a susține forțele aliate în cazul în care ar fi invadat Tunisia.

Debarcările aliate din Algeria și Maroc, din noiembrie 1942, păreau să indice faptul că eforturile lui Granger erau pe cale să dea roade, însă decizia germanilor de a trimite întăriri prin porturile și aeroporturile Tunisiei făcea

improbabilă o eliberare rapidă din partea aliaților. Infuzia de trupe ale Wehrmachtului și vigilența crescută a Miliției – forța paramilitară a regimului de la Vichy care se ocupa de mișcarea de rezistență – au complicat și mai mult sarcina lui Granger. La începutul lunii aprilie 1943, el a fost capturat de trupele de Miliție și predat Gestapoului. După numai câteva zile, a ajuns în iadul de la Dachau.

Granger a lucrat pe câmpurile care înconjurau lagărul câte optsprezece ore pe zi, între interogatorii, cu foarte puțină mâncare și apă. Condițiile erau agravate de bătăi periodice, menite să-l facă să vorbească. La sfârșitul lunii iunie 1943, a fost convocat la birourile lagărului, unde, spre amuzamentul său, i s-a spus că va fi transferat la „o facilitate specială", în care condițiile aveau să fie mult mai pe placul francezului. Când Granger a întrebat despre motivul neașteptatului său noroc, a rămas uimit când ofițerul SS-TV i-a răspuns: „Datorită cumnatei dumneavoastră"

Fratele francezului, Pierre, era căsătorit cu Renée, fiica lui Henri Giraud, general în armata franceză, care scăpase din captivitatea germanilor după căderea Franței și colabora cu aliații. Hitler îi ordonase lui Himmler să aresteze orice membru al familiei Giraud la care putea ajunge, intenția lui fiind aceea de a-i folosi ca ostatici pentru a schimba devotamentul generalului față de cauza aliată. Manevra lui Himmler a reușit să adune șaptesprezece membri ai extinsei familii Giraud, inclusiv pe Renée și pe cei patru copii ai ei. Oricum, raidul îl ratase pe Pierre Granger, care servea ca asistent al socrului său. Când o revizuire de rutină a

dosarelor a scos la iveală legătura dintre Marcel Granger şi clanul Giraud, acesta a fost desemnat pentru un „tratament special" şi pus pe lista de transfer la Schloss Itter.

Povestea lui Granger – relatată în timp ce înfuleca toată mâncarea pe care putea să o înghită – a fascinat restrânsa audienţă de la Schloss Itter. În orice caz, fascinaţia s-a transformat în oroare când Granger le-a descris scenele de iad la care asistase la Dachau.[14] Deşi fiecare dintre ascultători îndurase rigorile captivităţii germane, niciunul nu trăise condiţiile oribile descrise de Granger în trista lui poveste. Era un mod de a le reaminti că situaţia lor de la Schloss Itter, mai mult decât bună, se putea schimba într-o clipă şi că niciunul nu ştia cu adevărat de ce erau în stare germanii.

Maxime şi Marie-Renée-Joséphine Weygand, 5 decembrie 1943

Reacţia lui Daladier la apariţia lui Reynaud între zidurile de la Schloss Itter nu a fost nimic în comparaţie cu neîncrederea oripilantă pe care sosirea lui Maxime Weygand a stârnit-o în Gamelin şi în Reynaud. În timp ce sursa disconfortului lui Gamelin era eşecul profesional – fusese înlocuit cu Weygand în cel mai critic moment al istoriei Franţei –, reacţia lui Reynaud era mult mai viscerală. În ciuda faptului că îl avansase pe Weygand, Reynaud îl blama pe general mai mult decât pe oricine altcineva pentru înfrângerea Franţei din 1940. La vederea fostului şef al armatei şi a soţiei sale intrând în curtea castelului Itter, Reynaud a murmurat, abia auzit: „Trădător, colaboraţionist!"

Epitetele acide nu erau o noutate pentru Weygand, acum în vârstă de șaptezeci și șase de ani. Într-adevăr, încă din momentul nașterii sale, în ianuarie 1867, a fost nevoit să facă față batjocurii. Copil din flori, născut la Bruxelles[15], a fost adus în Franța de către cel care-l îngrijea, David Léon Cohen, un bogat comerciant evreu cu origini italiene. Tânărul bastard a devenit un catolic convins și un naționalist împătimit și, în cele din urmă, s-a orientat spre o carieră militară. Deși oficial era belgian, el a intrat la academia militară de la Saint Cyr în calitate de student străin, dar, ca urmare a înfierii lui de către contabilul lui Cohen – o mișcare scriptică pe care acesta o pusese la cale pentru a-i permite pupilului său să devină „pe de-a-ntregul francez" –, tânărul a adoptat numele de Maxime Weygand.

De-a lungul anilor care au urmat numirii sale ca ofițer, Weygand a excelat în îndeplinirea unor sarcini din ce în ce mai dificile și, pe parcurs, s-a căsătorit cu Marie-Renée-Joséphine de Forsanz, cu care a avut doi fii. Când a izbucnit Primul Război Mondial, Weygand era locotenent-colonel și, după un scurt stagiu pe front, a devenit șeful de stat-major al Corpului XX de armată francez, comandat de generalul Ferdinand Foch. Excelenta muncă de stat-major și capacitatea sa de a se adapta necesităților militare i-au asigurat o avansare rapidă în grad. La finalul războiului, era general-maior.

Cariera lui Weygand de după război a fost plină de evenimente și încununată de succes. Apoi, în 1930, a devenit șeful statului-major al armatei. Aceasta se petrecea în perioada colaborării sale cu Gamelin și chiar și în timpul confruntărilor cu acesta. După pensionarea sa forțată, în

ianuarie 1935, Weygand a ocupat un post important în administrația Companiei Canalului de Suez. Dar, pe măsură ce norii războiului se adunau deasupra Europei, el spera să fie rechemat în serviciul militar. Iar acest lucru s-a întâmplat în august 1939. Spre marea lui surpriză, vechiul său Nemesis, Gamelin, i-a cerut lui Weygand – la solicitarea lui Daladier – să preia comanda forțelor franceze din estul Mediteranei. El s-a agățat de această oportunitate și și-a luat în primire noul post în câteva săptămâni.

Reacția ineficientă a lui Gamelin în timpul invaziei germane din 1940 l-a determinat pe Reynaud să-l cheme pe Weygand din Siria la Paris. La sosirea sa, acesta i-a luat locul lui Gamelin în calitate de comandant suprem al forțelor armate franceze. Weygand și-a dat seama că Franța nu mai avea nicio șansă de a opri înaintarea germană și a decis că o cale bună pentru a evita distrugerea pe scară largă a infrastructurii naționale și pentru a salva o urmă de suveranitate franceză era să ceară încheierea unui armistițiu imediat. Demisia lui Reynaud din 16 iunie – și numirea lui Weygand de către Pétain în postul de ministru al apărării, în ziua următoare – a deschis calea pentru Weygand și pentru cei care vedeau în încetarea imediată a ostilităților singura șansă de supraviețuire a Franței.

Deși se poate spune că acțiunile lui Weygand și ale celorlalți lideri francezi care credeau în armistițiu au salvat țara de la distrugerea totală și au menținut jumătate din ea în afara ocupației – cel puțin pentru moment –, este la fel de evident motivul pentru care atât de mulți oameni, de pe ambele părți ale Canalului Mânecii, considerau capitularea Franței ca fiind prematură. Nu este dificil de înțeles nici că

participarea lui Weygand la guvernarea de la Vichy li s-a părut multora drept o colaborare cu germanii, deşi generalul a explicat mai târziu că pur şi simplu a încercat să salveze cât de mult se putea din forţa militară a ţării, pentru „a lupta altă dată"

În septembrie 1940, Weygand a devenit comandant suprem al forţelor franceze din Africa, însă percepţia – atât la Vichy, cât şi la Berlin – conform căreia generalul nu era cu toată inima un jucător al acestei echipe a condus, în cele din urmă, la căderea sa. La 17 noiembrie 1941, el a fost rechemat în Franţa şi demis din postul său, la insistenţele germanilor. Imediat după aceea, s-a retras împreună cu soţia lui în sudul Franţei, unde a început să-şi scrie memoriile. Însă după debarcările aliate din Africa de Nord, din noiembrie 1942, şi după inevitabila ocupare de către Germania a sudului Franţei, Hitler a ordonat arestarea lui Weygand.

Capturat la 12 noiembrie, Weygand a ajuns în Germania peste doar câteva zile. În cele din urmă a fost mutat la Schloss Garlitz, o închisoare pentru prizonierii VIP aflată la câţiva kilometri sud-vest de Hamburg. În ianuarie 1943, soţiei i s-a permis să i se alăture, după care cuplul a intrat într-o rutină oarecum confortabilă. Aceasta a fost întreruptă pe 2 decembrie 1943, când li s-a cerut să-şi împacheteze lucrurile. Trei zile mai târziu, păşeau prin poarta din faţă de la Schloss Itter, pentru a fi întâmpinaţi de murmurul sonor al lui Reynaud.

Michel Clemenceau, 9 ianuarie 1944

O serie de noi prizonieri a ajuns la Schloss Itter într-o duminică după-amiază, în toiul unei ninsori abundente. Vârtejurile de zăpadă îngreunau vizibilitatea spre munţii

din apropiere și atenuau zgomotul motorului mașinii care îi transporta la Schloss Itter pe Michel Clemenceau și pe François de La Rocque, preluați de Wimmer de la gara din Wörgl.

Cum Reynaud și Borotra îi cunoșteau pe noii oaspeți, au înfruntat împreună zăpada pentru a-i întâmpina.[16] Amândoi au fost uimiți de aspectul descompus al lui de La Rocque. Deși avea doar cincizeci și nouă de ani, arăta cu douăzeci de ani mai bătrân și avea dificultăți în a-și menține echilibrul. Pe de altă parte, Clemenceau, în vârstă de șaptezeci și unu de ani, părea să fie sănătos și se arătă fascinat de noile împrejurimi. Strângându-i mâna lui Reynaud, Clemenceau a zâmbit discret și a spus: „Deci, Paul, o altă aventură?"[17]

Faptul că putea descrie încarcerarea sa într-un castel din Austria drept o „aventură" spunea multe despre viața lui de până atunci. Născut la 24 noiembrie 1873, în regiunea franceză Loara, era al treilea copil al medicului George Clemenceau, devenit ulterior politician. Un tip neserios în tinerețea sa, Michel a trecut la Paris din școală în școală, până când, exasperat, tatăl său – care va ajunge, în cele din urmă, de două ori în funcția de prim-ministru al Franței – s-a decis să-și trimită copilul rebel în vârstă de cincisprezece ani la Zürich, pentru a studia cu un profesor particular. Băiatul s-a potolit în curând și, în noiembrie 1894, a absolvit Institutul de Agronomie din orașul elvețian, obținând o diplomă în inginerie și o remarcabilă fluență în limba germană.

În 1914, Michel Clemenceau, în vârstă de patruzeci și unu de ani, avea interese financiare în multe afaceri și

părea să se bucure din plin de vârsta mijlocie, însă izbucnirea Primului Război Mondial l-a transformat într-unul dintre milioanele de francezi chemați sub arme. La 21 august 1914, unitatea sa a întâlnit o formație germană de lăncieri; locotenentul Clemenceau a fost lovit de un glonț inamic, însă a reușit să-l omoare pe cel care trăsese înainte de a-și pierde cunoștința. După o convalescență prelungită, Clemenceau a fost promovat la rangul de căpitan și a terminat războiul decorat în calitate de comandant de batalion.

Pe la sfârșitul anilor '30, Clemenceau devenise un antreprenor prosper, implicat într-o diversitate de afaceri profitabile. După invazia germană din Polonia, la 1 septembrie 1939, bărbatul de șaizeci și cinci de ani s-a oferit voluntar pentru serviciul militar. Reputația lui Clemenceau, confirmată de distincțiile din Primul Război Mondial, precum și conexiunile sale politice i-au adus un post important, în ciuda vârstei înaintate, astfel că a fost trimis la serviciul de informații al armatei, Deuxième Bureau.[18] Reținut pentru scurtă vreme de germani, după capitularea Franței, a fost eliberat și a revenit la Paris.

Deși admirator de multă vreme al lui Petain, Clemenceau s-a opus colaborării bătrânului mareșal cu germanii, iar concepțiile sale au atras atenția Gestapoului. În noiembrie 1940, Clemenceau și-a convins soția să părăsească Franța în favoarea Americii, însă el nu a părăsit țara. Conexiunile sale politice i-au asigurat securitatea până în mai 1943, când agenții Gestapo l-au arestat. Și-a petrecut câteva luni în închisorile franceze, iar în 31 august 1943 a fost transferat la Schloss Eisenberg, un castel din Cehoslovacia transformat

în închisoare VIP. Clemenceau a rezistat, în ciuda hranei insuficiente și a condițiilor de viață spartane; spre deosebire de de La Rocque, el a păstrat o atitudine relativ optimistă pe durata încarcerării. În consecință, a acceptat transferul neașteptat la Schloss Itter cu un calm și o stăpânire de sine care l-au făcut pe Paul Reynaud să noteze că sosirea sa le-a oferit celorlalți prizonieri VIP din castel „siguranța încrederii lui neștirbite“[19].

François de la Rocque, 9 ianuarie 1944

Dacă aspectul lui de La Rocque la sosirea sa la Schloss Itter i-a uimit pe Reynaud și pe Borotra, faptul că acesta ajunsese prizonierul germanilor i-a șocat de-a dreptul.

Până la arestarea sa, cu zece luni în urmă, de La Rocque fusese membru al guvernului de la Vichy, un confident al lui Petain și un om considerat, în general, atât în țară, cât și în străinătate, drept unul dintre fasciștii de frunte ai Franței. Deși faptul că o persoană cu antecedentele lui de La Rocque de extremă dreapta putea să cadă atât de repede din grațiile politice i-a surprins, cu siguranță, pe Reynaud și Borotra, ei au rămas uimiți când au aflat că acesta era, în același timp, șeful mișcării de rezistență care furniza informații către serviciile secrete britanice.

Născut la 6 octombrie 1885, la Lorient, Annet-Marie-Jean-François de La Rocque de Severac era descendentul uneia dintre familiile nobile din Franța și, conform unuia din biografii[20] săi, vicontele moștenitor de Chateaubriand. Tânărul a urmat cursurile academiei militare Saint Cyr și, în 1907,

a fost numit locotenent de cavalerie. A comandat în Africa de Nord o companie de cavalerie care lupta împotriva gherilelor marocane. Rănit grav în timpul unei bătălii cu insurgenții, în 1916, el a refuzat îngrijirile medicale și a continuat să-și conducă unitatea până la sosirea forțelor de eliberare.

Citat pentru bravură și promovat, de La Rocque a revenit în Franța pentru convalescență. După refacere, a fost detașat la un regiment de infanterie și și-a petrecut restul războiului pe Frontul de Vest. Promovat de două ori și multiplu decorat, a terminat războiul ca locotenent-colonel. La retragerea sa din armată, în 1928, era considerat un conducător extrem de eficient și interesat de soarta soldaților din subordinea sa.

Având în vedere catolicismul său foarte strict, descendența aristocratică și patriotismul intens, nu este de mirare că părerile politice postbelice ale lui de La Rocque s-au dus către dreapta. La treizeci și opt de ani, a devenit vicepreședintele grupului de veterani de extremă dreaptă Crucea de Foc, care susținea înlocuirea imediată a sistemului haotic de guvernământ parlamentar al Franței cu un regim autoritar care să promoveze „valorile franceze tradiționale" de muncă, familie și patrie.

Ca fost soldat decorat și având un discurs coerent și pătrunzător, de La Rocque a devenit curând principalul purtător de cuvânt al Crucii de Foc, iar în 1931, președinte al organizației. Sub conducerea sa, rândurile grupării s-au îngroșat și a ajuns să fie curtat de toți politicienii importanți de dreapta din Franța. În 1936, țara a votat o coaliție largă de stânga, cunoscută ca Frontul Popular, iar una dintre primele

acțiuni ale noului guvern a fost să scoată în afara legii diversele formațiuni de extremă dreaptă. De La Rocque a răspuns rapid acestei amenințări, transformându-și gruparea într-un partid politic, PSF, și anunțând că va lucra în sistemul parlamentar existent, pe care îl critica de foarte mult timp.

Decizia lui de a renunța la răsturnarea violentă a guvernului l-a adus în opoziție cu alte grupări de extremă dreaptă, deschis fasciste. Acestea s-au dezis de el din cauza opoziției sale față de creșterea necontenită a puterii militare a Germaniei și a politicii sale expansioniste, dar și ca urmare a susținerii modernizării forțelor armate franceze. Chiar dacă de La Rocque era autoritarist și orientat spre dreapta, își amintea foarte bine carnagiul pe care Franța îl îndurase din partea Germaniei în timpul Primului Război Mondial.

Când războiul a izbucnit, în 1939, de La Rocque i-a chemat pe toți membrii PSF să se alăture cauzei apărării naționale. Când a devenit evident că blitzkriegul german va duce la înfrângerea Franței, el s-a opus oricărui armistițiu sau predări necondiționate. Apoi, după căderea Franței, a ajuns la concluzia că Petain era singurul om capabil să ofere țării, după armistițiu, conducerea fermă și stabilitatea de care avea atâta nevoie. Prin urmare, de La Rocque a pus toată susținerea sa – și pe cea a PSF – în sprijinul guvernului lui Petain. Oricum, refuzul său ulterior de a subordona PSF sistemului monopartid plănuit de Vichy a înfuriat guvernul. La începutul lunii septembrie 1940, el le-a cerut susținătorilor săi să-l respecte pe Petain, dar să trateze cu „reținere totală" guvernul de la Vichy.[21]

Deşi de La Rocque a rămas activ politic la Vichy, atitudinea sa ambivalentă în raport cu guvernul i-a subminat respectul pentru Petain. Mai mult, convingerea sa cum că Germania era „inamicul ancestral"[22] al Franţei – combinată cu disprețul față de naziști – l-a determinat să vorbească despre opoziția sa în privința colaborării şi, exact înainte de intrarea germanilor în Franța neocupată, în noiembrie 1942, el a declarat deschis „necolaborarea sub ocupație"[23].

Având în vedere disprețul lui de La Rocque pentru Germania şi, mai mult, lipsa de ardoare în susținerea regimului de la Vichy – menținându-şi deschise cu pricepere opțiunile politice –, faptul că avea o relație cu serviciile de informații aliate n-a fost deloc surprinzător. Deşi, conform anumitor surse[24], de La Rocque a început adunarea de informații potențial valoroase pentru aliați în vara anului 1940, abia în februarie 1942 a stabilit un contact cu rețeaua Alibi, cu sediul la Madrid, care avea agenți în întreaga Franță, ținând legătura direct cu Serviciul de Informații Britanic (SIS).

De La Rocque a oficializat efortul ad-hoc de adunare de informații pe care-l conducea şi l-a transformat într-o subrețea Alibi, cunoscută drept rețeaua Klan, care folosea operațiunile serviciilor sociale ale PSF pentru a acoperi strângerea de informații. Deşi cantitatea şi valoarea informațiilor furnizate către SIS de rețeaua Klan erau greu de evaluat, nu există niciun dubiu că de La Rocque – un om considerat atât în timpul războiului, cât şi după un colaborator al fasciştilor – s-a pus cu bună știință în pericol,

atât pe sine însuşi, cât şi familia şi colaboratorii săi, pentru a le furniza informaţii aliaţilor.

Conducerea de către de La Rocque a reţelei Klan s-a încheiat la 9 martie 1943, când agenţii Gestapoului l-au ridicat din casa sa din Clermont-Ferrand. Conducătorul PSF a fost reţinut, pentru scurtă vreme, într-o închisoare locală, apoi a fost transferat la închisoarea Fresnes. Ţinut în izolare într-o celulă strâmtă şi insalubră, i s-a interzis medicaţia pe care o lua de când fusese rănit, în 1916, astfel că sănătatea lui s-a degradat rapid. Lucrurile nu s-au îmbunătăţit în urma transferului său din 31 august 1943 – împreună cu Michel Clemenceau şi alţii – la Schloss Eisenberg, în Cehoslovacia. Într-adevăr, de La Rocque era atât de bolnav, încât a fost inconştient în cea mai mare parte a transferului său – şi al lui Clemenceau – cu automobilul, la Schloss Itter.

Deşi fortăreaţa din Tirol era tot o închisoare, mutarea la castel – implicând mâncare şi condiţii de viaţă mult mai bune – avea să contribuie, în cele din urmă, la salvarea vieţii conducătorului PSF.

Marie Agnès şi Alfred Cailliau, 13 aprilie 1945

Ultimii prizonieri care aveau să ajungă la Schloss Itter nu erau încarceraţi din pricina importanţei lor, ci – la fel ca în cazul lui Michel Granger – din cauza unei relaţii de familie cu o persoană de care naziştii erau extrem de interesaţi. În cazul familiei Cailliau, această persoană era fratele mai tânăr al Mariei Agnès Cailliau, generalul forţelor franceze libere, Charles de Gaulle.

Născută la 27 mai 1899, la Paris, Marie Agnès era a doilea copil – și singura fată – a lui Henri și Jeanne de Gaulle. Tatăl le-a insuflat celor cinci copii un catolicism intens, precum și dragostea pentru istoria și cultura Franței, iar Marie Agnès – cu optsprezece luni mai în vârstă decât Charles – a fost toată viața ei „un patriot ardent și un creștin fervent"[25].

După Primul Război Mondial, Marie Agnès și soțul ei belgian, Alfred Cailliau, s-au stabilit într-o suburbie a orașului Le Havre de pe coasta Normandiei. De-a lungul anilor, cuplul a prosperat, crescând șase băieți și o fată. Din păcate, Germania triumfătoare a lovit ca un val viața liniștită a familiei Cailliau; patru dintre fiii lor – Iosif, Michel, Henri și Charles – au luptat, în 1940, împotriva Wehrmachtului invadator. Iosif și Henri au fugit în Anglia pentru a se alătura efortului Franței libere, Michel a fost capturat și trimis într-un lagăr de prizonieri de război din Germania, iar Charles, în vârstă de douăzeci și patru de ani, a fost ucis.[26] Al cincilea fiu, Pierre, în vârstă de optsprezece ani, și-a croit drum, în cele din urmă, spre Algeria și s-a alăturat Franței libere.

Fiind devastați de moartea unuia dintre copii și îngrijorați pentru soarta nesigură a celorlalți patru, e de înțeles că Alfred și Marie Agnès au făcut tot ce se putea pentru siguranța celui de-al șaselea copil, Denis[27], în vârstă de numai zece ani. Familia Cailliau s-a mutat cu fiica lor, Marie Thérèse, și cu soțul acesteia în orașul Roche-la-Molière, aflat la vreo șaizeci de kilometri sud-vest de Lyon. Când zona a devenit o parte a statului guvernat de la Vichy, familia Cailliau a rămas și a închiriat

o casă în apropiere de Saint-Étienne. Şi poate şi-ar fi petrecut restul războiului într-o obscuritate confortabilă dacă nu ar fi intervenit evadarea, în martie 1942, a fiului lor, Michel, din captivitatea din Germania, precum şi propria lor dorinţă de a se opune ocupanţilor iubitei Franţe.

În perioada petrecută în lagărul de prizonieri, Michel Cailliau s-a alăturat Mişcării Prizonierilor de Război şi Deportaţilor, o grupare de rezistenţă în curs de formare. Deşi nu erau membri ai grupării progresive din care Michel făcea parte, Alfred şi Marie Agnès au ascuns documente şi l-au ţinut pe fiul lor la curent cu activităţile unităţilor germane din zonă. Cuplul vârstnic a continuat munca de rezistenţă şi în timpul iernii anului 1942, iar în aprilie, în anul următor, s-a mutat înapoi în nordul Franţei. Împreună cu fiul lor Denis, au locuit cu sora lui Alfred, Madeleine, într-un sat aflat la sud-vest de Rouen. Însă în noua lor locuinţă au stat doar câteva zile înainte ca dezastrul să-i lovească.

Într-una din zile, în timp ce luau prânzul în familie, Marie Agnès a zărit un cuplu de ofiţeri din poliţia militară germană coborând din maşină în faţa casei lor. Bărbaţii au bătut la uşă şi, când femeia le-a deschis, unul din ei i-a spus politicos că ea şi Alfred erau obligaţi să-i însoţească pentru un interogatoriu de rutină, refuzând să le spună însă în legătură cu ce subiect.

După prelucrarea iniţială de la Rouen şi Paris, Marie Agnès şi Alfred au fost trimişi la închisoarea Fresnes, unde au fost separaţi. Deşi amândoi presupuneau că arestarea lor era rezultatul activităţilor din rezistenţă, devenea tot mai evident că adevăratul motiv pentru care fuseseră ridicaţi era

relația femeii cu liderul Franței libere. Deși familia Cailliau a fost ceva mai bine tratată decât majoritatea prizonierilor de la Fresnes, niciunul din ei nu a avut o viață ușoară. Marie Agnès avea cincizeci și trei de ani, iar Alfred șaizeci și șase; amândoi au suferit din cauza dietei precare, a condițiilor mizerabile de trai, dar și a separării lor forțate. Condițiile de detenție ale lui Alfred aveau să se înrăutățească. În ianuarie 1944, acesta a fost transferat la Buchenwald.

Pentru Marie Agnès, pe de altă parte, condițiile s-au îmbunătățit semnificativ după deportarea ei, în iulie 1944, la Rhinehotel Dreesen, aflat într-o suburbie a Bonnului. Naziștii transformaseră vechiul han de pe malul vestic al Rinului într-un centru de detenție VIP, un satelit al lagărului de la Buchenwald. Deși erau în continuare prizonieri, Marie Agnès și ceilalți dormeau în camere mobilate în loc de celule, puteau să se plimbe liber în grădina interioară și aveau acces la o mâncare decentă.[28]

Toate acestea s-au schimbat însă dramatic atunci când forțele aliate s-au apropiat de Bonn, la începutul lunii ianuarie 1945. Pe 27 februarie, garnizoana germană a îmbarcat prizonierii pe o barjă și i-a trecut pe malul estic al Rinului, unde au fost urcați în camioane și transportați la Buchenwald. Aici, lui Marie Agnès i s-a alăturat și Alfred, aflat într-o stare degradată de sănătate după lunile petrecute în lagăr. Pe 8 martie, împreună cu alți aproximativ cincizeci de prizonieri VIP, au fost îngrămădiți în vagoane pentru vite și transportați la München. Totuși, ea și Alfred, amândoi bolnavi, au fost separați de ceilalți și așezați în spatele unui

camion acoperit. Trei tineri soldați din Wehrmacht și un caporal mai în vârstă i-au însoțit în camionul care s-a deplasat toată noaptea, timp în care cei doi au dormit pe podeaua metalică din compartimentul de marfă al autovehiculului.

Apoi, în după-amiaza zilei de 13 aprilie, camionul s-a oprit în fața unui post de pază, aflat la baza drumului scurt care ducea din satul Itter până la poarta principală a castelului. Caporalul s-a dus să le spună ceva soldaților care stăteau de pază, ambii în echipament complet de luptă și părând surprinși de sosirea camionului. Când gărzile au refuzat să ridice baricada, caporalul le-a cerut să folosească telefonul din gheretă pentru a anunța un ofițer.

În câteva minute, și-a făcut apariția Stefan Otto; și el a fost foarte surprins de apariția celor doi francezi. Privind la hainele lor sfâșiate și la fețele trase, acesta a țipat:

– Nu avem loc pentru voi!

Când s-a întors pe călcâie, fiind pe punctul de a porni înapoi spre poarta castelului, Marie Agnès a strigat:

– Dar eu sunt sora generalului de Gaulle!

Otto s-a întors grăbit, cu o atitudine schimbată.

– Doamnă, scuzele mele sincere. Nu vă așteptam tocmai acum.

Apucându-l cu blândețe pe Alfred de braț, ofițerul a condus cuplul spre poarta castelului.

– Doamnă, va trebui să stați în camera mea în această seară, iar domnul va trebui să doarmă în camera colonelului de La Rocque. Pentru moment, acesta este plecat la clinică. Mâine vom face alte aranjamente.[29]

Marie Agnès a fost încântată nu numai de schimbarea de atitudine a ofițerului, ci și de faptul că mai exista cel puțin încă un francez rezident în castelul care se înălța deasupra lor. Știa cine era de La Rocque și că servise, într-o anumită măsură, regimul de la Vichy. Deși părerile lor politice puteau să difere, ea considera că, în calitate de prizonieri francezi ai germanilor, aveau să lase deoparte acest gen de probleme și să strângă rândurile solidari, pentru a-și găsi puterea în naționalitatea lor comună.

În curând însă avea să afle cât de mult se înșelase.

În ciuda speranței nutrite de Marie Agnès Cailliau cum că prizonierii francezi de la Schloss Itter aveau să se unească în fața greutăților comune și să trăiască într-o camaraderie care să-i susțină moral, lucrurile stăteau exact invers. Deși toți prizonierii castelului erau francezi[30] și toți se considerau patrioți, ei nu puteau fi mai diversificați de atât din punct de vedere politic, mai irascibili și mai predispuși la ceartă.

Totuși, relațiile defectuoase care s-au dezvoltat între prizonierii VIP de la Schloss Itter erau, într-un anumit sens, perfect explicabile. Reynaud și Daladier erau adversari politici încrâncenați și amândoi îl detestau pe Weygand, care, înlocuindu-l pe Gamelin la comanda supremă a forțelor armate franceze, în mai 1940, se predase în fața germanilor, colaborând inițial cu aceștia. După sosirea din decembrie 1943 a lui Weygand și a soției sale, reproșurile lui Reynaud la adresa cuplului erau atât de evidente și atât de permanente, încât, la un moment dat, Weygand îl urmase pe Reynaud pe

coridor și îi strigase: „Huliganule!“[31] Gamelin, din motive clare, nu era deloc apropiat de Weygand și îl susținea pe Reynaud împotriva lui Daladier. Fiind un despot de dreapta, de La Rocque nu putea să-l sufere pe stângistul Jouhaux. Fost membru al Crucii de Foc și al guvernului lui Petain de la Vichy, Borotra era ignorat de Jouhaux, de Gamelin și de Daladier, însă era un apropiat al lui Weygand și al lui de La Rocque – precum și al lui Reynaud, în ciuda diferențelor de opinii politice. Și, după cum era de așteptat, femeile prizoniere la Schloss Itter – Marie Weygand, Christiane Mabire și Augusta Bruchlen – împărtășeau părerile și prejudecățile partenerilor lor.

Putem doar să ne imaginăm schimburile de cuvinte pline ură care aveau loc între acești oameni, odinioară puternici, dar încă plini de resentimente, și bucuria perfidă a paznicilor germani, care urmăreau certurile dintre ei. Ajungând să se separe singuri din cauza diferențelor politice, se evitau unii pe alții cât de mult puteau între zidurile castelului. Deja mâncau separat în sala de mese: soții Weygand, Borotra și de La Rocque la o masă; Reynaud, Mabire, Gamelin și Clemenceau, la alta; „neutrii“ Daladier, Jouhaux, Bruchlen și, mai târziu, soții Cailliau, la o a treia. După cum nota Marie Agnès Cailliau, câțiva dintre „marii oameni“ încarcerați la o Schloss Itter făceau mai mult decât să-și arunce reproșuri reciproce în timpul meselor; fiecare își petrecea ore întregi scriindu-și memoriile, care sperau că aveau să pună acțiunile lor din timpul războiului în cea mai bună lumină posibilă, în timp ce le denigrau pe cele ale adversarilor.

Mai erau, desigur, şi alte activităţi la care puteau participa prizonierii francezi, pe lângă scrierea memoriilor în care să se proslăvească – activităţi care ar fi fost de neînţeles pentru prizonierii care nu avuseseră norocul de a fi clasificaţi drept deţinuţi de onoare. Cele trei sute de volume din biblioteca de la castel erau la dispoziţia oaspeţilor de la Itter, iar pe vreme bună, aceştia puteau să cutreiere prin majoritatea zonelor castelului înconjurate de ziduri, să joace tenis sau să practice nudism – precum în cazul lui Daladier.[32] Cei care aveau înclinaţii spirituale puteau participa sub pază la slujba de la biserica St. Iosif din satul Itter, în timp ce femeile erau conduse în satul învecinat, Hopfgarten, pentru întâlniri periodice cu o coafeză. Oricine solicita îngrijiri medicale, altele decât cele oferite de medicul garnizoanei, era transportat la o unitate medicală corespunzătoare; Reynaud, de exemplu, suferise o intervenţie chirurgicală oftalmologică la spitalul militar din Innsbruck, iar Daladier, o intervenţie maxilo-facială la Dachau.

Apoi, mai erau mâncarea şi băutura. Bucătarul prizonierilor – un ceh pe nume Andreas Krobot[33], cunoscut francezilor ca Andre – folosea făină, fructe, legume şi produse lactate de la fermele învecinate pentru a realiza meniuri variate şi îndestulătoare pentru încarceraţi. Exista chiar şi vin, care dădea un plus de savoare mâncărurilor: fiecare prizonier francez avea dreptul la doi litri de vin local, austriac, săptămânal, unul roşu şi unul alb. Cei mai mulţi dintre prizonierii VIP se asigurau că tot ceea ce rămânea

de la masă ajungea, prin intermediul lui Andre și al lui Zvonimir Čučkovic, la cele câteva femei care făceau parte din rândul prizonierilor mai puțin norocoși – cunoscute ca prizonieri-numere, pentru că aveau câte un număr tatuat pe antebraț –, pe care SS-ul le adusese la Schloss Itter să lucreze ca servitoare.[34]

Captivii francezi aveau legătură și cu lumea din afară, grație lui Čučkovic, care procurase – respectiv, furase – un mic radio pe unde scurte de la una dintre gărzile castelului.[35] Întrucât paznicul nu ar fi trebuit să aibă un asemenea aparat – posesia lui l-ar fi putut trimite direct pe frontul rusesc sau chiar mai rău –, el nu putea raporta furtul. Aparatul era ascuns în camera lui Reynaud, iar Čučkovic și Christiane Mabire făceau de pază în timp ce fostul prim-ministru se ghemuia sub pătură, ascultând BBC-ul sau alte posturi ale aliaților. Într-o rară manifestare de cooperare, Reynaud le împărtășea știrile importante colegilor săi deținuți, prin intermediul lui Mabire și al lui Borotra.[36]

Oricât de comodă ar fi fost viața prizonierilor la Schloss Itter, Borotra era hotărât să evadeze. Din momentul sosirii sale, în mai 1943, el a făcut zilnic exerciții fizice, mărind durata alergărilor prin curtea din spate, până când a ajuns la nouăzeci de tururi – aproximativ cincisprezece kilometri – fără oprire. În afară de pregătirea fizică, acesta urmărea mișcările și programul paznicilor și observa diversele zone în care rețeaua de sârmă ghimpată de pe zidurile castelului părea să fie fixată mai slab.

Bascul zburător a avut trei încercări de evadare, reușind de fiecare dată să treacă de zid. Deși datele primelor două încercări sunt neclare, se pare că una a avut loc în toamna anului 1943, iar cealaltă la sfârșitul lunii martie 1945. De fiecare dată a reușit să parcurgă câțiva kilometri înainte de a fi capturat.[37] Singurele pedepse care au venit în urma acestor prime două încercări par să fi fost câteva zile de izolare în camera sa.

Mulțumită lui Daladier, avem mai multe informații despre cea de-a treia încercare a lui Borotra, din 29 aprilie 1945. În jurul orei șase și jumătate, în seara respectivă, plimbându-se prin curtea din spate a castelului, Daladier s-a întâlnit cu jucătorul de tenis, care i-a urat: „Să aveți o plimbare frumoasă, domnule prim-ministru!" Borotra s-a îndreptat apoi spre cea mai apropiată secțiune a zidului de sud și, după cum își amintește Daladier,

a escaladat zidul și a început să alerge ca nebunul la vale. Gărzile SS au deschis focul asupra lui de la câțiva pași depărtare. Borotra a sărit peste sârma ghimpată (derulată la câțiva pași sub zidul exterior al castelului), în timp ce se trăgeau tot mai multe focuri. Cei din SS au pornit în urmărirea lui. La 7.20 p.m. Borotra a fost adus înapoi. Probabil că își scrântise o gleznă, având în vedere felul în care șchiopăta.[38]

Din nou, singura pedeapsă pentru încercarea de a evada pare să fi fost arestul în castel, timp de câteva zile. Fusese

norocos să fie capturat de gărzile castelului trimise de Wimmer – pentru că, în aprilie 1945, lumea de dincolo de porțile castelului Itter devenise un loc periculos, mustind de unități Wehrmacht și SS, pentru care viața unui prizonier de onoare francez nu însemna absolut nimic.

CAPITOLUL 4

UN PERICOL TOT MAI MARE

Deşi maşinăria de război nazistă suferise deja câteva înfrângeri semnificative la 2 mai 1943, când primul prizonier francez ajunsese la Schloss Itter, retrageri masive avuseseră loc cu mult în afara graniţelor „marii" Germanii, în special pe Frontul de Est, în Africa de Nord şi în Mediterana. Oricum, în următorii doi ani, războiul s-a apropiat constant de Itter. Armatele aliate, înaintând din mai multe direcţii în acelaşi timp, făceau ca viitorul să pară nesigur pentru soldaţii germani din garnizoana castelului şi, în mod ironic, mult mai periculos pentru prizonierii lor.

În Est, victoria Uniunii Sovietice din ianuarie 1943, de la Stalingrad, şi distrugerea Armatei a 6-a germane au pregătit scena pentru înaintarea, aproape inevitabilă, a Armatei Roşii spre Vest. Forţele sovietice au reuşit să-şi consolideze avantajul strategic prin zdrobirea ultimului mare atac iniţiat de Germania pe Frontul de Est – asaltul de la Kursk, din iulie–august 1943. Din acel moment, germanii nu au mai obţinut decât mici succese tactice, pe măsură ce erau forţaţi

să se retragă de-a lungul unui front care se întindea de la Marea Baltică până la Marea Neagră. După ce Rusia a recâştigat acele părţi din Ucraina şi din Bielorusia care fuseseră ocupate de armatele germane, în primăvara anului 1945 Armata Roşie a ocupat Bulgaria, România, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Ţările Baltice, părţi din Iugoslavia şi o mare parte din estul Germaniei. O îngrijorare mult mai acută pentru Sebastian Wimmer şi pentru cei pe care-i comanda la Schloss Itter o producea faptul că, până la sfârşitul lunii aprilie, elemente ale Frontului ucrainean[1] al mareşalului Uniunii Sovietice, Feodor Tolbukhin, ar fi putut ajunge la aproape patruzeci de kilometri spre est.

Nici situaţia militară de la sudul Tirolului austriac nu era mai puţin îngrijorătoare. După ce au reuşit să înfrângă rezistenţa forţelor germane din Africa de Nord, aliaţii au ocupat Sicilia, în august 1943. În luna următoare, trupele americane şi britanice au debarcat la Salerno, în Peninsula Italică, apoi au început lungul şi chinuitorul drum spre nord, împotriva unei rezistenţe germane hotărâte. În ciuda acestei opoziţii, valul aliat şi-a continuat drumul, iar Roma a căzut la 4 iunie 1944. Bologna a fost ocupată la 21 aprilie 1945, fiind urmată de Milano, după numai şase zile. Apoi, toate forţele germane din Italia s-au predat la 29 aprilie. Acest colaps a eliberat drumul Corpului II de armată american al general-locotenentului Geoffrey Keyes, pentru a înainta prin trecătoarea Brenner – cea mai accesibilă dintre rutele tradiţionale care leagă nordul Italiei de Austria –, aflată la doar şaptezeci şi cinci de kilometri sud-vest de Schloss Itter.

La vest şi la nord-vest, cea mai fățișă amenințare pentru controlul german al Tirolului venea din partea Armatei a 7-a americane[2], conduse de general-locotenentul Alexander M. Patch. După ce a participat la ocuparea Siciliei[3], în iulie–august 1943, Armata a 7-a – cu ajutorul Armatei Întâi a Franței libere – a pus în aplicare operațiunea Dragoon, o invazie cu amfibii a sudului Franței. După ce şi-a croit drum prin luptă în munții Vosgi, aceasta s-a deplasat spre nord, de-a lungul frontierei elvețiene, spre Alsacia şi Lorena, unde a întâlnit o puternică rezistență germană în iarna dintre 1944 şi 1945. După traversarea Rinului, în primăvara anului 1945, şi-a continuat deplasarea în sudul Germaniei, unde a ocupat, pe parcurs, câteva centre urbane importante, ca Worms, Saarbrücken, Mannheim, Nürnberg şi München. Până pe 30 aprilie, mai multe avanposturi ale Armatei a 7-a au intrat în Austria, cu grosul forțelor lui Patch desfăşurate de-a lungul a o sută treizeci de kilometri pe frontiera germano-austriacă. Unitățile americane cele mai apropiate se aflau la mai puțin de douăzeci şi cinci de kilometri de poarta castelului Schloss Itter.

Înaintarea Armatei a 7-a în Tirol se datora informațiilor pe care aliații le primiseră începând cu anul 1943 şi care indicau o „fortăreață alpină" ce cuprindea părți din sudul Germaniei şi din nord-vestul Austriei, în care forțele lui Hitler s-ar fi retras în caz că soarta războiului s-ar fi întors împotriva acestuia. Existau depozite de armament, muniție, mâncare şi combustibil în vaste complexe subterane, toate protejate de lucrări de apărare interconectate, bine ascunse,

care puteau să-i blocheze pe atacatori pentru luni sau chiar ani.

Deşi în ianuarie 1945 cei mai importanţi ofiţeri de informaţii aliaţi nu credeau că o asemenea redută naţională, formidabilă şi bine aprovizionată, ar exista cu adevărat, ei au înţeles totuşi că regiunea alpină a Austriei – cu terenul ei muntos, accidentat, cu râuri rapide şi drumuri înguste, şerpuitoare – reprezenta o fortăreaţă naturală uşor de apărat, chiar şi fără formidabilele complexe subterane despre care se zvonea. Comandantul suprem aliat, generalul Dwight D. Eisenhower, era suficient de îngrijorat în legătură cu posibilitatea ca mai multe unităţi germane în retragere să ducă o luptă finală, sângeroasă şi prelungită în Alpi, ceea ce i-ar fi blocat toate trecătorile importante spre Austria – şi, în special, spre Tirol, care era un element important în planurile sale.[4]

Planurile lui Eisenhower pentru securizarea Austriei erau clădite în jurul a două forţe: Armata a 3-a a generalului George S. Patton şi Grupul de Armate 6 al generalului Jacob L. Devers[5]. Acesta din urmă trebuia să-şi continue înaintarea prin sudul Germaniei, până în Austria, lângă Salzburg, să ocupe oraşul şi trecătorile care duceau de acolo spre sud-vest, în Tirol, apoi să continue spre nord-vest pentru a face joncţiunea cu forţele sovietice de lângă Linz. Sarcina lui Devers era ocuparea tuturor celorlalte drumuri spre Austria, din nord şi nord-vest. Acestea includeau pasul Bregenz, aflat la est de lacul Bodensee, care făcea joncţiunea cu Voralberg, regiunea cea mai vestică a Austriei; drumurile din apropierea oraşelor bavareze

Füssen și Garmisch-Partenkirchen, res-pectiv spre Landek și Innsbruck; drumul spre Kufstein, pe valea râului Inn.

Devers avea la dispoziție cele unsprezece divizii ale Armatei Întâi Franceze a generalului Jean de Lattre de Tassigny, precum și cele douăsprezece divizii ale Armatei a 7-a a lui Patch. Limita operativă dintre cele două armate trecea, în general, de la nord-vest la sud-est, fiind centrată pe Fussen, aflat la cinci kilometri de frontiera austriacă. Aceasta însemna că responsabilitatea ocupării celor mai estice trecători din Germania spre Tirol – inclusiv cea de la Kufstein – îi revenea, în general, Armatei a 7-a și, în mod particular, Corpului XXI al lui Patch. Comandat de general-maiorul Frank W. Milburn, corpul era compus, la 30 aprilie, din Diviziile a 3-a și a 36-a de Infanterie și Divizia 12 Blindată.[6]

În acest moment al războiului, modalitatea obișnuită de înaintare a Corpului XXI era prin divizia blindată, care deschidea drumul, fiind urmată apoi de diviziile de infanterie. Prin urmare, Milburn le-a ordonat tanchiștilor din Divizia 12 Blindată să avanseze spre sud, de-a lungul autostrăzii München-Salzburg, spre orașul Rosennheim din Bavaria, aflat la confluența râurilor Mangfall și Inn. După ocuparea orașului, Divizia 12 și diviziile de infanterie însoțitoare trebuiau să acopere terenul accidentat de treizeci de kilometri spre sud, spre Kufstein, cu ceea ce Milburn numea o „extremă rapiditate".

Deși armata germană era în degringoladă în Bavaria, Patch și comandanții din subordinea sa nu-și făceau nicio iluzie cum că înaintarea spre Austria avea să fie o plimbare.

Rapoartele informative indicau faptul că mai multe unități de garnizoană germane și școli militare din Tirol dispuneau de suficiente trupe, majoritatea bine echipate și, se pare, dispuse să lupte în ciuda lipsei lor de experiență în astfel de cazuri. În orice caz, și mai îngrijorătoare erau rapoartele despre rămășițele unor unități ale Wehrmachtului și Waffen SS încercate în lupte, care se retrăgeau spre Austria. Prezența lor putea să întărească semnificativ rezistența manifestată de trupele de garnizoană și de școlile militare. Deși armatele aliate înaintaseră până la o aruncătură de băț de Tirol, în acest fel forțau, în mod nedorit, o sporire a puterii militare germane într-o regiune care, ideal vorbind, ar fi putut fi ultimul bastion al nazismului.

Evaluând amenințările cărora Corpul XXI ar fi trebuit să le facă față în timpul înaintării în Austria, serviciul de informații al lui Milburn s-a concentrat, în primul rând, pe cunoscutele lucrări de apărare ale inamicului și pe garnizoanele acestuia. Și, din păcate pentru americani, cele mai multe formațiuni germane despre care se bănuia că staționau în și în jurul văii râului Inn erau unități montane specializate, cunoscute ca *gebirgstruppen* și compuse din soldați obișnuiți să se miște cu dexteritate – și să utilizeze o tactică excelentă – în terenul accidentat al regiunii. Și, chiar mai rău decât atât, cele mai multe dintre aceste unități erau foste organizații ale Bundesheer, absorbite în Wehrmacht în 1938, după Anschluss, ceea ce însemna că mai toți membrii lor erau austrieci nativi, care și-ar fi apărat, la propriu, familiile și casele.

Despre Kufstein, primul oraş austriac important în care urma să intre Corpul XXI, se credea că este apărat de un *gebirgsjager* de primă linie – adică infanterie de munte – şi că adăposteşte batalioane de rezervă pentru alte unităţi de infanterie şi artilerie. Mai la sud, Wörgl fusese pentru multă vreme reşedinţa a două unităţi de infanterie montană de rezervă şi, mult mai îngrijorător, centrul de pregătire al Wehrmachtului pentru subofiţerii destinaţi trupelor de infanterie de munte. Personalul şcolii şi instructorii erau, cu toţii, veterani cu experienţă de luptă, la fel ca şi cele câteva sute de elevi, motiv pentru care era de aşteptat ca aptitudinile lor demonstrate în munţii din Norvegia, Rusia şi Ucraina să fie înţelept folosite.

Apoi, desigur, mai erau unităţile de front despre care se credea că se retrăgeau în Tirol. Serviciul de informaţii al Corpului XXI era mai îngrijorat din cauza rapoartelor despre probabilitatea ca ambele divizii de panzer-grenadier din Waffen SS[7] – Hitlerjugend 12 şi Götz von Berlichingen 17 – să opereze la est, vest şi sud de Kufstein. În plus, se zvonea că rămăşiţele unei divizii de infanterie – ce nu era identificată – se îndreptau spre nord-vest din Innsbruck, de-a lungul văii râului Inn. Dacă unităţile se aflau acolo, ar fi putut totaliza – împreună cu trupele de garnizoană şi cu cele din şcolile militare – peste zece mii de soldaţi. Şi, chiar dacă unităţilor divizionare le mai rămăsese doar un număr limitat de vehicule blindate, tunuri antitanc şi artilerie, acestea aveau să reprezinte o ameninţare serioasă nu numai pentru capacitatea Corpului XXI de a bloca

trecătoarea la Kufstein, ci și pentru planurile americane de securizare a Tirolului.

Din fericire pentru Corpul XXI, numărul real de trupe germane din valea râului Inn era cu mult mai redus decât indicau estimările serviciilor de informații ale aliaților. Când general-locotenentul Georg Ritter von Hengl a preluat comanda Frontului Alpin de Nord-Vest, la 20 aprilie, i s-a ordonat să apere trecătorile montane într-un sector cu lungimea de o sută de kilometri, ancorat în est la Lofer, în centru la Kufstein și în vest la Innsbruck.[8] Pentru a îndeplini această sarcină, general-locotenentul dispunea de aproximativ trei mii de oameni – număr care corespundea, cu greu, unui singur regiment.

Deși această forță cuprindea, într-adevăr, câteva sute de infanteriști călîți ai Wehrmachtului (pe care Hengl îi identificase ca aparținând diviziei de panzer-grenadier Grossdeutschland[9]) și aproape două sute de soldați din Waffen SS puternic motivați (cel mai probabil din divizia „Götz von Berlichingen"), majoritatea forței ad-hoc a lui von Hengl era compusă din personal auxiliar din spatele frontului, adunat din diferite unități, și chiar din dezertori capturați de poliția militară. Deși bine aprovizionată cu arme și muniție, noua unitate militară a lui von Hengl nu dispunea de aviație și de tancuri, însă avea câteva vehicule motorizate și nouă tunuri antiaeriene de 88 mm, care puteau fi utilizate ca artilerie cu tir direct.[10] Când von Hengl s-a plâns în legătură cu lipsa de oameni și de arme de foc la cartierul general – reprezentat, în acest caz, de general-maiorul August Winter

de la Oberkommando de Wehrmacht (OKW), ofițer de stat-major la Führungsstab B din Berchtesgaden[11] –, i s-a răspuns că va putea să dispună de grupuri de infanterie ale armatelor 1 și 19 pe măsură ce acestea se retrăgeau în Austria.[12]

Soldat profesionist, dur, multiplu decorat, născut în Bavaria și având descendență aristocratică, von Hengl condusese în luptă trupe de munte în Polonia, Finlanda și Rusia. Deși era de părere că misiunea de a apăra trecătorile montane spre Austria avea să se dovedească, în cele din urmă, inutilă, era hotărât să facă tot ceea ce putea pentru a încetini înaintarea aliaților spre Tirol. Stabilindu-și cartierul general la Wörgl, von Hengl s-a decis să organizeze rapid cinci grupuri de luptă, *kampfgruppen*, fiecare dintre acestea purtând numele comandantului său. Patru dintre unități aveau să fie responsabile cu apărarea unei trecători care ducea în valea râului Inn, iar a cincea urma să fie ținută în rezervă. Toți comandanții grupurilor de luptă – coloneii Buchner[13], Schirowski, Drück, Forster și locotenent-colonelul Johann Giehl[14] – erau *gebirgsjager* cu experiență de luptă.

Întrucât Innsbruckul urma să fie apărat de Grupul Divizionar Nord[15] al generalului de brigadă Johannes Böhaimb, von Hengl și-a amplasat cea mai vestică forță operativă, Grupul de luptă Drück, la Schwaz. Aflat la opt kilometri spre nord-est, Jenbach urma să fie baza de operații a Grupului de luptă Schirowski. Situat la treizeci și cinci de kilometri în josul râului[16], Grupul de luptă Buchner a fost plasat în centru, la Kufstein, iar la unsprezece kilometri de acolo spre nord, exact dincolo de frontiera germană, în Neideraudorf,

s-a stabilit Grupul de luptă Giehl, pe cele două maluri ale râului Inn. Forța operativă de rezervă, Grupul de luptă Forster, rămânea în cazarma de la Wörgl.

Din cauza rapoartelor informative care indicau că înaintarea americanilor în valea Inn avea să se facă prin Kufstein, von Hengl s-a asigurat că grupurile de luptă Buchner și Giehl aveau să fie cele mai puternice dintre cele cinci forțe operative. Cele două grupuri erau formate din patru sute de militari din Grossdeutschland[17]; o sută de soldați din Waffen SS (cel mai probabil aparținând diviziei „Götz von Berlichingen"); câteva zeci de ofițeri și de soldați din școala de subofițeri din Wörgl; patru sute de *gebirgsjager*; două sute de polițiști militari; șaizeci de genișți; două tunuri antiaeriene de 88 mm, fiecare cu câte treizeci de obuze.[18] Întrucât misiunea lui Giehl era să încetinească înaintarea americană prin utilizarea tacticilor mobile, forța lui era ceva mai redusă, însă cea mai rapidă dintre cele două grupuri de luptă.

La 30 aprilie, cele patru grupuri combatante de primă linie conduse de von Hengl au fost desfășurate în trecătorile alpine sau în apropierea acestora. Grupurile operative Buchner și Giehl se înșiruiau pe ambele drumuri spre Kufstein – mai exact pe autostrada principală care ducea aproape direct la sud de Rosennheim, chiar dincolo de frontieră, aflată la aproximativ douăzeci și cinci de kilometri în avalul râului, și pe drumul cu două benzi care ducea spre sud-est, de la Schliersee (lacul Schlier), din Bavaria, prin Landl, Austria, până la Kufstein. Deși von Hengl era încă îngrijorat din cauza lipsei de oameni, blindate și artilerie,

avea totuşi încredere că Frontul Alpin de Nord-Vest urma să fie cât se poate de pregătit pentru a se opune înaintării americane în valea râului Inn.

Din păcate pentru Hengl, nu numai din pricina americanilor trebuia să-şi facă griji.

După cum am precizat şi în capitolele anterioare, cei mai mulţi austrieci nu îşi doreau să devină cetăţeni ai „marii" Germanii, motiv pentru care celulele rezistenţei antinaziste au început să se închege, în Austria, imediat după Anschluss. Ca şi în alte ţări ocupate, aceste grupuri cuprindeau întregul spectru politic şi filosofic: naţionalişti, monarhişti, socialişti, comunişti, evrei, chiar şi membri ai crimei organizate. Deşi toţi împărtăşeau aceeaşi dorinţă, aceea de a-i goni pe nazişti din Austria, motivele lor erau dintre cele mai diverse şi, adesea, contradictorii.[19]

În plus, rezistenţa austriacă, în rapidă creştere, avea de făcut faţă unor provocări pe care mişcările antinaziste din alte ţări – cu excepţia Germaniei înseşi – nu erau nevoite să le întâmpine. Datorită faptului că aveau aceeaşi cultură, aceeaşi limbă şi, în mare parte, aceeaşi istorie cu agresorii lor, mulţi austrieci nu trecuseră prin brutalităţile care generaseră rezistenţa şi prin schimbările sociale şi etnice radicale care avuseseră loc în Franţa, Polonia sau Rusia. Şi, desigur, nefericitul fapt că mulţi austrieci erau nazişti devotaţi, care susţineau cu tărie crezurile şi scopurile celui de-al Treilea Reich – participând cu entuziasm la implementarea lor –, făcea dificilă dorinţa celor înclinaţi spre rezistenţă de a

stabili celule eficiente sau de a evita trădarea din partea prietenilor, vecinilor sau chiar a membrilor familiei.

Acei austrieci care aleseseră să se opună nazismului cu orice preț aveau de înfruntat și greutăți operative descurajatoare. Întrucât nu exista un guvern austriac în exil, până în 1944 nu a funcționat nicio conducere prin intermediul căreia să se obțină recunoașterea și sprijinul aliaților. Diversele mișcări care au evoluat astfel nu au primit inițial armele, banii sau îndrumările de care au avut parte grupurile din Franța și din Țările de Jos. Slab înarmate, izolate și sub amenințarea constantă a demascării și arestării, grupările austriece de rezistență au evitat la început războiul armat de gherilă, practicat de grupările din Franța, Olanda sau Norvegia.

Diferitele grupări ale rezistenței austriece au avut, în schimb, o abordare pragmatică, bazată pe promovarea de măsuri nonviolente, inclusiv distribuirea de materiale propagandiste antinaziste, și pe adunarea de informații care, sperau ei, aveau să le fie utile aliaților în înaintarea lor. În același timp, grupurile au încercat să recruteze și să pregătească membri noi – activități care deveneau mai ușoare pe măsură ce poziția germanilor începea să se clatine –, lucrând cu răbdare pentru a construi structurile de comandă necesare pentru eficientizarea celulelor militare disparate. Acest din urmă efort a primit un impuls semnificativ odată cu înființarea, în decembrie 1944, a Comitetului Național Provizoriu Austriac (POEN)[20], o confederație a conducătorilor diferitelor grupări de rezistență. POEN a reușit să contacteze secția din Berna,

Elveția, a Serviciului de Operațiuni Strategice (OSS)[21] american. Acest demers a condus la un parteneriat reciproc avantajos; grupările de rezistență – denumite acum colectiv organizația O5[22] – ofereau OSS-ului informații valoroase despre operațiunile militare și despre dispunerea trupelor germane din Austria; în schimbul acestor servicii, OSS le furniza armament, finanțare și ofițeri de legătură[23]. Având în vedere apropierea de Elveția, diversele grupări de rezistență din Tirol au fost primele care au beneficiat de generozitatea OSS-ului.

Ca pretutindeni în Austria, grupările din Tirol ofereau o varietate de direcții ideologice și politice. Celulele au evoluat în regiunea urbană Innsbruck Hall și în micile comunități rurale împrăștiate prin văile montane. Inițial concentrate pe activități locale, mai degrabă decât regionale, cele mai multe grupări s-au adunat, până la jumătatea anului 1944, sub tutela POEN-O5. Deși erau din ce în ce mai bine înarmate, pentru a evita represaliile sălbatice ale germanilor împotriva populației civile, grupările nu întreprindeau, de obicei, atacuri directe asupra forțelor naziste. În schimb, își concentrau energia pentru planificarea și pregătirea unei revolte populare, care trebuia să fie simultană cu sosirea forțelor aliate în Tirol. Scopurile lor erau împiedicarea distrugerii podurilor importante și a altor construcții de către trupele germane aflate în retragere, capturarea și dezarmarea trupelor naziste, atunci când acest lucru era posibil, și, mai important, protejarea civililor austrieci de represaliile Gestapoului și SS-ului.

Membrii rezistenței din Tirol proveneau din toate palierele sociale – profesori, studenți, fermieri, casnice – și, deloc surprinzător, includeau și un anumit număr de ofițeri și soldați ai Wehrmachtului născuți în Austria. Aceștia din urmă erau detașați la diferite garnizoane, în rezervă sau în unități de înlocuire, cum era, de pildă, Gebirgsjäger Ersatz Batallion 136 (Batalionul de înlocuire pentru trupele montane), ale cărui companii își aveau sediul în Landeck și Wörgl și ai cărui comandanți superiori erau, cu toții, membri ai rezistenței; Reserve Gebirgsjäger Batallion 137 din Kufstein; și Gebirgs Artillerie Ersatz Abteillung 118 (Detașamentul de înlocuire pentru artilerie montană), de asemenea din Kufstein. În plus, câțiva instructori și elevi născuți în Austria, de la școala de subofițeri pentru infanterie de munte din Wörgl, erau și ei simpatizanți ai rezistenței.

Personalul militar născut austriac care susținea rezistența antinazistă o făcea din aceeași diversitate de motive – politice, morale și culturale – care îi motiva și pe membrii civili ai rezistenței. Însă cei în uniformă se aflau, deseori, în poziții mult mai avantajoase pentru a întreprinde acțiuni concrete și semnificative împotriva celui de-al Treilea Reich decât omologii lor civili. Unul dintre cei mai vechi și mai eficienți membri ai rezistenței era Friedrich Würthle. Jurnalist liberal înainte de război, el fusese chemat în serviciul militar în 1940 și detașat la principalul birou de evidență militară din Innsbruck. În calitate de subofițer la biroul administrativ al organizației, el avea posibilitatea de a le furniza antinaziștilor care serveau în Wehrmacht documente de identitate și

de călătorie false, care le permiteau să se deplaseze liber prin Tirol și chiar în Germania. În plus, Würthle avea posibilitatea să ajute la stabilirea comunicațiilor și la întărirea alianței dintre diferitele grupări de rezistență care apăreau, între timp devenind el însuși un important conducător al mișcării.[24]

După cum se întâmpla pretutindeni în Austria, antinaziștii originari care serveau în unitățile Wehrmachtului din Tirol au stabilit – evident, sub acoperire – legături puternice cu grupările civile locale ale rezistenței. Acestea erau alianțe care se ajutau reciproc; membrii militari ai rezistenței le furnizau omologilor civili armament, muniție și informații despre operațiunile și dispunerea trupelor germane; în schimbul acestui serviciu, civilii ofereau adăpost pentru dezertorii austrieci, case conspirative pentru consfătuiri clandestine, precum și referințe despre cetățenii din zonă care erau dispuși să trădeze Gestapoul sau despre membrii rezistenței.

Zona Kufstein-Wörgl dezvoltase câteva celule timpurii ale rezistenței antinaziste, unele dintre acestea fiind anterioare Anschlussului.[25] Deși unele dintre aceste grupări fuseseră dizolvate de Gestapo după 1938, declinul situației militare a Germaniei după 1942 – combinat cu o creștere semnificativă a naționalismului austriac – impulsionase înmulțirea grupărilor civile de rezistență. Faptul că aceste celule nu numai că supraviețuiseră, ba chiar înfloriseră, era cu atât mai notabil cu cât membrii lor fuseseră nevoiți să facă față atât amenințării Gestapoului, cât și pericolului, foarte real, de a fi uciși de atacurile aeriene aliate. După 1943, fabrica de muniții H. Krieghof din Kufstein și importantul

atelier feroviar din Wörgl fuseseră ținte frecvente ale bombardierelor B-17 și B-24 ale Flotei Aeriene a 15-a americane, care zbura de la baze din Italia, iar atacurile cu mitraliere ale avioanelor de vânătoare P-38 și P-51 făceau din ce în ce mai periculoasă călătoria cu mașina sau cu trenul pe valea Innului. Pierderile civile erau inevitabile; într-un accident tragic, multe dintre bombele destinate să lovească atelierele din Wörgl, în timpul unui raid din 22 februarie 1945, au lovit centrul orașului, omorând treizeci și nouă de civili, rănind mai mult de o sută și deteriorând grav sau distrugând mai multe clădiri.[26]

În ciuda morții și distrugerii provocate de atacurile aeriene aliate, membrii rezistenței din estul văii râului Inn au continuat să se organizeze și să facă planuri pentru sosirea trupelor americane care înaintau. În martie 1945, diversele celule din Wörgl și din împrejurimi totalizau circa optzeci de membri, incluzând oameni de afaceri și conducători ai instituțiilor locale, meșteșugari, preoți, muncitori, ofițeri de poliție, medici și constructori. Conducătorul titular al mișcărilor comune era un afacerist din Wörgl pe nume Alois Mayr (care își menținuse neclintită simpatia pentru aliați în ciuda faptului că sora sa, în vârstă de cincizeci și trei de ani, și nepoata, de șaptesprezece ani, fuseseră omorâte în bombardamentul din 22 februarie). Adjunctul lui Mayr la conducerea celor douăzeci și trei de luptători înarmați ai mișcării era politicianul local Rupert Hagleitner, în vârstă de treizeci și unu de ani.

El şi luptătorii săi se confruntau cu o sarcină dificilă. Nu numai că trebuiau să-i împiedice pe germanii care se retrăgeau să distrugă podurile importante, clădirile şi alte elemente de infrastructură, dar erau însărcinaţi şi cu protecţia civililor locali împotriva represaliilor Gestapo şi SS. Deşi înarmaţi, la început, numai cu puşti de vânătoare şi flinte, cooperarea strânsă cu diverşi antinazişti din unităţi militare locale le-a permis, în cele din urmă, lui Hagleitner şi oamenilor săi să obţină ocazional puşti Kar-98 din dotarea Wehrmachtului, pentru arsenalul lor secret din pivniţa hanului Neue Post din Wörgl.

Deşi puştile cu zăvor Kar-98, extrem de precise şi de fiabile, erau un supliment bine-venit pentru arsenalul celor din rezistenţă, Hagleitner şi luptătorii săi aveau o nevoie disperată de un armament mai sofisticat, dacă doreau să aibă şansa de a supravieţui unei lupte cu unităţi Wehrmacht şi Waffen SS din linia frontului. Chiar dacă dezertorii austrieci din forţele germane le furnizaseră una sau două puşti mitraliere MP-40 şi câteva grenade de mână, abia la începutul lunii martie 1945 au fost contactaţi Hagleitner şi celula rezistenţei din Wörgl de cineva capabil să le ofere armament de ultimă generaţie şi personal antrenat şi capabil să-l folosească. Spre marea surpriză a rezistenţei, acest om era un maior german, decorat pentru faptele sale, pe nume Josef Gangl, care avea să joace un rol central, eroic şi, în cele din urmă, tragic în evenimentele ce aveau să se deruleze în curând la Schloss Itter.

La prima vedere, Josef Gangl – numit Sepp de prieteni şi de familie – nu părea să fie un antinazist. Într-adevăr, o

trecere în revistă a carierei acestuia[27] în Wehrmacht şi a acţiunilor sale indica un soldat de carieră dedicat, care îşi croise un drum ascendent din rândul soldaţilor simpli până la funcţia de ofiţer comandant de companie, fiind foarte bine văzut atât de superiorii săi, cât şi de oamenii pe care-i conducea. Pe pagina a patra a dosarului său personal, o fotografie alb-negru veche, datând din 1940, înfăţişa un sublocotenent de treizeci de ani, proaspăt promovat, exact modelul ofiţerului german cu privire de oţel, fălci pătrate, stând cât se poate de drept. Lucrurile pe care imaginea nu le putea arăta erau, desigur, evenimentele şi experienţele care îl conduseseră pe acest om, în cele din urmă, la trădarea ţării sale şi la încălcarea jurământului solemn, toate pentru realizarea unui lucru mult mai important.

Sepp Gangl se născuse la 12 septembrie 1910, în Obertraubling, o mică urbe din Bavaria, aflată la marginea de sud-est a oraşului Regensburg[28]. Originile sale, nu tocmai umile, cu siguranţă nu erau nici elevate: la momentul naşterii lui, tatăl său, având douăzeci şi patru ani, tocmai obţinuse o slujbă de birocrat mărunt la biroul regional al Căilor Ferate de Stat din Bavaria, iar mama sa, de douăzeci şi trei de ani, lucrase cu jumătate de normă până să rămână însărcinată, într-un magazin învecinat cu locuinţa lor modestă. La câţiva ani de la naşterea lui Sepp, tatăl său a fost transferat la o unitate a căilor ferate din Peissenberg, la vreo cincizeci de kilometri la sud-est de München. După mutare, familia Gangl a avut mai mulţi copii[29], toţi crescuţi conform unei educaţii tradiţionale stricte, mergând la şcoli

laice locale, în ciuda faptului că părinții lor erau, teoretic, catolici. Deși munca bătrânului Gangl la căile ferate a fost considerată suficient de importantă de către guvern pentru a nu-l înrola în armata kaizerului în timpul Primului Război Mondial, stagnarea economică și rata mare a șomajului din Germania postbelică făceau ca serviciul militar să fie una dintre puținele opțiuni de carieră disponibile pentru Sepp, după terminarea educației formale. La 1 noiembrie 1928 – la mai puțin de două luni după ce împlinise optsprezece ani –, Gangl făcea ceva ce făcuse, de-a lungul istoriei, orice tânăr fără alte perspective viabile: se înrola în armată.

Cunoscută pe atunci ca Reichsheer, armata germană era doar o jumătate din Reichswehr, totalitatea forțelor armate care includea și marina militară, Reichsmarine. Niciuna nu mai reprezenta forța impresionantă care fusese în timpul Primului Război Mondial. Tratatul de la Versailles, din 1919, restricționa în mod semnificativ dimensiunea ambelor servicii, astfel că Reichsheer era limitată la maximum o sută de mii de soldați. Existau, de asemenea, restricții referitoare la numărul și la felul armelor de care putea să dispună armata și la tipurile de operațiuni pe care putea să le întreprindă. Deși aceste limitări garantau că, pe timp de pace, soldații aveau să își desfășoare cea mai mare parte a carierelor prinși în munci monotone și fără sens ale vieții de garnizoană – antrenamente, exerciții, curățarea armamentului, întreținerea uniformelor și a cazărmii, din nou antrenamente –, înrolarea în Reichswehr le oferea tinerilor precum Sepp Gangl diverse avantaje, care aveau să devină tot mai importante pe

măsură ce Marea Criză începea să zdrobească o Germanie deja învinsă: un acoperiș deasupra capului, un mic venit, constant însă, și mese regulate. În plus, asemenea multora dintre cei care crescuseră în mocirla socială și politică a haosului care ruinase Germania în decada de după război, este posibil ca Gangl să fi apreciat cu adevărat disciplina, ordinea și camaraderia din serviciul militar.

Dar indiferent de motivele pentru care s-a înrolat, Gangl s-a dovedit un militar motivat și extrem de competent. Trimis la artilerie – nu e clar dacă la alegerea lui sau a armatei –, el a parcurs pregătirea inițială la regimentul 7 de artilerie, cu baza la Nürnberg. A rămas în această unitate până în septembrie 1929, când a obținut primul dintre nenumăratele rapoarte de eficiență strălucite, iar în următorii zece ani a înaintat constant în grad în timp ce a servit, succesiv, în regimentul 5 de artilerie din Ulm și în regimentul 25 de artilerie din Ludwigsburg. În noiembrie 1938, Gangl era sergent-major și fusese selectat pentru a urma cursurile școlii de ofițeri. De asemenea, era și soț, și tată: se căsătorise în 1935 cu Walburga Renz, o vânzătoare din Ludwigsburg, iar în anul următor se născuse primul din cei doi copii ai lor[30], o fată pe care o numiseră Sieglinde.

Deși primii ani ai carierei lui Gangl au urmat neinteresantul ciclu din timp de pace, reînarmarea secretă a Germaniei, din anii '30, și accederea la putere a Partidului Nazist au făcut ca, pe când Gangl devenea subofițer superior, noul Heer – cum fusese redenumit Reichsheer în 1935, în același timp în care Reichswehr devenea Wehrmacht – să

se transforme într-o forță mult mai mare și mai activă. Heer era, de asemenea, și foarte politizată, iar promovările și detașările la cerere pentru soldații și ofițerii înrolați tindeau să fie atribuite celor care îmbrățișau, cel puțin în mod public, politica Führerului și a partidului. Ca mulți soldați germani din generația sa, Gangl părea să se adapteze din punct de vedere politic. Deși nu se știe cu siguranță cât de reale erau sentimentele lui pentru Adolf Hitler și pentru ascensiunea nazismului în țara sa natală, știm că, începând cu 1935, rapoartele lui de evaluare îl prezentau ca pe un „național-socialist dedicat, cu vederi politice corecte".

Aceste puncte de vedere par să fi contribuit masiv la selectarea sa pentru școala de ofițeri, ale cărei cursuri fuseseră programate să înceapă în octombrie 1939. Izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial cu o lună înainte a întrerupt însă acest program, iar în zilele dinaintea invaziei germane din Polonia de la 1 septembrie, întregul regiment al lui Gangl a fost desfășurat din Ludwigsburg până la regiunea Saarpfalz, la granița cu Franța. Atașat Diviziei 25 infanterie, regimentul 25 de artilerie al lui Gangl s-a poziționat la câțiva kilometri în spatele frontierei, pregătindu-se pentru respingerea oricărei invazii a aliaților. Acest atac a venit pe 7 septembrie, când unsprezece divizii franceze au traversat granița, pe un front de treizeci și cinci de kilometri. Invazia intenționa să reducă presiunea germană asupra Poloniei, forțându-i pe naziști să transfere forțe în Vest. Însă atacul a fost slab plănuit și timid executat. Deși invadatorii au reușit să înainteze aproape opt kilometri în Germania și să ocupe

câteva orașe mici, din care forțele germane se retrăseseră deja, incursiunea a fost un eșec jenant, iar forțele franceze au fost nevoite să se retragă în două săptămâni, fără să obțină transferul vreunei unități germane din Polonia în Vest.

Acest scurt conflict i-a adus lui Sepp Gangl prima acțiune în luptă, urmată de o lungă perioadă de inactivitate militară pe Frontul de Vest, cunoscută sub numele de Războiul Ciudat sau *sietzkrieg*.[31] Această fază, care a durat aproximativ de la jumătatea lunii septembrie 1939 până la invazia germană din Franța și din Țările de Jos, din mai 1940, a marcat și o perioadă misterioasă din viața lui Gangl. Deși dosarul său personal nu menționează nicio rană sau leziune suferită pe durata scurtei incursiuni franceze, documentul indică, în mod clar, că în perioada 13 septembrie 1939 – 13 martie 1940, Gangl a fost transferat succesiv în patru spitale militare – Landau, Ludwigshafen, Schrobenhausen și Ludwigsburg. Deși există doar câteva motive plauzibile pentru interludiul inexplicabil – Gangl fie fusese rănit, se îmbolnăvise sau suferise o leziune în urma unui accident fără legătură cu luptele, fie servise într-un post administrativ neprecizat –, nu putem fi siguri de ce artileristul bavarez a petrecut șase luni în aceste spitale militare. În orice caz, știm că Gangl a revenit la regimentul său în 14 martie 1940. După mai puțin de două luni el a fost înaintat la gradul de sublocotenent, părând sănătos și riguros în fotografia făcută imediat după acest eveniment.

La câteva zile după promovarea sa, Sepp Gangl își punea la lucru în luptă talentele de conducător. Regimentul 25 de

artilerie, aflat sub comanda generalului de brigadă Hermann Kruse, a participat la operațiunea Case Yellow, invazia germană asupra Belgiei și Olandei care deschidea ceea ce avea să devină în curând Bătălia Franței. În timpul campaniei, Gangl a fost lider al echipei de observație, fiind atașat la unul dintre regimentele de asalt ale Diviziei 25 Infanterie și direcționând focul artileriei asupra concentrărilor de trupe inamice, a fortificațiilor și a oricăror alte obiective pe care infanteriștii care înaintau le considerau o amenințare. Permanent în mișcare, Gangl era întotdeauna cu mult înaintea tunurilor pe care le dirija. Primele sale performanțe combative, în calitate de ofițer, i-au adus aprecierea superiorilor, care l-au citat pentru „excelenta cunoaștere a artileriei" și pentru „stăpânirea de sine în luptă"

Deși cucerirea de către germani a Franței și a Țărilor de Jos a fost rapidă și strălucit executată, nu s-a realizat fără costuri pentru invadatori. Armatele aliate au reușit să le provoace pierderi semnificative unităților germane care avansau, iar regimentul 25 artilerie al lui Gangl nu a făcut excepție. Pregătirea corespunzătoare a trupelor care urmau să înlocuiască pierderile regimentului cădea în sarcina Artillerie Ersatz Abteillung 25 (Batalionul de înlocuire pentru artilerie) și, la câteva săptămâni după capitularea Franței, Gangl a fost desemnat să se alăture temporar acestei unități, ca ofițer responsabil cu instrucția. Aceasta reprezenta o poziție pentru care era, în mod evident, cât se poate de potrivit: ca ofițer cu experiență de luptă, care își petrecuse cea mai mare parte a carierei în gradele inferioare, era mult mai capabil să creeze o conexiune cu

tinerii soldați înlocuitori decât ofițerii mai scorțoși, care nu ar fi reușit. Mai mult, avansând în grad, el stăpânea practic toate aspectele artei artileristului. Aptitudinile sale vaste îl făceau extrem de valoros pentru tinerii artileriști care urmau să-i fie aduși spre a fi pregătiți pentru o luptă ce avea să vină cât de curând. Gangl a părăsit Franța la 7 august 1940 și, după câteva zile petrecute acasă, cu familia, s-a îndreptat spre Artillerie Ersatz Abteillung 25, cu baza la Taus, în Protectoratul Boemiei și al Moraviei, o parte a Cehoslovaciei ocupate ce era administrat de naziști ca parte a Marelui Reich.[32]

După ce a petrecut aproape trei luni cu batalionul de înlocuire – obținând între timp și excelente rapoarte de eficiență din partea superiorilor săi –, Sepp Gangl a revenit la școală. La 24 noiembrie 1940, a început un curs cu durata de o lună la școala de artilerie din Jüterborg, aflată la circa șaizeci de kilometri la sud-vest de Berlin. Pregătirea îl recomanda pentru a servi în calitate de comandant de baterie și, după încheierea cursului, el a revenit la unitatea sa de bază. În acel moment regimentul era retras din Franța la Ludwigsburg, pentru reorganizare, cu un număr mare de vehicule motorizate, fiind redenumit ulterior Artillerie Regiment (Motorisiert) 25. Mobilitatea crescută a unității avea să devină utilă în curând, pentru că Gangl și camarazii săi urmau să ia parte la Operația Barbarossa, invazia germană a Rusiei Sovietice.

Deși detaliile cele mai importante ale masivului atac – și său eșecul său catastrofal – sunt dincolo de scopul acestui

volum, cei aproape patru ani petrecuți de Gangl pe frontul rusesc rămân de interes. Și totuși, știm extrem de puține despre perioada care, fără nicio îndoială, va deveni crucială în formarea omului al cărui rol va fi atât de important în evenimentele de la Schloss Itter. Deși direcțiile majore ale serviciului său sunt trecute în dosarul personal de la Wehrmacht, detaliile exacte, cu ajutorul cărora acest document povestește primii cincisprezece ani ai carierei sale militare, lipsesc. Motivul nu e greu de imaginat: pe măsură ce războiul înainta, unul dintre nenumăratele aspecte ale declinului eficienței Wehrmachtului era păstrarea exactă, completă și la zi a înregistrărilor din dosarele de personal. În cazul lui Gangl, era ca și când un portret precis, în culori, se estompa încet, transformându-se într-unul alb-negru.

Ce știm, așadar, despre timpul petrecut de el în Rusia?

Când s-a dezlănțuit Operațiunea Barbarossa, la 22 iunie 1941, regimentul 25 artilerie era atașat la Panzergruppe 1 – condus de generalul Ewald von Kleist –, care a atacat în Ucraina ca parte a Grupului de Armate Sud. În următoarele zece luni, Gangl a comandat o baterie de tunuri howitzer de 10,5 cm (105 mm) în cadrul batalionului 3 al regimentului, în timpul înaintării spre Kiev și ocupării acestuia. Luptele au fost crâncene și constante, germanii căutând să distrugă mai multe trupe rusești pe care reușiseră să le încercuiască. Bateria lui Gangl se afla permanent în mișcare, aplicând o tactică ce era cunoscută în armata americană drept „trage și dispari": opriri pentru amplasarea tunurilor, declanșarea

unor atacuri rapide asupra unor ținte prestabilite sau solicitate de observatori avansați, reatașarea tunurilor la vehiculele de tractare, apoi deplasarea în altă poziție. Grație acestei tactici, unitățile separate – în acest caz, tancuri și infanterie motorizată – dispuneau permanent de artilerie de susținere pe măsură ce avansau și, în plus, împiedicau inamicul să declanșeze un foc eficient de contrabaterie. Până când rușii determinau poziția din care trăgeau howitzerele germane, Gangl și oamenii lui se repliau și dispăreau.

În ciuda uriașelor pierderi de oameni și de armament pe care germanii le-au provocat în rândul forțelor sovietice care li se opuneau, înaintarea în Ucraina era departe de a fi o plimbare prin parc. Deși multe unități ruseşti s-au dezintegrat rapid în timpul copleșitorului atac de arme combinate[33] al germanilor, altele au rezistat pe poziții și au luptat furibund. Unitățile de artilerie germane erau folosite deseori pentru a întrerupe contraatacurile sovietice și, în timpul unei astfel de ofensive sovietice, din iulie 1941, bateria lui Gangl a reușit să împiedice o unitate inamică să copleșească o companie germană de infanterie. Deși detaliile luptei sunt puține, știm că, pentru acțiunile sale din ziua respectivă, Gangl a fost distins, pe 20 august 1941, cu decorația Crucea de Fier clasa a II-a. După cinci luni, Gangel a fost numit locotenent principal, fiind distins cu decorația Crucea de Fier clasa I. Deși motivele pentru care a primit a doua medalie sunt, aparent, pierdute pentru istorie, putem presupune că tânărul ofițer de artilerie a fost decorat pentru demonstrarea unei „extraordinare bravuri" în luptă. Din acest moment, el a început să poarte panglica primei decorații, cu alb, negru

şi roşu, la butoniera uniformei sale şi cunoscuta medalie cu argintiu şi negru, a celei de-a doua, centrată pe buzunarul de la piept.

La numai două luni după ce şi-a prins în piept a doua Cruce de Fier, Sepp Gangl a trecut printr-o schimbare de carieră ce părea neimportantă la momentul respectiv, dar care îl va ajuta să nu-şi piardă viaţa în Rusia şi, în cele din urmă, să îşi încheie misiunea la Schloss Itter. Această schimbare a fost reprezentată de transferul său de la artileria tradiţională, cu o singură ţeavă, la bateria independentă de „werfer"[34] a regimentului său. Unitatea era compusă din şase lansatoare de rachete Nebelwerfer 41, cu şase ţevi, fiecare montat pe un suport cu două roţi şi tractat de un vehicul semişenilat. Arma putea să tragă toate cele şase rachete neghidate, cu stabilizator de rotaţie, în doar câteva secunde, iar un baraj al întregii baterii putea împânzi o zonă-ţintă cu proiectile incendiare sau puternic explozive.[35] Nebelwerfer 41 avea neajunsurile sale – în primul rând, bătaia sa limitată şi o dâră sub forma unei coloane de fum, care o făcea să fie neobişnuit de vulnerabilă la focul de contrabaterie –, dar, când era folosită corespunzător, era o armă devastatoare, capabilă să decimeze trupele sovieticilor şi vehiculele neblindate. Deşi este neclar dacă Gangl avusese vreo experienţă anterioară cu această armă, pe 24 aprilie 1942 el a fost numit la comanda bateriei, post în care a rămas pentru tot restul perioadei petrecute în cadrul regimentului 25 de artilerie.

Era o perioadă plină de evenimente. Deşi, la început, germanii au reuşit să ocupe mari părţi din Rusia –

distrugând, pe parcurs, nenumărate trupe sovietice întregi și luând milioane de prizonieri –, în momentul la care Gangl a trecut la comanda bateriei de werfer, lucrurile începuseră deja să se întoarcă împotriva Wehrmachtului. Forțele germane, incapabile să ocupe Moscova, au început un ultim și nereușit asediu al Leningradului, suferind din greu în prima iarnă rusească. Rezistența sovietică se întărea pe măsură ce liniile de aprovizionare germane se extindeau, iar unitățile precum cea a lui Gangl se găseau tot mai des în defensivă. La fel ca oricare altă unitate germană de pe frontul rusesc, regimentul 25 de artilerie era decimat încet, după doi ani de lupte neîncetate. Morții și răniții nu erau substituiți, aprovizionarea era insuficientă, iar în februarie 1944, unitatea se găsea în pragul colapsului.

Din fericire, căpitanul Gangl – promovat în aprilie, cu un an în urmă – nu avea să participe la inexorabila dezintegrare a unității sale. În noiembrie 1943, el a fost transferat într-un post de la statul-major al Armatei a 4-a, aparținând unităților de werfer, poziție în care a ajutat la dezvoltarea politicilor și a tacticilor pentru utilizarea mai eficientă, pe scară largă, a lansatoarelor de rachete cu mai multe țevi. Gangl și-a impresionat din nou superiorii cu abilitățile și cunoștințele sale, în așa măsură încât, în ianuarie 1944, a fost numit la comanda unuia dintre noile batalioane de werfer, care erau în formare în Germania. Această numire s-a dovedit a fi biletul lui de ieșire din Rusia și îndepărtarea de Götterdämmerung, pe care sovieticii avea să îl lase pradă armatelor germane de pe Frontul de Est.

Prima oprire a lui Gangl a fost la Höchstadt an der Donau, aflat la circa nouăzeci de kilometri la nord-vest de München. Orașul era baza Werfer Ersatz Ausbildungs Abteillung 7 (Batalionul Werfer de pregătire pentru înlocuiri) și, timp de două luni, veteranul de pe frontul rusesc le-a împărtășit experiența sa soldaților, care, în multe dintre cazuri, fuseseră civili cu doar câteva săptămâni în urmă. În weekenduri, Gangl putea să călătorească la Ludwigsburg pentru a-și petrece timpul cu soția și copiii săi, deși bombardamentele aliate asupra nodurilor de cale ferată germane transformau adesea o călătorie de două ore cu trenul într-un coșmar de lungă durată. La începutul lunii februarie se afla din nou pe drumuri, de data asta îndreptându-se spre Belgia, către pregătirea de la Școala Armatei pentru comandanți de batalion și detașament din Antwerp.

După absolvirea cursului, la 4 martie, Gangl a plecat la Celle, în Germania Central-Nordică, unde s-a alăturat regimentului werfer 83, în curs de formare. Unitatea era compusă din trei batalioane, dintre care două erau echipate, fiecare, cu optsprezece Nebelwerfer 41 de 15 cm, împărțite în trei baterii; al treilea batalion beneficia de Nebelwerfer 42 de 21 cm (210 mm). Regimentul dispunea și de șaisprezece semișenilate blindate cunoscute ca Maultiers[36] (catâri), fiecare tractând câte un lansator de 15 cm. Vehiculele erau distribuite egal între batalioanele 1 și 2; cele ale primului batalion erau denumite „Bateria 21", iar celelalte, „Bateria 22". Gangl a primit comanda uneia dintre bateriile de Nebelwerfer 41 ale batalionului 3, stabilindu-se aparent

ca el să preia întregul batalion la timpul potrivit. Organizația lui Gangl și o altă unitate echipată identic – regimentul werfer 84 – formau a 7-a Brigadă Werfer.[37]

În acest moment al războiului, era clar că aliații aveau să încerce să invadeze Europa de Vest, cel mai probabil pe coasta Normandiei, în Franța, astfel că, după câteva săptămâni de antrenament, noua brigadă a lui Gangl a început deplasarea spre Vest, pentru a se alătura forței cu ajutorul căreia comandamentul german spera să respingă această ofensivă. Nu a fost o călătorie ușoară: întrucât rețelele feroviare din vestul Germaniei și din nordul Franței făceau obiectul atacurilor tot mai dese ale bombardierelor grele aliate, vehiculele Brigăzii a 7-a Werfer, camioanele pentru trupe, vehiculele de remorcare, lansatoarele și semișenilatele Maultiers au fost nevoite să facă această călătorie pe șosea. Acest demers nu numai că le expunea amenințării iminente a atacurilor la joasă altitudine inițiate de avioanele de vânătoare-bombardament aliate, dar impunea și constrângeri mecanice grave – în special pentru șenilatele Maultiers. În concluzie, defecțiunile au fost frecvente. Pe lângă acest aspect, mai existau și alte pericole: ca parte integrantă a pregătirii pentru invazie, grupările de rezistență franceze își întețeau activitățile. Acestea mergeau de la demersuri relativ inofensive, ca de pildă schimbarea semnelor de circulație pentru a rătăci convoaiele germane, până la unele mult mai violente, de tipul atacurilor lunetiștilor sau ambuscadelor explozive.

În ciuda dificultăților și a pericolelor potențiale, Brigada a 7-a Werfer a reușit să ajungă pe 18 mai la punctul

inițial de întâlnire, la Beauvais – aflat la circa optzeci de kilometri la nord-vest de Paris. În săptămânile următoare, trupele brigăzii s-au pregătit cât de bine au putut pentru bătălia care le aștepta, ocupându-se de încărcarea muniției și a combustibilului și de întreținerea vehiculelor și străduindu-se să nu atragă atenția aviației aliate. Deși nu a supraviețuit niciun document care să ne ofere o idee despre starea de spirit a lui Sepp Gangl din acea perioadă – era speriat, resemnat, sătul până peste cap de război? –, putem presupune cu suficientă certitudine că a făcut toate eforturile pentru a-și pregăti oamenii din baterie pentru furtuna ce era pe cale să se abată asupra lor.

Aceasta a sosit devreme, pe 6 iunie, sub forma a 156 000 de trupe aliate, aeropurtate și debarcate de pe mare. A doua zi, Brigada a 7-a Werfer a primit ordin să se deplaseze spre coasta Normandiei, unde forțele britanice și canadiene amenințau orașul Caen. Călătoria de 180 de kilometri a durat trei zile, timp în care aviația aliată le-a provocat pierderi materiale și umane. La sosirea în Caen, brigada se subordona Diviziei 12 SS Panzer Hitlerjugend. În următoarele două luni, regimentele de werfer au fost permanent în acțiune. Deși Gangl și colegii săi artileriști au jucat un rol important în apărarea înverșunată a germanilor de la Caen, în a treia săptămână din august, Brigada a 7-a Werfer – împreună cu întregul grup al Armatelor B al feldmareșalului Walter Model – a fost înghesuită în punga de la Falaise, la sud de Caen. Aproape 100 000 de soldați germani erau în pericolul de a fi complet încercuiți de unitățile americane, care avansau dinspre sud, și de forțele

britanice, canadiene şi poloneze, care veneau din nord. Dar supraviețuitorii brigăzii lui Gangl s-au aflat printre cei 25 000-45 000 de germani care au reuşit să scape înainte de 20 august, când ofensiva aliaților s-a încheiat.

Brigada a 7-a Werfer a reuşit să scape, pentru a lupta cu o altă ocazie, însă doar după ce a lăsat în urmă toate lansatoarele şi vehiculele de care mai dispunea. Unitatea a fost reasamblată şi reechipată parțial la Prum, în regiunea Eiffel din vestul Germaniei, iar la jumătatea lunii noiembrie, a fost redenumită Brigada a 7-a Volks Werfer. La 16 decembrie, cele două regimente ale sale au participat la masivul baraj care a precedat ultima ofensivă germană, devenită cunoscută drept Bătălia din Ardeni. Pe măsură ce forțele atacatoare înaintau, Brigada a 7-a Volks Werfer se străduia să le urmeze pentru a furniza artilerie Armatei a 5-a Panzer, stabilindu-se, în cele din urmă, în suburbiile estice ale oraşului St. Vith din Belgia. Însă, după ce rezistența americană s-a întărit pe teren, iar îmbunătățirea vremii le-a permis avioanelor de asalt aliate să survoleze din nou câmpul de bătălie acoperit cu zăpadă, brigada s-a alăturat retragerii generalizate a germanilor spre est.

În ianuarie şi februarie, Brigada a 7-a Volks Werfer a participat la ultima apărare, inutilă de altfel, a regiunii Saarbrücken împotriva atacurilor Armatei a 7-a a lui Alexander Patch, o luptă în timpul căreia Sepp Gangl a fost citat din nou pentru bravură în luptă. Deşi detaliile eroismului său s-au pierdut pentru istorie, ştim că la 8 martie i-a fost acordată Crucea de Aur germană.[38] Câteva

zile mai târziu, a fost promovat la gradul de maior şi i s-a încredinţat comanda batalionului 2 din regimentul său, deşi, la momentul respectiv, acesta abia avea suficienţi oameni ca să constituie o singură baterie. Gangl nu a avut prea mult timp la dispoziţie pentru a se bucura de promovarea sa, pentru că, în acel moment, brigada decimată – aflată la aproape jumătate din capacitate, cu doar câteva vehicule şi fără niciun aruncător – a fost angajată într-o retragere iminentă. Deplasându-se numai pe timp de noapte, pentru a evita omniprezentele avioane aliate, Brigada a 7-a Volks Werfer s-a îndreptat constant spre sud-est şi, pe la începutul lunii aprilie, ceea ce mai rămăsese din unitate s-a împrăştiat pe o rază de câţiva kilometri în Bavaria, în zona Peissenberg, în apropiere de oraşul în care crescuse Gangl. Regimentul nu mai reprezenta o forţă combatantă bine organizată, fapt pentru care comandantul său, generalul de brigadă dr. Kurt Paape[39], l-a împărţit în batalioane independente, ordonându-le ofiţerilor fiecărui batalion să ducă oamenii rămaşi în Tirolul austriac şi să-şi ofere serviciile oricui organiza o apărare a Fortăreţei Alpine.

Deşi nu suntem siguri în legătură cu drumul pe care Sepp Gangl şi cei aproximativ treizeci de oameni care constituiau întregul său batalion l-au urmat pentru a se îndrepta spre Austria, pare foarte probabil ca înaintarea rapidă a forţelor americane în sudul Bavariei să le fi impus o deplasare iniţială spre est, de la Peissenberg spre Bad Tolz, apoi o întoarcere spre sud, în lungul văii râului Isar. La circa douăzeci de kilometri distanţă, unde râul Isar curge spre nord, la ieşirea

din Sylvensteinsee, Gangl și oamenii lui s-au întors spre est și au trecut în Austria. Apoi, în 1938, se pare că au urmat calea spre sud, prin valea Achental, de-a lungul marginii estice a lacului Achensee, și au pătruns în valea râului Inn la Jenbach. Imediat după sosirea lor, la jumătatea lunii aprilie, în zona Frontului Alpin de Nord-Vest al lui von Hengl, Gangl și cei câțiva supraviețuitori ai batalionului 2 au fost integrați în serviciu în cadrul Grupului de luptă Giehl, care avea bazele cartierului general în Wörgl.

Probabil că nu vom afla niciodată cu certitudine dacă Sepp Gangl și-a dus oamenii în Austria cu intenția serioasă de a se alătura ultimei mișcări de rezistență împotriva americanilor sau pur și simplu de a-și căuta un colțișor liniștit în care el și oamenii lui să poată aștepta derularea ultimelor săptămâni ale războiului. Nu putem fi siguri nici dacă ofițerul de artilerie din Wehrmacht – un soldat de carieră decorat de trei ori pentru bravură în lupta împotriva dușmanilor țării sale – crezuse cu adevărat în Führer, pe care jurase solemn să-l servească. Dar putem presupune suficient de multe despre adevăratul caracter al lui Gangl având în vedere că, la doar câteva zile după sosirea sa în Wörgl, a luat contact cu celula de rezistență a lui Alois Mayr și s-a oferit să îi furnizeze arme și asistență necondiționată. Era un act evident de trădare a Führerului și a patriei-mamă, care se pedepsea cu moartea – riscul exista nu numai în cazul lui Gangl[40], ci și, în acel moment al războiului, în cel al soției și copiilor săi.

În ciuda faptului că se punea în pericol, atât pe el, cât și pe cei pe care-i iubea, Gangl a luat în cele din urmă

decizia care, în următoarele săptămâni, avea să-i ameninţe viaţa cu adevărat: aceea de a ajuta la salvarea grupului de nemulţumiţi VIP francezi, închişi într-un castel din poveşti.

Deşi nu ştim cum a luat Gangl contact cu rezistenţa din Wörgl, putem să facem câteva presupuneri viabile.

Prima ar fi aceea că, după ce s-a alăturat statului-major al Grupului de luptă Giehl, Gangl a obţinut acces la rapoarte de informaţii care-i identificau pe Mayr, pe Hagleitner şi pe alţi membri marcanţi ai organizaţiei, apoi, acţionând singur, i-a contactat. Acesta este însă cel mai improbabil scenariu întrucât, dacă identităţile membrilor mişcării de rezistenţă ar fi fost cunoscute şi înscrise într-un dosar oficial, membrii săi ar fi fost cu siguranţă deja arestaţi. Unităţile SS şi Gestapo erau active în Tirol, chiar şi în ultimele săptămâni ale războiului, executându-i pe loc pe antinaziştii adevăraţi sau suspectaţi şi pe „defetiştii" din rândul militarilor şi al populaţiei civile. Cartierul general al Frontului Alpin de Nord-Vest al lui von Hengl includea (probabil în ciuda dorinţei generalului aristocrat) membri ai ambelor organizaţii şi, mai mult ca sigur, aceştia ar fi cerut şi ar fi primit acces la orice informaţii care ar fi putut duce la identificarea membrilor rezistenţei.

O altă posibilitate ar fi fost ca, în cursul activităţii sale de la cartierul general al lui Giehl, Gangl să descopere, într-un fel sau altul, identitatea unuia sau a mai multor membri ai rezistenţei, ajungând astfel la ei. Deşi plauzibilă, această ipoteză este, de asemenea, îndoielnică. Având în vedere activităţile permanente ale SS şi Gestapo, orice

membru inteligent al rezistenței ar fi considerat propunerile unui ofițer al Wehrmachtului, decorat și neaustriac, doar o încercare stângace de a le întinde o cursă. În cel mai bun caz, Gangl ar fi fost alungat politicos, cu sumedenii de proteste și de declarații de inocență; în cel mai rău caz, ar fi sfârșit plutind pe râul Inn, cu un glonț în ceafă.

Așadar, cea mai probabilă cale prin care a intrat în contact cu celula lui Mayr a fost printr-un intermediar de încredere. După cum am precizat în acest capitol, se știe că ofițerii importanți, născuți în Austria, din diverse unități de linia a doua ale Wehrmachtului, din zona Wörgl-Kufstein – inclusiv Gebirgsjager Ersatz Batallion 136, Reserve Gebirgsjaber Batallion 137 și Gebirgs Artillerie Ersatz Abteillung 118 –, erau activi sau cel puțin simpatizau cu mișcarea de rezistență. Întrucât aceste organizații și, nu în ultimul rând, școala de subofițeri pentru infanterie montană trebuiau să le furnizeze oameni și material grupurilor de luptă ale lui von Hengl, este foarte posibil ca Gangl să fi intrat în contact cu unul sau cu mai mulți membri antinaziști ai acestor unități, în cursul îndeplinirii sarcinilor sale oficiale. A făcut Gangl prima mișcare sau altcineva l-a contactat? Deși nu putem afla cu certitudine cine a abordat pe cine, putem afirma cu siguranță că primul contact trebuie să fi constituit un tulburător salt de credință: o deschidere greșit înțeleasă către persoana nepotrivită putea, foarte bine, să se sfârșească în fața plutonului de execuție.

În orice caz, Gangl a obținut o intrare la organizația de rezistență Mayr-Hagleitner în virtutea faptului că poziția sa –

fiind dintre ofițerii superiori ai Grupului de luptă Giehl – îl făcea extrem de valoros pentru mișcarea antinazistă. Pentru îndeplinirea sarcinilor sale oficiale, Gangl se mișca liber în zona Rosenheim-Kufstein-Wörgl, probabil pentru a se coordona cu alte grupuri de luptă și pentru a supraveghea ridicarea de către Organizația Todt[41] a blocajelor rutiere și plasarea încărcăturilor explozive pe drumurile și podurile importante. El nota cu atenție localizarea obstacolelor și amplasamentul acestora, armamentul și componența unităților din Wehrmacht și din Waffen SS desfășurate în zonă, apoi îi transmitea aceste informații lui Hagleitner, care le comunica mai departe prin canalul POEN-O5. În afară de furnizarea de armament și de muniție către mișcarea de rezistență, Gangl oferea și detalii despre colegii săi, ofițeri din grupurile de luptă, care erau naziști înfocați, dar în care avea încredere că vor ajuta rezistența atunci când ar fi sosit momentul. În ultima categorie se încadrau mai mulți foști camarazi din regimentul werfer 83 – atât ofițeri, cât și soldați –, care-l însoțiseră pe Gangl în Austria și pe care acesta îi convinsese să-i împărtășească opiniile.

În zilele de după contactul inițial cu celula rezistenței din Wörgl, Gangl s-a dovedit a fi un antinazist dedicat, dar un soldat competent, pe care, la întâlnirea de luni, 30 aprilie, Alois Mayr l-a însărcinat să comande operațiunile militare ale grupului.[42] Prima decizie a lui Gangl a fost aceea ca membrii rezistenței să împiedice executarea a două dintre ordinele emise de Giehl.[43] Primul ordin impunea ca Wörgl să fie bine apărat împotriva înaintării americanilor, iar al

doilea, ca toate podurile din oraș și principalele drumuri să fie aruncate în aer sau blocate cu obstacole.

A doua decizie a lui Gangl îi privea pe prizonierii francezi de la Schloss Itter, despre care fusese informat la puțin timp după contactul său inițial cu rezistența din Wörgl. Prizonierii VIP trebuiau, oricum, să fie ținuți în siguranță, spunea el, dar orice încercare de salvare a acestora era necesar să fie realizată sub acoperire, pentru a evita o confruntare directă cu trupele Waffen SS și Wehrmacht, care încă îi erau loiale Führerului. Gangl a ordonat ca armamentul și muniția necesare operațiunii de salvare să fie ascunse undeva, în afara Wörglului, apoi, în ziua următoare, Mayr și un mecanic local, pe nume Hans Scheffold, au mutat două mașini încărcate cu obiectele necesare, luate din subsolul hanului Neue Post, și le-au dus, pe drumuri secundare, la o fermă abandonată din Kelchsau, aflată la vreo zece kilometri la sud-est de Wörgl.

Deși Gangl intenționa să îi securizeze pe prizonierii francezi cât mai curând posibil, schimbarea rapidă a situației militare din valea râului Inn l-a împiedicat să lanseze o acțiune de salvare imediată. Marți dimineață, pe 1 mai, în timp ce Mayr și Scheffold se aflau pe drum pentru a ascunde armele, Giehl i-a ordonat lui Gangl să inspecteze acele elemente ale grupului de luptă desfășurate pe ambele părți ale drumului principal care ducea spre sud, de la Rosennheim la Kufstein. În ziua următoare, Gangl a fost ocupat cu diverse întâlniri cu colonelul Forster, comandantul forței operative de rezervă, cu sediul în Wörgl. Și, orice speranță ar fi avut pentru securizarea francezilor VIP, a doua zi, pe

3 mai, aceasta a dispărut atunci când elemente ale Grupului de luptă Giehl au fost atacate de Divizia 12 Blindate Americane, în interiorul şi în jurul oraşului Nideraudorf din Germania, situat la doisprezece kilometri la nord de Kufstein.[44]

Apariţia forţelor americane dincolo de graniţa germană a determinat o activitate intensă în zona Wörgl. La începutul după-amiezii, von Hengl a trimis forţa de rezervă a lui Forster la Schwaz, pentru a ajuta la blocarea văii râului Inn, însă unitatea a fost decimată de loviturile aeriene ale americanilor şi de tirul artileriei, înainte de a fi parcurs opt kilometri. La sfârşitul zilei, elementele Grupului de luptă Giehl aflate la nord de Kufstein au fost, efectiv, distruse şi, la începutul serii, von Hengl a decis să retragă din Wörgl forţele rămase – totalizând mai puţin de 1 400 de oameni – poziţionându-le în puncte noi, lângă Schloss Itter. În orice caz, ordinul său nu afecta unităţile Waffen SS independente, care se retraseseră în zonă şi care se infiltraseră în Wörgl pe măsură ce oamenii lui von Hengl părăseau ţinutul.

Apariţia acestor trupe călite ale Waffen SS într-un număr mare l-a făcut pe Gangl să rupă definitiv relaţia cu Wehrmachtul. Marţi seara, târziu, în timp ce Giehl şi ofiţerii săi se urcau în vehicule şi părăseau Wörglul, Gangl se întâlnea cu Alois Mayr, care părea cât se poate de tulburat. După cum era de înţeles, conducătorul rezistenţei era îngrijorat la gândul că retragerea trupelor lui von Hengl le-ar fi permis unităţilor Waffen SS nou-venite să facă prăpăd în rândul locuitorilor din zonă, care începuseră să arboreze

steaguri albe în aşteptarea americanilor. Nu era o îngrijorare nefondată: cu nici zece zile în urmă, Heinrich Himmler emisese un ordin care prevedea ca toate persoanele de sex masculin care locuiau în case ce arborau steagul alb să fie executate. Nu mai era permisă nicio ezitare în executarea acestor ordine. Persoanele de sex masculin considerate responsabile în acest sens erau cele în vârstă de peste paisprezece ani.[45] Gangl era perfect conştient că el şi soldaţii care aleseseră să i se alăture, precum şi membrii rezistenţei armate a lui Hagleitner reprezentau singura forţă capabilă să le ofere o oarecare protecţie civililor din Wörgl. De aceea, el a decis pe loc să rămână în oraş în timp ce restul Grupului de luptă Giehl se retrăgea.

Însă în dimineaţa de vineri, 4 mai, ofiţerul de artilerie – şi proaspăt numitul conducător al rezistenţei – a primit, în mod neaşteptat, o altă sarcină, una poate la fel de importantă precum protecţia civililor din Wörgl. Imediat după ora unsprezece dimineaţa, în timp ce Gangl le împărţea arme automate şi grenade de mână lui Hagleitner şi câtorva dintre oamenii săi, au apărut câţiva membri ai rezistenţei care însoţeau un bărbat răvăşit, aflat pe o bicicletă rablagită. Îndreptându-se direct spre Gangl, nou-sositul i-a spus, într-o germană cu accent, că se numeşte Andreas Krobot şi că aduce veşti importante de la Schloss Itter.

CAPITOLUL 5

UN VIITOR NESIGUR

Faptul că Andreas Krobot reuşise să ajungă nevătămat de la Schloss Itter la Wörgl era de-a dreptul miraculos. În ciuda retragerii forţelor distruse ale lui von Hengl în poziţii aflate la est de castel, drumurile spre vest pe care pedalase bucătarul ceh nu erau lipsite de pericole. Trupele călite ale Waffen SS erau tot mai active în zonă, ridicând blocaje rutiere, căutând dezertori şi angajând orice membru al rezistenţei austriece pe care-l întâlneau. Printr-o combinaţie de noroc şi de prudenţă extremă, Krobot reuşise să evite pericolele, ajungând la Wörgl cu o poveste despre prizonierii VIP francezi, care aveau nevoie să fie salvaţi imediat.

Condiţiile care făcuseră inevitabilă această misiune apăruseră pe parcursul mai multor luni. Deşi prizonierii francezi o duceau cu mult mai bine decât majoritatea prizonierilor naziştilor, rutina inofensivă de la Schloss Itter începuse să se schimbe pe măsură ce situaţia militară a Germaniei se deteriora în a doua jumătate a anului 1944.

Mâncarea era din ce în ce mai modestă – atât pentru prizonieri, cât și pentru gardienii lor –, iar criza crescândă de combustibil pentru generatoarele castelului însemna că luminile electrice aveau să fie înlocuite, în cele din urmă, cu lumânări și lanterne. Mai grav, membrii forței de pază a castelului începuseră să ia mult mai în serios amenințarea produsă de acțiunile inamicului. La 7 octombrie 1944, Édouard Daladier a fost martorul unei scene care ilustra nivelul ridicat de alertă, notând în jurnalul său:

Am privit trupele SS grăbindu-se prin castel. Luminile roșii s-au stins. Totul era fie o pregătire pentru respingerea unui raid de comando, fie un exercițiu în așteptarea unui atac dinspre sat, dinspre vale sau din aval. Manevrele au durat două ore, iar ofițerii și soldații s-au ocupat de ele cu toată seriozitatea.[1]

După numai zece zile, Daladier nota că gardienii, cu siguranță de mâna a doua – dintre care cei mai mulți nu trăseseră în viața lor un foc de armă –, au fost întăriți cu douăzeci și șapte de soldați Waffen SS călițiți în luptă, care sosiseră la Schloss Itter cu mitraliere suplimentare și cu lăzi de muniție. Nou-sosiții au trecut la consolidarea lucrărilor de apărare a castelului, dând o dovadă de ceea ce bătrânul francez descria ca „viteză și disciplină“[2], stabilind poziții de tragere protejate cu saci de nisip și doborând copaci pentru a-i folosi la blocarea drumurilor de acces. Mai existau, de asemenea, și alte măsuri. La 27 octombrie, Wimmer a

instituit un sistem defensiv de alarmă. Un tip de sirenă avea să indice un atac aerian aliat; când aceasta suna, prizonierii francezi puteau să decidă dacă doreau să se adăpostească în pivnița castelului, cu înțelegerea faptului că, dacă nu optau pentru această variantă, o făceau pe propriul lor risc. O altă alarmă suna dacă un atac terestru era iminent; în acest caz, prizonierii trebuiau să se deplaseze imediat în celulele lor, iar dacă nu o făceau, aveau să fie duși acolo cu forța.[3]

Deși pericolul ca prizonierii francezi să fie omorâți sau răniți de explozia unei bombe aliate era unul real, aceștia erau mult mai vulnerabili la comportamentul imprevizibil al lui Sebastian Wimmer. Comandantul castelului fusese întotdeauna instabil, având crize inexplicabile de furie, însă schimbările sale de personalitate deveniseră mult mai pronunțate după o călătorie pe care o făcuse la München, la jumătatea lunii iulie 1944, pentru a participa la funeraliile fratelui său, care fusese ucis, cu câteva zile înainte, într-un raid aerian aliat. Orașul fusese supus unui alt atac aerian masiv cu o zi înainte de sosirea lui Wimmer și, când acesta ajunsese în oraș, nu găsise niciun taxi sau tramvai în funcțiune. Pe măsură ce se plimba pe străzile pline de dărâmături, îndreptându-se către morga unde se aflau rămășițele fratelui său, sirenele de alarmă aeriană sunaseră din nou, iar bombele care căzuseră imediat după aceea răseseră clădirea de pe fața pământului. Wimmer, își amintește Daladier, „revenise la Itter complet demoralizat"[4].

Comandantul de la Schloss Itter încerca, tot mai des, să-și aline starea de spirit cu alcool, bând adesea de dimineață

până noaptea târziu. Prizonierii și gărzile încercau să-l evite pe Wimmer după-amiaza: deși, de obicei, era calm pentru câteva ore după ce deschidea o sticlă de Asbach Uralt[5], mai târziu, în cursul zilei, adevărata sa natură ieșea la iveală prin accese de furie sălbatică sau prin acte de violență bruște. Ofițerul SS-TV nu-și îndrepta accesele de furie – alimentate de alcool – asupra prizonierilor VIP, dar nu avea nicio reținere în a-i tortura pe prizonierii-numere. Una dintre țintele sale preferate era Zvonko Čučkovic; deși Wimmer îl trata ocazional pe meșterul croat cu ceva ce se apropia de bunătate[6], atitudinea sa obișnuită a reieșit din cele două incidente petrecute în timpul iernii 1944–1945.

În primul caz, Čučkovic lucra la mașina de serviciu a lui Wimmer, în curtea mică dintre poarta din față a castelului și casa porții, când ofițerul SS-TV s-a îndreptat spre el și, fără să spună vreun cuvânt, l-a lovit pe croat în față. Știind foarte bine că orice fel de reacție n-ar fi făcut altceva decât să-l înfurie și mai tare pe Wimmer, Čučkovic nu a spus nimic și a trecut imediat în poziție de drepți. Comandantul castelului l-a lovit din nou și, când era pe punctul de a-l mai lovi încă o dată, a realizat că Maurice Gamelin – care ieșise pentru plimbarea zilnică – se afla exact în spatele lui. El l-a salutat pe generalul francez, care i-a aruncat o privire acuzatoare și i-a spus: „Nu poți să bați un prizonier". Apoi i-a întors spatele și s-a îndepărtat. Wimmer a plecat, mormăind pentru sine, și nu și-a mai părăsit apartamentul timp de două zile.

Al doilea incident a fost, potențial, și mai periculos pentru Čučkovic. Imediat după o ninsoare deosebit de abundentă,

Wimmer – care era serios amețit – l-a convocat pe croat în camera de gardă și a început să țipe la el pentru că nu reparase o scurgere a toaletei din apartamentul comandantului. Čučkovic a încercat să-i explice că el comandase garnitura de cauciuc necesară la depozitul de aprovizionare de la Dachau, dar că aceasta nu sosise încă. Wimmer a urlat că nu-l interesau scuzele și i-a ordonat croatului să-și petreacă următoarele două nopți curățând zăpada din curtea din spate, între orele șase seara și șase dimineața. Dacă nu ar fi fost ajutorul ocazional oferit de cei doi soldați SS care fuseseră însărcinați să-l supravegheze – asistența lor venind, probabil, ca o încercare de a obține o favoare în condițiile unei spirale descendente, tot mai accentuate, a Germaniei –, Čučkovic ar fi putut să moară de epuizare sau de frig.

Ieșirile lui Wimmer creșteau în frecvență și în intensitate pe măsură ce armatele aliate se apropiau de Schloss Itter. Din fericire pentru Čučkovic, una dintre cele mai urâte crize nu a fost îndreptată asupra lui. La 20 martie 1945, pe când croatul lucra din nou la mașina de serviciu a comandantului, Gertrud, una dintre prizonierele-numere, a alergat la el cu vestea că Wimmer era pe cale să-l împuște pe Andreas Krobot. Grăbindu-se spre spălătoria castelului, Čučkovic a descoperit o scenă de iad: Wimmer, evident beat, îndrepta pistolul Walther P-38 printr-o fereastră deschisă spre bucătarul ceh șocat, care stătea în mijlocul micii grădini de legume a castelului. Toate prizonierele care se aflau în bucătărie stăteau într-o parte plângând zgomotos, în timp ce Wimmer țipa la Krobot: „Tu, câine, vino un pas în față și

unul spre stânga", încercând aparent să-l alinieze pentru a-l ținti mai bine. Čučkovic a apucat un cuțit mare dintr-un raft apropiat, hotărât să-l omoare pe comandant dacă-l împușca pe Krobot, însă apariția bruscă a soției lui Wimmer a dezamorsat situația înainte de a se lăsa cu vărsare de sânge.[7]

În prima lună a anului 1945, trupele Waffen SS care întăriseră temporar apărarea de la Schloss Itter au plecat, lăsând în urmă o forță de pază cuprinsă de ceea ce Daladier numea „o consternare absolută", ce se datora situației militare tot mai disperate a Germaniei. În însemnările din jurnal din 30 ianuarie, francezul scria:

> *Acesta este amurgul zeilor... În ultimele zile, toate aparatele de radio au fost închise în biroul comandantului, probabil pentru a împiedica prăbușirea moralului garnizoanei, dar, în ciuda tuturor precauțiilor, reportajele de știri dezastruoase continuă să ajungă înăuntru. Cei din SS pot vedea fălcile încleștate și fețele (lui Wimmer și Otto); privirile lor încordate și abătute le spun tot atât de multe pe cât ar putea afla și din ascultarea comunicatelor de pe front... pot să citesc descurajarea de pe fețele soldaților... (Čučkovic) mi-a spus că trebuie să ne păzim. Unii soldați SS vorbeau despre sinucidere. Alții plănuiau să ia toate proviziile de alimente... să se îmbete și să ne împuște.*[8]

Această ultimă variantă le producea o reală îngrijorare lui Daladier și colegilor săi, deținuți de onoare, fiindcă știau

foarte bine că viețile lor puteau să nu mai conteze foarte mult pentru intențiile naziștilor de a-și acoperi crimele. Reynaud, în mod special, era extrem de vulnerabil și, în ultimele zile ale lunii aprilie, Clemenceau – care vorbea fluent germana – și-a asumat convocarea lui Wimmer la o întâlnire cu Reynaud și Gamelin. În prezența lor, Clemenceau i-a reamintit comandantului castelului că viețile lui Reynaud și ale tuturor prizonierilor francezi se aflau în mâinile ofițerului SS.

– Este posibil să ți se spună, în curând, să îl predai pe președintele Paul Reynaud, i-a spus Clemenceau. Dacă acesta va fi luat de aici, știi foarte bine în ce scop se va întâmpla... Și mai știi și că aliații îi vor trage la răspundere pe toți cei care ar ajuta la realizarea unei acțiuni de asemenea natură. Ce intenționezi să faci?

Relatând întâmplarea din memorie, Reynaud susținea că Wimmer spusese că se simțea responsabil doar în fața conștiinței lui (un atribut care, trebuie să o spunem, ofițerului SS-TV îi lipsea cu desăvârșire în perioada petrecută în Polonia, la Majdanek și la Dachau). Wimmer mai spusese și că moartea lui Reynaud și a celorlalți prizonieri nu ar fi fost compatibilă cu interesele postbelice ale Germaniei și că el ar fi fost dispus să ajute la evadarea lor, dacă acest lucru ar fi devenit necesar.[9]

În ciuda declarației lui Wimmer, fluxul constant de ofițeri superiori SS-TV la castel îi ținea pe francezi în tensiune. Deseori însoțiți de familiile lor și întotdeauna supraîncărcați de arme, bagaje și prăzi, oamenii din SS foloseau Itterul ca pe o escală în încercarea lor de a scăpa de aliații care

înaintau.[10] Cei mai mulți naziști aflați pe fugă stăteau doar cât să rechiziționeze mâncarea și apa pe care le puteau găsi, dar, în noaptea de 30 aprilie, locotenent-colonelul SS Wilhelm Eduard Weiter, ultimul comandant de la Dachau, s-a oprit la castel împreună cu o suită de subordonați și cu soțiile și copiii acestora.

Nu era prima vizită la Itter a lui Weiter; el inspectase castelul în octombrie 1943 și, pe atunci, vorbise cu Reynaud și cu alți câțiva prizonieri. La ultima sa vizită, Weiter – pe care Daladier îl descria mai târziu ca fiind „obez și apoplectic, cu o față de brută"[11] – s-a lăudat în fața lui Wimmer, în beția lui, cum că ordonase execuția a 2 000 de prizonieri înainte de a părăsi Dachau pentru ultima dată. Auzind despre realizările lui Weiter, prizonierii francezi de la Itter și-au manifestat îngrijorarea, fiind de înțeles că sosirea lui ar fi putut aduce și execuția lor. După cum s-a dovedit în scurt timp, singura moarte pe care Weiter o avea în cap era a lui însuși. Reynaud povestea mai târziu despre dimineața zilei de miercuri, 2 mai[12]: „Am auzit în camera alăturată două focuri de pistol: Weiter tocmai se împușcase în zona inimii, terminând apoi treaba cu o împușcătură în spatele urechii"[13].

Câțiva dintre însoțitorii SS ai lui Weiter au confecționat o cutie din lemn de brad, pe care au dus-o până la camera lui Weiter, descoperind însă că era prea mare pentru a intra pe ușă. Improvizând, ei au scos corpul din cameră și l-au dus pe brațe până în garajul castelului. Acolo l-au aruncat, într-un mod nu tocmai elegant, în coșciugul improvizat, apoi unul dintre ei s-a dus la preotul micii biserici parohiale St. Josef

din satul Itter. În acel moment, Reynaud, Jouhaux, Gamelin şi Clemenceau – dorind să identifice clar decedatul ca fiind ofiţerul comandant de la Dachau care-i inspectase cu câteva luni în urmă, astfel încât să le permită aliaţilor să-l şteargă de pe orice listă a criminalilor de război căutaţi – au cerut să vadă corpul. Reynaud îşi amintea mai târziu: „Era o privelişte oribilă. Soldaţii furaseră cizmele mortului. Cămaşa, pătată de sânge, era pe jumătate deschisă şi i se zărea pieptul; capul îi era dat pe spate; gura era larg deschisă, iar ochii holbaţi. Acest torţionar arăta ca unul dintre blestemaţi“ [14].

De îndată ce francezii au identificat corpul ca aparţinându-i lui Weiter, oamenii din SS au scos coşciugul din castel pe poarta principală, apoi au pornit spre sat, doar pentru a se întâlni pe drum cu cel care plecase să stea de vorbă cu preotul de la St. Josef. Spre lauda lui, preotul a refuzat ca Weiter să fie îngropat în pământ sfânt, astfel că oamenii din SS s-au grăbit să-l îngroape pe „măcelarul de la Dachau“ într-un mormânt nemarcat dintr-un mic luminiş, exact în afara zidurilor castelului. Singurul său monument a fost un grup de tufişuri menit să mascheze pământul proaspăt răvăşit.[15]

Sinuciderea lui Weiter părea să-l fi avertizat pe Wimmer. În zorii zilei de 4 mai, el le-a cerut câtorva prizonieri să semneze un document prin care declarau că îi tratase „corect“ şi i-a asigurat pe Reynaud şi pe Daladier că va găsi o cale de a-i proteja pe prizonierii francezi de represaliile bandelor de trupe Waffen SS, active pe dealurile înconjurătoare. Apoi, bărbatul din SS-TV a fugit din castel

împreună cu soția sa. Se poate spune că Wimmer fusese aproape sincer în ceea ce spusese, întrucât tot ceea ce a făcut pentru a le asigura prizonierilor VIP „protecția" promisă a fost să solicite ajutorul unei cunoștințe, un ofițer rănit în luptă, aflat la recuperare în casa lui din satul Itter. Și, ca o ironie finală legată de intențiile lui Wimmer, omul pe care-l desemnase să fie salvatorul-surogat al prizonierilor VIP francezi era el însuși un membru decorat al Waffen SS.

La prima vedere, căpitanul SS Kurt Siegfried Schrader părea să fie arhetipul tuturor naziștilor diabolici care apăruseră pe ecranele cinematografelor în ultimii șaptezeci de ani. Privea cu o intensitate înfricoșătoare din fotografia oficială atașată la dosarul său personal, cu totemul cap de mort de pe chipiul de ofițer bine lustruit, aproape pulsând amenințător, și cele două rune SS, ca un trăsnet, purtate cu evidentă mândrie pe gulerul uniformei. Dar nu numai uniforma și expresia feței vorbeau despre dedicarea sa pentru cauză: omul portretizat în dosarul personal – și în scrierile lui Schrader de după război[16] – a fost, pentru cea mai mare parte a carierei sale militare, personificarea ofițerului Waffen SS dedicat.

Născut la Magdenburg, în august 1916, Schrader era al treilea și cel mai tânăr copil al unui ofițer judiciar mărunt din perioada antebelică, care, la momentul nașterii fiului său, era soldat pe frontul din Franța. La sfârșitul Primului Război Mondial, Schrader senior a revenit la postul său anterior, poziția și influența sa crescând considerabil de-a

lungul anilor, în timp ce vederile politice se îndreptau serios către dreapta. În 1930, bătrânul Schrader a participat la un marş nazist din Leipzig şi, la revenirea sa, a comunicat întregii familii că Adolf Hitler avea să fie „salvatorul"[17] Germaniei. Kurt Siegfried a fost atras în activităţile politice ale tatălui său şi, la vârsta de paisprezece ani, s-a alăturat unui grup al tineretului pronazist. Organizaţia era ilegală în ceea ce, la vremea respectivă, reprezenta statul federal Prusia, iar când tânărul Schrader a fost prins transportând afişe de propagandă naziste pentru colegii săi studenţi, a fost exmatriculat şi i s-a interzis să mai frecventeze şcolile publice. Nepăsându-i de expulzare, Schrader s-a înscris la o şcoală privată de extremă dreaptă, apoi s-a înrolat în rândurile mişcării Tineretului Hitlerist. A participat la mai multe marşuri naziste importante şi, când Hitler a fost numit cancelar, în ianuarie 1933, Schrader s-a simţit de parcă o lumină strălucitoare limpezea dintr-odată ceea ce până atunci fusese un orizont întunecat şi interzis.

În 1934, inteligenţa deosebită a lui Schrader şi conexiunile politice ale tatălui său au condus la admiterea tânărului de optsprezece ani într-un program de doi ani de la o şcoală de elită politico-militară din Berlin. După absolvire, tânărul Schrader a petrecut cele şase luni obligatorii în serviciul civil de muncă al Reichului[18], după care se aştepta să-şi ducă la îndeplinire cei doi ani de serviciu militar la regimentul 7 de artilerie din Nürnberg. Când unitatea i-a respins cererea, un profesor i-a sugerat să aplice pentru una dintre unităţile militare care începeau să se

formeze în cadrul SS. Schrader i-a urmat sfatul și, în 1937, s-a alăturat companiei de telecomunicații de front din cadrul SS Nachrichtensturmbann (batalionul de transmisiuni).[19]

În calitate de soldat proaspăt înrolat în unitatea de transmisiuni, Schrader a participat la Anschlussul Austriei, în martie 1938, precum și la anexarea Regiunii Sudete din Cehia, în octombrie. După încheierea ultimei operațiuni, Schrader a fost desemnat să participe la o pregătire pentru infanterie cu durata de patru săptămâni, în cadrul regimentului SS Germania, apoi, în aprilie 1939, a intrat la școala de ofițeri SS din Braunschweig. Schrader s-a bucurat pe deplin de aspectele militare și politice ale pregătirii sale ca ofițer și, după cum își amintea mai târziu, la Braunschweig a început „să ia în serios" viața sa profesională.[20] După absolvire și numirea ca sublocotenent, tânărul ofițer a devenit serios și în privința vieții personale: în ianuarie 1940, el s-a căsătorit cu prietena sa, Annalise Patales.

Războiul nu a interferat, la început, cu viața noului cuplu. În primul an al căsătoriei sale, Schrader a fost numit în diverse posturi de birou în estul Germaniei, apoi, în ianuarie 1941, a ocupat un post de trei luni, la Praga, ca aghiotant într-un batalion de înlocuire. Se pare că el și Annalise s-au bucurat din plin de timpul petrecut în fosta capitală a Cehiei, mai ales că, își amintește Schrader, „aveau tot ceea ce le dorea inima"[21]. În aprilie 1941, tânărul ofițer SS a primit un post de aghiotant în nou formata unitate de pază a lui Heinrich Himmler, Begleitbatallion ReichsFührer SS. După ce a fost organizat și echipat la Berlin, batalionul s-a deplasat la „Bârlogul Lupului", cartierul general al lui

Hitler de lângă Rastenburg, în Prusia Orientală, unde s-a ocupat de asigurarea securității perimetrului.

Detașarea relativ sigură nu a durat prea mult. Imediat după invazia germană a Uniunii Sovietice, din iunie 1941, unitatea lui Schrader s-a alăturat trupelor care asediau Leningradul. La sfârșitul lunii noiembrie, Schrader, comandantul batalionului, șoferul și doi motocicliști de escortă au fost prinși într-o ambuscadă a partizanilor ruși, în timp ce inspectau pozițiile batalionului. Oamenii din SS[22] au scăpat cu viață, însă Schrader a fost rănit la gleznă. El a fost trimis mai întâi la un spital militar din Tosno (o suburbie a Leningradului), apoi evacuat spre vest cu un tren medical. A fost o călătorie lentă, mai ales pentru că partizanii ruși aruncau continuu în aer porțiuni ale liniei ferate. În final a ajuns în Prusia Orientală și de acolo, cu un alt tren medical, la Praga, unde s-a reîntâlnit cu soția sa, la jumătatea lunii decembrie. La câteva zile după revedere, familiei Schrader i s-a născut primul copil, o fată pe care au numit-o Heidi. Din cauza rănilor sale, la începutul anului 1942, Schrader a fost eliberat temporar din serviciul activ, permițându-i-se să se înscrie la Universitatea Humboldt din Berlin; timp de două semestre, el a studiat biologia și geografia, locuind în acest timp cu soția și fiica lui.

Schrader a îmbrăcat din nou uniforma în octombrie 1942, când a fost detașat ca aghiotant al batalionului 7 Freiwilligen Gebirgsdivision „Prinz Eugen" (divizia montană de voluntari), care lupta împotriva partizanilor lângă Pančevo, în zona sudică a Banatului din Serbia. În februarie 1943, a

fost numit aghiotant al regimentului 22 panzergrenadier SS din Divizia 10 Panzer SS Frundsberg, care se afla în formare la Angoulême, în districtul Charente din Franța. În timp ce se afla aici, Annalise a dat naștere celui de-al doilea copil, o fată pe care au numit-o Birgit. Îngrijorat pentru siguranța familiei sale, el s-a folosit de proclamația ministrului de propagandă al Reichului, dr. Josef Goebbels, conform căreia mamele cu copii mici puteau să plece din capitală pentru a evita bombardamentele aliate tot mai puternice. Annalise și cele două fete s-au mutat, mai întâi, la părinții ei, lângă Bielefeld, la vreo trei sute de kilometri la sud-vest de Berlin; când bombardamentele s-au intensificat și în această zonă, ele s-au refugiat la Augsburg, la cinci sute de kilometri mai spre sud-est.

La sfârșitul anului 1943, Schrader s-a hotărât să-și mute din nou familia, de data asta într-un loc pe care-l considera mai la adăpost de bombardierele aliate – Tirolul austriac. Auzise că un ofițer pe care-l cunoscuse la Praga, nimeni altul decât „Wastl" Wimmer, tocmai obținuse comanda unei facilități speciale de detenție la Schloss Itter. Schrader l-a contactat pe Wimmer, care s-a oferit să-i găsească un loc pentru Annalise și fetele sale în satul Itter. Comandantul castelului Itter a obținut o casă mică, dar confortabilă (probabil prin rechiziție de la proprietarii ei de drept), iar Schrader a reușit să-și facă timp pentru a-și muta familia din Augsburg la Itter. Curând după mutare, în ianuarie 1944, apartamentul lui Schrader din Berlin a fost distrus de o bombă aliată.[23]

În martie 1944, Divizia Frundsberg a fost desfăşurată în Ucraina şi, în aprilie, a primit botezul focului lângă Tarnopol. În iunie, divizia a fost trimisă în grabă înapoi în Franţa, ca reacţie la debarcările aliaţilor din Normandia, şi a intrat imediat în acţiune la sud-vest de Metz. Începând cu 29 iunie, Frundsberg a luat parte la contraofensivele germane de lângă Caen, iar luptele au fost crâncene – Schrader numindu-le „inferne" şi „criminale"[24]. Unitatea sa era supusă atacurilor constante ale aviaţiei aliate, asaltului naval[25] şi artileriei, iar după câteva săptămâni regimentul 22 panzergrenadier SS a fost distrus. La începutul lunii iulie, însuşi Schrader a fost victima unui atac aerian aliat: avionul de vânătoare-bombardament în care călătorea a fost lovit, iar el a suferit răni grave la cap şi la piciorul drept. Acestea erau într-atât de severe, încât, la postul de prim-ajutor de pe front unde a fost tratat iniţial, cineva a pus o cruce în dreptul numelui său de pe *soldbuch* (documentul de identitate de douăzeci şi patru de pagini pe care îl avea fiecare soldat german), apoi a scris o notă cu cerneală neagră, ceea ce însemna că nu era de aşteptat să supravieţuiască.

Totuşi, Schrader a supravieţuit, fiind transportat mai întâi la spitalul de campanie din Dijon, apoi, cu trenul, la un spital mai mare din München. Aparent dezamăgit de nazism, aghiotantul Schrader avea o mulţime de timp pentru a reflecta. Astfel, în cele din urmă el a ajuns la concluzia – deosebit de alarmantă având în vedere jurământul său SS – că „se rupsese mental" de Hitler, de Partidul Nazist şi de

Reich. Singurul său scop era să-şi protejeze familia şi să treacă nevătămat prin ce mai rămăsese din război.[26]

Deşi Annalise Schrader putea să-şi viziteze soţul săptămânal, luând trenul de la Wörgl la München, atacurile aeriene aliate asupra reţelei de căi ferate germane făceau călătoria din ce în ce mai anevoioasă şi mai periculoasă. În ianuarie 1945, Schrader şi-a obţinut transferul la un mic spital militar din Wörgl şi, la câteva zile după sosirea sa în Austria, a reuşit să-i convingă pe doctori să-l lase să locuiască împreună cu familia sa în satul Itter. Acest moment a marcat începutul unei perioade de relativă linişte pentru el: nu avea obligaţii militare, nu purta uniformă şi putea să-şi petreacă timpul, în mod plăcut, cu soţia şi fetele lui. Într-adevăr, singura lui obligaţie oficială în această perioadă era să se ducă de două ori pe săptămână la spitalul militar din Wörgl, pentru a fi examinat şi consultat de doctorul său.

Schrader făcea aceste călătorii într-o maşină de serviciu pe care i-o pusese la dispoziţie fostul său camarad, Wimmer. Pentru a-şi recupera piciorul rănit, el mergea pe jos cele câteva sute de metri de la casa sa până la Schloss Itter, unde paznicii îl lăsau să intre în curte. În timp ce aştepta să-i fie pregătită maşina, Schrader se angaja uneori în conversaţii cu unii dintre prizonierii VIP francezi care vorbeau limba germană şi cărora, se pare, le mărturisise dezgustul său pentru regimul nazist. Vederile sale i-au adus o primire atât de caldă printre prizonierii francezi, încât Schrader a început să facă vizite regulate la castel, împărţindu-le ţigări şi vin roşu de Tirol unora dintre prizonieri, printre care Clemenceau,

Jouhaux și Bruchlen, în timpul unor conversații lungi pe teme politice și filosofice. Uneori, în timpul vizitelor sale la castel, Schrader era însoțit de familia lui; copiii săi au făcut o asemenea impresie asupra lui Andreas Krobot, încât acesta le pregătea mereu prăjituri, torturi și alte dulciuri. Bunătatea bucătarului ceh față de Heidi și Birgit l-au emoționat pe Schrader, iar această prietenie neobișnuită care s-a dezvoltat între prizonierul politic și ofițerul Waffen SS va salva, în final, viața celui din urmă.

Oricât de plăcută ar fi fost, idila din Tirol a lui Schrader nu putea să dureze. Pierderile groaznice ale Germaniei din ultimele luni de război însemnau că, practic, orice soldat care era în stare să se uite într-o oglindă și să țină în mână o armă trebuia trimis pe front. În martie 1945, în ciuda faptului că era departe de a se fi refăcut, având încă nevoie de baston, Schrader a fost declarat apt pentru serviciul militar și detașat ca aghiotant la SS Feldersatz Brigade 502. Deși concepută inițial ca o unitate de suplinire care trebuia să le furnizeze unităților de front soldați de infanterie antrenați, brigada a fost trimisă direct pe front. ca să împiedice cucerirea de către americani a podului Ludendorff de peste Rin, la Remagen. Apărarea germană a eșuat, iar Schrader abia a reușit să evite capturarea. Ceea ce a mai rămas din Feldersatz Brigade 502 a fost retras la Nabburg, la circa optzeci de kilometri la est de Nürnberg. Acolo, Schrader a primit ordine prin care era detașat la o unitate de lângă Budapesta, în Ungaria, dar, când a ajuns la Viena, la mijlocul lunii aprilie, comandantul local al Waffen SS i-a transmis că Budapesta căzuse în fața ofensivei sovietice.

El i-a ordonat, în schimb, să se prezinte la datorie la SS Führungshauptamt, cartierul general operativ al SS, care se mutase de la Berlin la Bad Tolz, în Bavaria, la doar şaizeci de kilometri la nord-vest de Itter. Dar, din nou, acţiunile inamicului l-au obligat pe Schrader să-şi schimbe planul. Trenul[27] în care s-a urcat de la Viena, la 24 aprilie, a fost atacat de avioane de vânătoare-bombardament ale Royal Air Force lângă oraşul Melk din Austria, distrugând locomotiva şi obligându-i pe toţi pasagerii să-şi caute adăpost în pădurile învecinate. Avioanele britanice au revenit de mai multe ori pentru a-i mitralia pe ocupanţii trenului, în ceea ce Schrader numea mai târziu „o vânătoare de iepuri"; după plecarea atacatorilor, a sosit o locomotivă de schimb, la care au fost ataşate câteva vagoane care nu fuseseră distruse, iar călătoria lui Schrader a continuat.

Drumul l-a dus, în cele din urmă, în importantul nod de cale ferată de la Wörgl, iar Schrader – pentru că nu se grăbea să ajungă la Bad Tolz, dar şi pentru că spera să aibă şansa să-şi revadă familia la Itter – a profitat de această ocazie pentru a căuta un ofiţer despre care credea că ar putea să-i schimbe ordinele. Acest om era locotenent-colonelul Giehl, comandantul şcolii de subofiţeri pentru trupele de munte şi al proaspăt formatului grup de luptă care-i purta numele, pe care Schrader îl cunoscuse în timpul convalescenţei sale la Wörgl. Ofiţerul Waffen SS n-a fost lipsit de noroc; Giehl i-a spus că nu mai era posibil să ajungă la Bad Tolz, pentru că forţele americane ocupaseră deja Münchenul, îndreptându-se rapid spre sud. În schimb, la 28 aprilie,

Giehl l-a ataşat pe Schrader la statul-major al grupului său, ca ofiţer responsabil cu aprovizionarea şi logistica.

Deşi era mulţumit să fie încartiruit din nou în apropierea familiei sale, Schrader nu avea nicio intenţie de a participa la ceea ce era, evident, efortul final al Germaniei. Timp de câteva zile, după ce s-a alăturat grupării lui Giehl, ofiţerul Waffen SS în vârstă de douăzeci şi nouă de ani a discutat cu ceilalţi conducători din grupul de luptă despre continuarea războiului. Trebuie să fi fost o investigaţie foarte delicată, pentru că vorbele nepotrivite adresate unei persoane greşite îl puteau duce direct în faţa plutonului de execuţie. Mai mult, ofiţerii pe care Schrader i-a abordat cu atenţie – toţi făcând parte din Wehrmacht – aveau, cu siguranţă, propriile îndoieli cu privire la a-şi împărtăşi adevăratele sentimente în faţa unui ofiţer decorat din Waffen SS, aceeaşi organizaţie ale cărei trupe adunau „defetişti" de prin casele lor, executându-i prin împuşcare sau spânzurare de stâlpii de iluminat doar pentru faptul că arboraseră steaguri albe.

Poate că era o dorinţă sinceră de a se sfârşi războiul fără o altă vărsare de sânge sau poate că era doar năzuinţa, mai puţin onorabilă (totuşi nu mai puţin de înţeles), de a supravieţui, pur şi simplu, conflictului: oricare ar fi fost motivaţia, cert este că Schrader şi câţiva colegi ai săi din Wehrmacht au reuşit să-şi depăşească suspiciunile reciproce şi s-au decis să aibă încredere unul în celălalt. Apoi, după ce şi-au dezvăluit reciproc dorinţa pentru o pace imediată în locul continuării războiului, ofiţerii s-au dus la Giehl şi l-au convins că orice altă luptă era inutilă. La 2 mai, comandantul

grupului de luptă le-a ordonat trupelor sale să înceteze atacul și să se predea în fața americanilor care avansau, cu prima ocazie care li se oferea; el le-a cerut ofițerilor săi să-și croiască drum către casă, cum puteau mai bine. Știind că bandele de soldați din Waffen SS și Gestapo executau imediat orice dezertor sau soldat pe care-l prindeau pe drum fără ordine oficiale care-l eliberau din serviciu, Schrader i-a cerut lui Giehl o declarație de eliberare semnată. Scris la repezeală pe o bucată de hârtie ruptă, documentul preciza:

CONFIRMARE

Căpitanul SS Schrader, aflat în rezervă, s-a prezentat la datorie la 28 aprilie 1945, pentru a-și servi țara. Întrucât, din cauza rănilor sale, nu este apt pentru luptă, el a fost eliberat din serviciu pentru a se întoarce în orașul său de reședință, Itter.

În lipsa unui sigiliu oficial, semnat
Giehl,
Locotenent-colonel și comandant[28]

Deși documentul nu era pe deplin o descătușare definitivă – pentru a se proteja în cazul în care ar fi fost arestat, Giehl scrisese că îl eliberase din serviciu pe ofițerul Waffen SS din cauza rănilor sale, mai degrabă decât că îl exclusese complet din serviciul militar –, era totuși bine formulat. Și a funcționat: deși a fost oprit de mai multe ori pe drumul dintre Wörgl și Itter de trupele Waffen SS și Gestapo care ocupau blocajele rutiere ridicate în grabă, Schrader nu a fost

reținut. El a ajuns în siguranță acasă și și-a scos uniforma, presupunând că războiul se sfârșise.

Deși sinuciderea lui Eduard Weiter în primele ore ale zilei de 2 mai părea să fi fost factorul declanșator al ultimei plecări a lui „Wastl" Wimmer de la Schloss Itter, mai exista un motiv de îngrijorare pentru comandantul castelului. Zvonko Čučkovic, pe care Wimmer credea că îl bătuse și îl speriase suficient pentru a-l face ascultător necondiționat, dispăruse fără urmă. Ofițerul SS-TV era convins – în mod justificat, de altfel – că meșterul croat părăsise castelul în căutarea trupelor aliate, pe care intenționa să le aducă repede înapoi pentru a-i salva pe prizonierii francezi.

Zborul lui Čučkovic din 3 mai a fost rezultatul unui acord rar între Paul Reynaud și Édouard Daladier. Știrile care se scurgeau din aparatul de radio clandestin, ascuns în camera lui Reynaud, indicau că forțele americane înaintau în Tirol, având ca prim obiectiv Innsbruckul. Știind că dispariția disciplinei militare germane din zonă nu avea să facă altceva decât să mărească vulnerabilitatea lor și a colegilor lor prizonieri de onoare, cei doi au decis că o persoană trebuia să plece de la castel, pentru a merge în căutarea celei mai apropiate unități aliate. Čučkovic părea să fie alegerea ideală, căci croatul părăsise deseori castelul pentru a-i face diverse comisioane lui Wimmer. Într-adevăr, timp de câteva zile, Zvonko pedalase înainte și înapoi pe cei trei kilometri care despărțeau Schloss Itter de ferma din Mühltal[29] în care părea că familia Wimmer intenționa să se ascundă, lucrând

la instalarea luminilor electrice. Când bătrânul francez i-a relatat lui Čučkovic planul lor, acesta s-a declarat imediat de acord. Christiane Mabire a redactat o scrisoare în limba engleză în care explica situația prizonierilor, pe care Čučkovic trebuia să le-o prezinte primilor americani pe care-i întâlnea. Tot ceea ce mai rămânea de rezolvat era născocirea unui motiv plauzibil pentru ca meșterul croat să poată părăsi imediat castelul.

În mod ironic, Wimmer însuși le-a oferit motivul. În ziua de 3 mai, exact înainte de prânz, când Čučkovic se afla în garajul castelului, comandantul a intrat și l-a întrebat dacă avea suficiente piese pentru a termina instalarea lămpilor electrice de la capul paturilor la fermă.

– Domnule, spuse Čučkovic, am suficiente materiale.

– Bun, după-amiază îl vei însoți, pe jos, pe sergentul Euba și te vei asigura că ambele lămpi dispun de electricitate.

Îngrijorat că prezența unuia dintre paznicii castelului ar fi putut să împiedice evadarea, Čučkovic a răspuns că ar rezolva treaba mai repede dacă i s-ar permite să plece cu bicicleta la Mühltal, de unul singur. După ce l-a privit cu atenție pe croat, preț de câteva momente, Wimmer s-a întors și a plecat. Întrebându-se dacă nu cumva se demascase, Čučkovic a rămas pironit locului, încercând să decidă ce să facă în continuare. Înainte de a fi luat o hotărâre, Wimmer a revenit, având cu el o bicicletă.

– Ți-am pus sculele în coș, i s-a adresat comandantul. Poți să pleci!

Čučkovic a împins bicicleta spre poarta din față, pe care Wimmer a descuiat-o și a deschis-o. Aruncând o privire la ceas, croatul a observat că era ora unu și treizeci de minute. Exact atunci Wimmer i-a spus:

– Rezolvă rapid.

– Așa voi face, căpitane, a răspuns Čučkovic, apoi a început să pedaleze pe *schlossweg*, scurtul drum de acces către satul Itter.

Trecând pe lângă mica biserică St. Josef, meșterul catolic a murmurat o rugăciune rapidă: „Doamne, ajută-mă să ajung astăzi la americani“[30].

La ieșirea din sat, Čučkovic s-a îndreptat spre nord-est și, parcurgând distanța până la Mühltal în mai puțin de douăzeci și cinci de minute, a plecat mai departe. Intenționa să ajungă mai întâi la Wörgl, pentru ca mai apoi să se întoarcă spre sud-vest, pe drumul care urmărea malul sudic al râului Inn. El a calculat că ar putea să parcurgă cei cincizeci și cinci de kilometri până la Innsbruck în mai puțin de trei ore, trecând prin Kundl, Jenbach, Schwaz și Hall. Ceea ce nu luase însă în calcul era prezența, de-a lungul drumului său, a nenumărați soldați germani înarmați. Drumul care ducea de la Wörgl la Mühltal era plin de camioane cu trupe și de kubelwagenuri care-i transportau spre est pe oamenii Grupului de luptă Forster, pentru a-și ocupa pozițiile de blocare de lângă Söll. Când Čučkovic a ajuns la Wörgl, a observat echipe de trupe Waffen SS care mergeau din ușă în ușă, aparent în căutare de dezertori. Croatul a reușit să pedaleze prin oraș fără să

fie oprit, dar, când a cotit pe drumul care ducea la Kundl, la vreo șase kilometri, o voce poruncitoare i-a strigat: „Stai!"

Čučkovic s-a oprit imediat și a privit în jur. O grupă de oameni din Divizia Grossdeutschland amplasase patru mitraliere MG-42 pentru a acoperi intersecția și unul dintre soldați se îndrepta spre el cu pistolul-mitralieră în mână. Îngrijorat că scrisoarea din buzunarul său – prin care americanilor li se cerea, în limba engleză, să se grăbească spre Schloss Itter – l-ar fi putut condamna la o moarte rapidă dacă ar fi fost descoperită de trupele Wehrmachtului, Čučkovic a abordat cel mai prietenos zâmbet al său, înclinând ușor din cap pe măsură ce soldatul se apropia.

– Cine ești și încotro te îndrepți? l-a întrebat soldatul.

– Domnule, sunt pe drum spre Kundl, a replicat prudent Čučkovic.

– Ce treabă ai acolo?

– Domnule, căpitanul Wimmer de la Schloss Itter mi-a ordonat să instalez niște lumini electrice, a răspuns croatul. Mi-a spus că este foarte important să termin lucrarea și să mă întorc rapid.

Menționarea numelui și a gradului lui Wimmer a părut să mai reducă suspiciunea soldatului și, după ce a aruncat o privire rapidă spre sculele din coșul bicicletei, acesta a fluturat din mână în semn că era liber, mârâind:

– Păi, la drum, atunci!

Čučkovic a urcat pe bicicletă și a pedalat. La vest de Kundl a fost obligat să iasă pe marginea drumului în timp ce două tancuri Tiger huruiau pe lângă el, îndreptându-se

spre vest, către Wörgl. Oamenii de la turelele de comandă purtau uniformele negre ale Waffen SS, iar pe lateralul tancurilor erau scrise, cu vopsea albă, sloganurile „Loial Führerului!" și „Popor, la arme!". Tanchiștii s-au holbat la Čučkovic, însă nu au oprit și, imediat ce au trecut, croatul și-a reluat călătoria spre vest. După numai câțiva kilometri, a fost oprit de un soldat din Waffen SS care păzea un mic pod în apropiere de Jenbach. Čučkovic i-a servit o variantă a poveștii pe care i-o spusese mai devreme soldatului din Grossdeutschland, de data asta afirmând că Wimmer îi ordonase să se ducă la Schwaz pentru a efectua niște lucrări electrice nespecificate. Povestea părea destul de convingătoare, pentru că omul din SS i-a permis să treacă. Câteva sute de metri mai departe, pe drum, croatul s-a oprit pentru a se odihni și a observat un camion militar care se îndrepta spre el, venind dinspre vest. Camionul a rulat pe lângă el și apoi s-a oprit scurt, pentru a-l lua pe soldatul de la pod. La câteva secunde după trecerea camionului, o explozie uriașă a demolat podul. Neașteptata explozie l-a speriat pe Čučkovic, care a sărit înapoi pe bicicletă și s-a îndreptat rapid în josul drumului, încurajându-se singur: „Înainte, Zvonko, ești în țara nimănui!"

Zvonko ajunsese, într-adevăr, între linii, dar a trecut prin Schwaz și prin Hall fără să întâlnească pe nimeni; singura mișcare în cele două orașe era fâlfâitul steagurilor albe și al celor austriece la ferestrele de la etajele superioare ale clădirilor. Čučkovic a auzit împușcături ocazionale în depărtare și a fost șocat la vederea unui civil mort, care zăcea întins pe drum la intrarea în Innsbruck. Pedalând spre

centrul oraşului, el a ocolit un colţ şi s-a trezit brusc în faţa mai multor tancuri. Derapând în încercarea de a se opri şi aşteptându-se să fie răpus de focuri de armă, a observat brusc că toate vehiculele purtau stele mari, albe. Solitara şi lunga călătorie a lui Čučkovic se terminase: dăduse de armata americană.

Croatul nimerise, de-a dreptul, în avanposturile Diviziei 103 Infanterie a general-maiorului Anthony McAuliffe. Faimosul paraşutist[31] şi oamenii săi încheiau ocuparea, aproape necontestată, a oraşului Innsbruck, iar blocajul rutier întâlnit de Čučkovic marca limita estică a liniilor americane. Un soldat care purta o brasardă având literele „MP" inscripţionate cu alb pe cască, s-a apropiat de el şi a început să-i vorbească. Gesticulând pentru a arăta că nu vorbeşte engleză, Čučkovic i-a întins omului scrisoarea redactată de Christiane Mabire. Soldatul a trecut repede cu privirea peste ea, apoi i-a făcut semn să-l urmeze.

Poliţistul militar l-a condus la primăria din Innsbruck, care fusese transformată în cartierul general temporar al diviziei. Clădirea era aglomerată şi poliţistul chemă un civil care purta o brasardă colorată. Cei doi vorbiră câteva clipe, apoi civilul se întoarse şi, în germană, îl întrebă pe Čučkovic de unde este.

– Iugoslavia, a răspuns croatul.

Faţa civilului s-a luminat şi i-a răspuns în sârbo-croată:

– Frate, de ce n-ai spus asta mai repede? Şi eu sunt iugoslav, dar m-am născut în America!

Emoționat de posibilitatea de a vorbi în limba sa maternă, Čučkovic i-a spus repede toată povestea călătoriei sale de la Schloss Itter, adăugând că aveau nevoie să-i salveze pe prizonierii francezi VIP cât de repede posibil.

– Frate, te rog, ascultă-mă, i-a spus civilul[32]. Noi suntem primul grup care a ajuns aici; am sosit abia de-o oră. Nu putem să plecăm din Innsbruck până când nu ne sosesc comandanții. Iar ei nu vor ajunge aici înainte de miezul nopții. Așa că ar fi mai bine să te odihnești puțin, pentru că pari foarte obosit. Vino mâine, la șapte dimineața, și vom găsi o soluție.

Deși nu era încântat de întârziere, Čučkovic și-a dat seama că era înțelept să doarmă puțin. Mersese cu bicicleta aproape șapte ore și, fiind rupt de oboseală, nu a protestat când noul său prieten l-a condus la un hotel din apropiere, care fusese ocupat spre a fi folosit pe post de cazarmă. Croatul a primit mâncare, apă și țigări, apoi a fost condus într-o cameră privată.

În timp ce Čučkovic se bucura de un somn binemeritat, evenimentele de la Schloss Itter continuau să se deruleze. Plecarea subită, înainte de ivirea zorilor, a familiei Wimmer convinsese gărzile SS-TV ale castelului că venise momentul să plece și ele, astfel că, dis-de-dimineață, în ziua 4 mai, francezii VIP și prizonierii-numere aveau castelul doar pentru ei. La solicitarea generalilor Maxime Weygand și Maurice Gamelin, eliberații VIP au pătruns în camera de

armament, în acel moment nepăzită, și s-au echipat cu mai multe pistoale, puști și arme automate.

Eliberați brusc și proaspăt înarmați, doi dintre francezi au decis – oarecum inexplicabil, având în vedere situația lor încă precară – că prima lor acțiune în calitate de oameni liberi ar trebui să fie parcurgerea celor o sută cincizeci de metri până în satul Itter. Paul Reynaud și Michel Clemenceau s-au îndreptat calmi spre poarta din față a castelului, care era nepăzită, au trecut de micul han de la capătul drumului de acces și, mai departe, de clădirea care găzduia birourile parohiei St. Josef, apoi au ajuns în mica piață din fața bisericii. Deși cei doi bărbați au văzut steaguri austriece și steaguri albe fluturând la multe ferestre, au fost surprinși și alarmați totodată observând trupe și vehicule germane pe drumurile de la nord-est de sat. O privire rapidă prin binoclul pe care-l „eliberaseră" din sala de armament l-a lămurit însă pe Reynaud că mulți dintre soldații în retragere erau doar „băieți în uniforme, care cu greu păreau să aibă mai mult de zece ani"[33], iar priveliștea atâtor trupe germane – și a armelor pe care le duceau – i-a convins pe cei doi francezi că, deși ei și colegii lor, foști prizonieri, erau liberi, nu se aflau deloc în siguranță.

Reynaud și Clemenceau au revenit în grabă la Schloss Itter și i-au adunat pe toți francezii pentru a le spune ce văzuseră. Lăsând la o parte, pentru moment, diferendele lor personale și politice, cu toții au fost de acord că prezența continuă a unităților militare germane în zonă însemna că niciunul dintre cei de la castel nu era, cu adevărat, în siguranță până când trupele aliate nu aveau să ajungă acolo în forță. Având în vedere că Zvonko Čučkovic nu trimisese

veşti de la plecarea sa, cu o zi în urmă, şi că periculoasa lui călătorie spre Innsbruck nu dusese încă la apariţia unei forţe de salvare aliate, VIP-urile adunate au început să dezbată următoarea mişcare. Discuţia a fost surprinzător de scurtă şi neobişnuit de lipsită de asprime, iar foştii prizonieri au fost de acord, în totalitate, cu trei direcţii de acţiune.

În primul rând, aveau să croiască un uriaş steag tricolor, din orice materiale ar fi găsit, şi să îl atârne de partea de sus a ferestrelor, pentru a preveni atacurile aviaţiei aliate asupra castelului şi pentru a le permite forţelor prietene care înaintau să afle despre prezenţa lor. În al doilea rând, aveau să îl cheme pe Kurt Siegfried Schrader din oraş şi să îi solicite, în mod formal, să-şi asume responsabilitatea pentru siguranţa lor – nu pentru că Sebastian Wimmer îl indicase pe decoratul ofiţer Waffen SS ca fiind alegerea sa pentru paza lor, ci pentru că francezii înşişi ajunseseră să-l cunoască şi să aibă încredere în Schrader, după nenumăratele lui vizite la castel. În al treilea rând, înţelegând că era foarte probabil ca meşterul croat să fi fost capturat sau ucis încercând să ajungă la Innsbruck, ei au decis să trimită un alt emisar pe bicicletă pentru a contacta cea mai apropiată unitate americană. Şi, în timp ce dezbăteau cine ar trebui să fie mesagerul, Andreas Krobot a păşit înainte. Împreună cu ceilalţi prizonieri-numere, el ascultase discuţia stând deoparte. Apoi, le-a explicat liniştit că nu ar fi avut sens ca unul dintre VIP-uri să rişte plecând în această călătorie, doar pentru a fi prins şi executat pe loc. Era mult mai bine ca el, un bucătar, să facă acest lucru potenţial periculos. Deşi Jean Borotra a insistat că el ar trebui să facă încercarea, logica argumentaţiei lui Krobot a pus capăt discuţiei.

Prima sarcină – chemarea lui Schrader la castel – a fost îndeplinită de Léon Jouhaux și de Augusta Bruchlen, la insistențele lor. Liderul sindical și însoțitoarea sa vorbitoare de limbă germană petrecuseră, probabil, cel mai mult timp împreună cu omul din Waffen SS și cu familia acestuia, în timpul vizitelor lor la Schloss Itter, iar Jouhaux simțea că el și Bruchlen ar fi putut să înlăture orice obiecții de ultim moment pe care Schrader le-ar fi putut avea cu privire la această aventură cu francezii. În ciuda sănătății sale încă fragile, Jouhaux a insistat că plimbarea până în sat avea să îi facă bine. Cuplul a parcurs scurta distanță în pas lent, ținându-se de mână. Jouhaux purta un pistol-mitralieră MP-40 atârnat de umăr. Schrader, îmbrăcat în haine civile, le-a deschis imediat ușa și a fost de acord să-i însoțească înapoi la castel. Când cei trei au revenit la castel, în jurul orei unu după-amiaza, i-au găsit pe cei mai mulți dintre francezi așteptându-i adunați în curte. Vorbind în germană, Clemenceau i-a cerut în mod formal lui Schrader să își asume responsabilitatea pentru asigurarea securității prizonierilor până la sosirea trupelor americane. Deși ofițerul Waffen SS știa, dincolo de orice dubiu, că prezența sa ar fi fost inutilă în împiedicarea trupelor germane de a ocupa castelul, a decis să accepte, gândindu-se că, în cazul unui atac, ar fi putut să negocieze un acord pentru salvarea vieților prizonierilor VIP. Astfel, Schrader a acceptat „comanda" castelului Schloss Itter, condiția fiind ca soția și fetele sale să i se poată alătura între zidurile acestuia.[34]

În timp ce Jouhaux și Bruchlen se duceau să-l cheme pe Schrader, Krobot pornea în propria sa aventură. Înarmat cu

o cerere de ajutor în limba engleză – scrisă tot de Christiane Mabire – și călărind o bicicletă care îi aparținuse unuia dintre gardienii acum dispăruți ai castelului, cehul s-a îndreptat spre Wörgl. Francezii erau de părere că orașul trebuie să fi fost deja capturat de americani; Krobot nu era atât de sigur de acest aspect, iar rezervele sale s-au dovedit, în curând, întemeiate. Pedalând spre Wörgl pe același drum pe care călătorise și Čučkovic cu o zi înainte – și la aproape treizeci de minute după ce plecase de la Schloss Itter –, cehul a văzut pe străzi trupele Waffen SS. Soldații trăgeau în fiecare fereastră la care flutura un steag alb sau un drapel austriac. Virând pe o stradă lăturalnică, ceva mai îngustă, Krobot s-a întâlnit cu un bărbat în haine civile care stătea în ușă privind cu atenție în direcția opusă, ca și cum ar fi fost de pază. Asumându-și un risc uriaș, cehul i-a cerut omului ajutor. După ce a privit scrutător în ochii lui Krobot, bărbatul a tras din buzunar un mic steag austriac, roșu cu alb, și a zâmbit.[35]

Câteva minute mai târziu, bucătarul ceh vorbea cu Sepp Gangl.

Apariția neașteptată a lui Andreas Krobot la Wörgl, aducând cu el scrisoarea de la francezi, l-a pus pe Gangl într-o oarecare încurcătură.

De câteva zile, maiorul din Wehrmacht intenționa să pornească o operațiune de salvare la Schloss Itter, însă ezitase pentru că nu dorea să poarte o bătălie deschisă cu Sebastian Wimmer și cu forța sa de pază. Chiar dacă știrile pe care le aducea Krobot despre plecarea comandantului

și a acoliților săi erau bine-venite, Gangl știa că, în ciuda faptului că el și cei câțiva oameni ai săi ar fi putut ajunge la castel fără să dea peste unitățile Waffen SS, aproape sigur n-ar fi fost capabili să reziste împotriva unui atac hotărât, susținut de mitraliere și de rachete antitanc panzerfaust. Iar dacă aceste trupe ar fi fost susținute și de artilerie sau de tancuri, apărarea castelului Itter și a VIP-urilor s-ar fi dovedit o misiune sinucigașă.

În plus, în calitate de proaspăt șef al rezistenței din Wörgl, Gangl trebuia să se preocupe de protejarea orașului – și a trupelor sale – împotriva permanentei prădăciuni comise de trupele Waffen SS care erau încă active în zonă. Amenințarea avea să fie demonstrată, mult prea clar, imediat după sosirea lui Krobot. În timp ce sublocotenentul Blechschmidt[36] – unul dintre compatrioții de încredere ai lui Gangl – se întâlnea cu Alois Mayr, pentru a discuta în legătură cu nevoia de a proteja proviziile de mâncare depozitate în Wörgl împotriva bandelor de dezertori și a miilor de refugiați care inundau drumurile din Tirolul de Nord, la hanul Neue Post a izbucnit un incendiu. Un pluton de trupe Waffen SS descoperise, cumva, arsenalul grupului de rezistență din subsolul clădirii; deși membrii rezistenței care păzeau structura au reușit să fugă, un ofițer SS a tras cu automatul său MP-40 în camera principală a clădirii, amenințând să le ucidă pe Frau Lenk, proprietara, și pe alte câteva femei care luau ceaiul în salonul hanului. În timp ce trupele Waffen SS inventariau armele pe care le descoperiseră, Blechschmidt nu putea face nimic în afară de

a privi totul de la o distanță sigură și de a trimite pe cineva să-l informeze pe Gangl în legătură cu ceea ce se întâmpla.

Veștile l-au convins pe maiorul din Wehrmacht că singura șansă pentru a reuși să asigure securitatea oamenilor din oraș și a VIP-urilor de la Schloss Itter era sosirea rapidă a forțelor americane. Și întrucât americanii ar fi putut să nu acorde suficientă atenție unei note transmise de un civil pe o bicicletă, cea mai bună modalitate de a îndeplini sarcina, a decis Gangl, era să plece el însuși în căutarea lor. El era, de fapt, comandantul militar german de la Wörgl și, ca atare, putea să le predea oficial americanilor trupele Wehrmachtului care mai erau în oraș.

După ce a luat această decizie, Gangl a discutat cu adjunctul său, căpitanul Dietrich, și cu adjunctul lui Mayr, Rupert Hagleitner. Dietrich urma să rămână la comandă până la întoarcerea sa, le-a spus Gangl, asistat de locotenentul-major Hockel și de sublocotenenții Blechschmidt și Wegscheider. Știind că unitățile americane ajunseseră la marginea orașului Kufstein cu o seară înainte, bărbații au căzut de acord ca Gangl să se îndrepte într-acolo, mai degrabă decât să rișteze călătoria mai lungă și potențial mai periculoasă prin vest, spre Innsbruck. El ar fi putut parcurge drumul accidentat de doisprezece kilometri în kubelwagen, însoțit doar de șoferul său, caporalul Keblitsch. Ar fi fost necesar să ia cu ei un steag alb, dar, având în vedere numărul trupelor Waffen SS aflate încă în zonă, ar fi fost înțelept să-l arboreze doar când s-ar fi aflat în apropierea liniilor americane.

Cu planul întocmit şi cu misiunile încredinţate, puţin înainte de ora trei Gangl a băgat în buzunarul uniformei scrisoarea pe care i-o adusese Krobot de la castel, a apucat arma MP-40 şi s-a îndreptat către maşina lui. În timp ce Keblitsch punea în mişcare kubelwagenul, Gangl s-a întors în scaun pentru a striga câteva instrucţiuni de ultim moment către Dietrich, care stătea împreună cu Hockel, Blechschmidt şi Wegscheider. Maiorul a amuţit când a realizat că aceştia stăteau în poziţie de drepţi, salutându-l.

Deşi nu ştim ce credeau Gangl şi Keblitsch despre şansele lor reale de a ajunge la linia frontului american, putem presupune că amândoi înţelegeau foarte bine riscul uriaş pe care şi-l asumau. Cei doisprezece kilometri care separau Wörgl de unităţile americane avansate erau înţesaţi de trupe Waffen SS şi Wehrmacht, încă loiale acum decedatului Führer, iar acestea instalaseră deja mai multe baricade rutiere ridicate în grabă pe drumul principal dintre Wörgl şi Kufstein. Deşi Gangl ar fi putut să-şi croiască drum folosindu-se de puterea gradului său şi de decoraţiile care-i împodobeau uniforma sau, poate, arătând documente ale Grupului de luptă Forster şi spunând că se duceau să se alăture apărării împotriva americanilor, descoperirea scrisorii din buzunarul său ori a steagului alb ascuns undeva în vehicul ar fi fost suficientă pentru ca el şi Keblitsch să fie executaţi pe loc. Iar trupele germane nu reprezentau singurul pericol. În zonă existau grupuri de luptători din rezistenţa austriacă, iar aceştia ar fi putut, foarte bine, să deschidă focul asupra maşinii, fără să piardă vremea interesându-se dacă erau prieteni sau duşmani. Desigur, mai erau şi toate

celelalte pericole, obişnuite în cel de-al Doilea Război Mondial: baraje aleatorii de mortiere sau de artilerie, atacul avioanelor inamice şi mine terestre îngropate în drumurile laterale, nepavate.

Nu este clar dacă Gangl şi Keblitsch au pornit pe drumul principal încercând să păcălească paza instalată la barajele rutiere sau dacă le-au evitat, folosind drumurile laterale prin pădure. Tot ce ştim este că, în ciuda nenumăratelor pericole potenţiale ale călătoriei lor, cei doi au ajuns nevătămaţi în împrejurimile oraşului Kufstein. Dar acolo aveau să se confrunte cu un pericol de altă natură. Trebuiau să traverseze un oraş ocupat recent de trupele americane – soldaţi neliniştiţi cu privire la ambuscade sau lunetişti, precum şi toate celelalte pericole obişnuite ale zonelor construite pe timp de război. Gangl era perfect conştient de importanţa evenimentelor recente, care făceau ca apropierea lor de trupele americane să fie şi mai pri-mejdioasă, în ciuda uriaşului steag alb care flutura acum pe antena kubelwagenului: timp de câteva zile, staţia radio a aliaţilor, pe care o ascultau colegii din rezistenţă ai lui Gangl, raportase despre ororile de nedescris descoperite de unităţile americane care eliberaseră Dachau şi alte lagăre de concentrare de lângă München. Ca un veteran încercat, care avusese parte de orori pe frontul rusesc, Gangl înţelegea că, dacă soldaţii care intraseră în Kufstein fuseseră martori la condiţiile inumane din lagăre, era posibil ca ei să nu aibă dispoziţia necesară pentru a accepta predarea a doi germani, cu steag alb sau fără.[37]

La vreo patruzeci și cinci de minute după plecarea din Wörgl, Gangl și Keblitsch s-au îndreptat spre partea sudică a orașului Kufstein, dar nu au găsit pe nimeni. Străzile erau goale, iar cearșafurile albe și steagurile austriece cu roșu și alb atârnau la ferestrele cu obloane trase. Conducând încet spre centrul orașului, cu propriul lor steag alb înălțat pe mașină, cei doi au ocolit un colț și s-au trezit la mai puțin de zece metri distanță de patru tancuri americane M4 Sherman, parcate câte două pe fiecare latură a străzii. Keblitsch a oprit mașina imediat, apoi cei doi bărbați au ridicat cu grijă mâinile în aer. Din spatele vehiculelor blindate au apărut câțiva soldați purtând căști matlasate de tanchiști, care au înaintat cu automatele lor M3 ațintite spre germani. Așezându-se în genunchi, ca o reacție la ordinele pe care le dădeau americanii care avansau, Gangl și Keblitsch – cu mâinile încă ridicate – se întrebau dacă nu cumva erau pe cale să fie împușcați în stradă. Totuși, după ce au fost percheziționați rapid, li s-a cerut să se ridice și, cu mâinile în aer, au fost îndrumați către partea din spate a celui mai apropiat Sherman. Acolo se afla un om voinic, așezat ghemuit; purta o uniformă kaki mototolită și un pistol automat de calibrul 45 într-un toc de umăr și ținea între dinți o țigară bine mestecată, dar neaprinsă.

Presupunând că bărbatul era comandantul, Gangl s-a prezentat într-o engleză inteligibilă, adăugând că dorea să predea garnizoana germană din Wörgl și că deținea informații despre prizonieri francezi foarte importanți. După ce a făcut un semn către buzunarul uniformei și a primit o

aprobare din cap din partea ofițerului, Gangl a scos cu grijă scrisoarea redactată de Christiane Mabire și i-a întins-o încet americanului. Bărbatul a rupt plicul fără ezitare, l-a deschis și a citit rapid scrisoarea, după care s-a urcat pe un tanc și a dispărut în turelă. A reapărut după câteva minute, cocoțat pe capota motorului din spatele tancului, cu un zâmbet larg pe față. Privind în jos către maiorul german, americanul i-a spus acestuia că numele lui era Lee și că aveau să plece împreună într-o misiune de salvare.[38]

CAPITOLUL 6

TANCHIȘTI ÎN MARȘ

Faptul că Jack Lee zâmbea la gândul că urma să pătrundă dincolo de liniile germane, în ceea ce putea să fie ultima zi a războiului mondial în Europa, spune foarte multe despre personalitatea tanchistului în vârstă de doar douăzeci și șapte de ani. Fostă vedetă de fotbal american a colegiului din New York, înalt de un metru șaptezeci și cinci și greu de aproape 90 de kilograme, Jack Lee era, conform tuturor relatărilor, spurcat la gură, mare băutor și un bărbat foarte hotărât, care își găsise scăparea în război. Și, asemenea multor oameni – din multe războaie – cărora li se aplica această descriere, viața anterioară a lui Lee oferea indicații clare despre ce fel de războinic avea să fie.

John Carey Lee Jr se născuse în Nebraska, la 12 martie 1918, fiind primul dintre cei patru copii ai doctorului John C. Lee senior și ai lui Mary Agnès (Flemming) Lee. Ambii părinți erau născuți în zona rurală a New Yorkului și se mutaseră în Nebraska cu un an înainte de nașterea lui Jack,

aparent pentru ca tatăl lui să-şi poată ocupa primul post de după absolvirea şcolii medicale. Tânărul cuplu a revenit la New York pe la mijlocul anilor '20 şi s-a stabilit la Norwich, un orăşel din partea central-sudică a statului, unde dr. Lee a înfiinţat ceea ce avea să devină, în curând, o practică privată înfloritoare. Jack şi cei trei descendenţi mai tineri – William, David şi sora lor, Mary – au fost crescuţi în confortul solid al clasei mijlocii superioare. Familia era catolică, deşi se pare că Jack nu a lăsat perceptele bisericii să-i influenţeze prea mult stilul de viaţă. A crescut aventuros şi independent, având un zâmbet larg şi o atitudine de „cui dracu' îi pasă", care îl făcea foarte popular printre fete, dar care l-a şi băgat, ocazional, în mici necazuri acasă şi la şcoală.

Deştept şi curios, Jack a fost un student peste medie, care excela la sport. El a optat pentru fotbalul american şi a devenit vedetă în timpul celor patru ani petrecuţi la liceul Norwich. Şi-a luat cu el aptitudinile atletice şi când a fost admis la Universitatea Vermont Norwich, în 1938, câştigând diplome sportive în toţi cei patru ani pe care i-a petrecut acolo. Oricum, mult mai importantă a fost noua aptitudine pe care tânărul îndrăzneţ din New York a dobândit-o acolo: aceea de a deveni cavalerist.

Înfiinţată de căpitanul Alden Partridge[1] în anul 1819, Academia Americană Literară, Ştiinţifică şi Militară evoluase mult la momentul sosirii lui Lee, transformându-se într-unul dintre cele mai bune colegii militare private ale ţării, combinând o educaţie tradiţională civilă, de patru ani, în domenii precum ingineria sau ştiinţele sociale, cu instruirea

militară care-i pregătea pe absolvenți pentru a deveni ofițeri în rezervă[2]. Printre deprinderile care le erau inoculate studenților cadeți se numărau și cele ale cavaleriei tradiționale: călăria, scrima și tacticile de cavalerie. În timp ce erau alergați, epuizați și crescuți pe câmpul de instrucție, mulți dintre ei își descopereau o afinitate înnăscută pentru spiritul cavaleriei: plăcerea înaintărilor fulgerătoare, a încercuirilor rapide și șansa de a exploata fără milă orice slăbiciune din apărarea inamicului. N-a fost o mare surpriză faptul că Jack Lee, care iubea atât de mult spiritul de echipă, manevrele complicate și alergarea „pe rupte" din fotbal, a acceptat pregătirea de cavalerie cu un entuziasm aproape obsesiv. Nu este curios nici faptul că acest entuziasm a fost dublat de priceperea sa în toate aspectele antrenamentului – o pricepere care-și avea rădăcinile în spiritul sportiv, în inteligența, competitivitatea și încrederea în sine care-l făcuseră să fie atât de bun pe terenul de fotbal. Într-adevăr, cavaleria se potrivea atât de bine temperamentului și capacităților lui Lee – și, putem presupune fără teama de a greși, completa ideal ceea ce mulți dintre cei care l-au cunoscut numeau personalitatea lui „aventuroasă" –, încât, în timpul ultimului an petrecut la Norwich, el a bifat varianta „cavalerie" la ramura armatei în care dorea să fie repartizat după obținerea gradului la absolvire.[3] Lee a înțeles, desigur, că aceasta avea să fie mai degrabă mecanizată decât potcovită, dar simțea, evident, că un tanc era un înlocuitor perfect al calului.[4]

Intrarea Statelor Unite în cel de-al Doilea Război Mondial, în decembrie 1941, a făcut ca Jack Lee și colegii

lui, absolvenți la Norwich, să fie chemați în serviciul activ imediat după absolvire, la 11 mai 1942. Spre imensa lui bucurie, proaspăt avansatul sublocotenent Lee a primit ordine care-i cereau să se prezinte la raport la Școala Forțelor Blindate de la Fort Knox, Kentucky, pentru a parcurge cursul de bază pentru ofițeri de blindate. El a mai rămas în statul New York până când s-a căsătorit cu o femeie numită Virginia[5], după care s-a îndreptat spre sud cu trenul. Pe durata de nouăzeci de zile a programului, Lee a asimilat bazele artileriei blindate, tacticile pentru tancuri, comunicațiile și întreținerea vehiculelor, iar la exercițiile finale, în teren, el a demonstrat ceea ce unul dintre instructorii săi a numit „un talent natural" pentru războiul de blindate.

După încheierea cursului de la Fort Knox, Lee a fost repartizat la Divizia 12 Blindată, care era, pe atunci în formare la Camp Campbell, Kentucky, o instalație proaspăt înființată[6] ce se întindea în lungul frontierei dintre Kentucky și Tennessee. Divizia 12 Blindată a fost constituită inițial ca o unitate de tancuri grele, fiind compusă din șase batalioane de tancuri, trei batalioane de infanterie blindată, trei batalioane de artilerie blindată, precum și unități auxiliare de geniști, de recunoaștere, de aprovizionare și medicale. În orice caz, primele experiențe de luptă ale unităților blindate în Africa de Nord și Sicilia au demonstrat că structura unei divizii grele de blindate era înceată și mult prea complicată, așa că, în noiembrie 1942, Divizia 12 a fost reorganizată după modelul diviziilor blindate ușoare, care era adoptat, pe atunci, de întreaga armată. Această structură era construită

în jurul a trei comandamente de luptă – A, B şi R (rezervă), fiecare având câte un batalion de tancuri, un batalion de infanterie blindată şi un batalion de artilerie blindată, plus unităţile de sprijin. Divizia 12 Blindată a suferit aceste transformări exact în timp ce se deplasa către o nouă poziţie: Camp Barkley de lângă Abilene, Texas.[7] Când reorganizarea a fost încheiată, Lee – devenit locotenent-major – era ofiţerul executiv (al doilea la comandă) şi comandantul celor cinci tancuri din primul pluton al Companiei B a căpitanului Donald Cowan, din batalionul 23 tancuri.

Compania lui Lee era echipată cu modelele iniţiale ale tancului mediu M4 Sherman, un vehicul robust, înarmat cu un singur tun de 75 mm montat în turelă, două mitraliere de calibrul 30 (una în carcasa inferioară şi cealaltă montată coaxial[8] cu tunul principal) şi o mitralieră de calibrul 50 (pe un suport rotativ, deasupra turelei, pentru apărare antiaeriană). Fiecare tanc avea un echipaj de cinci oameni – conducătorul şi asistentul conducătorului/mitraliorul în carcasa inferioară, urmaţi de tunarul, încărcătorul şi comandantul tancului în turelă. Deşi Shermanul era inferior, în blindaj şi armament, tancurilor germane împotriva cărora trebuia să lupte – un lucru de care Lee şi oamenii lui nu au fost conştienţi până când nu au intrat în luptă –, era robust din punct de vedere mecanic şi neaşteptat de sprinten pentru un vehicul cu o greutate medie în luptă de aproape treizeci şi cinci de tone.

Având în vedere temperamentul lui Jack Lee, nu e de mirare că, în timpul antrenamentului Diviziei 12 Blindate din Kentucky şi Texas, el a demonstrat „agerimea mentală şi agresivitatea, precum şi abilitatea de a gândi, de a acţiona

și de a fructifica rapid avantajele oportunităților tactice"[9], calități pe care armata le considera esențiale pentru un ofițer din corpul de blindate. Lee a muncit din greu pentru a-și transforma plutonul într-un grup agresiv, hotărât și unit. Într-adevăr, el și cei douăzeci și cinci de oameni ai săi și-au câștigat rapid reputația de a fi cei mai duri și mai imprevizibili soldați ai Companiei B, plutonul de „rapizi ca dracu'"[10], întotdeauna dornici să împingă lucrurile la limită în timpul manevrelor de teren – și gata, oricând, să stârnească un mic iad în barurile și în cluburile din Abilene, când aveau ocazia. Nici chiar Lee nu trăgea chiulul când venea vorba de distracție; se mobiliza pe sine și pe oamenii săi pentru a munci din greu în timpul zilei, dar în afara serviciului era cunoscut ca fiind un om care se bucura cu adevărat de o băutură și o glumă bună. Tovarășul său obișnuit pentru raidurile din Abilene era locotenentul-major Harry Basse, ofițerul mecanic al Companiei B – omul responsabil pentru derularea programului de întreținere a vehiculelor cu roți și cu șenile ale companiei. Deși bărbatul de treizeci și trei de ani din Pomona, California, era, într-un anumit sens, exact opusul lui Lee – înalt și deșirat, contemplativ și cu vorba domoală[11] –, cei doi au pus bazele unei prietenii de o viață, care a pornit, inițial, de la respectul fiecăruia din ei pentru capacitățile militare ale celuilalt și de la dorința comună de a pune la lucru aceste abilități, pentru a ucide cât mai mulți militari germani.

În iulie 1944, Lee, Basse și cei aproximativ 10 750 de soldați din Divizia 12 Blindată au aflat că urmau să aibă în scurt timp șansa de a-și pune în valoare antrenamentul intens:

divizia a fost pusă în stare de alertă pentru desfășurarea în străinătate. Lăsându-și în urmă, în Texas, tancurile și celelalte vehicule, soldații s-au îmbarcat în trenuri pentru o călătorie lentă către Camp Shank, New York, aflat la vreo treizeci de kilometri la nord de Manhattan. Sosind în grupuri, între 8 și 13 septembrie, militarii au intrat într-un program de pregătire de câteva zile înainte de plecare – vizite medicale, vaccinări, probleme de echipament, precum și neplăcuta sarcină de a-și actualiza testamentele și formularele pentru asigurarea de viață –, iar pe 18 și 19 septembrie s-au reîmbarcat în tren, de data aceasta pentru o călătorie foarte scurtă, până la punctul de îmbarcare: șantierul naval Brooklyn. Aici, soldații au fost distribuiți pe mai multe nave, cu batalionul 23 tancuri îmbarcat pe o navă de pasageri veche de douăzeci și cinci de ani a companiei Canadian Pacific Steamships, *Empress of Australia*, transformată într-un transportor de trupe.[12] După unsprezece zile pe mare – petrecute, în cea mai mare parte, dormind, jucând partide interminabile de poker și încercând să se ferească de răul de mare –, soldații din batalionul 23 tancuri au debarcat mulțumiți în portul Southampton din sudul Angliei. Întreaga divizie s-a deplasat apoi spre nord, cu trenul și cu autobuzul, spre cazarma Tidworth, o zonă de concentrare uriașă situată în câmpiile Salisbury, unde și-a petrecut restul lunii septembrie, până în primele săptămâni din noiembrie, cu pregătirile de război.[13]

Cea mai importantă parte a acestei operațiuni consta în preluarea noilor tancuri, camioane, semișenilate și „peeps"-uri – cel din urmă fiind numele pe care tanchiștii

îl dăduseră vehiculelor cu tracțiune integrală construite de Willy's, pe care oricine altcineva din armata americană le numea „jeep" Lee și oamenii săi au fost încântați să vadă că tancurile Sherman, care îi fuseseră alocate batalionului 23 tancuri, erau modele ale variantei M4A3, fiind dotate cu motoare Ford GAA V8 răcite cu lichid, mai fiabile și mai puternice decât motoarele radiale construite de Continental, care acționau mașinile blindate pe care se antrenaseră în Texas. Lee și echipajul său și-au denumit noul tanc *Besotten Jenny*[14] și, în următoarele săptămâni, s-au asigurat că atât ei, cât și vehiculele aveau să fie în stare să facă față bătăliilor care urmau.

Transportată din Anglia în Franța la bordul LST-urilor US Navy[15], în noiembrie 1944, Divizia 12 Blindată – comandată atunci de general-maiorul Roderick M. Allen și alocată Armatei a 7-a americane a general-locotenentului Alexander M. Patch – a avut parte de botezul focului la începutul lunii decembrie, într-o serie de lupte înverșunate din regiunea franceză Alsacia și Lorena. Aceste bătălii inițiale din jurul forturilor ocupate de germani ale Liniei Maginot i-au trezit la realitate pe oamenii din Divizia 12 Blindată, în special pe Lee și pe colegii săi din batalionul 23 tancuri. Batalionul s-a comportat suficient de bine în prima sa acțiune de luptă, din 9 decembrie, când au acționat pentru susținerea atacului batalionului 17 de infanterie blindată asupra unei linii de clădiri ocupate de inamic, numită Cazarma Bining; în noaptea aceea însă, comandantul Companiei B, căpitanul Donald Cowan, și-a pierdut viața atunci când jeepul în care se afla

alături de comandantul Companiei C, James P. Fortenberry, a lovit o mină. Moartea lui Cowan l-a adus pe Jack Lee la comanda Companiei B și, în 11 decembrie, comandantul batalionului, locotenent-colonelul Montgomery C. Meigs, i-a însărcinat pe acesta și pe oamenii din subordinea sa să deschidă drumul unității în susținerea unui asalt al infanteriei asupra câtorva cazemate care a blocat direcția de înaintare. Tancurile Sherman au fost atacate de tunuri antitanc germane bine amplasate, însă, în bătălia care a urmat, doi dintre comandanții de pluton ai lui Lee au fost uciși, iar un al treilea a fost grav rănit.[16] Comandantul batalionului, Meigs, a murit de asemenea în acea bătălie.[17]

Războiul nu a fost mai ușor pentru Jack Lee și Compania B în lunile care au urmat bătăliei inițiale. Când batalionul 23 tancuri abia își revenise după primele pierderi de oameni și de echipament, la mijlocul lunii ianuarie 1945 a fost angajat, împreună cu restul Diviziei 12 Blindate, într-o bătălie cunoscută drept „Sângerosul Herrlisheim": încercarea de a distruge forțele germane care trecuseră Rinul în Alsacia pentru a recuceri orașul Strasbourg. Desfășurată în zăpadă, pe un teren accidentat și împotriva unui inamic hotărât, care includea puternica Divizie 10 Panzergrenadier, bătălia s-a soldat cu distrugerea batalioanelor 43 tancuri și 17 infanterie blindată ale Diviziei 12 Blindate și, în momentul în care divizia a fost retrasă din luptă, la 23 ianuarie, șaptezeci și doi de oameni din batalionul 23 tancuri și-au pierdut viața, iar Compania B a lui Lee a pierdut jumătate dintre tancurile Sherman.[18]

Singurul rezultat pozitiv al participării Diviziei 12 Blindate la această luptă a fost faptul că tancurile distruse ale batalionului 23 aveau să fie înlocuite cu versiunea M4A3 76W – numită și „Easy 8"[19] –, prevăzută cu tunuri de 76 mm, despre care se spunea că ar fi fost mult mai eficientă împotriva tancurilor germane decât cea de 75 mm. Și, deși Lee nu s-a gândit prea mult la acest lucru în momentul respectiv, vehiculele aveau și o altă caracteristică distinctivă care s-a dovedit ulterior extrem de importantă: un sistem „umed" de depozitare a muniției, al cărui scop era împiedicarea obuzelor de 76 mm ale tancului Sherman să explodeze în cazul în care carcasa acestuia ar fi fost străpunsă de tirul inamic.[20] În al doilea rând, supraviețuitorii de la Herrlisheim ieșiseră din bătălie ca veterani încercați. Soldații și înlocuitorii acestora cu experiență similară și-au dovedit bravura pe măsură ce războiul își continua cursul, Armata a 7-a măturând sudul Germaniei și intrând, în cele din urmă, în Austria.

Pe parcursul luptelor, Jack Lee și-a demonstrat aptitudinile de conducător, primind în final distincția Steaua de Bronz, datorită „capacităților sale de conducere superioare... manevrării raționale și agresive a plutonului... curajului și abilității sale de a face față oricărei situații apărute"[21]. Batalionul 23 tancuri – care, împreună cu 17 infanterie blindată și 495 artilerie de câmp blindată, forma Comandamentul de luptă R (CCR) al Diviziei 12 Blindate – a traversat frontiera austriacă în seara zilei de 3 mai 1945. Unitatea era probabil una dintre cele mai experimentate și

mai de succes din armata americană, iar Lee, unul dintre cei mai capabili ofițeri.

Datorită faptului că locotenent-colonelul Kelso G. Clow, comandantul batalionului 23 tancuri, îl considera pe Lee unul dintre cei mai buni ofițeri de tancuri din Divizia 12 Blindată, acestuia i-a revenit misiunea de a deschide drumul diviziei în Austria. Cu câteva săptămâni mai devreme, Clow îl numise pe tânărul și agresivul tanchist la comanda Forței Operative (TF) Lee, un grup mixt compus din tancurile Sherman ale Companiei B și semișenilatele care îi duceau pe soldații de culoare ai Companiei D din batalionul 17 infanterie blindată.[22] TF Lee era „vârful de lance" al batalionului și al CCR, lovind înaintea forței principale pentru a elimina eventualele blocaje rutiere ale inamicului, pentru a securiza podurile și intersecțiile importante și pentru a efectua recunoașteri în orașele și satele aflate pe direcția de înaintare.

Deși misiunea forței operative se potrivea perfect cu caracterul agresiv și aventuros al lui Lee, putem presupune că unii dintre soldații care serveau sub comanda sa nu erau chiar entuziasmați să se afle „în față" Sinuciderea lui Hitler din 30 aprilie și dezintegrarea evidentă a forțelor armate germane le indicau foarte clar celor mai mulți GI (Ground Infantry – denumire generică a militarilor americani) că războiul din Europa se apropia de sfârșit și nimeni nu dorea să fie ultimul om omorât în „Krautland" Oamenii din TF Lee erau foarte încântați de veștile pe care le aflaseră de la ostentativul lor căpitan – Lee fusese promovat oficial la 1 mai[23] – la scurt timp după ce unitatea se oprise în Kufstein,

la 3.25 p.m., în ziua de 4 mai. După ce i-a comunicat lui Clow, comandantul batalionului, că forța operativă se afla în oraș și că nu întâlnise nicio opoziție, lui Lee i s-a transmis să rămână „pe loc", întrucât CCR urma să predea responsabilitatea pentru Kufstein și zona înconjurătoare Diviziei 36 Infanterie. În orice moment, în următoarele douăzeci și patru de ore, era posibilă o încetare a focului din întregul teatru de operațiuni, iar lui Lee i s-a ordonat să stabilească poziții defensive, să angajeze forțele germane numai dacă trăgeau asupra lui și să aștepte unitățile de înlocuire din regimentul 142 al Diviziei 36 Infanterie.

Când Lee le-a comunicat noutățile soldaților din forța sa operativă, aceștia au jubilat. Aparent, războiul era încheiat, iar ei erau încă în viață. Deși Lee i-a avertizat să nu lase garda jos, câțiva dintre oamenii săi au scos sticlele de schnapps sau de vin „eliberate" din bagaje sau din diverse ascunzișuri și au toastat. Cu toții râdeau și se băteau pe spate, în timp ce întreaga coloană începuse să pregătească pozițiile defensive. Dar apariția subită, lângă tancul lui Lee, a ofițerului german fluturând steagul alb a pus capăt brusc bunei dispoziții. Știrea despre apariția germanului s-a răspândit de-a lungul liniei americane, iar când Jack Lee s-a cufundat în turela tancului său pentru a comunica prin radio, cei din imediata vecinătate, care-l cunoșteau cel mai bine pe tânărul căpitan american, și-au ținut respirația.

Când Lee a reapărut, cu un zâmbet drăcesc pe față, au înțeles cu toții, cu inimile grele, că războiul lor încă nu se terminase.

În timp ce Gangl şi Lee se întâlneau la Kufstein, o altă operaţiune de salvare a celor de la Schloss Itter era iniţiată, despre care nu ştia niciunul dintre ei – datorată lui Zvonko Čučkovic.

După ce îşi petrecuse noaptea în hotelul transformat în cazarmă, exact la ora şapte, în dimineaţa zilei de 4 mai – exact în timp ce Reynaud şi Clemenceau se pregăteau pentru plimbarea lor prin satul Itter –, meşterul croat, bine odihnit, revenise la primăria din Innsbruck. Civilul iugoslavo-american pe care-l întâlnise în ziua precedentă îl prezentase maiorului american John T. Kramers, un fost artilerist care vorbea limba germană şi care era detaşat la secţia 103 de guvernare militară.[24] Citind scrisoarea lui Christiane Mabire, maiorul înţelesese că misiunea de salvare a celor de la Schloss Itter nu suporta amânare. El îl chemase pe unul dintre ofiţerii de legătură ai armatei franceze ataşaţi diviziei (care întâmplător îi era prieten), locotenentul[25] Eric Lutten, şi împreună se aplecaseră asupra hărţilor de campanie înfăţişând Tirolul de Nord, plănuind o rută care să-i ducă spre castel pe aceleaşi drumuri pe care venise Čučkovic. Kramers se dusese cu planul la şeful său, care autorizase misiunea şi aranjase ca trei tancuri Sherman din batalionul 783 tancuri, ataşat secţiunii 103, să asigure acoperirea cu foc a operaţiunii.

Salvatorii au pornit imediat după prânz, cu Kramers, Lutten, Čučkovic şi un sergent pe nume Gris conducând coloana într-un jeep. Ei au trecut fără dificultate prin Hall, Schwaz şi Jenbach, însă la est de Rattenberg au fost opriţi de soldaţii batalionului 409 infanterie al locotenent-colonelului Hubert E. Strange. Aceştia le-au comunicat că în oraş erau

desfăşuraţi cel puţin o sută de soldaţi Waffen SS. Germanii foloseau panzerfaust, câteva mitraliere MG-42 şi cel puţin un tun antitanc pentru a acoperi drumul şi distruseseră deja un Sherman american şi două semişenilate M3. Când infanteriştii au estimat că avea să se întunece înainte să-i poată scoate din poziţii pe cei din SS şi să cureţe drumul, Kramers a trebuit, cu îndoială, să ordone micii sale trupe să revină la Innsbruck. Din cauza situaţiei tactice nesigure din Tirol, politica diviziei interzicea unităţilor mici să facă deplasări nocturne pe drumuri, fără un scop tactic.

În timp ce Jack Lee îşi informa comandantul de batalion despre sosirea lui Gangl, Kramers era ocupat, la Innsbruck, cu adunarea unei coloane de salvare mai mari, care, spera el, ar fi putut să facă faţă oricărui lucru pe care germanii încercau să-l arunce în calea lor şi care să fie, în acelaşi timp, suficient de redusă pentru a se mişca rapid. Noua sa forţă operativă trebuia să conţină patru distrugătoare de tancuri M-10 din batalionul 824 artilerie blindată, trei jeepuri echipate cu mitraliere de calibrul 50, un camion care să transporte un pluton de infanterie din batalionul 2 al regimentului 409 şi un altul gol, care urma să-i transporte pe francezi şi bagajele acestora. În timp ce Kramers stabilea detaliile finale ale planului său, doi civili – corespondentul de război american Meyer Levin şi fotograful francez Eric Schwab – au solicitat permisiunea de a însoţi forţa de salvare. Kramers a fost de acord imediat şi i-a informat că forţa operativă avea să plece spre Schloss Itter în zori.[26]

Iar călătoria s-a dovedit a fi plină de evenimente.

În răspunsul său la mesajul radio al lui Jack Lee, referitor la apariția în Kufstein a lui Sepp Gangl, Kelso Clow, comandantul batalionului 23 tancuri, i-a transmis acestuia să se ocupe de situația din Wörgl și de la Schloss Itter după cum credea că este cel mai potrivit.

Nedorind aparent să pună în pericol grosul forței sale operative până când nu devenea absolut necesar, Jack Lee a luat o decizie îndrăzneață, care îi era caracteristică: el i-a transmis lui Gangl că nu-și va deplasa coloana spre Wörgl și nu va porni o misiune de salvare în toată regula până când nu va efectua personal o recunoaștere a celor două locuri. Testând evident buna-credință și sinceritatea lui Gangl, Lee i-a mai spus că vor face călătoria împreună în kubelwagenul maiorului. Nu putem ști exact ce a simțit Gangl referitor la ultimatumul lui Lee, dar putem fi siguri că soldatul pe care acesta l-a desemnat să-i însoțească în escapada din spatele liniilor inamice – tunarul său de douăzeci și nouă de ani, caporalul Edward J. „Stinky" Szymczyk[27] – nu a fost prea încântat să „se ofere voluntar" pentru misiune.[28]

După ce i-a delegat temporar comanda forței operative ofițerului său executiv, Lee s-a înghesuit în scaunul strâmt din spate al kubelwagenului, cu Szymczyk alături și cu Gangl așezat pe scaunul pasagerului din față. După ce caporalul Keblitsch a pus vehiculul în mișcare, cei doi americani s-au lăsat pe spate, cel mai probabil având căștile așezate pe podea, pentru a nu atrage atenția, și automatele M3 pe genunchi, la îndemână și gata de tragere. Grupul nu s-a confruntat cu trupe ostile pe drumul spre Wörgl, iar

soldații din Wehrmacht pe care i-au întâlnit îi erau loiali cu toții lui Gangl. Pe câteva poduri mici, Lee a verificat dacă existau încărcături explozive și, acolo unde au fost găsite, Gangl le-a ordonat oamenilor săi să le îndepărteze. Kubelwagenul a ajuns în Wörgl aproximativ la ora patru treizeci după-amiaza și în câteva minute Lee a acceptat formal predarea de către Gangl a orașului și a restului garnizoanei sale. În ideea unui gest evident de încredere și a unei recunoașteri pragmatice a faptului că Gangl și oamenii săi erau singura forță capabilă să lupte împotriva trupelor Waffen SS care ar fi putut asalta orașul, tanchistul american le-a permis germanilor să-și păstreze armele.

După încheierea formalităților, Gangl l-a prezentat pe Lee lui Rupert Hagleitner și celorlalți membri importanți ai rezistenței din Wörgl. Ofițerul american le-a transmis austriecilor că erau responsabili pentru administrarea orașului până la sosirea trupelor americane și că soldații lui Gangl din Wehrmacht care se predaseră aveau să îi asigure securitatea. Apoi, revenind la problema Schloss Itter, Lee i-a cerut lui Hagleitner să-i arate pe hartă drumul spre castel pe care îl considera cel mai sigur. Hagleitner, în schimb, s-a oferit să-l conducă personal, astfel că Lee, Gangl și Szymczyk au urcat în kubelwagen, fiind urmați de Blechschmidt și de câțiva oameni într-un camion mic.

Deși distanța pe șosea până la Schloss Itter era de doar opt kilometri, necesitatea de a folosi drumurile lăturalnice și înguste și de a face câteva ocoluri, pentru a evita blocajele rutiere amplasate de trupele Waffen SS, a făcut ca drumul

până în satul Itter să dureze patruzeci şi cinci de minute. Când au intrat în mica piaţă pătrată din faţa bisericii St. Josef, l-au întâlnit pe Kurt Siegfried Schrader, care se ducea spre casă după întâlnirea cu VIP-urile franceze. Acesta i-a spus lui Lee că îşi asumase responsabilitatea pentru siguranţa foştilor prizonieri, iar Gangl, văzând scepticismul evident al americanului, a garantat pentru Schrader, pe care-l cunoştea din Grupul de luptă Giehl. Lee i-a spus ofiţerului Waffen SS să revină la castel împreună cu familia sa, explicându-i că o forţă de salvare americană era pe cale să sosească.[29]

Această ultimă declaraţie era puţin înşelătoare, desigur, întrucât Lee trebuia să revină la Kufstein pentru a forma coloana eliberatoare. Dar, înainte de a face asta, trebuia să se asigure că situaţia de la castel era exact aşa cum i-o prezentase Gangl. Prin urmare, el i-a spus lui Hagleitner, care conducea, să parcurgă şi cei o sută cincizeci de metri care mai erau până la castel. În timp ce kubelwagenul se apropia încet de poartă – probabil cu unul dintre ocupanţi fluturând un steag alb –, doi francezi înarmaţi[30] le-au ieşit în cale ridicând armele. Tristeţea lor, cu totul justificată, văzând sosirea unui vehicul militar german, a dispărut rapid atunci când Lee s-a ridicat încet în picioare, de pe scaunul din spate, anunţându-i că este ofiţer american.

Ajuns repede în faţa francezilor adunaţi acolo, Lee s-a prezentat şi le-a declarat acestora că avea să revină, în curând, cu o forţă de eliberare mai mare. Deşi cuvintele exacte ale tanchistului n-au fost înregistrate, putem fi siguri că au fost întâmpinate cu uşurare şi cu entuziasm. De

asemenea, putem presupune cu suficientă siguranță că Lee s-a exprimat în stilul său obraznic și direct și, deși l-a mișcat pe Reynaud pentru că avea „figura fină a unui jucător de fotbal"[31], tanchistul nu i-a făcut o impresie prea bună cel puțin unuia dintre ceilalți prizonieri. Deși Édouard Daladier îl considera pe Sepp Gangl ca fiind „politicos" și „demn", el a fost șocat de căpitanul american, pe care l-a catalogat drept „necizelat atât în priviri, cât și în maniere", apreciind că, „dacă Lee era reflectarea politicii americane, urmau vremuri grele pentru Europa"[32].

Disprețul lui Daladier era ultima dintre grijile ofițerului american, desigur – el avea de organizat o operațiune de salvare. La mai puțin de douăzeci de minute de la sosirea la Schloss Itter și după ce le-a spus lui Blechschmidt și oamenilor săi să rămână la castel, Lee, Szymczyk, Gangl și Hagleitner au pornit înapoi spre Wörgl în kubelwagen, retrăgându-se pe ruta pe care veniseră și ajungând la destinație fără să întâmpine vreo rezistență. După ce l-au lăsat pe Hagleitner, ceilalți trei s-au îndreptat spre Kufstein, unde Lee l-a chemat pe comandantul batalionului său. Clow i-a spus să continue cu operațiunea de salvare, dar, având în vedere faptul că CCR începuse deja să predea zona elementelor din Divizia 36 Infanterie, singurele forțe ale batalionului 23 tancuri care puteau rămâne la dispoziția lui Lee erau propriul său tanc și unul în plus – soldați sau vehicule suplimentare puteau fi obținute de la Divizia 36 Infanterie.

Cu Gangl la remorcă, Lee s-a grăbit înapoi spre locul unde mai devreme, în cursul zilei, își lăsase forța operativă.

Mai întâi de toate, şi-a informat echipajul – format din Szymczyk, conducătorul tancului, tehnicianul de grad patru William T. Rushford, tehnicianul de grad cinci Edward J. Seiner, asistentul conducătorului/mitralior, soldatul Herbert G. McHaley, şi încărcătorul – despre noua lor misiune. Apoi i-a cerut prietenului său, Harry Basse, să preia comanda celui de-al doilea tanc, *Boche Buster*, al sublocotenentului Wallace S. Holbrook, al cărui echipaj îi includea pe sergenţii William E. Elliot şi Glenn E. Sherman.[33]

Încă având nevoie de putere de foc suplimentară, Lee a reuşit să obţină cinci tancuri Sherman de la proaspăt sositul pluton 3, Compania B, batalionul 753 tancuri. Apoi, Lee s-a dus să-l caute pe colonelul George E. Lynch, comandantul regimentului 142 infanterie, care urma să preia controlul zonei. Fascinat de povestea ofiţerului american cu privire la prizonierii francezi care aveau nevoie să fie salvaţi, Lynch a detaşat trei grupe de infanterişti din plutonul 2, Compania E, batalionul 2 al locotenent-colonelului Martin G. Cole, pentru a se alătura coloanei. El a subliniat şi faptul că axa de înaintare a regimentului său urma să treacă prin Itter şi a declarat că majoritatea batalioanelor sale se vor afla „exact în spatele" lui Lee şi a coloanei sale.

Această coloană a plecat din Kufstein puţin înaintea orei şapte seara. Lee şi *Besotten Jenny* au preluat conducerea, fiind urmaţi de *Boche Buster* şi de cele cinci tancuri Sherman din batalionul 753. Infanteriştii din regimentul 142 erau împrăştiaţi pe tancuri, stând aşezaţi pe capotele din spate ale motoarelor. În spatele coloanei se afla Gangl în

kubelwagenul său, cu steagul alb de pe antenă completat de două stele mari, albe, vopsite rudimentar pe fiecare parte a mașinii. În ciuda aparentei ușurințe cu care Lee și însoțitorii săi reușiseră să meargă spre și dinspre Schloss Itter mai devreme în cursul acelei zile, tânărul ofițer era conștient de faptul că forța sa militară, mult mai numeroasă acum, nu va putea trece neobservată sau neatacată. Mai multe unități călite din Waffen SS și din Wehrmacht rămăseseră în nordul Austriei și era de așteptat ca acestea să fie echipate cu periculoasele rachete antitanc panzerfaust, de care tanchiștii americani învățaseră să se teamă.

Curând, a devenit evident că temutele panzerfaust nu erau singurul lucru pentru care tanchiștii americani erau obligați să-și facă griji. La scurt timp după ce a ieșit din Kufstein, coloana eliberatoare a trebuit să treacă pe un pod mic și vechi, aflat peste un afluent al râului Inn, cunoscut ca Brixentaler Ache. Cele două tancuri ale lui Lee și două dintre tancurile Sherman ale batalionului 753 au trecut fără dificultate peste travee, însă structura a început să cedeze când cel de-al cincilea a început traversarea. Lee nu a avut de ales decât să le ordone ultimelor trei vehicule să revină la Kufstein împreună cu infanteriștii îmbarcați pe ele.[34]

Când a ajuns la Wörgl, în jurul orei opt seara, coloana de salvare a întâmpinat alte probleme. Trupele experimentate care îl îngrijorau pe Lee îi preocupau și pe Rupert Hagleitner, precum și pe colegii săi din conducerea rezistenței din Wörgl, astfel că aceștia l-au rugat pe tânărul ofițer să le întărească apărarea. Din motive care nu sunt foarte clare,

Lee a fost de acord să lase în Wörgl cele două tancuri din batalionul 753 și infanteria care le însoțea. Oricum, Gangl se oferise să completeze deficitul cu mai mulți dintre oamenii săi și, când Lee a fost de acord, ofițerul din Wehrmacht i-a chemat pe doi dintre subalternii săi – căpitanul Dietrich și locotenentul Hockel –, împreună cu alți soldați suplimentari. Când coloana a părăsit Wörgl pentru a-și continua drumul spre Schloss Itter, Lee comanda două tancuri Sherman, paisprezece soldați americani, un kubelwagen și un mic camion Mercedes, autovehicul care ducea, în total, zece soldați germani. În mod clar era o premieră pentru un ofițer american din cel de-al Doilea Război Mondial.

Forța de eliberare s-a îndreptat mai întâi spre est, către ieșirea din Wörgl, apoi a virat spre sud-est, ajungând în satul Söll-Leukental; după aceea a urmat șoseaua cu două benzi Brixentalerstrasse spre sud, de-a lungul malului vestic al Brixentaler Ache. În micul cătun Bruggberg s-au confruntat cu un pod pe care Lee îl considera suficient de solid pentru a suporta greutatea tancurilor sale – care intenționau să treacă pe partea cealaltă a micului râu –, însă acesta fusese deja prevăzut cu încărcături explozive. Realizând că podul ar fi putut fi singurul drum înapoi spre liniile americane, cu VIP-urile franceze evacuate, Lee a decis să lase *Boche Buster* și echipajul său – mai puțin Basse – să dezamorseze încărcăturile explozive și să protejeze structura.

Astfel și-a continuat drumul cu *Besotten Jenny*, cu Basse, cu cei patru infanteriști rămași din regimentul 142 – caporalul William Sutton și soldații Alex Petruckovich,

Arthur Pollock şi Alfred Worsham –, aşezaţi pe capota din spate, cu Gangl şi cu oamenii lui urmându-i în vehiculele lor. Lee a continuat să meargă pe malul estic al râului. Drumul era mărginit, în partea de est, de o pantă abruptă, forţând coloana să se deplaseze oarecum obligatoriu spre sud, spre târgul Hopfgarten. Apoi au ajuns la o curbă strânsă spre stânga, spre Itterstrasse, pe drumul care urca spre satul Itter şi spre castel. Lee putea acum să-şi vadă obiectivul, care se înălţa pe vârful dealului, la un kilometru şi jumătate în faţă. Apropiindu-se, i-a ordonat conducătorului să înainteze cu prudenţă.

Demersul său a fost perfect justificat, pentru că, la câteva minute după ce viraseră pe Itterstrasse, coloana a trecut printr-o curbă în formă de S şi aproape că a dat peste o grupă din Waffen SS, care pregătea un blocaj rutier. Infanteriştii care stăteau pe capota din spate a tancului au deschis focul, urmaţi de mitraliorul McHaley şi de trupele lui Gangl din camion, astfel că oamenii din Waffen SS s-au risipit în pădurea înconjurătoare fără să tragă. Lee i-a ordonat lui Rushford să accelereze, astfel că tancul s-a rotit după o altă curbă a drumului, urcând apoi pe şerpuitul Itterstrasse, în timp ce era urmărit de vehiculele germane.

Miniconvoiul a rulat pe străzile înguste ale satului Itter şi s-a întors apoi spre vest pe *schlossweg*, drumul îngust care ducea spre castel. Drumul se termina la podul care conducea spre intrarea principală a castelului. Lee i-a ordonat lui Rushford să tragă *Besotten Jenny* cât mai în lateral cu putinţă şi i-a dirijat pe Gangl şi pe şoferul camionului să avanseze

şi să treacă peste pod. Când vehiculele Wehrmachtului au încetinit trecând pe lângă Sherman, apoi mai departe, spre poartă, Lee le-a ordonat celor patru infanterişti de pe capota tancului să coboare şi să ocupe poziţii defensive. Întorcându-se spre Rushford – care condusese cele câteva sute de metri din satul Itter cu capul şi cu umerii afară, ieşit prin trapa sa –, Lee i-a spus să dea tancul puţin înapoi, până când ajungea pe mijlocul drumului, apoi să-l întoarcă la o sută optzeci de grade, astfel încât faţa vehiculului să fie îndreptată spre sat. Întoarcerea era o operaţiune delicată pe drumul îngust, dar, manevrând levierele în direcţii opuse şi folosind tracţiunea, Rushford a reuşit să întoarcă tancul pe loc.

Motivele lui Lee pentru aceste manevre au devenit clare după doar câteva momente, când i-a spus lui Rushford să dea înapoi *Besotten Jenny*, pe drumul de acces curbat, lung de douăzeci de metri, care ducea spre casa porţii. Răspunzând privirilor întrebătoare adresate de Rushford şi de Basse, el le-a explicat repede că în timpul scurtei sale vizite la castel, cu Gangl, observase că drumul de acces se îngusta acolo unde se afla vehiculul în acel moment şi că intrarea arcuită a casei porţii era prea joasă pentru a-i permite tancului să intre cu totul în curtea de jos a castelului. Astfel, intenţiona să ducă tancul cât mai aproape cu putinţă de casa porţii, atât pentru a bloca intrarea, cât şi pentru a se asigura că trupele inamice nu ar fi putut trece printre vehicul şi poartă. Deşi urcarea lui *Besotten Jenny* pe drumul de acces spre casa porţii era o treabă delicată, Lee considera că o astfel de poziţie i-ar fi împiedicat pe tunarii inamici să poată trage în

zona cea mai vulnerabilă a tancului: carcasa joasă din spate, mai puțin blindată. Odată planul acceptat, Lee le-a ordonat tuturor, cu excepția lui Rushford, să iasă din tanc, apoi s-a urcat pe turelă și a coborât prin trapa comandantului.

Pentru că oglinzile retrovizoare ale tancului Sherman fuseseră deteriorate cu câteva zile în urmă, Rushford trebuia să se bazeze pe comenzile vocale ale lui Lee pentru a dirija tancul. Când *Besotten Jenny* a început să scârțâie la mersul cu spatele, la început atât de încet încât soldații îngroziți care priveau abia puteau sesiza mișcarea, Lee a solicitat prin intercom ușoare corecții de curs. Prima jumătate a drumului de acces era relativ dreaptă, dar includea cel mai periculos potențial obstacol pe care trebuia să-l depășească tancul: podul lung de șapte metri care traversa șanțul ce separa Schloss Itter de restul liniei crestei. Traveea de beton armat era susținută la fiecare capăt de ceea ce părea a fi un pilon destul de robust, arcuit și îmbrăcat în piatră, dar tancul Sherman cu siguranță avea să solicite podul mult peste limitele pentru care acesta fusese proiectat. Dacă traveea ar fi cedat sub greutatea uriașă a tancului, *Besotten Jenny* ar fi căzut circa opt metri, până pe fundul șanțului – o distanță suficientă pentru ca vehiculul să se deterioreze, lăsând forța de salvare fără cea mai puternică armă a sa; în plus, Lee și Rushford riscau să fie grav răniți, poate chiar uciși.

Ajuns pe pod, tancul a început să geamă la propriu pe măsură ce grilajele metalice din interior, care susțineau lungimea structurii, păreau să se curbeze tot mai tare. Bucăți din fațada de piatră s-au desprins și au căzut în șanț, iar

suprafața de macadam a drumului a început să se crape. Art Pollock s-a ghemuit alături de pușca sa, mitraliera BAR[35] îndreptată spre sat, apoi s-a întors în direcția sunetului și a fost uimit să observe că podul se legăna ușor dintr-o parte în alta[36]. În ciuda semnelor evidente de epuizare, traveea a rezistat și, după aproape un minut de uriașă anxietate pentru Rushford, Lee și soldații care priveau, *Besotten Jenny* a ajuns în siguranță de cealaltă parte – numai pentru a face față următoarei provocări. La capătul dinspre castel al podului, drumul vira la stânga spre casa porții, într-un unghi de 15 grade, îngustându-se cu mai mult de treizeci de centimetri. Întoarcerea era foarte strânsă pentru un tanc de trei metri lățime, căruia îi rămâneau mai puțin de treizeci de centimetri de fiecare parte. Dacă Rushford greșea unghiul virajului sau dacă folosea, în mod inadecvat, prea multă putere, tancul Sherman ar fi lovit în balustradele joase, din blocuri de beton placate cu lemn, care se aliniau în lungul drumului, iar blindatul ar fi putut să se răstoarne foarte ușor pe panta aflată în partea opusă. Dar, din nou, instrucțiunile precise ale lui Lee și mâna sigură a lui Rushford au ajutat la evitarea unui posibil dezastru: *Besotten Jenny* a efectuat virajul având un spațiu de doar câțiva centimetri, acoperind restul distanței până la casa porții fără alte incidente. Când Rushford a oprit tancul la mai puțin de un metru de intrarea arcuită – prin care vehiculele germane trecuseră deja –, Lee i-a spus să oprească motorul. Cei doi au ieșit prin trapele tancului, au sărit la sol și și-au aprins ușurați câte o țigară, în timp ce Basse, Szymczyk, Seiner, McHaley și cei patru infanteriști și-au părăsit pozițiile defensive din partea dinspre sat a

podului şi s-au grăbit să li se alăture. Americanii au trecut apoi prin porţile înguste şi au pătruns în curtea de jos, uşor înzăpezită, unde îi aşteptau Schrader şi Gangl. Întrucât se întuneca, Lee era nerăbdător să organizeze apărarea castelului. Dar înainte de a începe să emită ordine, mica poartă arcuită a castelului s-a deschis, iar el şi oamenii lui au fost întâmpinaţi de un val de felicitări galice.

Întoarcerea lui Lee cu mult aşteptata coloană americană de salvare i-a determinat pe francezii de la Schloss Itter să iasă din clădire, părăsind siguranţa sălii mari. Aceştia au traversat terasa împrejmuită şi au coborât treptele spre curte cu zâmbete largi întipărite pe feţe, cu urale şi cu sticle de vin în mâini. Însă entuziasmul iniţial s-a diminuat brusc când şi-au dat seama de dimensiunea limitată a forţei de eliberare. Asigurările lui Lee de mai devreme, cum că va reveni cu „cavaleria", creaseră în minţile lor imaginea unei coloane blindate susţinute de mase uriaşe de infanterişti bine înarmaţi; ceea ce primiseră, în schimb, se rezuma la un singur tanc, şi încă unul banal, şapte americani şi, spre surprinderea foştilor prizonieri, mai mulţi germani înarmaţi. Francezii, ca să o spunem frumos, nu erau impresionaţi deloc.

Dispoziţia foştilor prizonieri s-a schimbat şi mai mult când l-au auzit pe Lee spunându-i lui Schrader – care revenise la castel îmbrăcat în uniformă – despre blocajul rutier Waffen SS pe care îl întâlniseră pe Ittererstrasse, imediat la nord de Hopfgarten. Francezii ştiau, desigur, că în zonă se aflau unităţi ostile – Blechschmidt le spusese de când ajunsese cu oamenii lui –, dar faptul că încă existau trupe germane

dispuse să înfrunte blindatele americane era o atenționare rece asupra faptului că războiul nu se terminase încă. Liniștea lor sufletească ar fi fost și mai mult subminată dacă ar fi auzit ceea ce Schrader îi raportase lui Lee: trăgându-l pe tanchist deoparte, bărbatul din Waffen SS îi spusese că, în timp ce Blechschmidt își poziționa puținii oameni pe care îi avea la etajele superioare ale castelului, mai devreme în cursul după-amiezii, văzuse trupe ostile îndreptându-se spre castel dinspre nord, vest și sud. Chiar și mai alarmant, adăugase Schrader, era faptul că atât el, cât și tânărul locotenent din Wehrmacht văzuseră două tunuri antitanc PAK 40[37], dispuse pe poziții din care puteau să tragă asupra castelului: unul exact după linia copacilor, pe o creastă paralelă situată la est de castel, iar celălalt într-un mic luminiș, pe malul vestic al Brixentaler Ache, la nord-vest de zonă.

Conștient de faptul că situația tactică se înrăutățise semnificativ în ultimele câteva ore și că un atac era iminent, Lee a început rapid să emită ordine. Mai întâi le-a spus francezilor care așteptau să caute adăpost în depozitele din subsolul castelului, împreună cu familia lui Schrader și cu prizonierele-numere. Ordinul său a fost întâmpinat de o explozie imediată de furie galică, Reynaud, Daladier și ceilalți bărbați susținând zgomotos că ar prefera să moară pe parapete decât să se ascundă în pivnițe precum lașii. Lee a pus capăt protestului cu o mișcare scurtă din mână, reamintindu-le francezilor că el este singurul comandant și adăugând că, dacă ar fi uciși, nu i-ar mai putea fi de niciun folos Franței după război.

În timp ce foștii prizonieri francezi se îndepărtau încă mormăind, Lee le-a explicat strategia sa lui Basse, Gangl, Schrader, Dietrich, Blechschmidt și Hockel. Întrucât nu aveau suficiente vehicule pentru a-i muta pe toți cei de la castel la Kufstein, iar zona din imediata apropiere părea înțesată de trupe inamice, aveau să rămână pe loc, să apere Schloss Itter și să aștepte să fie eliberați de regimentul 142 infanterie. El avea să rămână la comanda generală a garnizoanei ad-hoc a castelului – care includea acum zece americani, un soldat din Waffen SS și paisprezece soldați ai Wehrmachtului –, cu Basse, Schrader și Gangl acționând ca locotenenți ai săi.

Deși era foarte probabil ca apărătorii să fie cu mult depășiți numeric, Lee le-a explicat că existau câțiva factori care lucrau în favoarea lor. În primul rând, erau relativ bine înarmați: în afara puștilor Kar-98 și M1 Garand, mai dispuneau de pistoalele-mitralieră MP-40 și M3, pușca-mitralieră BAR a lui Pollock, pistoale și grenade de mână germane și americane și, cel mai important, mitralierele de calibrul 30, respectiv 50 și tunul de 76 mm de pe *Besotten Jenny*. În al doilea rând, atacatorii care veneau dinspre nord, vest sau sud erau obligați să treacă de barierele de sârmă ghimpată înconjurătoare în timp ce se aflau sub un tir intens din partea oamenilor plasați pe zidurile înalte sau în lateralul acestora. În al treilea rând, trupele inamice care se deplasau dinspre est ar fi fost complet expuse în timpul scurtului drum de acces ce ducea din partea cea mai apropiată a satului Itter la castel și, pe ultimii douăzeci de metri ai distanței, atacatorii ar fi

trebuit să traverseze podul îngust de peste şanţ înainte de a ajunge la casa porţii. În al patrulea rând, zidurile groase de piatră ale castelului Schloss Itter le ofereau protecţie împotriva focului armelor mici şi, într-o măsură mai mică, reduceau eficacitatea artileriei inamice. În al cincilea rând, şi poate cel mai important, a subliniat Lee, în cazul în care atacatorii ar fi reuşit să străpungă apărarea exterioară, ei ar fi putut recurge la o tactică medievală: după ce i-ar fi adăpostit pe protejaţii VIP în clădirea centrală a castelului – pe care Lee a numit-o imediat „donjonul" –, ar fi folosit muniţia rămasă, grenadele şi chiar pumnii, dacă ar fi fost necesar, pentru a-i obliga pe inamici să lupte pentru fiecare scară, pentru fiecare sală şi pentru fiecare cameră.

După ce le-a expus tuturor planul său de luptă, Lee şi-a desfăşurat trupele. Gangl şi Schrader aveau să fie responsabili, fiecare, pentru apărarea câte unei jumătăţi din suprafaţa castelului, primul la sud şi cel din urmă la nord. Fiecare urma să aibă ofiţeri secunzi ca „lideri de grupă" – Dietrich şi Blechschmidt aveau să meargă cu Gangl, iar Hockel cu Schrader – şi câte trei dintre soldaţii din Wehrmacht. Cei trei soldaţi germani care rămâneau aveau să fie plasaţi ca santinele la etajul superior al donjonului. Toţi germanii aliaţi aveau să poarte o bandă de culoare închisă legată în jurul braţului stâng, ca semn de recunoaştere, a mai adăugat Lee. Până când avea să se întâmple ceva, soldaţii puteau să doarmă şi să mănânce în schimburi, dar, când urmau să înceapă ostilităţile, era absolut necesar ca fiecare om să fie pe metereze.

După ce ofiţerii germani s-au deplasat pentru a-şi ocupa poziţiile, Lee le-a transmis lui Rushford, Szymczyk, Seine şi

McHaley să îl aştepte lângă tancul parcat la un metru în faţa casei porţii. Întorcându-se spre Basse şi spre cei patru GI din regimentul 142 infanterie, Lee le-a spus că aveau să fie responsabili pentru zona din jurul porţii principale, precum şi pentru acoperirea drumului din apropiere. Făcându-le semn să-l urmeze, Lee s-a îndreptat spre casa porţii, unde el şi Basse au făcut o recunoaştere rapidă, în timp ce Pollock, Worsham, Petruckovich şi Sutton ocupau poziţii defensive în spatele şi de ambele părţii ale tancului *Besotten Jenny*.[38]

Explorarea casei scării, înaltă de zece metri şi lată de treisprezece, a confirmat părerea iniţială a celor doi ofiţeri: deşi nu era imposibil de cucerit, putea constitui o primă linie de apărare decentă împotriva oricărui asalt inamic dinspre direcţia satului sau de pe pantele sudice şi estice. Construită solid, din piatră, structura avea două rânduri de porţi – câte unul la fiecare capăt al căii de intrare centrale –, acoperite şi arcuite. Porţile exterioare fuseseră instalate odată cu transformarea castelului în închisoare; construite din scânduri groase, solide şi străpunse într-o parte de o mică uşă de intrare, acestea se deschideau spre exterior şi puteau fi blocate din interior cu ajutorul câtorva zăvoare solide. Amplasate la circa cinci metri în spate, porţile interioare erau realizate din scânduri masive, prinse între ele cu benzi metalice; se deschideau spre interior şi puteau fi încuiate şi blocate. Mai mult, calea de intrare centrală era flancată de două turnuri înalte de piatră, cu guri de tragere în partea superioară, care dominau scurta cale de acces.[39] Două turnuri suplimentare, situate la circa doisprezece metri în

spatele casei porții – în colțul din față, din zona vestică a castelului –, supravegheau pantele abrupte care duceau la baza zidurilor masive din sud și din vest ale castelului. Accesul la turnurile de pază din față și la etajul superior al casei porții se făcea prin două uși mici din lemn, câte una de fiecare parte a porților interioare, în timp ce turnul castelului avea propria intrare și scări circulare.

Lee și Basse au fost de acord de îndată că existau două potențiale puncte slabe ale lucrărilor de apărare din jurul casei porții. Unul era zona aflată sub suporții arcuiți ai micului pod al drumului de acces. Trupele inamice care și-ar fi croit drum prin șanț și ar fi ajuns la baza celui mai apropiat stâlp de piatră față de poarta principală puteau trece de barierele de sârmă ghimpată în locul în care se sprijineau de zid, în timp ce s-ar fi aflat într-o poziție aproape imposibil de atacat: niciuna dintre gurile de tragere din casa porții nu oferea o linie de tragere clară, iar laturile înclinate ale micului promontoriu pe care era așezat castelul blocau focul de pe zidurile principale. Al doilea punct slab îl reprezenta micuța cale de acces arcuită – ieșirea de urgență[40] –, aflată la baza zidului sudic al fundației, exact sub turnul de pază al castelului, pe latura de sud. Ușa se deschidea direct spre panta dealului care ducea la șanț. Construită din scânduri groase, ranforsate cu metal, aceasta era blocată pe interior, fiind supravegheată de gurile de tragere din turnurile de pază; însă amplasarea acestora în zidurile curbate făcea dificilă aducerea efectivă a unei arme care să poată trage spre ușa ușor retrasă. Mai

rău, copacii mici și tufișurile de pe panta dealului care ducea spre această intrare favorizau trupele inamice care încercau să treacă de bariera de sârmă ghimpată, ajutându-le să o facă direct din șanț și să avanseze neobservate spre ușă, aruncând-o în aer înainte de a putea fi oprite.

Stând în fața porții de la intrare, Lee și-a dat seama că poziția în care se afla *Besotten Jenny* reprezenta și ea o problemă tactică. Deși măsura lui de prevedere – de a trage vehiculul în sus pe drumul de acces care traversa șanțul și de a-l parca exact în fața casei porții – proteja spatele mai vulnerabil al acestuia și, în același timp, avea în vedere ca orice asalt inamic de pe drumul din apropiere să devină virtual sinucigaș, restricționa în același timp câmpul de tragere al tunului de 76 mm, montat în turelă, și al mitralierelor de calibrul 30, montate coaxial cu tunul și în carcasa inferioară. Pentru a se asigura că tancul putea să acopere ieșirea de urgență și să atace țintele aflate la sud și la nord de castel – în plus față de cele care se aflau direct la est –, Lee i-a ordonat lui Rushford să mute tancul mai departe de casa porții și să îl parcheze exact la capătul dinspre castel al podului. Cu motorul duduind și cu fumul unsuros ieșind din eșapamente, tancul Sherman s-a deplasat încet înainte. Când s-a oprit, Rushford și celălalt membru al echipajului au sărit din el și s-au îndreptat spre casa porții, cărându-și fiecare efectele personale, câte un automat M3 de calibrul 45 și cât de multă muniție puteau să ducă.

Lee știa că repoziționarea tancului era un risc calculat: deși mutarea mărea în mod semnificativ câmpul de tragere al armamentului principal și secundar al tancului Sherman,

aceasta făcea, de asemenea, ca blindatul să fie mult mai vizibil pentru artileriştii antitanc ai inamicului, crescând probabilitatea unui atac al infanteriştilor cu temutele panzerfaust. Pentru a evita acest din urmă risc, Lee i-a cerut lui Basse să instaleze una dintre mitralierele tancului la etajul superior al casei porţii. Îndepărtând câteva dintre plăcile ceramice ale acoperişului, apărătorii puteau crea o poziţie de tragere care ar fi acoperit *Besotten Jenny* şi ar fi oferit o poziţie înaltă – chiar dacă puţin expusă – din care să se poată ţinti trupele inamice care încercau să urce panta dealului de ambele părţi ale podului. Deşi Lee ar fi preferat să utilizeze mitraliera Browning de calibrul 50 a tancului pentru sarcina de pază, dimensiunea şi greutatea acesteia o făceau incomod de utilizat în spaţiul strâmt din podul casei porţii. Astfel, din cele două mitraliere mai mici şi mai uşoare, de calibrul 30, ale tancului, Lee şi Basse au căzut de acord că ar fi fost mai logic să scoată şi să repoziţioneze arma M919A4, montată în carcasă, a ajutorului mecanicului-conductor, aceasta având un câmp de tragere mai restrâns decât cea coaxială cu tunul principal din turela rotativă şi fiind mai uşor de demontat din suportul său. Fluierând pentru a-i atrage atenţia lui McHaley, Basse i-a spus să se întoarcă la tanc, să demonteze arma de calibrul 30, să ia tripodul din locaşul lui şi să le ducă împreună cu alte câteva cutii de muniţie la etajul superior al casei porţii. Întorcându-se apoi spre Worsham, Basse i-a cerut să-l ajute pe McHaley să instaleze arma şi să acţioneze după aceea ca ajutor de mitralior al tânărului tanchist.

Lăsându-l pe Basse să-i amplaseze pe Pollock, pe Petruckovich și pe Sutton după cum credea de cuviință, Lee a revenit în locul în care Rushford, Szymczyk și Seiner stăteau ghemuiți, în spatele primului rând de porți. El le-a spus că, deși realiza că *Besotten Jenny* se afla într-o poziție expusă, dorea ca unul dintre ei să se afle în vehicul în orice moment. Întorcându-se spre Seiner, Lee i-a comunicat că, întrucât nu exista nicio șansă să aibă de-a face cu blindate germane, dorea ca tunul de 76 mm al tancului Sherman să fie încărcat cu obuze explozive, care ar fi fost mult mai eficiente împotriva trupelor decât cele perforante. Apoi, Lee a menționat că, la primul semn al unui atac la scară mare, ar fi vrut ca aceștia să meargă la *Besotten Jenny* cât mai repede posibil; Basse avea să încerce să li se alăture, dar, dacă ofițerul mecanic urma să nu reușească să ajungă la tancul Sherman, cei trei soldați erau nevoiți să-l mențină în acțiune cât mai mult timp.

După ce a organizat apărarea de la casa porții, Lee s-a îndreptat spre cealaltă parte a curții mici, observând pe drum că niciunul dintre zidurile de împrejmuire, prevăzute cu sârmă ghimpată în partea superioară, nu era suficient de înalt pentru a oferi o protecție completă împotriva tirului exterior. Notându-și în minte să le reamintească tuturor că, în cazul unui schimb de focuri, erau obligați să stea ghemuiți în timp ce traversau curtea de jos și terasa, la fel de expusă, dintre castel și clădirea principală, Lee s-a grăbit spre sala mare. Era imediat după ora 21.30, soarele apusese, iar el dorea să se asigure că toți „nemții îmblânziți" se aflau la posturile lor, în alertă înainte de lăsarea întunericului.

În timp ce traversa terasa, a observat cu mulțumire că Gangl îi amplasase pe doi dintre oamenii săi în spatele unui zid jos, care le permitea să acopere atât calea principală de la intrarea în castel, cât și scările care urcau dinspre curtea din față. Soldații l-au salutat pe ofițerul american în timp ce acesta trecea pe lângă ei, îndreptându-se spre sala mare, unde îl așteptau Gangl și Schrader. Împreună, cei trei au început să inspecteze apărarea. Apoi, după ce au coborât în pivniță pentru a controla cum se adăpostiseră VIP-urile și familia Schrader, a urmat o sesiune pentru formularea strategiei între Lee, Gangl și Schrader, care a evoluat într-o discuție incredibil de deschisă despre război și despre incertitudinile păcii care urma. Trebuie să fi fost o privelişte extrem de ciudată: tanchistul obraznic din nordul statului New York și doi ofițeri germani decorați, stând în jurul unei mese în sala mare a castelului medieval, la lumina lumânărilor, vorbind liniștiți despre experiențele lor într-un conflict care sperau să îl vadă terminat în următoarele câteva ore.

După ce au încheiat discuția, inamicii deveniți aliați au plecat în căutarea unor locuri în care să prindă câteva ore de somn. Lee a ajuns la primul etaj al donjonului, într-o cameră care, până de curând, fusese dormitorul paznicilor SS. Așezându-și casca și automatul M3 pe o masă alăturată, el a ales la întâmplare unul dintre paturile înguste și s-a întins pe salteaua goală, purtând încă cizmele și centura pistolului. Anticiparea lui avea să se dovedească în curând corectă, pentru că noaptea urma să fie extrem de scurtă.

CAPITOLUL 7

UN CASTEL ASEDIAT

Imediat după ora patru dimineața, Jack Lee a fost trezit brutal de răpăitul brusc al puștilor M1 Garand, de trosnetul ascuțit al puștilor Kar-98 și de țăcănitul mecanic al mitralierei de calibrul 30, care scuipa proiectilele în serii scurte, controlate. Gândindu-se instinctiv că zgomotul tot mai intens al împușcăturilor venea dinspre casa porții, Lee s-a rostogolit din pat, și-a luat M3-ul și casca și a fugit afară.

Tânărul tanchist a alergat pe hol, a traversat sala mare și a ieșit pe ușa din față. Când a ajuns la poarta arcuită care ducea de pe terasă în curtea din față, o mitralieră MG-42 a deschis focul de undeva de pe creasta din estul castelului. Zgomotul puternic, caracteristic armei[1], se auzea clar peste cel al focului apărătorilor, în timp ce trasoarele sale, precum un curent roșu neîntrerupt, se arcuiau peste prăpastie și ricoșau în zidurile de la baza castelului. Aproape imediat, armei germane i-a răspuns pocnetul mai lent și mai grav al Browningului de calibrul 50 de pe *Besotten Jenny*. În timp ce alerga pe ultimii metri până la casa porții, Lee a

văzut trasoarele M2-ului înfigându-se în copacii din zona în care trebuie să fi fost mitraliera MG-42. Arma germană a tăcut rapid, cei doi servanți ai săi căutând fără îndoială adăpost din fața șuvoiului letal de gloanțe de calibrul 50, de mărimea unui deget.

Marele Browning încă bubuia când Lee a ajuns la porțile interioare, aproape smulgând mica ușă de lemn care ducea la turnul de pază de pe latura vestică a casei porții. Folosind lanterna cu lentile roșii[2] pentru a-și lumina drumul, el aproape a zburat pe scările de piatră în spirală, ajungând la prima gură din zid, prin care Sutton trăgea metodic cu carabina sa M1. Spre marea sa surpriză, infanteristul nu trăgea peste prăpastie, ci jos, în șanț, țintind în întuneric spre partea de vest a turnului. Observând nedumerirea lui Lee, Sutton i-a explicat că observase patru soldați care, aparent, reușiseră să treacă de bariera de sârmă ghimpată – Waffen SS, se gândise el, deși era greu să fie sigur având doar lumina lunii la dispoziție –, grăbindu-se pe panta de aproximativ cincisprezece metri de la baza zidului fundației. Aceștia păreau să care ancore și funii, însă fuseseră observați înainte de a le folosi. Când deschisese focul asupra lor, a continuat Sutton, ei o luaseră la fugă înapoi, în josul pantei, sub acoperirea focului din pădure, și se aruncaseră la pământ.

Spunându-i lui Sutton să-și păstreze muniția până când va avea o țintă clară, Lee a continuat să urce scările circulare până la ușa care ducea spre înghesuitul nivel superior al casei porții. Acolo i-a găsit pe Worsham și McHaley, întinși pe burtă în spatele mitralierei de calibrul 30 acum tăcute,

înconjurați de tuburi arse și pierduți într-un nor de praf ridicat de focul armei. În timp ce introducea o altă bandă de muniție în armă, McHaley i-a spus lui Lee că, atunci când Sutton începuse să tragă asupra intrușilor, partea de vest a casei porții fusese inundată de un tir intens de pușcă și de pistol-mitralieră, venind dinspre trupele ascunse la etajul superior al micului han aflat la baza drumului de acces. El și Worsham deschiseseră un foc de acoperire, țintind flăcările de la gura țevii și ocazionalele siluete fantomatice pe care le puteau zări profilându-se prin ferestrele clădirii. În ciuda poziției lor oarecum expuse, ei nu fuseseră țintiți direct, iar când mitraliera MG-42 deschisese focul, acesta păruse să țintească poziția lui Sutton, și nu a lor. Când mitraliera de calibrul 50 de pe *Besotten Jenny* intrase în acțiune, a continuat McHaley, tirul inamic se mutase pentru scurtă vreme spre tanc, după care încetase complet.

Sfătuindu-i pe cei doi să rămână în alertă, Lee a coborât pe scara circulară în turnul de pază din colțul estic al casei porții. Ieșind înapoi în curte, ofițerul a bătut încet la una dintre porțile interioare, apoi a deschis-o îndeajuns cât să se strecoare în pasajul acoperit. În timp ce intra, s-a trezit privind direct spre țevile puștilor M1 și BAR ale lui Petruchovich și Pollock. Recunoscându-l pe Lee, infanteriștii au coborât armele și s-au întors către Basse și Szymczyk, care stăteau ghemuiți de ambele părți ale micii uși ce străpungea partea din dreapta a porții exterioare. Ușa era deschisă doar cât să le permită o vedere clară spre *Besotten Jenny* și, când Lee s-a așezat lângă el, Basse i-a șoptit că Szymczyk și Rushford

tocmai schimbaseră locurile când începuse schimbul de focuri. Când mitraliera MG-42 deschisese focul, Rushford trecuse pe locul comandantului, rotise marele Browning pe suportul său rotativ și începuse să trimită proiectile de calibrul 50. Cartușele trase erau împrăștiate pe jos, pe turela tancului și pe capota din spate.

Discutând în șoaptă, Lee și Basse au căzut de acord că, în mod evident, inamicul căuta o cale de a pătrunde în castel, care nu necesita un asalt direct de pe drumul de apropiere, îngust și înclinat, asupra robustei și bine apăratei case a porții. Întrucât germanii de la nivelele superioare ale castelului nu trăseseră atunci când o făcuseră soldații de la casa porții, atacatorii nu puteau să aibă o idee prea clară despre numărul celor care apărau locația. Întrucât un atac în toată regula era puțin probabil până când asediatorii nu își dădeau seama cu câți apărători și cu ce fel de armament aveau de-a face, Lee i-a spus lui Basse să-i trimită pe soldați în perechi, prin rotație, în clădirea principală, pentru a mânca și a se spăla. Între timp, ofițerul avea să verifice ce făceau „nemții castelului"

Ajuns în sala mare a castelului, el a fost surprins să-i găsească pe cei mai mulți dintre francezi adunați în fața marelui șemineu, atât de frumos ornamentat. Câțiva bușteni ardeau puternic și, ca răspuns la întrebarea acuzatoare a lui Lee despre faptul că nu se aflau în pivniță, după cum le ceruse, Augusta Bruchlen a răspuns simplu că frigul îi condusese acolo. Ieșiseră tremurând, deși purtau cu toții paltoane, imediat după ce Lee alergase la casa porții și, în ciuda zgomotului bătăliei, deciseseră că încălzirea era o

necesitate mult mai stringentă decât siguranța. În numele celorlalți, Bruchlen i-a cerut lui Lee permisiunea de a rămâne în sala mare; acesta a fost de acord, dar numai cu următoarele condiții: ca ei să stea departe de ferestrele cu draperii grele, niciunul să nu iasă din clădire și să revină cu toții în pivniță imediat ce reîncepea schimbul de focuri. În timp ce se îndrepta spre scări, Lee i-a avertizat să nu cadă cumva pradă tentației de a reveni sus, la confortul relativ al camerelor lor, subliniind că Sepp Gangl și oamenii lui erau staționați la etajele superioare ale donjonului și, în eventualitatea unui atac, focul lor defensiv ar fi atras, aproape sigur, un val de foc inamic.

Îndreptându-se spre primul etaj, Lee l-a găsit pe Blechschmidt așezat pe un scaun, în dreptul ușilor franceze care duceau spre veranda largă ce se întindea de-a lungul fetei sudice a clădirii. Cu ziduri de apărare crenelate, înalte de un metru și jumătate, structura oferea un adăpost suspendat relativ sigur, din care se putea observa cu ușurință șanțul de dedesubt. Folosind gesturile și câteva cuvinte de avertizare în engleză, tânărul ofițer german i-a transmis că postase un om în micul turn circular care se proiecta cu aproape un metru dincolo de zid, în colțul estic al verandei, de unde acesta putea supraveghea atât curtea din față, cât și baza zidului sudic al fundației. Blechschmidt a arătat apoi către un om ghemuit în umbra din colțul opus, de unde putea observa marea curte din spate și zidul vestic al fundației.

Lee l-a bătut ușor pe umăr pe locotenentul german, apoi s-a îndreptat spre hol și spre ușa grea din lemn care ducea de la clădirea principală la donjon. Urcând scara îngustă

de piatră dintre etaje, el a găsit câte doi germani la fiecare cat, unul privind de la o fereastră spre nord, iar celălalt spre sud. Gangl și Schrader se aflau la etajul al patrulea, stând în picioare în fața ușii fostului apartament al lui Wimmer și privind afară prin cele două ferestre de pe latura estică a donjonului. Alăturându-li-se, Lee a observat că urmăreau doi soldați care ieșiseră, în mod evident, pe fereastră, coborând pe acoperișul sălii mari. Gangl i-a spus lui Lee că-i trimisese pe cei doi să ocupe poziții de observație în spatele crenelurilor din colțurile îndepărtate ale acoperișului. Schrader a adăugat că alți doi oameni erau ascunși în același fel pe acoperișul donjonului.

Lee a zâmbit satisfăcut văzând pregătirile ofițerilor. Pe când lumina soarelui începea să se strecoare prin ferestrele fostei camere a lui Wimmer, Lee s-a uitat la ceas. În timp ce mintea sa înregistra ora – șase dimineața –, a auzit dinspre etajul de dedesubt țăcănitul inconfundabil al unui MP-40. Sărind câte două trepte, cu ofițerii germani imediat în spatele lui, Lee a ajuns la etajul al treilea și a văzut că unul dintre soldații lui Gangl – evident, cel care trăsese cu arma MP-40 – era ghemuit pe podea, într-una dintre camerele aflate cu fața spre sud. Omul zăcea sub o fereastră spartă, în timp ce gloanțele care intrau făceau perdeaua să danseze înainte de a se înfige în tavanul din lemn ornamentat al camerei. Lăsându-se în genunchi, Lee și Gangl s-au târât pe podea, l-au apucat pe soldat de glezne și l-au tras în siguranța relativă a holului.

Sprijinindu-l pe soldat de perete, Gangl i s-a adresat într-o germană rapidă, întorcându-se spre Lee la fiecare câteva secunde pentru a-i oferi o traducere brută. Soldatul – un tânăr austriac – observase un mic grup de militari Waffen SS apropiindu-se de castel din direcția Hopfgarten. Intruşii trecuseră deja de sârma ghimpată şi alergau în sus pe pantă, spre baza zidului fundației, când tânărul soldat – care fusese recrutat în Wehrmacht cu câteva săptămâni în urmă şi nu avea experiență de luptă – deschisese fereastra şi, în câteva secunde, golise un întreg încărcător de treizeci şi două de cartuşe. Acțiunea sa pripită se soldase cu urmări imediate: în afara focurilor de puşcă şi de pistol-mitralieră îndreptate spre donjon, un MG-42 măturase întreaga față de sud a castelului, înainte de a fi suprimat de focul mitralierei de 50 a lui Rushford, aflat pe *Besotten Jenny*. Fără ca Lee să ştie în acel moment, focul mitralierei fusese pe punctul de a-l elimina pe unul dintre prizonierii francezi: mai multe gloanțe loviseră un zid, la doar câțiva centimetri de capul lui Édouard Daladier, care îşi făcea obişnuita plimbare de dimineață în curtea din spate, în ciuda ordinului lui Lee de a rămâne cu toții în incinta castelului.[3]

În pofida răspunsului furios pe care-l stârnise acțiunea tânărului soldat din Wehrmacht, acesta reuşise, se pare, să-i facă pe oamenii din Waffen SS să se retragă în pădure, pe fundul prăpastiei. Rapoartele celor doi paznici ai lui Blechschmidt aflați pe verandă şi ale oamenilor de pe acoperişul donjonului au confirmat că niciun atacator nu ajunsese la baza zidului fundației. Gangl şi Schrader

au fost de acord cu Lee, care era de părere că asaltul eşuat fusese doar o altă încercare de a verifica apărarea castelului, mai degrabă decât o tentativă de a o străpunge. Cei trei ofiţeri au înţeles totodată că începutul unei zile noi – şi, odată cu aceasta, posibilitatea tot mai mare de a sosi o forţă de eliberare aliată semnificativă – ar fi putut determina inamicul să lanseze imediat un atac general, fără să aştepte găsirea unei breşe în apărarea castelului, care să poată fi exploatată.

Deşi apărătorii castelului reuşiseră, până atunci, să facă faţă încercărilor inamicului, Lee şi cei doi ofiţeri germani ştiau foarte bine că un atac hotărât din partea câtorva sute de militari călîţi din Waffen SS nu putea să aibă decât un singur rezultat. Doar sosirea la timp a unei forţe de eliberare importante ar fi putut garanta supravieţuirea VIP-urilor de la Schloss Itter şi a apărătorilor lor americani şi germani. Şi, deşi Lee şi noii săi aliaţi nu ştiau încă, forţele desemnate să-i salveze aveau să fie, ambele, întârziate semnificativ – una de acţiunile inamicului şi cealaltă de birocraţia militară.

Înainte ca Lee şi echipa sa mixtă de salvare – blindate-infanterie, americani-germani – să părăsească Kufstein, cu numai o zi în urmă, tânărul tanchist fusese asigurat de colonelul George E. Lynch că batalionul 2 al regimentului 142 de infanterie avea să se afle „exact în urma lor". În timpul înaintării Diviziei 36 Infanterie din valea râului Inn către est, spre Kitzbüehl, cele patru companii de puşcaşi ale batalionului 2 al locotenent-colonelului Marvin J. Coyle – E, F, G

și H – și unitățile lor de sprijin de tancuri și artilerie trebuiau să lovească la sud-vest de Kufstein, spre Wörgl, în dimineața de 5 mai, iar după ocuparea celui din urmă să se întoarcă spre sud-est și să se deplaseze în josul văii Brixental, spre Hopfgarten.[4] Înaintarea făcea ca batalionul 2 să treacă exact pe la baza crestei în vârful căreia era situat satul Itter, iar Lynch era sigur că Marvin J. Coyle și oamenii săi aveau să fie capabili să-i elibereze rapid pe Lee și pe soldații săi. Dar, așa cum se întâmplă de multe ori în război, planurile lui Lynch au fost deturnate, iar înaintarea batalionului 2 a fost întârziată de circumstanțe neprevăzute.

Problemele au început aproape imediat după ce jeepurile, camioanele și semișenilatele batalionului 2 au început să ruleze în afara Kufsteinului, la ora șapte dimineața, conduse de tancurile Sherman ale Companiei B, batalionul 753 tancuri.[5] Ordinele pe care le primise de la comandantul regimentului, Lynch, îi cereau să urmeze batalionul 3 al locotenent-colonelului Everett Simpson până la intersecția dintre Söll și Sankt Johann, la circa cinci kilometri la sud de Kufstein, de unde unitatea lui Simpson avea să se întoarcă direct spre est, în timp ce batalionul 2 își continua înaintarea spre Wörgl. Singurul drum care ducea spre intersecția respectivă era o șosea cu două benzi care, de-a lungul a trei kilometri, era înghesuită între râul Inn și o serie de dealuri abrupte. În apropiere de cătunul Kirchbichl, batalionul 3 a dat peste un blocaj rutier, ridicat la repezeală din lemne și din pietre și apărat de trupe Waffen SS care purtau arme mici și lansatoare panzerfaust. Au fost necesare treizeci de

minute pentru a înlătura rezistența și alte douăzeci pentru ca soldații să curețe resturile blocajului și să se îmbarce înapoi în camioane. După mai puțin de un kilometru, batalionul 3 a întâlnit un pod aruncat în aer. Deși trupele batalionului 111 geniu au fost aduse imediat la fața locului pentru a rezolva situația, cele două unități de infanterie și-au oprit înaintarea pentru alte nouăzeci de minute.

Nici norocul batalionului 2 nu a fost diferit. Aproape imediat după ce batalionul 3 al lui Simpson a virat, în intersecția celor două drumuri, coloana lui Coyle a întâlnit un crater masiv –, rezultatul încărcăturilor explozive plasate de unitățile germane în retragere –, care întrerupea ambele sensuri de circulație într-o zonă construită, fără posibilitatea de ocolire. Fiindu-i teamă de o ambuscadă, Coyle a desfășurat infanteria pentru a proteja tancurile din frunte, iar geniștii au venit în față pentru a umple craterul. Acest efort a durat încă o oră, astfel că abia la ora unsprezece batalionul 2 și-a reluat înaintarea spre Wörgl. Deși luptătorii austrieci din rezistență, care au salutat sosirea americanilor, le-au spus acestora că toți germanii plecaseră, soldații lui Coyle au întreprins un raid de curățare din casă în casă, operațiune care a durat mult mai mult decât anticipase acesta. În timp ce își pregătea batalionul pentru a se deplasa spre est, spre Wörgl, Coyle – care nu mai avea vești de la Lee din noaptea trecută – se întreba deja dacă oamenii săi aveau să mai găsească la Schloss Itter pe cineva care trebuia eliberat.

Deși Coyle nu știa, comandantul celeilalte coloane americane, care încerca să elibereze Schloss Itter, se întreba la rândul lui dacă avea să ajungă la timp. Pornind la drum

imediat după răsăritul soarelui, maiorul John Kremers şi forţa sa de eliberare s-au deplasat bine la început, după cum îşi aminteşte Meyer Levin:

Rulam pe un drum bun, pe care se înşirau polonezi, francezi, cehi, ruşi, foşti sclavi şi foşti prizonieri care şi aici, la fel ca oriunde, păreau să fi răsărit din pământ în momentul în care eliberarea le-a deschis drumul. Era o zi plăcută, călduroasă[6], iar peisajul montan era minunat; pentru vreo treizeci de kilometri, am avut parte de o frumoasă călătorie turistică pe drumul spre Wörgl.[7]

Călătoria aparent idilică prin valea râului Inn a devenit în curând un coşmar. Imediat după Jenbach – aproximativ la jumătatea drumului între Innsbruck şi Wörgl –, coloana lui Kramers a fost salutată de un grup de partizani antinazişti austrieci, care se luptaseră, în fugă, cu unităţi din Waffen SS, ceva mai înainte pe drumul respectiv. Conform lui Levin:

Mica noastră echipă s-a oprit să reflecteze. Şi iată-ne singuri, în ceea ce încă era ţara nemţilor. Să eliberăm un castel plin de nume mari reprezenta o treabă importantă. Dar la fel de important era şi să nu fim ucişi în timp ce făceam asta, în special în ziua în care luptele ar fi trebuit să se oprească. Pentru a sublinia parcă acest argument, s-a auzit imediat un bubuit familiar, pe care credeam că îl auzisem pentru ultima oară. Şi apoi, la o depărtare de vreo sută de metri, o gaură neagră. Băieţii

din tancuri s-au retras între copaci, pentru acoperire. Soldații din camion au sărit în șanț, au ocupat poziții și au privit sosirea obuzelor.

– Ne-au văzut.

– Dacă trag în noi înseamnă că ochesc foarte prost.

– Da, dar sunt 88-uri și probabil că supraveghează drumul.

Maiorul Kramers a făcut o recunoaștere rapidă pe drum și, după o scurtă conversație prin radio cu centrul de comandă, a decis că nu putem curăța drumul fără ajutor.[8]

În timp ce Kramers discuta situația cu Lutten, ofițerul de legătură francez, transmițătorul radio din mașină a început să pârâie. Era postul comandantului diviziei, iar veștile nu erau dintre cele mai bune. Nu numai că nu aveau să primească întăriri, dar șeful de stat-major al Diviziei 103, colonelul Guy S. Meloy, îi ordona forței de salvare să se întoarcă și să revină spre Innsbruck. Siderat, Kramers i-a reamintit ofițerului superior că VIP-urile franceze se aflau în pericol de moarte și a întrebat, cât de respectuos a putut, de ce i se ordona să anuleze misiunea când salvatorii erau cu mult dincolo de jumătatea drumului către Itter. Răspunsul l-a lăsat pe Kramers fără replică: forța sa depășise coordonatele de pe hartă, care marcau granița dintre zonele de operațiuni ale Diviziilor de Infanterie 103 și 36. Iar el și oamenii săi „încălcau" de fapt teritoriul Diviziei 36.[9]

Deşi Kramers înţelegea foarte bine că deplasarea neanunţată în zona de operaţiuni a unei alte divizii putea fi periculoasă – forţele prietene, neavertizate de prezenţa coloanei sale, puteau să-i ia drept unităţi inamice şi să-i atace –, el credea că, în acel moment, detaşamentul său ad-hoc era singura forţă capabilă să-i salveze pe prizonierii de la Schloss Itter. Având mare grijă să nu sune a insubordonare, Kramers i-a atras atenţia lui Meloy că problematica delimitării zonelor de operaţiuni ale unităţilor nu împiedicase aprobarea planului iniţial de către comandantul diviziei, general-maiorul McAuliffe, cu mai puţin de douăsprezece ore în urmă. Mergând mai departe, Kramers i-a reamintit şefului de stat-major că uciderea unui grup de VIP-uri franceze de către nazişti nu ar fi arătat prea bine pentru imaginea oricăreia dintre diviziile americane. Luptând din greu să îşi stăpânească furia, Kramers a făcut totul, în afară de a-l implora, pentru a i se permite să continue, însă fără succes.

Ordonându-i-se în termeni fără echivoc să se întoarcă la Innsbruck, ofiţerul de guvernare militară a luat ceea ce în circumstanţele date era o decizie curajoasă şi, trebuie să admitem, un pic cam naivă: avea să trimită înapoi cele patru distrugătoare de tancuri infanterişti din regimentul 409, aşa cum i se ordonase, dar el, Lutten, sergentul Gris şi Čučkovic aveau să continue drumul spre Schloss Itter în jeep. Este neclar cum plănuia să-i elibereze sau să-i apere pe prizonierii francezi, având în vedere că singurul armament de care dispunea erau pistoalele-mitralieră M3 şi pistoalele de calibrul 45 pe care le purtau el, Lutten şi

Gris. În timp ce Kramers se pregătea să pornească, Levin și Schwab au luat la rândul lor o decizie îndrăzneață: în ciuda nebuniei evidente de a înainta în ceea ce încă era un teritoriu ocupat de inamic – pe drumuri posibil minate și aproape sigur înțesate de trupe germane experimentate –, cei doi jurnaliști s-au oferit să-i urmeze în propriul lor jeep. Oricât de periculoasă putea să devină călătoria spre Schloss Itter, niciunul dintre cei doi bărbați n-ar fi dorit să lipsească de la ceea ce se contura deja a fi o poveste deosebită.[10]

În timp ce ambele forțe de eliberare a prizonierilor de la Schloss Itter se luptau să rămână în mișcare, apărătorii castelului sufereau o criză de încredere.

Imediat după ora opt dimineața, în timp ce Lee și Gangl inspectau apărarea din partea de nord a castelului, la casa porții s-a deschis focul. Când cei doi au ajuns acolo, Basse le-a explicat că unul dintre oamenii lui Gangl folosise, se pare, o funie pentru a coborî de pe veranda din afara zonei de servit masa aparținând VIP-urilor, până la baza zidului înclinat al fundației, în partea de vest a casei porții. Unul dintre contraforturile de piatră ale zidului îl ascunsese vederii până când începuse să alerge la vale, prin șanț, în direcția Hopfgarten. Țintuindu-l cu privirea pe Gangl, Basse i-a spus că niciunul dintre „nemții îmblânziți" nu deschisese focul asupra fostului lor camarad. Până când realizaseră americanii de la casa porții ce se întâmpla, soldatul evadat din Wehrmacht fugise prin spărtura din sârma ghimpată, făcută mai devreme de cei din Waffen SS, și dispăruse

printre copaci. Americanii deschiseseră focul cu M1 şi cu BAR-ul lui Pollock, însă nu reuşiseră să-l atingă pe fugar.[11]

O numărătoare rapidă făcută de Gangl şi de locotenentul Hockel a scos la iveală faptul că fugarul era un soldat german fără vreo convingere politică aparte, care, probabil, decisese să treacă la Waffen SS pur şi simplu pentru a evita execuţia imediată în cazul în care castelul ar fi fost cucerit. Indiferent de motivele sale, evenimentul constituia o evoluţie înfricoşătoare a situaţiei. Soldatul ştia exact câţi soldaţi apărau Schloss Itter, unde erau poziţionaţi, tipul şi numărul armelor şi chiar şi câtă muniţie deţineau – informaţii pe care, cu siguranţă, avea să le dezvăluie imediat trupelor Waffen SS pentru a-şi demonstra loialitatea. Ceea ce trebuie să fi fost mult mai grav, din punctul de vedere al lui Lee, era faptul că niciunul dintre ceilalţi soldaţi germani nu deschisese focul asupra fugarului în timp ce acesta se grăbea spre adăpostul copacilor. Însemna asta oare că aceeaşi idee zăcea şi în mintea camarazilor săi – de a găsi o cale pentru a se preda în faţa trupelor Waffen SS, pretinzând că fuseseră obligaţi să-i ajute pe americani pentru a evita un glonţ în ceafă?

Deşi nu cunoaştem exact cum a decurs discuţia pe care Lee trebuie să o fi avut cu Gangl după plecarea dezertorului – au fost învinovăţiri, acuzaţii, scuze? –, ştim că Gangl a reuşit să-l convingă pe Lee de loialitatea soldaţilor din Wehrmacht rămaşi din simplul fapt că tanchistul le-a permis germanilor să-şi păstreze armele. Dacă Lee ar fi avut cel mai mic dubiu referitor la încrederea inspirată de soldaţii germani rămaşi, el i-ar fi dezarmat imediat şi i-ar fi închis într-una

dintre nenumăratele celule de la Schloss Itter. Şi, deşi nu putem spune cu siguranţă, este foarte posibil ca, după ce l-a convins pe Lee, Gangl să-şi fi petrecut o parte din timp pentru a le reaminti soldaţilor săi că, dacă doreau o şansă mai bună de a supravieţui în următoarele câteva ore şi de a merge acasă la familiile lor, trebuiau să continue să rămână de partea aliaţilor.

După ce a rezolvat această problemă, Lee s-a confruntat aproape imediat cu o alta. După discuţia lor despre fuga soldatului german, Lee şi Gangl au urcat la ultimul etaj al donjonului, pentru a-l informa pe Schrader despre ceea ce se întâmplase şi pentru a urmări mai bine orice modificare a activităţii inamicului ce putea să rezulte din dezertarea caporalului german. Iar răspunsul nu a întârziat să apară: uitându-se prin binoclu, Lee a observat la scurt timp două arme înfricoşătoare – un tun antiaerian[12] de 20 mm şi un altul de 88 mm – amplasate pe linia copacilor, la aproape opt sute de metri la nord-vest de castel[13]. Imaginea l-a făcut pe Lee să scrâşnească: focul rapid al armei de 20 mm era fatal pentru vehiculele neblindate şi pentru personal, iar 88-ul avea reputaţia teribilă şi binemeritată de distrugător al tancurilor aliate. Dar ceva şi mai rău urma să se întâmple. Gangl l-a atenţionat pe Lee, indicându-i sudul drumului Ittererstrasse, spre Hopfgarten: o coloană de camioane militare ieşea din oraş, îndreptându-se în direcţia castelului. După ce au depăşit intersecţia cu Ittererstrasse, vehiculele s-au oprit şi au început să debarce trupe, ai căror soldaţi au alergat imediat să se adăpostească în pădurea de la baza dealului. Mărind imaginea prin binoclu, Lee a văzut cu

ușurință că soldații care săreau prin spatele camioanelor purtau uniforma de camuflaj caracteristică trupelor Waffen SS[14]. Tanchistul a estimat că numărul nou-sosiților era între 100 și 150, iar Schrader i-a atras atenția că două dintre camioane purtau însemnul cu pumnul strâns al Diviziei 17 Panzer-Grenadier SS.

Deși apariția 88-ului și a camioanelor cu trupe nu era, cu siguranță, un eveniment pozitiv, Lee și cei doi ofițeri germani au fost de acord că acest aspect putea explica de ce castelul nu fusese încă atacat în forță. Soldații inamici din pădurea aflată de-a lungul schlossweg și de pe creasta paralelă dinspre est erau probabil doar elemente de recunoaștere, însărcinate să testeze apărarea castelului, în timp ce așteptau sosirea grupului principal de asalt. Deși exista o mică șansă ca 88-ul și soldații Waffen SS nou-sosiți să fie desfășurați pentru a ținti Divizia 36 Infanterie, mai degrabă decât pentru a ataca Schloss Itter, ofițerii au presupus – corect, deși nu aveau să știe asta pentru o vreme[15] – că trupelor Waffen SS li se ordonase, în mod clar, să elimine VIP-urile franceze și pe protectorii lor germani și americani. Astfel, Lee, Gangl și Schrader și-au dat seama că inamicul nu avea să piardă multă vreme înainte de a lansa un atac general asupra castelului.

Realizând că 88-ul și contingentul mare de trupe Waffen SS constituiau o amenințare serioasă pentru trupele americane care înaintau dinspre Kufstein, așa cum erau și pentru garnizoana de la Schloss Itter, Lee a înțeles că era necesar să emită o avertizare. Dar cu stația radio de pe *Besotten Jenny* nefuncțională – aceasta se defectase,

la un moment dat, între Wörgl şi castel –, întrebarea era cum ar fi putut să facă acest lucru. Spre surprinderea lui, Schrader a avut un răspuns simplu: să încerce prin telefon. Ofiţerul a adăugat că aparatul din camera ordonanţei de la parter era conectat direct la centrala telefonică din Wörgl şi că, atât timp cât liniile nu erau tăiate, ar fi trebuit să fie posibil să stea de vorbă cu cineva care le putea da de ştire americanilor. Gangl a sugerat să-i sune pe Alois Mayr şi pe Rupert Hagleitner, aflaţi la hanul Neue Post; cine altcineva ar fi putut să contacteze mai repede forţele americane decât liderii rezistenţei austriece? Lee a fost de acord imediat şi i-a spus lui Gangl să-i aducă telefonul.

În câteva minute, ofiţerul din Wehrmacht a luat legătura cu Mayr, care i-a promis că le va transmite informaţiile primilor americani pe care-i va întâlni. Apoi, ştiind că Schloss Itter urma să aibă nevoie de toţi apărătorii de care putea dispune, Lee le-a ordonat sublocotenentului Wegscheider şi caporalului Linsen să vină la castel cât de repede puteau. Cei doi bărbaţi au sărit imediat într-un kubelwagen şi s-au repezit spre Itter, însoţiţi de Hans Waltl, un băiat în vârstă de şaptesprezece ani, singurul membru al rezistenţei de care Mayr şi Hagleitner credeau că se pot dispensa. Cei trei au avut nevoie de patruzeci şi cinci de minute pentru a parcurge ceea ce ar fi trebuit să fie un drum de douăzeci de minute pe timp de pace, fiind nevoiţi să facă mai multe ocoluri pe drumuri nepavate, pentru a evita blocajele rutiere ale trupelor Waffen SS de pe drumurile principale de ieşire din Wörgl. Făcând o buclă la nord de

castel şi apropiindu-se apoi dinspre capătul de nord-est al Ittererstrasse, cei trei au evitat cea mai mare parte a trupelor care se deplasau pe poziţii între Hopfgarten şi castel. Apoi Wegscheider – hotărând că bravada era singurul lucru care-i putea ajuta să treacă de trupele SS adunate – i-a spus lui Linsen să folosească claxonul kubelwagenului în timp ce treceau în viteză prin Itter, parcurgând astfel ultimele câteva sute de metri din drumul de acces către casa porţii. Soldaţii s-au aliniat pe marginea drumului, aparent înghiţind înşelătoria, iar Wegscheider şi însoţitorii săi au ajuns nevătămaţi la intrarea pe drumul de acces către castel. Abandonând maşina, cei trei au alergat pe ultimii metri către casa porţii, unde Gangl – care coborâse pentru a-i avertiza pe Basse şi pe ceilalţi GI despre sosirea lor – i-a întâmpinat cu un zâmbet de uşurare.[16]

Odată încheiate felicitările grăbite, Gangl le-a cerut nou-veniţilor să-l urmeze la donjon, unde aceştia au luat poziţie alături de camarazii lor. În timp ce traversa sala mare, Gangl a realizat că toţi francezii se aflau în curtea din spate, în ciuda ordinelor lui Lee de a rămâne în interior – Daladier şi Jouhaux se plimbau în jurul perimetrului, arătând de parcă nu ar fi avut nicio grijă pe lume; Mabire, Reynaud şi familia Cailliau îşi făceau reciproc fotografii lângă fântâna centrală; Clemenceau, Gamelin şi Borotra erau adânciţi într-o discuţie lângă uşa care ducea spre clădirea centrală, iar Augusta Bruchlen tocmai ieşea din sala mare[17]. Chiar şi soţia şi copiii lui Schrader se aflau afară, bucurându-se de soarele de dimineaţă şi respirând aerul de munte.

Deşi nu ştim ce a simţit Gangl în legătură cu modul în care sfidau francezii ordinele lui Lee sau despre felul cavaleresc în care ignorau propria siguranţă, orice reproş ar fi intenţionat să le facă a devenit complet inutil în momentul în care un obuz de 88 mm a lovit latura de vest a etajului al treilea al donjonului, distrugând camera lui Gamelin şi generând o ploaie de pietre, cioburi şi bucăţi de mobilier. Aproape imediat, pădurea din jurul castelului a fost cuprinsă de un infern de focuri de arme automate şi de puşti; gloanţele au lovit zidurile castelului şi au smuls ferestrele din ramele lor. Apoi, tumultului general i s-a adăugat şi tunul de 20 mm din nord-vest, tuşind proiectile de mărimea pumnului care explodau la impactul cu donjonul, deschizând în zidurile de piatră găuri de mărimea unor farfurii.

Era ora zece şi câteva minute, iar bătălia pentru Schloss Itter începuse furibund.

Când tirul se pornise, Art Pollock şi Al Worsham stăteau ghemuiţi în spatele tancului *Besotten Jenny*, fumând câte o ţigară şi privind pe ambele laturi ale vehiculului în direcţia drumului de acces şi a satului Itter. Cei doi infanterişti ieşiseră pentru a-i asigura securitatea lui Bill Rushford, care se afla în interior, concentrându-şi atenţia în încercarea de a repara staţia radio SCR-528 a tancului Sherman. Abia înregistraseră sunetul proiectilului de 88 mm, care lovise în zidul donjonului, când tancul a fost săltat violent din spate, de pe suspensii, mişcarea fiind însoţită de un zdrăngănit metalic într-atât de puternic, încât aproape că i-a asurzit.

Cei doi bărbați au știut instinctiv că tancul Sherman fusese lovit de un proiectil antitanc, o percepție întărită imediat de flăcările care au izbucnit prin grilajul de acces la motor de deasupra platformei din spatele lui *Besotten Jenny*. Cu același gând în minte – acela de a se îndepărta de tanc înainte de a fi prăjiți –, cei doi soldați au urmat ceea ce părea, la momentul respectiv, cea mai rapidă cale de scăpare: au sărit peste balustradele joase care mărgineau calea de acces și au alunecat ușor în șanț – Pollock pe partea de est a drumului, iar Worsham spre vest.[18]

Străduindu-se să-și mențină echilibrul pe panta înșelătoare și temându-se că în orice moment trupele inamice ar fi putut ieși dintre copacii aflați nu departe, Pollock, care avea o înălțime de un metru nouăzeci, se uita cu disperare după un adăpost, când l-a auzit pe Worsham strigând:

– Pollock, Pollock, ai murit?

– Cum dracu' aș putea să-ți răspund dacă aș fi mort? i-a răspuns infanteristul. La dracu', nu sunt mort!

– Treci pe sub pod și urcă pe partea cealaltă. Sunt chiar aici, a strigat Worsham.

Pollock s-a repezit prin deschizătură, găsindu-l pe pușcaș pe partea cealaltă. Împreună, cei doi bărbați s-au grăbit stângaci spre ieșirea de urgență, lovind în ușă și strigând până când aceasta a fost deschisă spre interior, suficient cât să se poată strecura amândoi. Spre uimirea lor, omul care le deschisese poarta era Rushford, cel pe care-l crezuseră mort.[19]

Faptul că mecanicul conductor al lui *Besotten Jenny* se afla încă printre cei vii era aproape un miracol. Acesta

stătea în picioare în interiorul vehiculului, cu fața spre aparatul de radio, aflat în raftul său din spatele turelei, când proiectilul – cel mai probabil tras de tunul Pak 40 de 75 mm pe care Lee și ceilalți îl văzuseră ceva mai devreme pe creasta paralelă din partea de est a castelului – lovise în partea stângă a carcasei superioare a tancului Sherman, la jumătatea distanței dintre inelul turelei și grupul central de roți de susținere. Proiectilul perforant lovise în unghi, făcând o gaură de mărimea pumnului în blindajul lateral de 38 mm al tancului, și se îndreptase spre colțul din stânga spate al compartimentului echipajului, la doar câțiva centimetri de piciorul drept al lui Rushford. Ratând cu puțin rezervorul de combustibil din stânga, proiectilul se înfipsese în motorul V8 al lui *Besotten Jenny*, distrugându-l complet și declanșând un incendiu. Uimit pentru moment, dar nevătămat în mod miraculos, Rushford ezitase o clipă înainte de a deschide trapa încărcătorului și de a se cocoța pe turelă. În timpul acesta, Pollock și Worsham trecuseră deja dincolo de zid și coborâseră în șanț; Rushford alesese un traseu de scăpare diferit. Lăsându-se în jos de pe turelă până pe muchia îngustă din lateralul carcasei, el sărise pe una dintre coloanele înguste care susțineau balustrada aflată pe una dintre laturile drumului de acces și alergase pe bârna de lemn câțiva metri în direcția casei porții. Odată scăpat de pericolul focului, Rushford sărise pe drum, alergase spre poarta din față – pe care Basse o deschisese pentru el – și trecuse de ea exact în momentul în care combustibilul

tancului Sherman explodase, transformând vehiculul într-un infern de flăcări şi detonând muniţia mitralierei.[20]

Dispariţia în flăcări al lui *Besotten Jenny* i-a luat prin surprindere pe foştii prizonieri francezi, care încă se adăposteau în curtea din spate. Reynaud a strigat la Christiane Mabire şi la Augusta Bruchlen, spunându-le să conducă în pivniţă familiile Cailliau şi Schrader. În timp ce se deplasa, Mabire a observat că soţia lui Schrader sângera din câteva mici tăieturi de pe frunte şi de pe gât. Pe când grupul alerga spre clădirea principală – urmat de Daladier şi de Jouhaux –, tânăra femeie germană le-a spus că, atunci când începuse tirul, ea se aruncase deasupra copiilor şi, aproape instantaneu, fusese lovită de o cascadă de pietre desprinse de tirul german din parapetul alăturat.[21] Grăbindu-se în sala mare, Mabire şi Bruchlen – care fuseseră la rândul lor lovite uşor de pietre – i-au adunat în faţa şemineului pe francezii care se ascunseseră în spatele mobilierului, apoi s-au îndreptat cu toţii spre uşa care ducea în pivniţă.[22]

În curtea din spate, patru dintre cei şase francezi care, cu doar câteva momente în urmă, se bucurau calmi de soarele dimineţii, se adunaseră sub parapetul zidului înconjurător, purtând o discuţie remarcabil de calmă şi de civilizată despre ce ar fi trebuit să facă în continuare. Faptul că bărbaţii nu erau prea deranjaţi de gloanţele inamice care loveau zidurile din jurul lor nu era surprinzător: cu toţii serviseră în armata ţării lor, trecând prin luptă într-o măsură mai mare sau mică. Faptul că ei fuseseră de acord unanim să încalce ordinele lui Lee cu privire la implicarea

în luptă nici nu era surprinzător, având în vedere că fiecare dintre ei avea o puternică voință, ca să nu spunem mai mult. Altfel, cel de-al doilea proiectil antitanc care a lovit în muribundul *Besotten Jenny* i-a pus în mișcare și fiecare s-a grăbit să ia armele pe care le scoseseră din camera de armament a castelului cu o zi înaintea atacului. Reynaud, le fel de hotărât ca de obicei, a știut imediat ce are de făcut:

> *Imediat am înțeles că, în timp ce tancul ardea, atacatorii puteau pătrunde în curte din cealaltă parte, traversând podul care făcea legătura cu versantul muntelui. Am fugit în castel, mi-am luat pușca din cufăr*[23] *și am coborât în curtea din față, unde am văzut câțiva soldați. Calm, Clemenceau se poziționase deja, într-o nișă, în caz că atacatorii doreau să captureze tancul, apoi eu m-am așezat lângă el.*[24]

Gamelin și Borotra au apărut imediat după aceea, însoțiți de La Rocque. Cei trei li s-au alăturat imediat lui Reynaud și Clemenceau în curtea din față, în spatele parapetului, și au început cu toții să tragă cu entuziasm – chiar dacă oarecum la întâmplare – spre micul han și spre copacii din partea de sud a șanțului.[25]

Când francezii au revenit în curte, după ce își luaseră armele, Gangl le-a ordonat lui Wegscheider și Linsen să li se alăture camarazilor lor de la etajele superioare ale donjonului și să-și îndrepte tirul spre orice soldat din Waffen SS care ar fi încercat să ajungă la baza zidului fundației. Când cei doi germani au plecat, Lee a trecut în fugă pe lângă ei și s-a

ghemuit lângă Gangl. După ce și-a tras răsuflarea, Lee i-a făcut un semn ofițerului german să-l urmeze, apoi s-au îndreptat împreună spre poarta castelului, către scările care duceau în curtea din față. Coborând în fugă scările de piatră, cei doi bărbați au ajuns în partea din spate a curții și s-au adăpostit în spatele zidului. Observându-l pe bătrânul francez aflat la doar câțiva pași de zid, Lee a surprins privirea lui Gangl și, arătând spre Reynaud și spre ceilalți francezi, a zâmbit amar.

În timp ce Lee și Gangl meditau la vederea celor cinci faimoși fii ai Franței împroșcând gloanțe cu atâta înverșunare, ușa din spatele casei porții s-a deschis brusc și Basse, Seiner și Pollock au intrat ghemuindu-se. După ce i-a făcut un semn lui Seiner să rămână lângă ușă, Basse a purtat o scurtă discuție cu Pollock, care a aprobat din cap și s-a îndreptat apoi spre colțul de est al casei porții. La un semn al lui Lee, Basse s-a apropiat, având grijă să rămână ghemuit sub nivelul zidului. Aplecându-se mai mult pentru a se face auzit peste zgomotul tirului armelor MP-40 ale francezilor, tânărul ofițer mecanic a explicat că, deși soldații din casa porții începuseră să aștearnă o perdea de foc defensiv imediat după ce *Besotten Jenny* fusese lovit prima dată, fumul dinspre tancul care ardea intens se îndrepta spre ei, obturând vederea spre drumul de acces și spre inamic, care putea să vină pe acolo. Intenția lui Basse era să-l plaseze pe Pollock la etajul superior al castelului, de unde spera să aibă o linie de tragere mai bună, fără fum, spre drumul de acces.

În timp ce Lee și Basse discutau, Reynaud și-a mutat poziția mai aproape de casa porții. Gândindu-se că bătrânul politician avea să fie mult mai expus focului inamic în

noua sa poziție, Lee a decis să-i facă semn lui Seiner să-l tragă înapoi, însă Gangl, care observase la rândul său pericolul, s-a ridicat și s-a îndreptat spre Reynaud. În graba sa de a-l opri pe francez, ofițerul german a început să alerge aproape complet ridicat și, după ce a parcurs circa trei metri, s-a rostogolit pe pietrele din pavajul curții într-un salt ciudat, cu șapca sărind la câțiva pași în fața lui. Seiner, care privea din poziția sa din spatele ușii casei porții, a crezut la început că ofițerul se împiedicase. Dar, când sângele i-a țâșnit din cap aproape imediat, a devenit evident că Sepp Gangl, un om valoros care supraviețuise iadului de la Stalingrad și furtunii din Normandia, fusese lovit de glonțul unui lunetist.[26]

Deși uimit de moartea subită a neașteptatului său aliat, Lee nu a avut timp să-l plângă. Focul armelor mici ale inamicului creștea în intensitate și câteva obuze de 88 mm au lovit zidul de nord. Țipând ca să se facă auzit, Lee i-a spus lui Basse să apere casa porții cât de mult timp putea, apoi să-și retragă oamenii în clădirea principală. Arătându-i apoi că el se va duce în vârful donjonului pentru a-și face o idee mai clară despre ceea ce se întâmpla, Lee a pornit către treptele de piatră.

În cealaltă parte a curții, opus lui Basse, Pollock era pe punctul de a se confrunta cu propriile probleme. Tânărul infanterist se mutase în ceea ce credea că ar putea fi o poziție relativ sigură, în spatele parapetului zidului din partea de est a casei porții, apoi dăduse năvală spre partea cealaltă a curții, pentru a urca în donjon. Așezându-și arma pe marginea zidului, Pollock începuse să privească peste parapet în căutare de ținte, când văzuse capul lui Lee deasupra treptelor.

Exact când s-a întors, o rafală inamică pornită de pe creasta din estul castelului – aflată mult în stânga sa – l-a obligat să se trântească pe burtă.[27] În timp ce gloanțele loveau zidul de lângă el, Pollock s-a ghemuit în colțul din spate al casei porții și i-a strigat lui Basse că trupele Waffen SS începuseră să se deplaseze în sus, pe panta abruptă din partea de nord a castelului. Fiind sigur că principalul efort al inamicului avea să se îndrepte împotriva casei porții și nefiind dispus să renunțe la niciunul dintre soldații care o păzeau, Basse s-a întors spre Reynaud. Strigând ca să se facă auzit în răpăitul infernal al armelor, tânărul ofițer i-a ordonat francezului să-l ia pe Clemenceau și să se îndrepte împreună spre partea cealaltă a castelului, pentru a întări apărarea din acea zonă.

Cei doi francezi s-au grăbit spre baza aceleiași scări de piatră pe care tocmai o urcase Lee și au luat-o la fugă în sus. Reynaud își amintea mai târziu:

> *Am alergat în cealaltă parte a castelului pentru a apăra zidul împrejmuitor, deși terenul de acolo era foarte abrupt. Un tânăr patriot austriac (Hans Waltl), care purta o brasardă cu roșu și alb, s-a dovedit foarte activ. Locotenentul din Wehrmacht (Wegscheider), cu binoclul la ochi, ne arăta țintele în care să tragem. Îmi pare rău, dar nu pot să confirm dacă am doborât vreun inamic.*[28]

Din fericire, apărarea castelului Schloss Itter nu se baza doar pe priceperea lui Reynaud de a mânui un MP-40. Wegscheider, Waltl și Clemenceau trăgeau și ei, iar soldații

din Wehrmacht aflați în donjon – comandați de Lee cu ajutorul lui Schrader, Dietrich, Höckel și Blechschmidt – îndreptau un tir mult mai precis asupra trupelor SS care atacau dinspre nord, vest și est. Basse și soldații din interiorul și din jurul casei porții – ajutați de Borotra, Gamelin și de La Rocque – au acoperit și ei partea lor, deși Basse devenise conștient de faptul că muniția începuse să se împuțineze vizibil. La nivelul superior al casei porții, McHaley aproape terminase toate benzile cu 1 300 de cartușe de calibrul 30 pe care le luase mai devreme din *Besotten Jenny*. Gloanțele erau din ce în ce mai puține și pentru puștile M1 ale infanteriștilor, și pentru BAR-ul lui Pollock, și pentru automatele M3 ale celor trei tanchiști. De La Rocque și Gamelin mai aveau doar câte unul sau două încărcătoare de treizeci și două de cartușe pentru MP-40, iar arma lui Borotra era goală. După ce i-a avertizat pe toți apărătorii casei porții să-și păstreze muniția cât mai mult timp posibil, Basse i-a făcut semn vedetei de tenis franceze să se apropie și i-a spus să-l informeze pe Lee despre starea muniției.

Borotra, aplecat atât cât îi permitea statura, a aprobat din cap și a luat-o la fugă pe treptele de piatră. Alergând în zigzag de-a lungul terasei, el a ajuns nevătămat în sala mare și – deloc surprinzător – fără să fi obosit. Când era pe punctul de a urca scările interioare în căutarea lui Lee, tanchistul însoțit de Schrader și de câțiva dintre soldații „îmblânziți" din Wehrmacht s-a repezit pe ușă, îndreptându-se spre curtea mică din colțul de nord-vest al castelului, în timp ce proiectilele din tunul antiaerian de 20 mm al inamicului,

amplasat la nord-vest, loveau zidul exterior deasupra uşii. În timp ce Lee le indica poziţii noi oamenilor săi de la parter, care, a presupus Borotra, deveniseră prea expuşi în curte, jucătorul de tenis i-a transmis rapid mesajul lui Basse.

Lee a înţeles cu tristeţe că toată lumea era pe cale să rămână fără muniţii şi, pe când se pregătea să spună ceva, sunetul strident al telefonului din camera ordonanţei a pătruns cu ecou prin pereţii camerei cavernoase.

După ce a decis să continue drumul spre Schloss Itter fără sprijinul infanteriei şi al blindatelor, maiorul John Kramers a plecat grăbit cu cele două jeepuri ale sale slab înarmate. Acestea au rulat de-a lungul malului sudic al râului Inn, observând ocazional trupele germane înarmate în pădurile care mărgineau şoseaua, dar, spre surpriza americanilor, fără să întâlnească blocaje rutiere sau să întâmpine rezistenţă. După cum îşi aminteşte Meyer Levin: „Am fluierat pe ultimii treizeci de kilometri spre Wörgl, care încă nu fuseseră exploraţi de ai noştri, şi, când am ajuns şi am văzut un tanc al Statelor Unite amplasat acolo, am respirat uşuraţi“[29].

Tancul, desigur, era un *Boche Buster*. Bill Elliot şi echipajul său erau nerăbdători să primească orice fel de întăriri, de când Lee îi lăsase la Wörgl, cu o seară înainte, pentru a păzi podul. Nu e foarte clar dacă tanchiştii au avut impresia că ambele jeepuri – din care unul nu ducea decât reporteri – constituiau singurele întăriri. În orice caz, Kramers era ofiţer, iar când a cerut un raport asupra situaţiei, Elliot i-a spus că fusese o noapte tensionată,

dar lipsită de evenimente. Echipajul își parcase tancul Sherman între două clădiri, la vreo cincisprezece metri distanță de pod, fiind astfel ascuns vederii și, în același timp, capabil să observe în jur. Soldații auziseră traficul intens de vehicule inamice care se deplasau prin oraș și, odată cu ivirea zorilor, văzuseră camioane și trupe în marș care ieșeau din Wörgl spre sud, pe drumul care șerpuia printre munți spre intersecția cu Neiderau. Nicio unitate inamică nu încercase să traverseze podul, a adăugat Elliot, iar oamenii lui nu trăseseră niciun foc – și nici cei zece partizani austrieci care rămăseseră de pază împreună cu ei.

Când Kramers a întrebat despre situația de la Schloss Itter, Elliot – arătând spre castelul care abia se vedea deasupra crestei de la nord-est – i-a spus că el și oamenii lui auziseră un foc intens de arme mici și, ocazional, de artilerie și presupuseseră, după fumul negru și gros, că tancul lui Lee fusese distrus. În timp ce Kramers, Levin și ceilalți și-au îndreptat binoclurile spre castel pentru a vedea coloana de fum, câteva obuze au lovit zidul nordic al fundației structurii. Când ofițerul de guvernământ militar a întrebat dacă fuseseră în stare să ia legătura cu Lee, Elliot i-a răspuns că nu mai avuseseră contact radio chiar dinainte ca *Besotten Jenny* să fie, aparent, distrus. Kramers i-a întrebat atunci dacă exista vreo altă cale de comunicare cu izolatul castel, iar unul dintre partizanii lui Rupert Hagleitner i-a răspuns că legătura telefonică de la primărie putea fi încă funcțională. Lăsându-i pe Elliot și pe oamenii lui cu *Boche Busterul*, Kramers, Levin, Gris,

Čučkovic, Lutten şi Schwab au sărit în vehiculele lor şi, cu un partizan aşezat pe capota jeepului din frunte arătându-le drumul, s-au îndreptat spre centrul oraşului Wörgl.[30]

Rulând pe străzile goale, mărginite de clădiri pe care fluturau steaguri albe, jeepurile au ajuns la primărie în câteva minute. Grăbindu-se înăuntru, bărbaţii s-au îngrămădit în jurul unei mici cabine telefonice înghesuite sub scară şi au aşteptat cu teamă timp de câteva momente, până când tânărul partizan a format numărul. Spre surpriza şi uşurarea lor, Lee a răspuns aproape imediat. Kramers a luat telefonul, s-a prezentat şi a întrebat despre situaţia de la castel. După ce i-a transmis lui Kramers că apărătorii castelului mai aveau periculos de puţină muniţie, Lee a adăugat:

– Ne bombardează intens! Ascultă, mai bine ai trimite câţiva băieţi încoace, urgent.

Înainte să poată pune mai multe întrebări, Kramers a auzit o explozie şi legătura s-a întrerupt.[31]

Deşi era conştient că Lee şi oamenii săi aveau nevoie de ajutor imediat, Kramers ştia şi că, fără o susţinere semnificativă, el şi micul său grup nu puteau supravieţui călătoriei până la castel. În timp ce se întreba, cu voce tare, unde ar putea să găsească ajutorul necesar, Eric Schwab a dat buzna din stradă, strigând că o coloană americană se îndrepta spre ei. Kramers şi ceilalţi s-au repezit afară exact când şase tancuri Sherman din batalionul 753 intrau în piaţa din faţa primăriei, urmate de semişenilate pline cu soldaţi ai Companiei E din regimentul 142 infanterie. Identificându-l rapid pe comandantul unităţii, căpitanul Joe W. Gill[32],

Kramers i-a spus acestuia despre nevoia urgentă de a ajunge la Schloss Itter. Evident, Gill nu fusese informat de comandantul său de regiment cu privire la misiunea de salvare a lui Lee, aflat la Schloss Itter, nici despre promisiunea lui Lynch de a trimite forța de eliberare, după cum își amintește Meyer Levin:

– Ni s-a spus doar să ajungem în oraș pe drumul acesta și să facem joncțiunea cu Divizia 103. Asta e misiunea noastră. N-am primit niciun ordin de a ne deplasa și a ataca un castel. (a declarat Gill)

– Cine trebuia să-ți dea ordinul? (a întrebat Kramers)

– Colonelul Lynch.

– Unde se află?

– Tocmai ne-a părăsit. S-a întors înapoi pe drum.[33]

Întrucât Gill avea lucruri mai importante în minte decât să-l fugărească pe comandantul său de regiment pentru a-l întreba despre ceea ce tânărului conducător de companie i se părea, mai degrabă, o acțiune de salvare nesăbuită, el l-a desemnat pe unul dintre șefii săi de pluton, locotenentul-major Clifford J. Reinhard, să-i însoțească pe Kramers și pe cei care îi erau alături. Apoi, Levi povestește: „Am alergat după colonelul Lynch. Am ars zece kilometri într-un stil care l-ar fi încântat pe Darryl Zanuck și l-am prins din urmă într-un nor de praf"[34].

Deși nu știm cum a reacționat Lynch la apariția unuia dintre tinerii săi locotenenți cu echipa lui Kramers în remorcă

sau aflând de la Reinhard cum că Gill nu era la curent cu nevoia de a-l ajuta pe Lee şi trupele sale, avem totuşi informaţia că, imediat, comandantul regimentului 142 l-a trimis pe Reinhard înapoi la Wörgl, cu instrucţiuni pentru Gill. Comandantul Companiei E trebuia să lase suficienţi oameni pentru a securiza partea estică a oraşului, apoi trebuia să formeze o forţă de eliberare şi să se deplaseze la Schloss Itter, urmând Brixentalerstrasse prin Soll-Leukental şi luând-o spre Hopfgarten, după care în sus, către Itterer-strasse. Compania G a căpitanului Carl P. Matney, a spus Lynch, avea să avanseze spre castel dinspre nord, prin satul Mühltal[35]. Câteva minute mai târziu, Lynch a alăturat misiunii şi Compania F, însărcinându-l pe căpitanul Glenn A. Goff să urmeze, cu oamenii săi, unitatea lui Matney[36].

Alergând înapoi la Wörgl, Reinhard i-a transmis lui Gill instrucţiunile lui Lynch, care prevedeau ca trei tancuri Sherman ale secţiei 1, Compania D – aceleaşi blindate care nu putuseră să traverseze podul alături de coloana lui Lee în ziua precedentă – şi *Boche Busterul* lui Rushford să deschidă drumul către Schloss Itter. Un pluton de infanterişti avea să rămână la Wörgl; celelalte trei, inclusiv cel al lui Reinhard, aveau să urmeze tancurile Sherman în semişenilate; iar cele două jeepuri ale lui Kramers aveau să constituie ariergarda.

Nevoia de a-l găsi pe Lynch şi de a organiza apoi coloana de eliberare presupunea ca Gill să nu poată părăsi Wörgl decât pe la ora unu după-amiaza. În sfârşit în mişcare, coloana s-a deplasat pe străzile mărginite de steaguri albe şi de mulţimi în creştere de civili austrieci, care le urau

bun venit soldaților – printre care se aflau și multe tinere femei atrăgătoare, după cum nota Levin –, oferindu-le sticle de vin și buchete de flori proaspete de primăvară. Oricum, după ce au ieșit din Wörgl, americanii au întâlnit și altfel de personaje. Levin își amintește: „Germanii (soldați) au început să iasă din pădure. Unii erau doar niște băieți de șaisprezece ani, care pretindeau că nu trăseseră niciodată cu arma. Apoi, mai erau și bătrânii, câte doi, singuri, în grupuri, toți mărturisind, desigur, că fuseseră forțați să intre în luptă împotriva voinței lor"[37]. Constituite în special din volksturm (miliții de civili în vârstă), membri ai Tineretului Hitlerist și trupe de rezervă din linia a doua sau a treia ale Wehrmachtului, multe dintre aceste grupuri au încercat să se predea în fața infanteriștilor lui Gill, însă cu toții au fost dezarmați și trimiși spre lagărul de prizonieri care fusese pregătit la sud de Kufstein.

Însă nu toate trupele germane din Tirol erau gata să se predea. În timp ce oamenii lui Gill traversau zona de ferme dintre Wörgl și Söll-Leukental – la mai puțin de doi kilometri de locul de pornire –, au început să întâlnească oameni din Waffen SS care erau mult mai motivați și, evident, mai doritori să lupte. Lunetiștii trăgeau focuri sporadice, iar mai târziu Levin nota: „Pe fețe au apărut vechile expresii tensionate. (Trupele americane) se deplasau cu grijă în spatele tancurilor căutând adăpost în teren. Nimeni nu dorea să fie lovit în această perioadă de după ultima zi de lupte"[38]. Prudența militarilor era mai mult decât justificată, pentru că, în timp ce se dispersau pe ambele părți

ale Brixentalerstrasse, au fost mitraliați de focul a două MG-42, ascunse în buncăre făcute din bușteni și saci de nisip, pe versantul dinspre sud. Deși tancurile americane au redus la tăcere rapid mitralierele, cu obuze explozive, trupele Waffen SS au implicat infanteriștii cu foc intens de arme mici.[39]

În flancul stâng îndepărtat al coloanei, soldații din plutonul lui Reinhard au trecut pe celălalt mal al Brixentaler Ache, pe un mic pod pietonal pe care l-au găsit intact. Acest lucru le-a oferit un avans de câteva sute de metri față de avanposturile Companiei G, care înainta spre sud-vest, de-a lungul drumului cu două benzi, paralel cu râul. Unitatea lui Matney întâlnise doar o rezistență sporadică de când părăsise ieșirile orașului Wörgl; într-adevăr, părea că o mare parte a trupelor Waffen SS din zona de la est de oraș își concentrase eforturile împotriva trupelor americane și a vehiculelor care aveau intenția evidentă de a se deplasa spre Hopfgarten. Acea forță, constituită din grosul Companiei E a lui Gill și susținută de Compania F a lui Goff, se desfășurase în partea sud-estică a văii dintre dealuri și râu.[40]

În timp ce Reinhard și oamenii săi se deplasau, într-o singură coloană, pe sub copacii aliniați pe malul râului, tânărul ofițer se gândea, probabil, că traversarea râului Brixentaler Ache nu era cea mai bună idee pe care o avusese în ziua respectivă. Totuși, făcând acest lucru, îi permisese plutonului să evite în mare măsură contactul cu inamicul și, astfel, să avanseze destul de rapid în curba șerpuitoare a malului, în timp ce Compania E începuse să se îndrepte direct

spre sud, de-a lungul drumului care ducea la Hopfgarten. Mai mult, caracteristicile pârâului – care curgea spre nord-vest, pentru a se întâlni cu râul Inn – aveau să-l oblige pe ofițerul de infanterie să se oprească: deși abia dacă avea un metru adâncime, râul era foarte rapid și întrerupt în mod constant de zone stâncoase și mici cascade.[41] Încărcați cu arme, muniție și echipament personal, Reinhard și oamenii săi probabil că nu reușeau să-l traverseze în siguranță.

În timp ce tânărul comandant de pluton își cântărea următoarea mișcare, câteva jeepuri care duceau soldații din micul detașament de recunoaștere al Companiei G au traversat câmpul din spatele lor și s-au oprit. Îndreptându-se spre nou-sosiți pentru a vorbi cu ei, Reinhard a observat că unul dintre oameni nu avea armă și nici nu purta uniformă. Aruncând o privire spre mica insignă cusută pe jacheta de campanie, în stil britanic, a bărbatului, Reinhard a realizat că acesta era un reporter civil. Deși tânărul ofițer nu știa pe atunci, bărbatul era un corespondent de război canadian-francez (și viitor primar al orașului Québec)[42], René Lévesque. Tânărul jurnalist, în vârstă de douăzeci și șapte de ani pe atunci, își petrecuse ultimele câteva luni fiind atașat pe lângă diverse unități ale armatei americane și fusese martor la eliberarea lagărului de la Dachau. De câteva zile, el însoțea regimentul 142 infanterie și alesese să i se alăture Companiei G în misiunea de salvare a castelului Schloss Itter.

Mai târziu, Lévesque își va aminti în memoriile sale[43]: când era pe punctul de a se prezenta în fața oamenilor din Compania E, strigătul unui infanterist care acționa ca

observator al plutonului lui Reinhard a atras imediat atenția tuturor către o apariție stranie: un bărbat înalt, subțire și cu aspect atletic – aparent un țăran austriac, după îmbrăcămintea pe care o purta – se apropia „alergând într-un ritm liniștit, făcând jogging înainte de inventarea cuvântului. Fiind un amator de tenis, l-am recunoscut aproape imediat, își amintea Lévesque mai târziu. Era Borotra, un campion pentru eternitate. Respira sacadat și ne-a spus că abia scăpase din castelul-închisoare din Itter, aflat la câțiva kilometri mai sus, pe drum"[44]. Borotra, faimosul Basc zburător, evadase din nou de la Schloss Itter. Dar de data aceasta scopul său era mai presus de propria libertate, a spus el; acum trecuse peste ziduri purtând cu el un mesaj și un plan.

Deși apelul telefonic al lui Kramers de la primăria din Wörgl i-a făcut pe apărătorii castelului să înțeleagă că ajutorul se afla pe drum, acesta nu le-a îmbunătățit situația. Muniția era periculos de puțină, Gangl era mort, iar doi dintre soldații săi din Wehrmacht erau grav răniți și, deși atacatorii Waffen SS nu reușiseră să treacă de zidurile fortăreței, ei își continuau atacul cu ceea ce Jack Lee va numi mai târziu „o deosebită vigoare"

Cam în același timp în care Reinhard îi transmitea comandantului Companiei E, Gill, instrucțiunile lui Lynch referitoare la formarea unei forțe de salvare, Lee realiza că urma să rămână fără opțiuni. Linia telefonică era ultima cale de comunicare a celor de la Schloss Itter cu exteriorul, iar aceasta fusese deteriorată înainte ca el să-i poată transmite

lui Kramers orice informații despre amplasamentul, puterea sau armamentul trupelor Waffen SS atacatoare. Fără aceste informații, forța de eliberare putea să piardă un timp prețios luptând cu inamici pe care ar fi putut să-i evite; de aceea, orice întârziere a înaintării americanilor făcea ca șansele de supraviețuire ale VIP-urilor de la Schloss Itter și ale apărătorilor lor să fie tot mai mici.

În acest moment crucial, Jean Borotra a venit cu o propunere îndrăzneață – și, foarte probabil, sinucigașă. El ar fi putut trece dincolo de ziduri, croindu-și drum până la primii americani, pentru a-i îndemna să se grăbească și pentru a le arăta cea mai rapidă cale de a ajunge la castel. Când Lee a subliniat că șansele jucătorului de tenis de a străbate cordonul inamicului erau, în cel mai bun caz, foarte slabe, acesta i-a răspuns că tentativele sale anterioare de evadare i-au oferit o cunoaștere unică a terenului înconjurător și a câtorva căi de a părăsi neobservat castelul. El a prezis, încrezător, că va ajunge la americanii care înaintau „cât ai clipi", iar Lee, în lipsa altor opțiuni, și-a dat reticent acordul de a-l lăsa pe francez să încerce.

După ce s-a deghizat într-un refugiat austriac – echipament completat de o saltea zdrențuită și de un toiag noduros –, Borotra a așteptat o scurtă încetare a focului și s-a cățărat pe unul dintre zidurile cu parapet din partea de nord a castelului. După ce a sărit cam cinci metri până la pământ, s-a rostogolit cu ușurință și în câteva clipe a fost din nou în picioare. Turele lui zilnice de antrenament îl menținuseră într-o formă bună, așa că s-a repezit să

traverseze cei patruzeci de metri de teren descoperit, intrând în pădurea care mărginea castelul spre nord-vest, şi a început să coboare panta abruptă spre râu. După ce a evitat cu grijă câteva grupuri de oameni din SS, dintre care unii trăgeau în sus, spre castel, Borotra a ieşit dintre copaci la baza dealului şi s-a trezit faţă în faţă cu doi soldaţi care manevrau o mitralieră MG-42, amplasată astfel încât să poată trage în direcţia castelului, dar şi spre americanii care s-ar fi putut apropia din direcţia Söll-Leukental[45].

Fără îndoială la fel de uimiţi de apariţia subită a lui Borotra pe cât era francezul de a lor, cei doi soldaţi Waffen SS au oprit totuşi focul, aparent păcăliţi de deghizarea de „refugiat inofensiv" a jucătorului de tenis. El le-a întărit prima impresie, aplecându-se calm pentru a culege nişte „ierburi" şi îndreptându-se apoi către cel mai apropiat copac. Când i-a devenit clar că soldaţii nu-l mai considerau o potenţială ameninţare, el s-a dus spre malul unui pârâu mare şi, ţinându-şi salteaua şi toiagul deasupra capului, a intrat în apa adâncă până la brâu care curgea rapid. Deşi a alunecat o dată sau de două ori, şi-a păstrat echilibrul şi a reuşit să treacă pe partea cealaltă. Urcând deasupra malului, el a privit înapoi către soldaţi, le-a făcut un semn prietenos, apoi a pornit spre Söll-Leukental. De îndată ce s-a simţit în siguranţă, a început o alergare uşoară şi constantă care, în cele din urmă, l-a dus la Reinhard şi Lévesque.[46]

La câteva minute după întâlnire, Borotra vorbea cu Lynch, care îşi stabilise postul de comandă al regimentului într-o fermă, la numai câteva sute de metri distanţă, de

unde putea vedea silueta castelului peste linia crestei din sud. După ce i-a transmis mesajul – cum că situația celor de la Schloss Itter era disperată și aveau nevoie de ajutor imediat –, francezul și-a prezentat planul: avea să îi conducă pe infanteriști înapoi la castel, pe drumul rapid care urca panta dinspre nord, să le arate toate pozițiile germane pe care le observase. Singura sa solicitare era aceea de a primi o uniformă americană și o armă.

Echipat și înarmat corespunzător, Borotra a condus plutonul lui Reinhard și cea mai mare parte a Companiei G a lui Matney înapoi, peste câmpuri, spre Schloss Itter. După ce au eliminat mitraliera MG-42 și pe cei doi servanți ai săi, americanii au traversat pârâul – ajutați de frânghii – și au început să urce panta abruptă, omorând încă doi oameni din SS și capturând doisprezece, fără nicio pierdere din partea lor.[47] Borotra deschidea drumul, hotărât să fie primul care ajungea la camarazii săi asediați în castel. Din păcate, această onoare nu avea să-i revină.

Când Compania E și grosul Companiei G s-au întors spre sud, pe drumul spre Hopfgarten, rezistența care le întârziase pe drumul de ieșire din Wörgl slăbise considerabil. Deși, ocazional, se mai trăgea asupra ei, coloana a fost în stare să iuțească ritmul pe Brixentalerstrasse. După ce a ajuns la marginea localității Hopfgarten, compania G s-a oprit să asigure orașul, permițându-i lui Gill și Companiei sale să pornească spre nord, spre castel, pe abruptul și îngustul Itterstrasse. Dar marșul era departe de a fi o plimbare. Militarii au întâlnit câteva blocaje rutiere bine apărate și,

la un moment dat, un tun antitanc montat pe un semișenilat a tras spre tancul Sherman din frunte, ratându-l. Apoi, unul dintre celelalte M4 a lovit rapid vehiculul german cu un proiectil perforant, ucigând cu tirul mitralierei de calibrul 30 echipajul care fugea.[48] Dar Gill și șeful său de batalion, care se afla lângă el, aveau o misiune de îndeplinit. În ciuda tuturor obstacolelor, ei și-au grăbit oamenii în sus pe drum, atât cât era posibil. Meyer Levin își amintește: „Erau scurte izbucniri de foc, mitraliere, pistoale-mitralieră, ale noastre, ale lor... (Dar) tancurile au ajuns în sat (Itter). Au tras prelung cu mitralierele, iar de prin case au apărut câteva zeci de nemți, cu mâinile ridicate. În câteva minute, americanii au străbătut orașul"[49]

De îndată ce Borotra a dispărut dincolo de zid, Lee – întotdeauna pragmatic – a început să plănuiască ce ar fi putut să facă împreună cu detașamentul lui tot mai redus dacă forța de eliberare nu avea să ajungă la timp. Asigurându-se de acordul lui Weygand și Gamelin – care se subordonaseră americanului în timpul luptei, în ciuda gradelor lor net superioare –, Lee a început să retragă apărătorii de pe ziduri și să-i adăpostească, alături de francezi, în donjon. Tanchistul american, ajutat de ceilalți ofițeri germani și de Schrader, a desfășurat soldații și pe francezii înarmați la ferestre și în capul fiecăreia dintre scări.

În ceea ce-l privește, Daladier s-a sechestrat singur într-unul dintre dormitoarele de la etajul al doilea:

... doi dintre soldații germani care veniseră (cu Gangl) ocupaseră poziții la una dintre ferestre, cu puștile sprijinite de pervaz. Ei îi țineau (pe soldații SS) care trăgeau spre castel de la câteva sute de metri depărtare, aflați lângă centrala electrică, la marginea pădurii. Aceștia răspundeau cu foc de arme. Am profitat de puținele momente de acalmie pentru a schimba câteva cuvinte cu unul dintre apărători. Acesta mi-a spus în germană că erau polonezi. Când le-am spus că eram francez, unul dintre ei a început să-mi strângă mâna, iar celălalt a scos o sticlă din haină și mi-a oferit să beau. Era o sticlă de Fernet Branca. Unde naiba o găsise? Am băut un pic. Era foarte rea. Ei au râs și mi-au spus că Hitler era kaput.[50]

Jos, pe drumul de acces, o echipă de militari din Waffen SS tocmai relua asaltul. În timp ce unul dintre ei se așeza în poziție pentru a trage o lovitură de panzerfaust în poarta din față, zgomotul armelor automate și al tunurilor de pe tancuri, venind din spatele lor, din sat, tocmai semnaliza o schimbare radicală a situației tactice. În câteva secunde, cei din SS s-au evaporat în pădure, exact când *Boche Busterul* se oprise în capătul dinspre sat al drumului de acces. Apariția sa l-a făcut pe noul prieten al lui Daladier să se oprească din râs, să arate spre fereastră și să strige: „Panzer!"[51] Era puțin după ora patru după-amiaza.

În câteva minute, fericiții apărători ai castelului – americani, francezi și germani – au ieșit în curtea din față, dincolo de porți și de carcasa încă fumegândă a lui *Besotten*

Jenny, îndreptându-se spre oamenii și vehiculele forței de salvare. În timp ce un mic camion – care-i aducea pe Rupert Hagleitner, pe câțiva dintre luptătorii săi din rezistență și pe Andreas Krobot – rula pe drumul de acces, Lee îi mulțumea lui Gill pentru că sosise într-un stil demn de Vestul Sălbatic: exact la țanc. Lee și Basse s-au îndreptat spre Elliot, care se apleca nonșalant afară din *Boche Buster*. Prefăcându-se iritat, Lee l-a privit în ochi pe tânărul tanchist și i-a spus simplu: „Ce te-a reținut atât?"

CAPITOLUL 8

URMĂRI

În timp ce infanteriștii căpitanului Joe Gill stabileau rapid un perimetru defensiv în jurul castelului Schloss Itter, George Lynch, comandantul regimentului 142 infanterie, i-a ordonat lui John Kramers să-i bage înapoi, în curtea din față a castelului, pe agitații și vorbăreții francezi și pe prizonierii-numere eliberați. Mulțimea fericită s-a strecurat prin portalul casei porții. Meyer Levin și René Lévesque treceau pe la fiecare pentru a aduna impresii, în timp ce Eric Schwab îi fotografia pe civili și pe soldați.

Foarte obosit, Jack Lee s-a îndreptat către Lynch, pe care l-a salutat, și, gesticulând către prizonierii francezi și mulțumindu-le cu voce tare lui Zvonko Čučkovic și Andreas Krobot pentru cursele lor curajoase, a spus:

– Ia-i colonele, îți aparțin.[1]

Lynch a zâmbit și s-a pregătit să-i răspundă, dar Čučkovic, observându-l pe Kurt Siegfried Schrader în uniforma sa de Waffen SS, a scos un strigăt și s-a repezit spre ofițerul înmărmurit, ca și cum ar fi dorit să-l atace. Krobot a sărit între cei

doi bărbați, oprindu-l pe meseriașul croat și explicându-i că germanul ajutase la protecția VIP-urilor franceze „cu propria viață"[2]. În timp ce Čučkovic, un pic mai liniștit, se dădea la o parte, Schrader s-a apropiat de Lynch. Salutându-l mult mai respectuos decât o făcuse Lee, germanul i-a spus că are plăcerea să-i predea oficial pe foștii prizonieri francezi, care se aflaseră „sub protecția sa"

Protejarea VIP-urilor eliberate era, desigur, o prioritate și pe lista lui Lynch – în zonă încă se mai aflau unități inamice înarmate, mai ales că nu fusese declarată nicio încetare a focului –, care primise ordine de la general-maiorul McAuliffe să-i transfere pe foștii prizonieri, cât de repede putea, la postul de comandă al Diviziei 103 Infanterie din Innsbruck. Prin intermediul lui Kramers, Lynch le-a spus francezilor să revină în camerele lor, să împacheteze numai ceea ce puteau căra într-un bagaj de mână și să se adune în sala mare a castelului, în timp ce el se ocupa de organizarea primei etape a călătoriei lor spre Franța.

Deși erau emoționați fiindcă fuseseră salvați, francezii nu erau dispuși să lase deoparte inamicițiile, rivalitățile și meschinăriile care caracterizaseră timpul petrecut de ei la Schloss Itter. Când au revenit în sala mare cu bagajele, câțiva dintre ei s-au folosit de ocazie pentru a-și verbaliza plângerile în fața lui Kramers. Meyer Levin nota: „Unii dintre ei au șoptit despre alții că fuseseră foarte prietenoși cu șeful german de la Itter, iar maiorul Kramer a observat cu subtilitate că, poate, unii dintre acești foști prizonieri se bucurau la fel de mult să fie descătușați din compania celorlalți pe cât se bucurau să fie eliberați din captivitate"[3].

La rândul lui, Réne Lévesque a fost tulburat de faptul că eliberarea nu făcuse nimic pentru a pune capăt animozităților personale dintre VIP-urile franceze. Când a intrat în sala mare pentru a-și continua interviurile, tânărul corespondent canadian i-a găsit „așezați în mici grupuri, părând foarte puțin dispuși să vorbească între ei"[4]. Lévesque a observat că Reynaud și Daladier erau așezați în colțuri opuse ale camerei, evitându-se reciproc cu atenție.

În ciuda tensiunii evidente, tânărul reporter nu a putut rata șansa de a intervieva două personaje atât de respectabile. Nesigur, la început, pe care din cei doi domni să-l abordeze primul, Lévesque s-a hotărât să folosească o abordare pragmatică: respectând cronologia serviciului lor public, el a început cu Daladier.

„Bătrânul taur din Vaucluse"[5] slăbise puțin, dar încă era un client dur, deși avea o privire ezitantă, ca și cum s-ar fi temut de întrebări neplăcute. Până acum avusese destul timp să se pregătească. „Domnule prim-ministru, am început eu după ce am fost prezentați în mod formal, v-ar deranja să împărtășiți cu noi câteva dintre gândurile la care timpul și distanța v-au dat, cu siguranță, o șansă să reflectați?"

„Dragă domnule, mi-a răspuns el. Am, într-adevăr, multe lucruri de dezvăluit și, mai presus de orice, foarte multe lucruri de pus la punct. Intenționez să public o istorie completă de îndată ce mă întorc în Franța. Dar aici, mă înțelegi, a spus el coborându-și vocea, sunt urechi indiscrete, care aparțin unor indivizi pe care îi

voi demasca în memoriile mele, așa cum merită. Nu pot spune mai multe." [6]

În mod evident, „bătrânul taur" intenționa să-l facă pe Lévesque să înțeleagă că „urechile indiscrete" îi aparțineau adversarului său politic înverșunat, pentru că, imediat ce a terminat de vorbit, a aruncat ceea ce tânărul reporter numea „o privire criminală" în direcția lui Reynaud, care stătea în cealaltă parte a camerei „afișând o indiferență totală" Când Lévesque l-a abordat pe Reynaud, pe care l-a descris drept „un tip mărunt, sec și direct", a fost tratat în același fel ca și în conversația cu Daladier.

Și el avea multe de dezvăluit, spunea Reynaud, iar anumiți oameni – aceeași privire criminală – ar face bine să se păzească! Nu numai că nu erau în relații de a discuta (Daladier și Reynaud), dar abia așteptau să-și sară la beregată unul altuia. Am considerat că e mai înțelept să mă mulțumesc cu o simplă declarație despre descoperirea noastră, fără alte comentarii.[7]

De îndată ce VIP-urile au fost pregătite, Kramers le-a condus jos, în curte, apoi au ieșit pe poarta din față și pe schlossweg, unde Krobot și fostele prizoniere-numere așteptau cu valizele în mână. Soldații le-au încărcat bagajele într-un camion de două tone și jumătate, care aștepta în fața bisericii. Foștii prizonieri de la Schloss Itter s-au îmbarcat într-un șir de jeepuri care așteptau – francezii fiind foarte

atenți, desigur, să se separe în aceleași mici grupuri pe care le formaseră pe durata prizonieratului. Înainte de ora șapte seara convoiul de vehicule a pornit spre Innsbruck, cu jeepul lui Kramers deschizând drumul și un camion încărcat cu infanteriști din regimentul 142 pentru a le asigura securitatea.[8]

Francezii au rămas peste noapte în Innsbruck, fiind primiți corespunzător și fotografiindu-se alături de comandantul Diviziei 103, McAuliffe. La 6 mai, ei au fost conduși dincolo de granița cu Germania, la Augsburg, și în aceeași seară au cinat împreună cu comandantul Armatei a 7-a, Alexander Patch. Generalul american intenționa inițial să-i trimită acasă pe notabilii francezi cu avionul de la Augsburg, la bordul unui C-47 al forțelor aeriene americane, dar comandantul Armatei 1 Franceze, Jean de Lattre de Tassigny, a solicitat permisiunea de a prelua sarcina reîntoarcerii lor în Franța. Patch a acceptat și, pe 7 mai, foștii prizonieri au fost conduși la cartierul general al lui de Lattre, la Lindau, pe malul german al lacului Constance.

La sosirea lor, Weygand, Borotra și de La Rocque au fost preluați imediat, iar comandantul Armatei 1 i-a anunțat că urmau să fie puși sub acuzare în Franța pentru activitățile lor „colaboraționiste" Ceilalți foști prizonieri au fost tratați cu o altă cină fastuoasă și, în ziua următoare, au fost conduși cu toții, cu excepția lui Daladier, la Strasbourg, unde s-au îmbarcat în avionul personal al generalului de Gaulle, cu destinația Paris. Taurul din Vaucluse a fost condus la Paris de fiul său, Jean, ofițer în statul-major al lui de Lattre.[9]

Pentru Krobot şi foştii prizonieri-numere, drumul către casă ducea spre Est, nu spre Vest. După ce s-a asigurat că au trecut cu toţii printr-o examinare medicală generală şi s-au bucurat de câteva zile de mâncare bună şi paturi curate, prin grija armatei americane, Kramers i-a predat unui lagăr pentru persoane dislocate, aflat sub comanda Administraţiei Naţiunilor Unite pentru Eliberare şi Reabilitare.

Faptul că Zvonko Čučkovic a decis să nu îi însoţească pe foştii săi colegi prizonieri a fost rezultatul unui proces de gândire rapid. La câteva ore de la eliberarea sa de la Schloss Itter, croatul l-a convins pe ofiţerul de legătură francez Eric Lutten că trebuia să adune toate lucrurile personale pe care VIP-urile nu reuşiseră să le ia cu ele şi să aibă grijă ca articolele să le parvină în siguranţă proprietarilor lor, în Franţa. Zvonko s-a oferit voluntar pentru această misiune şi a primit un document de călătorie care-i permitea să însoţească lucrurile la Paris, stipulând totodată că trebuia să revină să le raporteze autorităţilor franceze din Austria până în data de 23 mai. El a făcut această călătorie, a revenit la timp şi, în câteva săptămâni, a fost repatriat în Iugoslavia.[10]

Pentru Jack Lee şi oamenii săi, urmările bătăliei de la Schloss Itter au fost mai degrabă ironice. Cei patru infanterişti care luaseră parte la lupte – Pollock, Worsham, Petruckovich şi Sutton – au revenit la unitatea lor, care se regrupa în satul Itter. După ce a predat corpul lui Gangl preotului de la biserica St. Josef, Lee l-a trimis pe Basse cu *Boche Busterul* înapoi, la batalionul 23 tancuri. Imediat după ce *Besotten Jenny* a fost tractată, fără prea multă ceremonie, de un vehicul pentru recuperarea tancurilor, Lee

şi cei patru oameni din echipaj, însoţiţi de supravieţuitorii germani „îmblânziţi", s-au urcat într-un camion, pentru a se întoarce la Kufstein. Acolo, oamenii din Wehrmacht care-şi riscaseră viețile pentru a-i ajuta pe americani să-i apere pe prizonierii francezi au fost trimişi într-un lagăr de prizonieri pentru cercetare.

În orice caz, sfârşitul bătăliei de la Schloss Itter nu a marcat sfârşitul rolului castelului în istoria celui de-al Doilea Război Mondial. Comandantul George Lynch a transformat fortăreaţa în post de comandă al regimentului 142 infanterie şi, în următoarele douăzeci şi patru de ore, el a ajutat – în urma întâlnirilor cu Georg von Hengl – la semnarea unui acord local de încetare a focului şi, în cele din urmă, la predarea tuturor forţelor germane din Tirol. Ca urmare a capitulării necondiţionate a Germaniei, în dimineaţa zilei de 7 mai, Schloss Itter a devenit (deşi pentru mai puţin de douăzeci şi patru de ore) cartierul general provizoriu al forţelor de ocupaţie aliate din Austria.[11]

La câteva săptămâni după capitularea Germaniei, lui Basse şi lui Lee li s-au recunoscut meritele pentru acţiunile de la Schloss Itter. Primul a primit Steaua de Argint, iar celui de-al doilea i s-a acordat Distinguished Service Cross[12] (Crucea pentru Servicii Deosebite). În citaţia lui se menţiona:

extraordinarul eroism în luptă în calitate de ofiţer comandant al Companiei B din batalionul 23 tancuri, în vecinătatea localităţii Wörgl, din Austria, şi la castelul Itter, în zilele de 4–5 mai 1945. Căpitanul Jack Lee,

împreună cu un mic grup de soldați, s-a infiltrat în spatele liniilor inamice, demoralizând forțele de aici, a prevenit distrugerea a două poduri importante și a determinat predarea a 200 de soldați germani. La castelul Itter a găsit mai mulți prizonieri francezi importanți și imediat a organizat apărarea, împreună cu soldații americani și germani. În ciuda atacului fanatic al trupelor SS și a unui intens baraj de artilerie, oamenii căpitanului Lee au rezistat până la sosirea trupelor aliate. Inițiativa, curajul, îndrăzneala, imaginația și calitățile deosebite de lider ale căpitanului Lee sunt în spiritul celor mai înalte tradiții ale armatei și Statelor Unite.[13]

Deși bătălia de la Schloss Itter se poate să fi fost un moment de răscruce în viețile multora dintre cei care au luat parte la ea, aceasta nu a fost – cu excepția lui Sepp Gangl și a atacatorilor necunoscuți care au murit în timpul asaltului – momentul final. Diferitele personaje-cheie din ultima acțiune de luptă terestră din timpul celui de-al Doilea Război Mondial în Europa – francezi, germani, americani și alții – au revenit la viețile lor normale și mi se pare corect să vedem pe scurt cum s-au derulat unele dintre acestea.

FRANCEZII

ÉDOUARD DALADIER

După război, Taurul din Vaucluse a revenit în politică, servind ca deputat în Adunarea Constituțională a Franței. Apoi, între 1953–1958, a fost primar al orașului Avignon.

Fiul său, Jean, a adunat și a editat mai târziu jurnalele lui Daladier din timpul războiului. Publicată cu titlul *Jurnal de captivitate, 1940–1945*, la câțiva ani de la moartea lui Daladier, în octombrie 1970, la vârsta de optzeci și șase de ani, cartea conține exact ceea ce fostul prizonier de la Schloss Itter îi spusese lui Réne Lévesque că va face: îi desființează pe adversarii lui politici, în special pe Paul Reynaud.

MAURICE GAMELIN

După revenirea sa în Franța postbelică, Gamelin s-a dedicat redactării memoriilor sale, intitulate *În serviciu*. Cartea, în trei volume – din care cea mai mare parte a fost scrisă în timpul petrecut la Schloss Itter –, a fost publicată în 1946 și 1947 și a primit recenzii destul de bune. În 1954, Gamelin a publicat încă un volum, relatând serviciul său în timpul Primului Război Mondial. A murit în aprilie 1958, la vârsta de optzeci și șase de ani.

LÉON JOUHAUX ȘI AUGUSTA BRUCHLEN

Se prea poate ca anii de încarcerare să-i fi deteriorat și mai mult sănătatea lui Léon Jouhaux, dar, cu siguranță, nu i-au diminuat abnegația față de muncitorii francezi sau față de mișcarea muncitorească internațională. După eliberare, a revenit în poziția de conducător al CGT, dar, în 1947, membrii comuniști ai organizației l-au obligat să demisioneze. Ca răspuns la ceea ce el considera a fi dominația tot mai puternică a comuniștilor asupra mișcării muncitorești franceze, el a contribuit la înființarea mișcării

muncitorești de centru-stânga, pe care a condus-o până la sfârșitul vieții. În 1947, Jouhaux a fost ales președinte al Consiliului Economic Național al Franței și, în 1951, a ajutat la constituirea Organizației Internaționale a Muncii, ca agenție a Națiunilor Unite. Jouhaux a primit Premiul Nobel pentru Pace în 1951 și a murit la 28 aprilie 1954.

Augusta Bruchlen l-a ajutat pe Jouhaux în toate strădaniile sale postbelice în sprijinul mișcării muncitorești și și-a luat numele de Augusta Léon-Jouhaux, în urma căsătoriei lor din 1948. A fost un lider important al mișcării muncitorești, servind ca director al biroului din Paris al Organizației Internaționale a Muncii, din 1950 până în 1971. *Închisoare pentru oamenii de stat*, povestirea ei despre anii petrecuți la Schloss Itter, a fost publicată în 1973. Această remarcabilă femeie a fost numită Comandor al Legiunii de Onoare în mai 1992 și a primit titlul de Mare Ofițer al Legiunii în iulie 2011. Ea a murit la 28 aprilie 2003, la vârsta de 104 ani, la exact la patruzeci și nouă de ani de la moartea lui Léon Jouhaux.

PAUL REYNAUD ȘI CHRISTIANE MABIRE

La fel ca eternul său rival, Daladier, Paul Reynaud a revenit în politică după eliberarea de la Schloss Itter. El a câștigat alegerile pentru Camera Deputaților în 1946, iar în următorii zece ani a deținut diverse portofolii ministeriale, inclusiv pe cel de ministru al finanțelor și problemelor economice. Publicată în 1951, lucrarea *În toiul luptei*, cea mai mare dintre cele două cărți de memorii[14] despre război ale lui Paul Reynaud, dedică doar patru dintre cele peste

680 de pagini evenimentelor de la Schloss Itter; cea mai mare parte a cărții este consacrată explicării acțiunilor sale și denigrării multora dintre adversarii săi politici – inclusiv a lui Daladier, desigur. Reynaud a fost inițial un susținător puternic al lui Charles de Gaulle, dar în 1962 s-a rupt de fostul general, din cauza a ceea ce el considera încercarea acestuia de a-și consolida puterea personală prin manipularea Constituției. După ce și-a pierdut fotoliul din Camera Deputaților, Reynaud s-a dedicat scrisului, abordând diverse teme. A murit la vârsta de optzeci și șapte de ani, la 21 septembrie 1966.

Christiane Mabire s-a căsătorit cu Reynaud în 1949 și, în cele din urmă, au avut trei copii: doi fii, Serge și Alexandre, și o fiică, Evelyne. După moartea soțului ei, doamna Reynaud a dus o viață foarte retrasă. Înainte de a muri, în 2002, la vârsta de optzeci și nouă de ani, ea a scris un scurt volum de memorii, nepublicat, conținând experiențele de la Ravensbrück și de la Schloss Itter[15].

MARCEL GRANGER

După eliberarea de la Schloss Itter, Marcel Granger a cărat personal la Paris două valize cu documente: una conținând voluminoasele note ale lui Maxime Weygand pentru memoriile pe care intenționa să le scrie și a doua cu notele lui Paul Reynaud pentru cartea sa. Deși unele surse au indicat revenirea lui Granger în Africa de Nord, s-a dovedit imposibil să descoperim orice detaliu credibil despre ultimii ani de viață ai bărbatului pe care Édouard Daladier îl numea

la Schloss Itter „un adevărat gentleman", „un om deosebit, de un înalt patriotism şi curaj, un exemplu excelent pentru francezii de rând" [16].

JEAN BOROTRA

Deşi în primii ani de după război guvernul francez a încercat să-l judece pe faimosul Basc zburător pentru colaborarea sa din timpul serviciului pentru guvernul de la Vichy, nu s-au putut formula acuzaţii, iar popularitatea lui Borotra a rămas neatinsă. El şi-a reluat cariera comercială, lucrând până în 1975. Nu a renunţat nici la tenis. A servit ca vicepreşedinte al Asociaţiei Franceze de Tenis de Câmp şi a continuat să participe la competiţii internaţionale pentru seniori până la vârsta de nouăzeci de ani. Borotra a murit în iunie 1994, la vârsta de nouăzeci şi cinci de ani.

MAXIME ŞI MARIE-RENÉE-JOSÉPHINE WEYGAND

Generalul şi soţia sa se temeau foarte tare în legătură cu primirea care urma să li se facă în Franţa, însă aveau şi motive. Maxime Weygand a fost arestat de guvernul francez, la 10 mai 1945, fiind acuzat de „atentat la securitatea internă a statului". În anul următor, Înalta Curte de Justiţie a ordonat sechestrarea tuturor bunurilor sale şi l-a trimis pe bătrânul şi bolnavul fost general, sub pază, la un spital din Paris. Chemat ca martor în procesul mareşalului Philippe Petain, Weygand a avut câteva dispute verbale cu Paul Reynaud, care acţiona în calitate de procuror. Procesul lui Weygand s-a întins pe trei ani, însă în cele din urmă a fost achitat, în 1948. A revenit la scris, producând cărţi şi articole cu o

multitudine de subiecte. Marie-Renée-Josephine a murit în 1961, iar Weygand a trecut în neființă la 28 ianuarie 1965, la vârsta de nouăzeci și opt de ani.

MICHEL CLEMENCEAU

Fiul Tigrului a intrat în agitata viață politică franceză postbelică, servind în prima și în a doua Adunare Națională Constitutivă din 1946 până în 1951. După retragerea din politică a revenit în industria privată și a murit la 4 mai 1964, la vârsta de nouăzeci și unu de ani.

FRANÇOIS DE LA ROCQUE

În timpul petrecut la Schloss Itter, fostul conducător al Crucii de Foc a scris ceea ce se va dovedi a fi testamentul său politic. Intitulată *În slujba viitorului*, cartea publicată în 1946 repetă credințele sale politice și morale fundamentale, fiind menită, evident, să fie o primă încercare de reabilitare a reputației sale. În orice caz, de La Rocque nu a trăit îndeajuns pentru a vedea reușita acestui efort. Plasat sub supravegherea poliției și, mai târziu, în arest la domiciliu, după revenirea sa în Franța, el a murit în 1946, în timpul unei intervenții chirurgicale menite să-i îndepărteze sechelele unei răni căpătate în Primul Război Mondial.

MARIE AGNÈS ȘI ALFRED CAILLIAU

Deși încarcerarea familiei Cailliau la Schloss Itter abia dacă a durat o lună, condițiile dure pe care le-a îndurat înainte de a ajunge la fortăreața austriacă au lăsat urme

profunde – atât fizice, cât şi mentale. Alfred Cailliau a revenit la munca sa de inginer, dar a fost chinuit de o sănătate şubredă până la moartea sa, în 1956, la vârsta de şaptezeci şi nouă de ani. Marie Agnès a fost recompensată, în 1975, cu Legiunea de Onoare, pentru activităţile sale din timpul războiului în sprijinul rezistenţei franceze. Gândurile sale personale despre o viaţă plină de evenimente au fost publicate în volumul *Amintiri personale*, după moartea ei, în martie 1982, la vârsta de nouăzeci şi trei de ani.

PRIZONIERII-NUMERE

Din nefericire, a fost imposibil să dăm de urma lui Andreas Krobot sau a oricăreia dintre prizonierele-numere, după internarea lor la UNRRA.

ZVONIMIR ČUČKOVIC

După revenirea în Iugoslavia şi încheierea scurtei sale călătorii de după eliberare la Paris, Zvonko Čučkovic şi-a deschis la Belgrad o mică afacere de antreprenoriat de lucrări electrice. El şi-a adunat notiţele, incredibil de detaliate, de la Schloss Itter într-un volum numit *Zwei Jahren auf Schloss Itter* (De doi ani la castelul Itter), trimiţând copii atât guvernului vest-german, cât şi celui francez. A corespondat cu câteva dintre notabilităţile franceze după război şi i-a furnizat Augustei Léon-Jouhaux multe dintre detaliile pe care aceasta le-a folosit în cartea sa, *Închisoare pentru oameni de stat*. Čučkovic a murit la Belgrad în 1984.

GERMANII

JOSEF GANGL

După eliberarea castelului Itter, corpul ofițerului german a fost dus mai întâi la biserica St. Josef din satul Itter, fiind îngropat în cele din urmă în cimitirul municipal din Wörgl. Gangl este considerat un erou național al Austriei, datorită alianței sale cu mișcarea de rezistență antinazistă, eforturilor sale de a proteja populația civilă din Wörgl și implicării sale în apărarea VIP-urilor franceze de la Schloss Itter. O stradă principală din Wörgl a primit numele său.

SEBASTIAN WIMMER

În ciuda eforturilor sale de a dispărea, Sebastian Wimmer a fost arestat la câteva săptămâni după ce forțele aliate au ocupat Tirolul. El a fost reținut la fortăreața din Kufstein, castelul medieval care domină localitatea și care era folosit ca lagăr pentru prizonierii de război de către francezi (care constituiau principală forță de ocupație din acea parte a Austriei). Thérèse Wimmer a contactat familia Jouhaux și alți foști prizonieri de la Itter, cerându-le să intervină în sprijinul soțului ei. Mai mulți dintre foștii prizonieri au făcut-o, prin intermediul cartierului general al guvernământului de ocupație francez, Misiunea de Control pentru Austria.[17]

Ca ofițer SS-TV, Wimmer era considerat automat un criminal de război și, în mod normal, ar fi trebuit să fie judecat pentru rolul său în masacrele din Polonia, din 1939, și pentru sarcinile administrative de la Dachau și Majdanek. În mod inexplicabil, el a fost eliberat de autoritățile franceze

în 1949, iar după aceea a lucrat ca muncitor de rând la o fermă din Wörgl. Beţiile sale neîntrerupte au îndepărtat-o pe soţia sa, care a revenit singură, în mai 1951, la casa ei din Dingolfing, Bavaria, unde a locuit împreună cu tatăl ei pe Bruckstrasse 101. El s-a sinucis la 10 decembrie 1952, la vârsta de cincizeci de ani.

STEFAN OTTO

Deşi numele său apare pe mai multe liste postbelice cu criminali de război suspectaţi, fostul ofiţer SD nu a fost niciodată arestat, judecat sau încarcerat. Până la data apariţiei acestei lucrări, nu a ieşit la iveală nicio informaţie despre starea lui.

KURT-SIEGFRIED SCHRADER

După eliberarea lor de la Schloss Itter, VIP-urile franceze i-au dat lui Schrader o notă în limba franceză, care specifica: „În data de 4 mai 1945, căpitanul S. Schrader a asigurat securitatea prizonierilor francezi de la castelul Itter şi a rămas cu aceştia în timpul atacurilor germane"[18]. Deşi nu era o recomandare tocmai strălucită, scrisoarea – semnată de toţi foştii prizonieri francezi – îi oferea decoratului ofiţer Waffen SS posibilitatea de a petrece doar o scurtă perioadă ca prizonier de război. După eliberarea sa, în 1947, el s-a reunit cu familia şi a lucrat, timp de mai mulţi ani, ca zidar. La începutul anilor '50, familia s-a mutat la Münster, în nord-vestul Germaniei, iar în 1951 Schrader a fost numit într-un post al Ministerului de Interne al statului Renania de

Nord, Westfalia. S-a retras din acesta în 1980 şi se pare că a murit la mijlocul anilor '90.

AMERICANII

JOHN T. KRAMERS

Oricât de interesantă ar fi fost operaţiunea de salvare de la Schloss Itter, pentru ofiţerul de guvernământ militar al Diviziei 103 Infanterie nu a fost decât una dintre nenumăratele experienţe din lunga sa carieră. John Kramers a rămas în armată după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial şi a servit ca ataşat militar la ambasadele americane din Finlanda, Egipt, Algeria şi Etiopia. Ultimul său post a fost cel de comandant al garnizoanei de la Fort Indiantown Gap, Pennsylvania. În anul 1967, s-a retras din armată cu gradul de colonel. După ce a obţinut o diplomă în afaceri la Universitatea din Pennsylvania, el a lucrat în calitate de consilier financiar, retrăgându-se în 2004. Sunt încântat să menţionez că John Kramers era în viaţă şi se simţea bine, la vârsta de nouăzeci şi cinci de ani, în momentul scrierii acestei lucrări.

SOLDAŢII DIN REGIMENTUL 142 INFANTERIE

După revenirea la unitatea lor, în urma eliberării castelului Schloss Itter, celor patru infanterişti li s-a spus că vor fi recomandaţi pentru decoraţii ca urmare a acţiunilor lor în luptă, dar niciunul nu a primit vreodată ceva. Cei patru oameni au revenit, în cele din urmă, în Statele Unite şi, la fel ca alte milioane de foşti combatanţi, şi-au continuat vieţile.

Din păcate pentru trei dintre ei, singurele informații pe care am putut să le descopăr despre viețile lor de după război au fost locul și data morții: Alex Petruckovich, Illinois, noiembrie 1973; William Sutton, Wisconsin, iulie 1979; Alfred Worsham, Kentucky, iunie 1993. Arthur Pollock, pe de altă parte, era în viață și într-o formă remarcabilă la momentul scrierii acestei cărți: în vârstă de optzeci și opt de ani, bucurându-se de o sănătate foarte bună și lucrând cinci zile pe săptămână la afacerea familiei.

SOLDAȚII DIN BATALIONUL 23 TANCURI

La fel ca și în cazul celor din regimentul 142 infanterie, pentru trei dintre cei patru membri ai echipajului de pe *Besotten Jenny* nu am putut descoperi decât data și locul morții: Herbert G. McHaley, Indiana, noiembrie 1988; William T. Rushford, Michigan, martie 1988; Edward J. Szymczyk, decembrie 1998. Și, la fel ca și în cazul lui Art Pollock, am fost fericit să-l găsesc pe Edward J. Seiner, în vârstă de optzeci și opt ani și ducând-o foarte bine; în orice caz, el nu mai lucrează cinci zile pe săptămână.

HARRY J. BASSE

După război, secundul la comandă al lui Jack Lee a revenit în California, lângă Anaheim, unde el și soția sa au devenit fermieri. Au cultivat portocale până când Harry s-a retras, la începutul anilor '60, una dintre livezile pe care le-a vândut fiind desființată pentru a face loc parcului de distracții Disneyland. Harry și-a petrecut anii de pensie făcând lucrurile care-i plăceau cel mai mult: vânătoarea, pescuitul și

petrecerea timpului cu numeroasa sa familie. Conform opiniei fiului său, s-a bucurat de o sănătate bună până în ultimii doi ani de viață. Harry Basse a murit la Bishop, California, la 4 octombrie 1991, la vârsta de optzeci și unu de ani.

JOHN C. LEE JR.

Omul care a pus la cale salvarea prizonierilor francezi și apărarea de la Schloss Itter a încercat să-și pornească viața postbelică încă dinainte de a părăsi serviciul militar. La sfatul tatălui său – care, în afara faptului că era medic în Norwich, era și un personaj important în Partidul Democrat din ținutul Chenango, New York –, în timp ce încă se afla în Germania cu batalionul 23 tancuri, John Lee a completat formularele necesare pentru a candida la nominalizarea democraților pentru postul de șerif al ținutului. Se pare că era pentru prima dată când un ofițer al armatei Statelor Unite, care servea în străinătate, aplica pentru obținerea unui post politic în administrația de stat.

Nu întâmplător, candidatura lui John Lee a fost anunțată în ținutul său natal în aceeași săptămână în care relatarea lui Meyer Levin despre bătălia de la Schloss Itter, „We Liberated Who's Who" („Am eliberat celebrități"), a apărut în *Saturday Evening Post*. Deși articolul din revistă și alte câteva articole laudative la adresa acțiunilor lui Lee în această bătălie – împreună cu vestea că tânărul ofițer de tancuri fusese decorat cu Distinguished Service Cross – l-au ajutat, fără îndoială, să câștige câteva voturi, Lee a fost incapabil, în cele din urmă, să-și pună trecutul militar într-o poziție publică. Astfel, a pierdut alegerile la o distanță destul de mare de contracandidații săi.

În cele din urmă, a revenit în Statele Unite în 1946 şi a fost eliberat din serviciul activ la Fort Dix, New Jersey, la 2 februarie, fiind apoi trecut în rezervă cu gradul de căpitan[19]. Din acel moment, viaţa sa pare să o fi apucat pe o pantă descendentă, lentă, dar inevitabilă. Deşi jucase fotbal american timp de câteva sezoane în liga mică, pentru New Jersey Giants din temporara American Association, el a fost incapabil să obţină un contract cu o echipă profesionistă şi s-a apucat să antreneze echipe semiprofesioniste de fermieri locali. Şi-a găsit o slujbă de barman şi, deloc surprinzător, a început să bea mult. La un moment dat – data exactă este neclară –, el şi soţia sa Virginia s-au despărţit, iar ea l-a luat pe fiul lor[20] în California, după care a obţinut divorţul. La începutul anilor '50, Lee s-a decis să intre în industria hotelieră şi a încheiat un acord de cumpărare a locului istoric Eagle Hotel din New Berlin, New York. Deşi a intrat în posesia clădirii, în cele din urmă a fost incapabil să plătească întreaga sumă şi, când fostul proprietar l-a dat în judecată, Lee a pierdut hotelul. Într-un alt incident cu legea, el a fost acuzat că-l atacase pe bărbatul înstrăinat al surorii sale şi a fost condamnat la plata unei amenzi de 50 de dolari, apoi eliberat condiţionat.

Deşi se cunosc câteva lucruri, există puţine detalii ale vieţii ulterioare a lui Jack Lee. Ştim că s-a căsătorit pentru a doua oară cu o femeie numită Stella Evans, o chelneriţă pe care o întâlnise în timp ce lucra ca barman. Aceasta a divorţat însă de el din cauza băuturii. După eşecul celui de-al doilea mariaj, Lee a trăit câţiva ani în Texas City,

Texas, dar la momentul morții tatălui său, în 1961, locuia în Long Beach, California; în timpul petrecut în Statul de Aur (căutând-o probabil pe Virginia și pe fiul său), se pare că el a stat mult timp cu vechiul său prieten, Harry Basse. Este neclar din ce trăia Lee în perioada revenirii lui în Norwich. La un moment dat s-a căsătorit pentru a treia oară, cu Nellie Porter, dar nu a mai avut alți copii. În ceea ce privește ultima dată importantă din viața lui Jack Lee, nu există niciun dubiu: el a murit la 15 ianuarie 1973, la Chenango Memorial Hospital din Norwich, la vârsta de cincizeci și patru de ani. Cauza morții sale este consemnată ca „asfixiere", cel mai probabil ca rezultat al otrăvirii acute cu alcool.[21]

Deși necrologul lui Lee din ziarul local menționa rolul său important în bătălia de la Schloss Itter – pe care autorul articolului o plasa în Franța în loc de Austria –, bărbatul care a condus misiunea de salvare și apărarea castelului a făcut, probabil, cel mai succint rezumat al acelei lupte ce părea fără șanse: cu câteva luni înainte de moartea sa, Lee a fost întrebat de un reporter, în Norwich, ce simțea în legătură cu acel incident de demult. Eroul „ultimei bătălii" s-a gândit preț de o clipă, după care a răspuns: „Ei bine, a fost cel mai nenorocit lucru!"

MULȚUMIRI

Să scrii istorie e întotdeauna o provocare, în sensul că trecerea timpului ascunde de cele mai multe ori adevărul, în loc să-l scoată la iveală. Martorii oculari mor, amintirile se estompează, iar dovezile – dacă au fost cumva păstrate – sunt distruse, nemaifiind relevante, sau pur și simplu dispar în abisul birocratic. Iar când încercăm să scriem despre acțiuni militare sunt chiar și mai multe probleme: epuizarea, frica, extazul, panica și simpla dimensiune a războiului îi determină pe participanții la aceeași bătălie să și-o amintească pentru totdeauna în variante profund diferite.

Acestea fiind spuse, este de datoria istoricului să se dedice căutării oricăror documente rămase și, dacă scrie despre evenimente relativ recente, să încerce să-i găsească pe participanții care ar putea fi încă în viață. Așa cum un detectiv evaluează dovezile prin cunoștințele lui despre subiect, aplicând atât logica, cât și bunul simț, istoricul evaluează informația disponibilă, și apoi unește diferitele piste într-o relatare care trebuie să fie cât mai precisă și mai completă. Pentru mulți dintre cei care aleg să scrie istorie,

inclusiv pentru mine, vânarea informațiilor pe care se bazează povestea finală reprezintă partea cea mai plăcută a procesului, chiar dacă deseori e și cea mai frustrantă.

Din fericire, în cercetarea pentru *Ultima bătălie* am fost ajutat cu abilitate și generozitate atât de oameni din Statele Unite, cât și din străinătate. Ajutorul lor a fost extraordinar de important și îl apreciez foarte mult. Orice erori sau omisiuni din acest volum sunt, bineînțeles, doar ale mele.

Înainte de toate, vreau să-i mulțumesc soției mele, Margaret Spragins Harding. Această carte n-ar fi fost posibilă fără dragostea, susținerea, sfaturile, răbdarea fără limite și talentul ei extraordinar de lingvist francez. Ea este cea mai remarcabilă ființă umană pe care am întâlnit-o vreodată și sunt cu adevărat binecuvântat să o am în viața mea.

Aș vrea, de asemenea, să-i mulțumesc în mod particular doctorului Alfred Beck, un istoric eminent și un adevărat gentleman, care, cu mulți ani în urmă – pe când lucram amândoi la Centrul de Istorie Militară al Armatei –, mi-a povestit pentru prima dată despre o mică și ciudată bătălie din Austria, din mai 1945, în care au fost implicați germani, americani și un grup de VIP-uri franceze.

Îi mulțumesc agentului meu, Scott Mendel, pentru sfaturile excelente și pentru îndrumare; lui Robert Pigeon, editorul meu de la Da Capo, pentru prietenia lui și ajutorul pe care mi l-a oferit în formularea și îmbunătățirea manuscrisului; lui Bryce Zabel, prieten și scenarist, care mi-a sugerat că povestea de la Schloss Itter ar face deopotrivă o carte bună, cât și un scenariu bun.

Le sunt, de asemenea, îndatorat:

În Statele Unite:

Colegilor mei: Michael W. Robbins, David Lauterborn, Dan Smith și Jennifer Berry de la revista *Weider History Group's Military History*, pentru că mi-au suportat absențele frecvente și preocuparea aproape permanentă de pe parcursul scrierii acestei cărți; lui Karen Jensen și Wendy Palitz, ambii de la revista *Weider's World War II*; editorului Karen, pentru că mi-a dat să scriu articolul de la care a evoluat această carte, și directorului artistic Wendy, atât pentru prietenia ei, cât și pentru minunatul design al articolului; lui Thomas Culbert și Mike Constandy, pentru munca lor de cercetare asiduă de la Arhivele Naționale; lui Joe Basse, pentru că mi-a furnizat fotografii și informații despre tatăl său, Harry Basse; lui Robert D. Lee, pentru că mi-a oferit informații și fotografii cu unchiul său, John C. Lee; lui John Kramers, Arthur Pollock și Edward Seiner, pentru amintirile lor personale despre bătălia pentru Schloss Itter; Victoriei Haglan, pentru traducerile ei excelente din germană; Patriciei E. Evans, Chenango County, New York, istoric, pentru localizarea lui John Lee și a familiei sale, dar și pentru materialele de fond; lui Gail Wiese, Jennifer Payne și Kelly Gonzalez de la Norwich University's Archives și Special Collections, pentru ajutorul lor în studierea perioadei petrecute de John Lee la universitate; veteranilor din Divizia a 12-a F Blindată, George Hatt și Steve Czecha, precum și veteranilor batalionului 23 tancuri, James Francis și John McBride, pentru ajutorul lor în cercetările despre unitățile și oamenii care au servit în ele; Lisei Sharik și echipei de la

Muzeul Forțelor Armate din Texas, dar și lui Kyle Wiskw și muzeului Diviziei 12 Blindate pentru ajutorul lor în cercetare; lui John P. Moore, pentru oferirea unor informații vitale despre Kurt-Siegfried Schrader; lui John Browning, pentru informațiile despre fra-tele său, William Browning, lider de echipă în Compania E, regimentul 142 infanterie; lui Ron Thomassin, pentru oferirea fotografiilor cu Harry Basse; lui Megan Lewis de la US Holocaust Memorial Museum, pentru eforturile ei de cercetare despre Sebastian Wimmer și Stefan Otto.

În Austria:

Echipei de la Gemiende Itter, care a fost extraordinar de utilă, atât prin e-mail, cât și în timpul vizitei mele de la Schloss Itter; lui Robert Kaller de la Vienna's Institut für Zeitgeschichte; lui Heidi Wechner, în prezent primar al Wörgl; lui Otto Hagleitner, pentru informațiile despre tatăl său, Rupert; și dr. Wilfred Beimroh și echipei de la Tiroler Landesarchiv.

În Franța:

Lui Evelyne Demey Paul-Reynaud, pentru că mi-a împărtășit istoria familiei și mi-a arătat fotografiile părinților ei din vremea în care erau prizonieri la Schloss Itter; Lisei Pommois, pentru că mi-a împărtășit fotografii cu operațiunile batalionului 23 tancuri din Alsacia.

În Germania:

Echipelor de cercetare și resurse bibliografice de la Stadtarchive Ludwigsburg, KZ-Gedenkstätte Dachau, precum și arhivei Bundesarchiv's Militärarchiv.

În Polonia:

Martei Grudzinska de la Majdanek Museum and Archive, pentru informațiile despre activitățile lui Sebastian Wimmer în infama tabără de concentrare.

În Elveția:

Lui Remo Becci, arhivar la Biroul Internațional de Muncă al Națiunilor Unite din Geneva, pentru că mi-a oferit informații și fotografii cu Augusta Léon-Jouhaux.

BIBLIOGRAFIE

SURSE PRIMARE

Documente oficiale

Multe dintre sursele enumerate în continuare fac parte din colecția Centrului de Înregistrări Militare Moderne și din Arhiva Națională a Înregistrărilor Adminstrative din College Park, MD; acestea sunt indicate prin mențiunea NARA MMRC.

Armored Force Field Manual, Tactics and Technique. Ministerul de Război al SUA, martie 1942. Archives II, NARA MMRC.

Battalion Diary for Month of May 1945. Batalionul 753 tancuri, 31 octombrie 1945. NARA MMRC.

Battlegroup Buddenbrock, 16 March-4 May 1945, de general-maiorul Jobst Freiherr von Buddenbrock. Studii Militare Străine, 1945-1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Company History, 1-8 May 1945. Compania D, Batalionul 753 tancuri, 10 mai 1945. NARA MMRC.

Final Strike Assessment, Wörgl M/Y, Austria. Ofițer pentru analiza fotografiilor, Grupul 301 Bombardament (Greu), 23 februarie 1945. NARA MMRC.

General Order 212. Cart. General, US Forces, European Theater, 29 august 1945.

The German Replacement Army (Ersatzheer). Divizia de Informații Militare, Ministerul de Război, Washington, DC, aprilie 1944. NARA MMRC.

Himmler's Files from Hallein. Biroul guvernatorului militar al Germaniei (US), Biroul directorului de informații, 8 noiembrie 1945. NARA MMRC.

Historical Narrative for May 1945. Cart. General, Batalionul 753 tancuri, n.d. NARA MMRC.

History of the 142nd Infantry Regiment, 36th Division, Sept. 3, 1943-May 8, 1945 (Volume II, France, Germany, Austria). Cart. General, 142nd Infantry Regiment, n.d. NARA MMRC.

Journal of Operations, 1944-1945. Cart. General, 17th Armored Infantry Battalion, n.d. NARA MMRC.

Kampf um die Alpenfestung Nord, de General der Gebirgstruppen Georg Ritter von Hengl. Studii Militare Străine, 1945–1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Operations in Germany, 1-10 May 1945. Batalionul 23 tancuri, Divizia 12 Blindată, 15 februarie 1946. NARA MMRC.

Operations in Germany and Austria, May 1945. Cart. General, Divizia 103 Infanterie, iulie 1945. NARA MMRC.

Operations in Germany and Austria, 1-10 May 1945. Cart. General, Regimentul 142 infanterie, Divizia 36 Infanterie, 25 mai 1945. NARA MMRC.

Operations in Germany, Austria and Italy, May 1945. Cart. General, Divizia 103 Infanterie, n.d. NARA MMRC.

Personalakten für Gangl, Josef, Heeres-Personalamt, Oberkommando der Wehrmacht. Berlin, n.d. NARA MMRC.

Regimental History, 409th Infantry Regiment, 1-10 May 1945. NARA MMRC.

Resistance and Persecution in Austria, 1938-1945. Austrian Federal Press Service, Viena, 1988.

Rocket Projectors in the Eastern Theater. Studii Militare Străine, 1945-1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

7th Werfer Brigade, 24 March-30 April 1945, de General major Dr. Kurt Paape. Studii Militare Străine, 1945-1954. Departamentul Armatei de Uscat, Washington, DC, 1956.

Special Narrative Report, Mission to Wörgl M/Y, Austria. Biroul ofițerului de informații, Grupul de Bombardament (Greu) 301, 23 februarie 1945. NARA MMRC.

SS Personalakten für Wimmer, Sebastian, SS-Hauptamt. Berlin, n.d. NARA MMRC.

Tank, Medium, M4A3. Technical Manual 9-759. Ministerul de Război, Washington, DC, septembrie 1944. NARA MMRC.

Unit Journal, 1-10 May 1945. Cart. General, Regimentul 142 infanterie, Divizia 36 Infanterie, NARA MMRC.

Widerstand und Verfolgung in Tirol, 1934-1945: Eine Dokumentation, Dokumentationsarchiv des Österreichischen Widerstandes. Vienna, 1984.

Interviuri

Duvall, Calbert. Compania B, Batalionul 23 tancuri. Realizat prin e-mail, 20 iunie 2012.

Kramers, John T., Secția de Guvernământ Militar, Divizia 103 Infanterie. Înregistrare audio, 8 iunie 2012.

Pollock, Arthur P., Compania E, Regimentul 142 infanterie. Înregistrare audio, 3 noiembrie 2011.

Seiner, Edward J., Compania B, Batalionul 23 tancuri. Înregistrare audio, 28 octombrie 2011.

Manuscrise nepublicate

Čučkovic, Zvonimir. *Zwei Jahren auf Schloss Itter.* scris de mână, n.d. Archiv KZ-Gedenkstätte Dachau.

Die Wahrheit Über Schloss Itter. Privatarchiv Otto Molden: Zur Geschichte der Österreichschen Widerstandsbewegung Gegen *Hitler*, 1938-1945. Institut für Zeitgeschichte, Universität Wien, Viena, n.d.

Flanagan, Drew. *Resistance from the Right: François de La Rocque and the Réseau Klan.* Departamentul de Istorie, Wesleyan University, Middletown, CT, 2010.

Schrader, Kurt-Siegfried. *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, 1993.

SURSE SECUNDARE

Cărți

Alexander, Martin S., *The Republic in Danger: General Maurice Gamelin and the Politics of French Defence, 1933-1940*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Bischof, Günter, Fritz Plasser, and Barbara Stelzl-Marx, eds. *New Perspectives on Austrians and World War II*. New Brunswick: Transaction Publishers, 2009.

Cailliau de Gaulle, Marie-Agnès. *Souvenirs personnels*. Paris: Parole et Silence, 2006.

Craven, W.F., and J.L. Cate. *Europe: ARGUMENT to VE-Day, January 1944 to May 1945*. The Army Air Forces in World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1951.

Daladier, Édouard. *Prison Journal, 1940-1945*. Boulder: Westview Press, 1995.

de La Rocque, François. *Disciplines d'Action*. Paris: Parti social français, 1941.

Demey, Evelyne. *Paul Reynaud, mon père*. Paris: Plon-Opera Mundi, 1980.

Dulles, Allen. *The Secret Surrender*. New York: Harper & Row, 1966.

East, William, and William F. Gleason. *The 409th Infantry in World War II*.

Ed. Julius J. Urban. Washington, DC: Infantry Journal Press, 1947.

Ferguson, John C. *Hellcats: The 12th Armored Division in World War II*. Abilene, TX: State House Press, 2004.

Francis, Jim. *A History of the 23rd Tank Battalion, 1943-1945*. Privately published, 2004.

François-Poncet, André. *Carnets d'un captif*. Paris: Librairie Artheme Fayard, 1952.

Gates, Eleanor M. *The End of the Affair: The Collapse of the Anglo-French Alliance, 1930-1940*. Berkeley: University of California Press, 1981.

Haupt, Werner. *Deutsche Spezialdivisionen, 1935-1945: Gebirgsjäger, Fallschirmjäger, Waffen-SS*. Wölfersheim-Berstadt: Podzun-Pallas, 1995.

Koop, Volker. *In Hitler's Hand: Die Sonder-und Ehrenhäftlinge der SS*. Köln: Böhlau, 2011.

Lanckoronska, Karolina. *Michelangelo in Ravensbrück: One Woman's War Against the Nazis*. Tradusă de Noel Clark. Cambridge, MA: Da Capo, 2006.

Lasik, Aleksander. *Struktura Organizacyjna Oraz Obsada Osobowa Stanowisk Kierowniczych W Obozie Koncentracyjnym Na Majdanku W Latach 1941-1944*. Majdanek: State Museum at Majdanek, 2003.

Léon-Jouhaux, Augusta. *Prison pour hommes d'Etat*. Paris: Denöel/Gontheir, 1973.

Lévesque, René. *Memoires*. Montréal: Editions Québec/Amérique, 1986.

Liszt, Franz, La Mara, and Constance Bache. *From Rome to the End: Letters of Franz Liszt*, Vol. 2. San Diego: Icon Group International, 2008.

Long, Robert P. *Castle Hotels of Europe*. East Meadow, NY: Hastings House, 1962.

Lucas, James. *Alpine Elite: German Mountain Troops of World War II*. London: Jane's Publishing, 1980.

Luza, Radomír V. *The Resistance in Austria, 1938-1945*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984.

MacDonald, Charles B. *European Theater of Operations: The Last Offensive*. United States Army in World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1993.

Mackenzie, W.J.M. *The Secret History of SOE: Special Operations Executive, 1940-1945*. London: St. Ermin's, 2002.

Mitcham, Samuel W., Jr. *The Rise of the Wehrmacht: The German Armed Forces and World War II*. Vol. 1. Westport, CT: Praeger Security International, 2008.

Molden, Fritz. *Fires in the Night: The Sacrifices and Significance of the Austrian Resistance, 1938-1945*. Traducere de Harry Zohn. Boulder: Westview Press, 1989.

Monroe-Jones, Edward. *Crossing the Zorn: The January 1945 Battle at Herrlisheim as Told by the American and German Soldiers Who Fought It*. Jefferson, NC: McFarland, 2010.

Moore, John P. *Signal Officers of the Waffen-SS (Nachrichtenoffiziere der Waffen-SS)*. Portland, OR: John P. Moore Publishing, 1995.

Mueller, Ralph, şi Jerry Turk. *Report After Action: The Story of the 103d Infantry Division*. Nashville: Battery Press, 1987.

Munoz, Antonio J., editor şi translator. *The Last Levy: Waffen-SS Officer Roster, March 1, 1945*. Bayside, NY: Axis Europa Books, 2001.

Nobécourt, Jacques. *Le colonel de La Rocque (1885-1946), ou, Les pièges de nationalisme chrétien*. Paris: Librairie Artheme Fayard, 1996.

O'Donnell, Patrick K. *The Brenner Assignment: The Untold Story of the Most Daring Spy Mission of World War II*. Cambridge, MA: Da Capo, 2008.

Pogue, Forrest C. *European Theater of Operations: The Supreme Command*. United States Army in World War II. Washington, DC: US Government Printing Office, 1954.

Reynaud, Paul. *Carnets de captivité, 1941-1945*. Paris: Fayard, 1997.

Reynaud, Paul. *In the Thick of the Fight, 1930-1945*. Traducere de James D. Lambert. New York: Simon and Schuster, 1955.

Ross, Alex. *The Rest Is Noise: Listening to the 20th Century*. New York: Picador, 2008.

Schwab, Gerald. *OSS Agents in Hitler's Heartland: Destination Innsbruck*. Westport, CT: Praeger, 1996.

Singer, Barnett. *Maxime Weygand: A Biography of the French General in Two World Wars*. Jefferson, NC: McFarland, 2008.

Smyth, Sir John. *Jean Borotra, the Bounding Basque: His Life of Work and Play*, London: Stanley Paul, 1974.

Steinböck, Erwin. *Österreichs Militärisches Potential im März, 1938*. Wien: Verlag für Geschichte und Politik, 1988.

Sydnor, Charles W. *Soldiers of Destruction: The SS Death's Head Division, 1939-1945*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1990.

Turner, Barry. *Countdown to Victory: The Final European Campaigns of World War II*. New York: William Morrow, 2004.

Van Goethem, Geert. *The Amsterdam International: The World of the International Federation of Trade Unions (IFTU), 1913-1945*. Burlington, VT: Ashgate, 2006.

von Steiner, Kurt. *Resistance Fighter: Anti-Nazi Terror Tactics of the Austrian Underground*. Boulder: Paladin Press, 1986.

Weygand, Maxime. *Recalled to Service: The Memoirs of General Maxime Weygand*. Garden City, NY: Doubleday, 1952.

Williamson, Gordon. *Gebirgsjäger: German Mountain Trooper 1939-1945*. Oxford: Osprey, 2003.

Articole din ziare

Notă: Articolele cuprinse în această secțiune sunt prezentate în ordine cronologică.

Binghamton Press (Binghamton, NY):

„Norwich Lieutenant Proves Hero in Reich War-End Rescue Fight", 7 iunie 1945.

„Captain Lee in Chenago Sheriff Race", 23 iulie 1945.

„17 Tier Men Are on Latest Returnee List", 25 ianuarie 1946.

„John C. Lee, Jr., Ordered Held for Jury", 25 februarie 1953.

„Lee Fined $50 in Assault, Sister Freed", 10 martie 1953.

„Lee Indicted by Chenango Grand Jury", 10 aprilie 1953.

„Lee Vacates New Berlin Hotel", 3 iulie 1953.

Evening Sun (Norwich, NY):

„John C. Lee Dies, Freed de Gaulle Kin", 15 ianuarie 1973.

New York Times:

„Mme. Menter's Good Fortune", 25 noiembrie 1885.

„Freed: Daladier, Blum, Reynaud, Niemoller, Schuschnigg, Gamelin", 6 mai 1945.

„Reynaud Relates Reich Prison Life", 15 august 1945.

„Borotra Relates War Experiences", 18 martie 1947.

„Paul Reynaud Married", 14 mai 1950.

„Gen. Gamelin Dead", 19 aprilie 1958.

„Gen. Maxime Weygand Dead", 29 ianuarie 1965.

„Paul Reynaud Dies; Led France in 1940", 22 septembrie 1966.

„Daladier, Signer of Munich Pact, Dies at 86", 12 octombrie 1970.

Norwich Record (Northfield, VT):

„Capt. Jack Lee, '42, Rescues Daladier in Castle Battle", 22 iunie 1945.

Norwich Sun (Norwich, NY):

„Lee Receives Award", 17 martie 1945.

„Lee Receives Promotion", 28 mai 1945.

„Capt. John C. Lee Jr., Led Rescuers of Daladier, Ex-French Premier", 4 şi 7 iunie 1945.

„Thrilling Story About Captain John C. Lee Appears in «Post»", 18 iulie 1945.

„Capt. Lee Seeks Democratic Nomination for Sheriff", 21 iulie 1945.

Articole din reviste

Bachinger, Eleonore, Martin McKee, Anna Gilmore, „Tobacco Policies in Nazi Germany: Not as Simple as It Seems", *Public Health 122*, no. 5 (mai 2008): 497-505.

Distel, Barbara, „KZ-Kommandos an Idyllischen Orten: Dachauer Aussenlager in Österreich", *KZ Aussenlager – Geschichte und Erinnerung (1999).*

„France: Trials, Tribulations", *Time*, 30 septembrie 1940.

„Gamelin Speaks", *Time*, 13 noiembrie 1939.

Harding, Stephen, *„The Battle for Castle Itter", World War II* (august-sept. 2008).

„Kampf um Schloss Itter", *Neue Illustrierte*, 26 martie 1961.

Kennedy, Sean, „Accompanying the Marshal: La Rocque and the *Progrès Social* Français Under Vichy", French History 15, no. 2 (2001).

Levin, Meyer, „We Liberated Who's Who", *Saturday Evening Post*, 21 iulie 1945.

„Maurice Gamelin: Good Grey General", *Time*, 14 august 1939.

„Reynaud Marriage Revealed", *Time*, 22 mai 1950.

„Where Is Gamelin?", *Time*, 10 iunie 1940.

NOTE

Capitolul 1

1. Anumite surse consemnează părțile cele mai vechi ale castelului în anul 902. Cele mai multe informații referitoare la istoria veche a castelului Schloss Itter sunt extrase din *Die Geschichte von Itter*, un pamflet al Comisiei Regionale de Turism din Hohe-Salve, Austria, și din *Castle Hotels of Europe* de Robert P. Long.

2. A domnit între anii 893–930.

3. Un palatinat reprezintă un domeniu administrat de un conte, în numele unui rege sau împărat. În Sfântul Imperiu Roman, un conte palatin era cunoscut, în limba germană, ca *pfalzgraf*.

4. Inițial o grupare de mici adăposturi și de ateliere utilizate de meșteșugarii care au construit castelul, satul Itter a evoluat într-o comunitate construită în jurul ideii de a asigura personal pentru castel, în vederea întreținerii acestuia. În schimbul muncii lor, sătenii primeau protecție în interiorul castelului pe perioada revoltelor.

5. Condusă de reformatorul social și politic Michael Gaismayr, revolta căuta să înlocuiască sistemul feudal, aflat sub dominația bisericii, cu o republică. Deși au avut succes în câteva confruntări militare cu forțele reacționare, Gaismayr și adepții săi au fost învinși la Radstadt, în iulie 1526. Acesta a fugit la Veneția și, în cele din urmă, la Padova, unde a sfârșit asasinat de agenți austrieci în data de 15 aprilie 1532.

6. Vezi Augusta Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 23. După cum se va vedea mai târziu în acest volum, Augusta Léon-Jouhaux a fost inițial secretara liderului sindical Léon Jouhaux, apoi tovarășa de viață și viitoarea soție a acestuia, fiind încarcerată împreună cu el la Itter între 1943-1945.

7. Până la încoronarea sa din 1806, regele era cunoscut ca Maximilian IV Iosif, prinț elector de Bavaria.

8. Aparent, Menter a cumpărat castelul cu banii pe care-i câștigase în turneu, deși un scurt articol din 25 noiembrie 1885 al ziarului *New York Times* (*Averea doamnei Menter*) aprecia că achiziția fusese finanțată, în cea mai mare parte, din cele 400 000 de ruble pe care i le lăsase moștenire un bătrân admirator rus.

9. *Ibidem.*

10. Liszt, La Mara și Bache, *From Rome to the end*, p. 377.

11. Menter a revenit în Germania după vânzarea castelului și a trăit în apropiere de München pentru tot restul vieții. A murit în data de 23 februarie 1918.

12. Cunoscut, în general, ca „experimentul Wörgl", demersul a fost ideea primarului oraşului, Michael Unterggugenberger. El încerca să sporească puterea economică a oraşului şi a regiunii prin înlocuirea monedei standard cu ceea ce era cunoscut ca „stamp scrip", o monedă locală care rămânea în circulaţie în loc să fie depozitată de bancheri. Deşi ideea a reuşit să revigoreze economia locală din Wörgl, i s-a pus capăt printr-o decizie a Băncii Naţionale a Austriei, în 1933.

13. Aceasta se traduce literal ca „Marca de Est", o referire la statutul de „marcă" al Austriei în secolul al X-lea, un teritoriu tampon între Bavaria şi populaţiile slave.

14. De dragul preciziei, toate gradele din armata franceză, Wehrmacht şi SS sunt exprimate, în această carte, cu echivalentul lor american. Von Bock, care avea să joace un rol esenţial în invaziile împotriva Poloniei, Franţei şi Rusiei, a fost ucis în data de 4 mai 1945, când un avion de vânătoare-bombardament britanic a mitraliat maşina în care se afla.

15. Un acronim pentru denumirea completă a poliţiei secrete naziste, Geheime Staatspolizei.

16. Vezi excelentul eseu al lui Richard Germann *Soldaţi şi generali austrieci în cel de-al Doilea Război Mondial* în *New Perspectives on Austrians in World War II*, editura Bishoff, Plasser şi Stelzl-Marx, bazat pe o dezbatere fascinantă asupra dorinţei austriecilor de a purta uniforma Wehrmachtului.

17. *Ibidem 29*.

18. Printre doritori se numărau şi Otto Skorzeny, comandantul comandoului Waffen SS care l-a salvat din captivitate pe Benito Mussolini, în septembrie 1943, şi Ernst Kaltenbrunner, şeful Biroului Siguranţei Reichului.

19. Printre cei consideraţi a nu fi de încredere se numărau între 30 şi 50 la sută dintre ofiţerii Bundesheer. Aceştia au fost demişi şi au rămas sub supravegherea Gestapoului până la sfârşitul războiului.

20. Luza, *The Resistance in Austria*, p. 14.

21. În cele din urmă, numeroşi austrieci arestaţi de nazişti au fost încarceraţi – şi mulţi dintre ei au pierit – în lagărele de muncă înfiinţate chiar în Austria, inclusiv în infamul complex de lagăre Mauthausen-Gusen de lângă Linz, situat la aproximativ o sută nouăzeci de kilometri la nord-est de Schloss Itter.

22. Denumirea germană este *Deustcher Bund zur Bekämpfund der Tobakgefahren.* Pentru o discuţie fascinantă despre activităţile antifumat ale naziştilor, vezi Bachinger, McKee şi Gilmore *Tobacco Policies in Nazi Germany.*

23. Pentru rolul său în ororile legate de soluţia finală nazistă, Pohl a fost acuzat de aliaţi pentru crime împotriva umanităţii şi pentru o gamă uluitoare de crime de război. Găsit vinovat, el a fost ucis prin spânzurare la 7 iulie 1951.

24. Cunoscut ca Konzentrationslager-Hauptlager, prescurtat în germană KZ-Hauptlager, Dachau era amplasat la aproximativ şaisprezece kilometri la nord-vest de München. A fost înfiinţat în martie 1933, fiind primul lagăr de concentrare nazist. Dachau constituia un model

administrativ și funcțional pentru toate lagărele care i-au urmat, atât în Germania, cât și în afara acesteia.

25. Koop, *In Hitler's Hand*, p. 32.

26. Sursele diferă în privința numelor ofițerului, nefiind clar dacă era Petz sau Peez. În memoriile sale postbelice, scrise de mână, *Zwei Jahren auf Schloss Itter* (aflate în arhiva colecției KZ-Gedenkstatte Dachau), Zvonimir Čučkovic face referire la el folosind ultimul nume. Deși numele ar suna similar pentru un vorbitor de germană care nu este nativ, precum Čučkovic, transcrierea „Petz" ar fi cea mai obișnuită utilizare germană și am preferat să o folosesc pe aceasta.

27. Situat la aproximativ o sută optzeci de kilometri la nord-est de Dachau, în apropiere de frontiera Cehiei, Flossenburg a fost inaugurat în 1938. Inițial, acolo erau reținuți criminali de drept comun și evrei, dar în cele din urmă a ajuns să găzduiască prizonieri politici și prizonieri de război sovietici. Deținuții erau folosiți ca sclavi în carierele de granit din apropiere.

28. Detaliile referitoare la această conversație sunt extrase din *Zwei Jahren auf Schloss Itter* și din cartea lui Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat.*

29. SS Totenkopfverbände (SS-TV) – sau Unitățile cu cap de mort – administrau sistemul lagărelor de concentrare.

30. Mulțumită memoriilor lui Čučkovic, știm că douăzeci și doi dintre cei douăzeci și șapte de membri ai echipei de construcție erau prizonieri politici, patru erau clasificați drept „prizonieri de drept comun" și unul era „antisocial",

un termen pe care naziştii îl utilizau pentru a se referi la grupurile de tipul homosexualilor sau al bolnavilor psihic. Mai ştim şi că echipa de lucru a acestora includea cinci germani, opt austrieci, un iugoslav, un ceh, şapte ruşi şi cinci polonezi.

31. În limbajul european, „primul etaj" reprezintă catul de deasupra parterului, ceea ce în limbajul american înseamnă, de fapt, „etajul al doilea"

32. Heeresunteroffiziersschule für Gebirghsjäger – aşa cum este cunoscută în limba germană – era una dintre cele două instituţii similare din cadrul celui de-al Treilea Reich care se ocupau de pregătirea subofiţerilor desemnaţi pentru unităţile militare special antrenate pentru războiul montan. Cealaltă se afla la Mittenwald, în Germania.

33. În măsura în care se poate demonstra, niciunul dintre prizonierii care au servit în unitatea de construcţii de la Schloss Itter, revenind la Dachau şi Flossenburg în aprilie 1943, nu a supravieţuit războiului. Se pare că nici Petz.

34. Detaliile referitoare la viaţa lui Čučkovic dinaintea şi din timpul războiului sunt extrase din manuscrisul său, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*.

35. Ema Čučkovic, pe numele de fată Freyberg, s-a născut în 1910 la Nordhausen, Germania. Fiul lui Čučkovic s-a născut în Iugoslavia, în 1933.

36. În memoriile sale scrise de mână, Čučkovic îi identifică după nume pe treisprezece dintre aceşti oameni: plutonierul SS Oschbald, sergenţii majori SS Maschalek,

Gilde şi Kunz, caporalii SS Euba, Jackl, Nowotny, Delus, Resner, Fischer, Bliesmer, Schultz şi Greiner.

37. Čučkovic o identifică pe această femeie ca fiind Rosel Harmske, SS Aufseherin (auxiliar feminin), din Ravensbruck. O a doua femeie, membru SS, care lucra ocazional la Schloss Itter şi pe care a identificat-o doar drept „Kühn, Aufseherin aus Ravensbrück", ar putea să fie Anna Kühn. Când s-a înrolat în SS la Ravensbrück în 1942, avea cincizeci şi şapte de ani, ceea ce o făcea să fie cea mai bătrână femeie care a servit în sistemul lagărelor de concentrare.

38. În germană, „SS Sonderkommando" Cuvântul „comando", având acest sens, se referă la conceptul original al burilor sud-africani despre o unitate cu destinaţie specială, mai degrabă decât la un soldat individual cu o misiune sub acoperire.

39. După înrolarea în SS, Wimmer a primit numărul de identificare (mitgliedsnummer) 264374. Detaliile serviciului lui sunt extrase din dosarul său personal, *SS Personalakten fur Wimmer, Sebastian, SS-Hauptamt.*

40. Deşi nu era cel mai deştept dintre recruţi, trecutul lui Wimmer ca ofiţer de poliţie i-a asigurat (la fel ca şi multora dintre foştii săi colegi din agenţiile de aplicare a legii) un grad de ofiţer, nefiind lăsat în rândul soldaţilor înrolaţi.

41. Când SS a preluat controlul tuturor lagărelor de concentrare din Germania, în 1934, şi a pus bazele SS-TV, acesta a fost organizat într-un grup cu şase Wachtruppen – sau unităţi de pază – cu denumiri proprii. Wachtruppe Oberbayern (Bavaria Superioară) era staţionat la Dachau

şi, exact înainte de înrolarea lui Wimmer în 1935, unitatea fusese mărită şi redenumită Wachsturmbann Oberbayern.

42. Celelalte două erau SS-Totenkopfstandarte 2 Brandenburg, în lagărul de concentrare de la Oranienburg, şi SS-Totenkopfstandarte 3 Thuringen, la Buchenwald. Un al patrulea detaşament, SS-Totenkopfstandarte 4 Ostmark, s-a format la Viena după Anschlussul din 1938. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial se organizaseră mai mult de zece SS-Totenkopfstandarte suplimentare.

43. Celelalte două SS-Totenkopfstandarte, Brandenburg şi Thuringen, erau implicate în activităţi similare.

44. Cei 4 000 de evrei care supravieţuiseră executării iniţiale au fost trimişi mai târziu în ghetou; în 1942, au fost trimişi în lagărul de concentrare de la Treblinka şi, ulterior, omorâţi.

45. Vezi Sydnor, *Soldiers of Destruction*, pp. 40-42.

46. Până când Germania a invadat Uniunea Sovietică, în 1941, grupurile einsatzgruppen îşi perfecţionaseră într-atât tehnicile de asasinare, încât au fost capabile să omoare mai mult de 33 000 de oameni în două zile, la râpa Babi Yar, lângă Kiev, Ucraina.

47. Divizia a 3-a Panzer SS este numită adesea, deşi incorect, drept divizie SS Totenkopf.

Capitolul 2

1. Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, p. 25.

2. Mobilizat iniţial în regimentul local Avignon, Daladier a fost detaşat destul de repede la 2e Régiment de

la Légion Étrangère, regimentul 2 al Legiunii Străine. Unitatea avea nevoie de subofiţeri francezi pentru a conduce multitudinea de voluntari străini care veniseră în ajutorul Franţei. Când batalionul său a fost practic distrus, sergentul Daladier a fost transferat la regimentul 209 infanterie, care a avut parte de lupte permanente lângă Verdun. Avansat ofiţer în 1916, Daladier s-a dovedit a fi un conducător curajos şi eficient, care a terminat războiul ca locotenent decorat cu Crucea de Război şi cu Legiunea de Onoare. Vezi Daladier, *In Defense of France*, pp. 12-21.

3. Reacţia agresivă a lui Daladier era, cel puţin parţial, rezultatul convingerii sale – foarte răspândite printre partidele politice de stânga din Franţa – cum că revoltele fuseseră, de fapt, o încercare de lovitură de stat fascistă.

4. El era şi primul socialist, şi primul evreu care ocupa această poziţie.

5. Vezi introducerea lucrării lui Daladier, *Prison Journal*.

6. Diferendele lor politice erau exacerbate de faptul că amantele lor erau rivale în societate, deşi se cunoşteau din copilărie. Amanta lui Daladier era Jeanne de Crussol; a lui Reynaud era Hélène de Portes. Fiecare din cele două femei folosea orice ocazie pentru a-l defăima, public şi în privat, pe bărbatul celeilalte şi, desigur, pentru a-i aduce la cunoştinţă propriului ei bărbat ce spunea despre el rivalul său politic. Relaţia lui Daladier începuse după moartea soţiei sale, Madeleine, în 1932. Reynaud, pe de altă parte, a rămas căsătorit legal cu prima sa soţie, Jeanne

Henri-Robert, până în 1948. Relația lui cu Hélène de Portes era un secret cunoscut și necontestat de soția sa.

7. Pe lângă cei douăzeci și șapte de politicieni, lista de pasageri a pachebotului *Massilia* includea treizeci și trei de alți pasageri, printre care soția lui Mendès-France și cei doi copii ai lor, precum și amanta lui Mandel.

8. Verdon-sur-Mer este un port la gura râului Gironde, la aproximativ optzeci de kilometri la nord-vest de Bordeaux. Guvernul francez s-a mutat la Bordeaux în 10 iunie.

9. Daladier, *Prison Journal*, 2. Recunoscând ironia din telegramele generalului, Daladier spune, la aceeași pagină din jurnalul său: „Ciudat personaj acest general Noguès, care a simțit nevoia să ceară permisiunea guvernului pentru a se răscula"

10. În termeni militari, este un grad aproximativ echivalent cu acela de general de armată.

11. Daladier, *Prison Journal*, p. 193.

12. Buchenwald a fost construit în 1937. Deși nu era desemnat să fie lagăr de exterminare, se estimează că aproximativ 56 000 de oameni au murit sau au fost executați acolo, înainte de eliberarea lagărului, în aprilie 1945, de către elemente ale Diviziei 6 Blindate Americane.

13. Pentru mai multe detalii privind perioada petrecută de Daladier la Buchenwald, vezi atât lucrarea acestuia, *Prison Journal*, cât și *Prison pour hommes d'etat*, a lui Léon Jouhaux.

14. Daladier, *Prison Journal*, p. 199. Cei doi bărbați vor avea o soartă foarte diferită. Blum și-a petrecut

restul războiului la Buchenwald şi, pentru scurtă vreme, la Dachau, apoi a fost eliberat de trupele aliate, în mai 1945. El a revenit în politică şi, pentru scurtă vreme, a fost prim-ministru, între 1946-1947. A murit în 1950. Mandel, din păcate, nu a supravieţuit războiului. El a fost executat la Paris, în iulie 1944, de forţele fasciste paramilitare cunoscute ca Miliţie.

15. Cunoscute în germană ca Feldgendarmerie, aceste trupe erau foarte urâte în rândurile Wehrmachtului, din cauza obiceiului lor de a executa fără discernământ orice soldat pe care-l considerau a fi dezertor sau simulant. Ei erau numiţi cu dispreţ *kettenhunde*, „câini în lanţ", din cauza colanelor care reprezentau emblema autorităţii lor (o semilună metalică plată, atârnată în jurul gâtului cu un lanţ).

16. Pentru o discuţie amănunţită asupra trecutului familiei Gamelin şi a conexiunilor lor militare, vezi excelenta carte a lui Martin S. Alexander, *The Republic in Danger*.

17. Gamelin reprimase dur şi o revoltă a triburilor druze din zona deluroasă a Siriei. Conform relatării revistei *Time* (14 august 1939), Gamelin a fost prezent când aviaţia şi artileria franceză au omorât mai mult de 1 400 de civili în Damasc.

18. Singer, *Maxime Weygand*, p. 65. Această carte este o analiză excelentă a vieţii şi a carierei lui Weygand.

19. Alexander, *The Republic in Danger*, p. 30.

20. Consiliul Superior de Război, cea mai înaltă structură militară a Franţei, condusă de prim-ministru.

21. Provenind din italiană, „Generalissimo" se referă la un comandant militar care deține controlul operativ al tuturor forțelor armate ale națiunii – terestre, maritime și aeriene – și se subordonează exclusiv șefului statului (sau este el însuși șeful statului). În afară de Weygand și de Gamelin, în perioada 1930-1940 termenul a mai fost aplicat și unor personaje unice ca Chang-Kai-Shek, Iosif Stalin, Francisco Franco și Hitler.

22. *France: Trials, Tribulations*, *Time*, 30 septembrie 1940.

23. Aceasta era poliția națională franceză, formată în 1812. După capitulare, *Surete* – la fel ca toate celelalte agenții de aplicare a legii din Franța – a fost subordonată germanilor în Franța ocupată și regimului de la Vichy oriunde altundeva. După ocuparea de către germani a zonei controlate de guvernul de la Vichy, în noiembrie 1942, tot personalul Siguranței și resursele acesteia au ajuns sub controlul direct al germanilor.

24. Daladier, *Prison Journal*, p. 9.

25. Atât Čučkovic, cât și Augusta Léon-Jouhaux menționează problemele de sănătate ale lui Jouhaux, punând accentul pe cele cardiace.

26. Detaliile despre începuturile vieții lui Jouhaux sunt extrase, în cea mai mare parte, din discursul său de acceptare a Premiului Nobel pentru Pace, în 1951.

27. *Ibidem*.

28. *Ibidem*.

29. Van Goethem, *The Amsterdam International*, p. 100.

30. *Ibidem*, p. 260.

31. Scriitorii au transcris numele său de familie în diferite forme – inclusiv Brucklin, Broukhlin, Brucklen –, de obicei în funcție de limba în care au scris aceștia. Întrucât ea și Jouhaux foloseau, de obicei, Bruchlen, am ales să utilizez, pentru volumul de față, această ortografie.

32. Agenția însărcinată cu organizarea operațiunilor de adunare de informații din afara Regatului Unit, numită adesea MI6.

33. Mackenzie, *The Secret History of SOE*, p. 269.

34. Există o oarecare confuzie în relatările istorice referitoare la data exactă a arestării lui Jouhaux, anumite surse menționând 12 noiembrie. În orice caz, întrucât secretara lui Jouhaux și viitoarea sa soție, Augusta, crede că a fost 26 noiembrie, am ales să folosesc această dată.

35. Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 11.

36. Deși decisese să fie atât de „corect" pe cât îi permiteau condițiile, lui Wimmer nu i-a dat prin minte să înlăture citatul din *Infernul* lui Dante de pe zidul de la intrarea în castel. Practic, fiecare prizonier VIP reținut la Schloss Itter a menționat că văzuse groaznica urare de bun venit încă de la sosire.

37. Repartizarea camerelor va fi schimbată de câteva ori, pe măsură ce vor sosi oaspeți noi. Vezi Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 57-59.

38. Léon Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 14.

Capitolul 3

1. Așa cum se menționează și în notele de la capitolul 2, de Portes era de mai mulți ani amanta, recunoscută deschis, a lui Reynaud, în ciuda continuării mariajului său cu Jeanne Henri-Robert Reynaud. Deși a fost portretizată adesea ca fiind geniul malefic care îl controla din spatele scenei pe Reynaud – și, astfel, guvernul său –, influența reală a lui de Portes asupra evenimentelor din timpul celor câteva luni în care Reynaud a fost prim-ministru este deschisă dezbaterii și se află în afara scopului acestui volum. Pentru o dezbatere fascinantă asupra relației contesei cu Reynaud și a influenței ei în politica franceză, vezi Gates, *The End of the Affair*.

2. Primul lagăr de concentrare de la Oranienburg a fost deschis în 1933 și a purtat numele orașului. Ulterior a fost închis și înlocuit cu structura din apropiere – mult mai mare – de la Sachsenhausen. În memoriile sale, Reynaud se referă la acest lagăr cu numele său inițial.

3. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 652. Deși cartea are aproape șapte sute de pagini, memoriile lui Reynaud dedică doar patru pagini timpului petrecut de el la Schloss Itter. El acoperă detaliat această perioadă în cartea sa *Carnets de captivité, 1941–1945*.

4. Detaliile despre viața lui Borotra sunt extrase din cartea lui Smyth, *Jean Borotra, The Bounding Basque*.

5. *Ibidem*, pp. 103-104.

6. *Ibidem*, p. 113-115.

7. *Ibidem*, p. 124.

8. *Ibidem*, p. 144.

9. Reynaud, *Carnets de captivité, 1941–1945*, pp. 272-273. Vezi şi Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 651.

10. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 27.

11. Lanckoronska, *Michelangelo in Ravensbrück*, p. 219. Christiane Mabire este descrisă de autoarea volumului, contesa poloneză Karolina Lanckoronska, după prima lor întâlnire în lagărul de concentrare german.

12. În *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, Čučkovic menționează ca dată de sosire a lui Christiane Mabire 17 iunie, însă alte surse – inclusiv Reynaud şi Bruchlen – consemnează 2 iulie. Având în vedere că Mabire a sosit la Itter după Bruchlen, care a ajuns pe 19 iunie, consider că data din iulie este cea corectă.

13. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 15.

14. Daladier, *Prison Journal*, pp. 211-212.

15. Aşa cum subliniază Barnett Singer în lucrarea sa, *Maxime Weygand*, cei mai mulți istorici sunt de acord cu faptul că Weygand era rezultatul nedorit al unei legături între locotenent-colonelul belgian Alfred van den Smissen şi Melanie Zichy Ferraris, fiica ministrului de externe şi cancelar al Austriei Klemens von Metternich. Singer mai crede şi că Weygand s-a născut, de fapt, în 1865, deşi eu am ales să utilizez data mult mai larg acceptată, 1867.

16. Daladier, *Prison Journal*, p. 252.

17. Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, p. 30.

18. Tradus literal Biroul al Doilea, organizația supraveghea forța, capacitățile şi dispunerea potențialilor

adversari, în timp ce Premier Bureau (Primul Birou) aduna aceleași informații despre aliații Franței.

19. Reynaud, *Carnets de captivité*, p. 269.

20. Jaques Nobécourt, autor al lucrării *Le colonel de La Rocque*, publicată de Editura Artheme Fayard în 1996.

21. *Ibidem*, p. 193.

22. El va folosi acest termen în volumul său din 1941, *Disciplines d'Action*, p. 12.

23. Nobecourt, *Le colonel de La Rocque*, p. 777.

24. În special Jaques Nobécourt.

25. Această descriere ne este oferită de fiul său, Pierre Cailliau, în introducerea pe care a scris-o în 1970 pentru memoriile ei, *Souvenirs Personnels*.

26. *Ibidem*, pp. 41-42.

27. Denys a fost chinuit de o sănătate șubredă de-a lungul întregii sale vieți și, din păcate, a murit de meningită, la vârsta de douăzeci și doi de ani.

28. Koop, *In Hitler's Hand*, pp. 44-45. Cele mai multe dintre VIP-urile reținute în hotel erau ofițeri superiori francezi.

29. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs Personnels*, pp. 94-95.

30. Alfred Cailliau, născut belgian, a devenit cetățean francez după ce el și Marie Agnès s-au mutat în zona Le Havre, după Primul Război Mondial.

31. Reynaud, *Carnets de captivité,* p. 312.

32. Tendința fostului prim-ministru de a se dezbrăca de câte ori vremea era suficient de călduroasă este menționată în memoriile lui Reynaud și ale Augustei Léon-Jouhaux.

Oricum, Daladier însuşi nu face nicio menţiune referitoare la nudism în memoriile sale.

33. Unele surse ortografiază numele bucătarului fie „Korbart", fie „Krobet", dar Zvonimir Čučkovic – care a împărţit aceeaşi cameră cu el timp de doi şi, probabil, ştia mai bine – menţionează numele omului ca fiind „Krobot", aşa că am ales să folosesc această ortografie. Čučkovic mai spune despre acesta că fusese transferat de la Dachau la Itter în august 1943.

34. Din păcate, ştim numele complete a numai doi dintre aceşti nefericiţi: Gertrud Seibold şi Gisela Sinnek-Barta. Pentru ceilalţi s-au păstrat numai numele de botez: Sofia, Ommi, Luci, Maria, Josefa şi Olma. Deşi Krobot şi Čučkovic împărţeau o cameră în clădirea principală a castelului, femeile deţinute dormeau înghesuite pe nişte paie aruncate pe podeaua nivelului superior al castelului.

35. *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, p. 10.

36. *Ibidem*. Daladier menţionează de mai multe ori aparatul de radio în *Prison Journal*, la fel ca şi Augusta Léon-Jouhaux în *Prison pour hommes d'etat*. Amândoi arată că acesta era capabil să recepţioneze staţii de emisie din Africa de Nord şi Uniunea Sovietică şi, *când condiţiile atmosferice erau prielnice*, chiar şi din America de Nord.

37. Smyth, *The Bounding Basque*, pp. 154-155.

38. Daladier, *Prison Journal*, p. 335.

Capitolul 4

1. „Fronturile" sovietice din timpul celui de-al Doilea Război Mondial erau, în mare, echivalentul unui grup de armate din organizarea armatei americane. Compus din mai multe armate, fiecare incluzând mai multe corpuri de armată, Frontul 3 Ucrainean totaliza, în aprilie 1945, aproximativ un milion de oameni.

2. În practica americană, armatele numerotate sunt identificate prin cuvinte, nu prin numerale.

3. Armata a 7-a se afla sub comanda general-locotenentului George S. Patton, care i-a încredințat conducerea lui Patch, după ocuparea insulei.

4. Pentru mai multe detalii referitoare la planul general al lui Eisenhower pentru Austria și sudul Germaniei, vezi MacDonald, *European Theater of Operations*, pp. 436-438.

5. Patton a fost promovat general la 14 aprilie 1945. Devers a obținut a patra stea la 8 martie 1945.

6. Unitățile individuale repartizate fiecăruia dintre cele trei corpuri ale Armatei a 7-a – celelalte două fiind VI și XV – se schimbau destul de frecvent, diviziile fiind mutate între corpuri, în funcție de necesitățile situației tactice.

7. Unitățile de panzergrenadier foloseau tancuri, infanterie transportată în camioane și elemente de artilerie, unități antitanc și de geniu.

8. Detaliile referitoare la misiunea, forțele și activitățile lui von Hengl sunt extrase din monografia sa din 1946,

Kampf um die Alpenfestung Nord, scrisă la solicitarea guvernului SUA, Biroul de Studii Militare, 1945–1954.

9. Grossdeutschland era prima divizie combatantă a armatei germane (și nu o organizație din compunerea Waffen SS, așa cum se crede în general). Impresia lui von Hengl cum că elemente ale diviziei se aflau în Tirol, în acel moment al războiului, s-ar putea să nu fie corectă; în cele mai multe istoriografii oficiale (germane și americane) se arată faptul că Grossdeutschland a încheiat războiul în partea de nord a Germaniei. Desigur, este perfect posibil ca anumiți membri ai diviziei să fi fost trimiși în Austria, în circumstanțe care nu sunt clarificate.

10. *Kampf um die Alpenfestung Nord*, pp. 2-3.

11. OKW se traduce de obicei prin Înaltul Comandament al Forțelor Armate. Führungsstab B era unul din cele două cartiere generale operative aflate sub comanda OKW.

12. În acest caz, cele câteva unități aparținând de cele două organizații mai mari care au reușit să intre în Tirol nu au ajuns suficient de departe spre est, pentru a-i putea fi de ajutor lui von Hengl.

13. Hans Buchner era un ofițer german de gebirgsjäger foarte apreciat, născut în 1901. După război, el s-a alăturat armatei vest-germane Bundeswehr, ajungând, în cele din urmă, la gradul de general. Între 1956 și 1959, el a comandat Divizia 1 Gebirgsjager din Bundeswehr.

14. Giehl era comandantul Heeresunteroffiziersschule für Gebirgsjäger din Wörgl.

15. În anumite documente mai este numită și „Reserve Division Innsbruck"

16. Izvorul râului Inn se află în Elveția și curge spre nord-est, prin Tirol și Germania.

17. Vezi nota 9 de mai sus. Dacă aceste trupe nu făceau parte din Grossdeutschland, este probabil ca ele să fi fost adunate din diverse unități ale Wehrmachtului, care se retrăseseră din Bavaria în Austria.

18. *Kampf um die Alpenfestung Nord*, pp. 2-3.

19. Detaliile despre formarea, organizarea și operațiunile rezistenței austriece sunt extrase, în cea mai mare parte, din Luza, *The Resistance in Austria*, și din materialul Serviciului Federal de Presă al Austriei, *Resistance and Persecution in Austria*, 1938–1945.

20. În germană, Provisorisches Österreichisches Nationalkomitee.

21. Înființată prin ordin militar prezidențial, la 13 iunie 1942, OSS era atât o agenție pentru culegerea și analiza informațiilor, cât și o organizație destinată operațiunilor sub acoperire. Condusă de eroul din Primul Război Mondial William J. Donovan, OSS a acționat în ambele teatre de operațiuni, în Europa și în Pacific.

22. „O5" era un acronim inteligent pentru primele litere din cuvântul german pentru Austria, Österreich, care se scrie, fără umlaut, OE. Astfel, litera mare O, urmată de numărul 5 (indicând a cincea literă din alfabet, e), înseamnă Ö de la Austria. Simbolul a fost creat de un tânăr student austriac la medicină, Jörg Unterreiner. Membrii rezistenței pictau acest simbol pe zidurile clădirilor, pe tramvaie și, dacă erau deosebit de curajoși (sau de inconștienți), pe părțile laterale ale vehiculelor militare germane.

23. Pentru două relatări deosebit de cuprinzătoare ale operațiunilor speciale ale OSS în Austria, vezi Schwab, *OSS Agents in Hitler's Heartland*, și O'Donnell, *The Brenner Assignment*.

24. Luza, *The Resistance in Austria*, pp. 245-246.

25. De exemplu, între 1935–1937, socialistul german Waldemar von Knoeringen (1906–1971) a înființat câteva mici celule antinaziste în Wörgl și în câteva dintre localitățile învecinate.

26. Atacul din 22 februarie și cel din ziua următoare făceau parte din contribuția trupelor 15th Air Force la operațiunea Clarion, un efort comun britanic și american pentru a paraliza complet rețelele de căi ferate și de comunicații, deja foarte degradate, ale celui de-al Treilea Reich, prin vizarea specifică a orașelor și a localităților mici care nu fuseseră intens atacate până în acel moment. La operațiune au participat câteva mii de avioane, care zburau de la baze din Franța, Anglia și Italia. Pentru detalii, vezi Craven și Cate, *Europe*, pp. 731-732.

27. *Personalakten für Gangl, Josef.*

28. Informațiile biografice referitoare la Gangl sunt extrase, în principal, din dosarul său militar și din datele furnizate de Stadtarchiv Ludwigsburg din Germania și de Tiroler Landesarchiv din Innsbruck, Austria.

29. Deși detaliile despre rudele lui Sepp Gangl sunt sumare, se pare că a avut cel puțin doi frați și o soră.

30. Din păcate, nu am reușit să descopăr numele sau sexul celui de-al doilea copil al lor.

31. Un joc de cuvinte pe tema cuvântului german „blitzkrieg" sau „război fulger", *sitzkrieg* înseamnă, literal, „războiul așezat"

32. Taus, acum Domažlice, se află în regiunea Plzeň din Republica Cehă.

33. „Arme combinate" înseamnă, în acest context, o operațiune integrată și coordonată, cu sprijinul reciproc al unităților de blindate, infanterie și artilerie, sprijinite de aviația tactică.

34. „Werfer" înseamnă „aruncător" și „nebelwerfer" se traduce prin „aruncător de ceață" Termenul a fost utilizat inițial pentru a descrie un dispozitiv similar tunului, cu o singură țeavă, utilizat pentru a trage cu proiectile fumigene sau gaze.

35. Cifrele erau chiar și mai impresionante pentru unitățile mai mari de aruncătoare. Conform lucrării *Rocket Projectors in the Eastern Theater*, o istorie postbelică scrisă ca parte a seriei de Studii Militare Străine a guvernului american, un regiment de aruncătoare putea să tragă în zece secunde 324 de rachete, iar o brigadă, 648.

36. Denumit oficial „15 cm Panzerwerfer 42 auf Selbstfahrlafette Sd.Kfz.4/1", vehiculul Maultier construit de Opel cântărea puțin peste nouă tone, transporta între douăzeci și patruzeci de proiectile-achetă pentru aruncătoare și avea o viteză, pe drumuri asfaltate, de aproape patruzeci de kilometri pe oră.

37. Detaliile organizatorice și cu privire la echipament sunt extrase din *Die Nebel-und Werfertruppe*

(Regimentsbögen), vol. 1, p. 322, așa cum sunt listate pe excelentul site de cercetare german Lexikon der Wehrmacht.

38. Medalia – o stea în opt colțuri cu o zvastică în mijloc – era acordată pentru recunoașterea bravurii și a meritelor deosebite în luptă ale celui căruia îi era decernată. Cei cărora le era acordată primiseră anterior atât Crucea de Fier clasa I, cât și clasa a II-a.

39. Paape preluase comanda brigăzii la sfârșitul lunii martie. După război, el a scris o carte fascinantă despre ultimele zile ale unității, *7th Werfer Brigade, 24 March–30 April 1945*, ca parte a seriei de studii militare străine ale armatei americane.

40. La 10 martie 1945, Hitler a emis Führer Order, prin care dispunea crearea unor unități mobile ale Curții Marțiale, a căror sarcină era să găsească și să pedepsească orice membru al Wehrmacht sau SS, indiferent de grad, care își neglija îndatoririle. Negocierea cu forțele aliate sau colaborarea cu forțele locale ale rezistenței erau temeiuri pentru execuția imediată.

41. Numită după Fritz Todt, inginerul și nazistul de rang înalt care o fondase, Organizația Todt (OT) era agenția principală a celui de-al Treilea Reich pentru construcții civile și militare. Înainte de război, OT a construit autostrăzile din Germania și fortificațiile de frontieră și, după septembrie 1939, s-a extins la construcții cu specific militar pe tot teritoriul Reichului și în teritoriile ocupate. Organizația utiliza aproape exclusiv muncitorii „obligați"; inițial, aceștia erau cetățeni germani inapți pentru serviciul

militar, dar, pe măsură ce războiul avansa, forța de muncă era formată, predominant, din sclavi: prizonieri de război, prizonieri politici și deținuți din lagărele de concentrare.

42. Detaliile referitoare la întâlnire sunt extrase din lucrarea *Resistance and Persecution in Austria, 1938–1945*, pp. 594-595.

43. Deși grupul de luptă Forster se afla în rezervă la Wörgl, apărarea efectivă a orașului și a împrejurimilor acestuia fusese lăsată în grija lui Giehl.

44. Conform relatării lui von Hengl de după război, atacul inițial al americanilor a fost urmat de un intens baraj de artilerie, îndreptat asupra următorului oraș aflat spre sud, Oberaudorf, care era înțesat de refugiați și din care toate unitățile germane se retrăseseră deja. Von Hengl a cerut un scurt armistițiu, a trecut linia frontului cu un steag alb și i-a convins pe americani să nu mai bombardeze niciun oraș în care nu vedeau trupe germane. Odată îndeplinită această misiune, ofițerul german a trecut înapoi linia frontului și a reluat lupta.

45. Textul complet al mesajului, tradus în lucrarea *Headquarters, 103rd Infantry Division, Operations in Germany, Austria and Italy, May 1945*, p. 4, spune: „În situația actuală a războiului, totul depinde de încăpățânarea și de hotărârea inflexibilă de a păstra pozițiile cu orice preț. Afișarea steagurilor albe, îndepărtarea barierelor antitanc, dezertarea din *Volksturm* sau alte manifestări similare sunt considerate infracțiuni care trebuie pedepsite extrem de sever. Toate persoanele de sex masculin care locuiesc în case ce afișează steagul alb vor fi împușcate.

Nu mai poate fi permisă nicio ezitare în executarea acestor ordine. Persoanele de sex masculin care vor fi considerate responsabile în legătură cu acest ordin sunt cele cu vârsta de peste 14 ani"

Capitolul 5

1. *Prison Journal*, p. 292.
2. *Ibidem*, p. 294.
3. *Ibidem*, p. 296.
4. *Ibidem*, p. 283.
5. Un brandy german tare, de 80 de grade.
6. De exemplu, în vara anului 1944, Čučkovic a fost capabil să repare un mic motor electric pe care Wimmer intenționa să-l folosească la ferma pe care o renova împreună cu soția sa (o posibilă ascunzătoare postbelică), aflată la aproximativ doi kilometri și jumătate la nord-est de Schloss Itter. Ofițerul SS-TV i-a dat croatului 30 de mărci germane și i-a permis să petreacă un timp cu soția sa, Ema, și cu fiul său, Zvonimir, care călătoriseră de la München și stăteau la o familie în satul Itter. Timp de cinci nopți, lui Čučkovic i s-a permis să părăsească, de unul singur, castelul, după lăsarea întunericului, fiind obligat să fie înapoi până dimineața, la ora șase. Vezi Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, p. 40.
7. Aceste trei incidente sunt descrise în manuscrisul lui Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 39-41.
8. Daladier, *Prison Journal*, pp. 317-318.
9. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 653.

10. Imediat după război, zona din jurul castelului Schloss Itter a continuat să fie o oprire în drumul foștilor naziști care încercau să scape de justiția aliaților. Printre cei mai infami se afla și Adolf Eichmann, unul dintre organizatorii principali ai Holocaustului. Ca parte a evadării lui în Argentina, în 1950, fostul ofițer SS-TV a trecut în Austria la Kufstein și, cu ajutorul simpatizanților locali, și-a croit drum până la Innsbruck. De acolo a fost trimis în Italia, apoi a călătorit spre America de Sud. Răpit de agenții israelieni în 1960, el a fost trimis în Israel, judecat pentru crime de război și crime împotriva umanității și executat în 1962.

11. Daladier, *Prison Journal*, p. 336. Printre cei care-l însoțeau pe Weiter se număra adjutantul său, pe care Daladier îl descria ca „înalt și gras, un adevărat asasin"

12. Relatarea lui Reynaud de după război menționează data de 1 mai, însă Weiter s-a sinucis undeva între orele unu și șase dimineața, pe 2 mai. Weiter nu a fost singurul comandant superior SS care s-a sinucis în apropiere de Itter. La câteva zile după sinuciderea comandantului lagărului de la Dachau, maiorul SS Hermann Müller-John, comandant și dirijor al orchestrei de nouăzeci și șase de oameni a diviziei Leibstandarte Adolf Hitler – regimentul care se ocupa cu paza Führerului –, s-a sinucis după ce și-a ucis mai întâi soția și fata de nouăsprezece ani, la o fermă aflată la câțiva kilometri de Itter. Se pare că dorea să evite acuzarea sa, după război – și a unora dintre membrii formației pe care o condusese –, pentru implicarea în

asasinarea a cincizeci de evrei, în noaptea de 18-19 septembrie 1939, în Blonie, Polonia.

13. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 653.

14. *Ibidem.*

15. *Ibidem.*

16. Cele mai multe informații utilizate în acest volum, referitoare la tinerețea și la cariera lui Schrader din timpul războiului, au fost extrase din memoriile sale postbelice, nepublicate până la urmă, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse* (*Memorii, gânduri, reflecții*), și din informațiile despre Schrader din excelenta carte a lui John P. Moore, *Signal Officers of the Waffen-SS*.

17. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 5.

18. Cunoscută în germană ca Reichsarbeitdienst sau RAD, organizația fusese creată în 1931 ca Freiwilliger Arbeitsdienst (Serviciul de muncă voluntară), fiind o modalitate de a le oferi de lucru nenumăraților șomeri din Germania. Structurată după principii militare, aceasta se ocupa de proiecte de construcții civile. După venirea naziștilor la putere, serviciul redenumit RAD a devenit obligatoriu pentru toți bărbații germani între optsprezece și douăzeci și cinci de ani. După efectuarea stagiului în acest serviciu, tinerii intrau pentru doi ani în serviciul militar.

19. Numărul de identificare al lui Schrader în SS era 353 103.

20. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 16.

21. *Ibidem*, p. 20.

22. Data luată în considerare oficial pentru formarea Waffen-SS ca o organizație militară distinctă este august 1940.

23. *Ibidem*, pp. 28-29.

24. *Ibidem*, p. 30.

25. În principiu, echivalentul german al jeepului american, *kübelwagenul* era un vehicul militar utilitar, ieftin, cu patru uși, decapotabil, proiectat de Ferdinand Porsche.

26. *Ibidem*, p. 31.

27. Schrader se străduiește să sublinieze că era un tren de pasageri obișnuit, și nu un tren militar pentru transport de trupe.

28. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 36.

29. Referirea lui Čučkovic la „Mühltal" poate crea confuzie, pentru că există mai multe sate cu acest nume, la o distanță mai mică de treizeci de kilometri de Schloss Itter. Ferma lui Wimmer se afla, de fapt, într-o zonă cunoscută ca Itter-Mühltal, la est de Niederau.

30. Acest schimb de replici și povestea călătoriei lui Čučkovic spre Innsbruck sunt extrase din cartea lui, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 51-53.

31. Pe când se afla încercuit de germani la Bastogne, în Belgia, în decembrie 1944, McAuliffe – în calitate de comandant al Diviziei 101 aeropurtate – a dat un răspuns care va deveni faimos, la cererea germanilor de a se preda: „Nuts!"

32. Acest bărbat făcea parte, se pare, din secțiunea de guvernământ militar a Diviziei 103 Infanterie; din păcate, numele lui este pierdut pentru istorie.

33. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 654.

34. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 36.

35. Acest incident este relatat în cartea lui Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 654.

36. Din păcate, nu avem numele de botez ale celor mai mulți dintre soldații care au ales să i se alăture lui Sepp Gangl în acțiunea de protejare a populației civile din Wörgl.

37. Deși cea mai mare parte a personalului militar german care s-a predat forțelor americane în Europa a supraviețuit acestui proces, cu siguranță s-a auzit despre GI care au executat sumar diveși prizonieri – mai ales în zilele de după debarcările din Normandia, în iunie 1944, și imediat după executarea, în decembrie 1944, de către trupele Waffen-SS, a optzeci și patru de prizonieri americani la Malmedy, Belgia, în timpul Bătăliei Intrândului. În orice caz, eliberarea de către aliați a lagărelor de concentrare, exterminare și muncă silnică a condus la o creștere a numărului de prizonieri germani, în special din Waffen-SS și SS-TV – omorâți în timp ce încercau să se predea sau după ce se predaseră. La 29 aprilie 1945, ziua în care a fost eliberat lagărul de la Dachau de către elemente ale Diviziilor 42 și 45 Infanterie americane, mai mulți dintre paznicii SS-TV ai lagărului – între șaisprezece

și aproximativ cincizeci – au fost executați de soldații americani, mulți după ce se predaseră.

38. *Operations in Germany, 1-10 May 1945*, pp. 68-70.

Capitolul 6

1. Absolvent al academiei militare de la West Point, în 1806 – și administratorul acesteia între 1814–1818 –, Partridge a ajuns să creadă că sistemul academiilor militare naționale, exemplificat de *alma materul* său, crease și perpetuase o elită militară închisă. El a susținut cu hotărâre înființarea unor stabilimente pentru milițiile statale, conduse de ofițeri pregătiți în colegii militare private, regionale. A înființat șapte astfel de instituții, Norwich fiind prima dintre ele și, în cele din urmă, cea mai de succes.

2. Într-adevăr, pentru că fondatorul său stabilise principiile a ceea ce avea să devină mai târziu programul pentru Pregătirea Corpului de Ofițeri de Rezervă (ROTC), Universitatea Norwich este considerată ca fiind locul de naștere al ROTC, deși nu există un acord general asupra locului în care a fost constituită prima unitate ROTC.

3. Deși cei mai mulți dintre absolvenții de la Norwich se îndreptau către cavalerie, o astfel de repartizare nu era asumată în mod automat. Absolvenții puteau solicita repartizarea la o altă armă sau opțiunea lor inițială putea fi refuzată de armată dacă era nevoie de ofițeri în alte domenii. Dintre cei șaptezeci și nouă de absolvenți din promoția lui Lee, din 1942, șaizeci, inclusiv acesta, au

fost repartizați la cavalerie, treisprezece la forțele aeriene și câte doi la corpul geniștilor, corpul de transmisiuni și serviciul de arme chimice.

4. Înființarea, în 1930, de către Ministerul de Război al Statelor Unite, a serviciului mecanizat însemna că zilele cailor în serviciul armatei erau numărate. Unitățile de cavalerie au fost transformate în organizații mecanizate, pe cât de repede permiteau finanțarea și vehiculele disponibile. Deși au fost inițiați în arta cavaleriei în toți cei patru ani pe care i-au petrecut la Norwich, Lee și colegii săi au fost instruiți și în utilizarea și operarea vehiculelor blindate și a altor vehicule militare în perioada petrecută la studii. Se întâmplă ca Lee și membrii promoției 1942 să fie ultimii cadeți de la Norwich care au fost instruiți și în arta cavaleriei. În martie 1943, întregul corp de cadeți al școlii a fost transferat direct în serviciul militar și, din acel moment până la sfârșitul războiului, Norwich nu a mai acceptat studenți noi, acționând ca o școală auxiliară de pregătire pentru cadeții destinați aviației militare. Până în momentul în care s-a revenit la instrucția obișnuită, în 1946, universitatea se dispensase de toți caii întrerupând oficial pregătirea de cavalerie. Din acest motiv, Lee și colegii săi de promoție erau numiți „cavaleriștii din 1942"

5. Numele de fată al femeii rămâne incert.

6. Construcția începuse în ianuarie 1942. Tabăra a fost numită Fort Campbell în 1950 și, din acel moment, va deveni baza Diviziei 101 Aeropurtate a grupului 5 de forțe speciale și a regimentului 150 de operațiuni speciale pentru aviație.

7. Detaliile organizatorice ale Diviziei 12 Blindate și ale batalionului 23 tancuri au fost extrase din Ferguson, Hellcats și Francis, *A History of the 23rd Tank Battalion*.

8. O mitralieră coaxială era montată în interiorul turelei tancului, alăturată și paralelă cu tunul principal. Mitraliera trăgea pe aceeași direcție cu tunul principal și era utilizată împotriva țintelor „ușoare", ca de pildă vehiculele neblindate și trupele aflate în câmp deschis.

9. *Armored Force Field Manual*, p. 10.

10. „Capt. Jack Lee, '42, Rescues Daladier in Castle Battle", *Norwich Record* (Northfield, VT), 22 iunie 1945, p. 5.

11. Conform tuturor relatărilor, Basse era un om foarte plăcut. Într-un interviu din 2012 cu autorul, Calbert Duvall, un șofer din plutonul 2 al Companiei B, a relatat un exemplu al bunătății lui Basse: în timp ce batalionul 23 se afla încă la Camp Barkley, tânăra soție a lui Duvall și fetița lui au sosit de la locuința lor din zona de nord a statului New York, pentru o vizită foarte scurtă. Duvall trebuia să intre în serviciul de pază, dar Basse a efectuat tura de opt ore în locul tânărului soldat, pentru ca Duvall să-și poată petrece puțin timp cu familia.

12. Construit între 1913–1919 pe șantierele Vulcan AG din Germania și destinat inițial serviciului în cadrul companiei Hamburg-Amerika Line, vasul a fost transferat Marii Britanii în 1920, ca parte a datoriilor de război pe care aliații le-au stabilit prin Conferința de Pace de la Paris. Nava a trecut la Canadian Pacific în 1921 și, deși a fost numită inițial *Empress of China*, a devenit mai târziu

Empress of Australia. Ea a revenit la serviciul transatlantic de pasageri după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial şi ulterior, în 1952, a fost dezmembrată.

13. Francis, *History of the 23rd Tank Battalion*, pp. 10-12.

14. Unele surse dau numele de *Besotten Jinny*, dar versiunea folosită în acest volum este cea mai des utilizată. Adevărata origine a numelui s-a pierdut în istorie, dar ar putea fi o referire la porecla primei soţii a lui Lee, Virginia.

15. LST înseamnă „Landing Ship, Tank", adică „Vas de debarcare pentru tancuri" Marile vase cu fundul plat îşi duceau încărcătura de vehicule blindate exact până pe plajă, descărcându-le prin uriaşele uşi din provă. Armata americană modernă foloseşte o variantă chiar şi mai mare, cunoscută ca LSV (Logistics Support Vessel – vas de sprijin logistic), pentru deplasarea vehiculelor blindate şi a altor tipuri de încărcături.

16. Vezi Francis, *History of the 23rd Tank Battalion*, 18, şi Ferguson, *Hell-cats*, pp. 57-60.

17. Montgomery Cunningham Meigs, absolvent al West Point în 1940, avea douăzeci şi patru de ani când a fost ucis. Urmaş al unei familii cu o lungă istorie militară, Meigs era fiul unui ofiţer de marină. Propriul său fiu, viitorul general Montgomery C. Meigs, s-a născut la o lună de la moartea locotenent-colonelului Meigs.

18. *Operations in Germany, 1-10 May 1945.* Pentru o relatare completă a Bătăliei de la Herrlisheim, vezi excelenta lucrare a lui Edward Monroe-Jones, *Crossing the Zorn.*

19. Porecla de „Easy 8" venea din faptul că versiunea M4A3(76)W mai era numită şi M4A3E8. Modelele din generaţia a doua de Easy 8 erau construite având sistemul de suspensie cu arcuri elicoidale orizontale (HVSS) şi dispuneau de şenile mai late şi de alte modificări de detaliu.

20. Modelele iniţiale de Sherman îşi cărau proiectilele în două nişe laterale, aflate deasupra şenilelor; obuzele detonau aproape întotdeauna dacă principala carcasă a tancului era penetrată de proiectile antitanc, astfel că, la modelele ulterioare de M4, muniţia tunului principal era păstrată în rezervoare aflate sub podeaua turelei. Rezervoarele erau înconjurate de un amestec de apă cu antigel, care reducea mult riscul ca muniţia tancului să se „prăjească" şi să producă o explozie catastrofală care să distrugă tancul.

21. Prin ordinul 33 al cartierului general al Diviziei 12 Blindate din 19 aprilie 1945. Lui Lee i s-a acordat şi distincţia Purple Heart (Inima purpurie), pentru răni suferite în cursul lunii martie 1945, însă natura acestora, felul în care s-au întâmplat lucrurile şi locul exact în care le-a suferit rămân neclare.

22. Pe măsură ce operaţiunile terestre din Europa se dezvoltau, armata avea tot mai mare nevoie de întăriri pentru unităţile de infanterie. Când numărul soldaţilor albi deturnaţi din alte servicii nu a mai reuşit să umple golurile, armata, încă segregată, le-a permis soldaţilor de culoare aflaţi în serviciu în unităţi de sprijin din Europa să se ofere voluntari. Aproximativ 2 000 de oameni au făcut asta şi, după un antrenament redus de infanterie, în Franţa,

aceştia au fost repartizaţi la unităţi conduse de ofiţeri albi din Diviziile 12 şi 14 Blindate. Deşi soldaţii de culoare din Compania D a batalionului 17 infanterie blindată s-au dovedit infanterişti curajoşi şi foarte competenţi, ei nu au participat – aşa cum indică eronat unele surse (inclusiv un articol din 2005 al autorului acestei lucrări) – la operaţiunea de la Schloss Itter.

23. *Operations in Germany, 1-10 May 1945*, p. 84.

24. Cu câteva zile în urmă, când Divizia 103 s-a deplasat la Garmisch-Partenkirchen, în sudul Germaniei, Kramers şi-a condus grupul de soldaţi de guvernământ militar, îmbarcaţi în jeepuri, pe aleea din faţa unei vile impunătoare. Intenţionând să folosească locuinţa pe post de comandament, Kramers i-a informat pe rezidenţi că aveau la dispoziţie cincisprezece minute pentru a împacheta un singur bagaj şi a părăsi vila. Un domn în vârstă a ieşit încet din casă şi s-a îndreptat spre Kramers, care era aplecat peste capota jeepului său, studiind o hartă. „Numele meu este Richard Strauss, compozitorul", a spus bărbatul, arătându-i o parte din manuscrisul său de la *Der Rosenkavalier* şi un certificat care îl proclama cetăţean de onoare al oraşului Morgantown, din West Virginia. Kramers, un iubitor al muzicii clasice, în general, şi al lucrărilor lui Strauss, în particular, a decis că putea găsi în altă parte un post de comandament convenabil. După ce a pus un semn *Off Limits* în faţa vilei lui Strauss, Kramers şi oamenii lui au plecat. Acest incident este relatat în excelenta lucrare a lui Alex Ross, *The Rest is Noise*, pp. 373-374. Kramers însuşi i-a povestit autorului

acest incident, într-un interviu telefonic din 12 iunie 2012. Conform istoriei oficiale a Diviziei 103 Infanterie, fiul lui Strauss, Franz, soția sa evreică și cei doi copii adolescenți și-au petrecut războiul în vila lui Strauss. Bătrânul Strauss i-a spus lui Kramers și oamenilor lui că soția lui Franz „fusese singura evreică liberă din Germania în timpul regimului lui Hitler". Siguranța ei fusese asigurată, se pare, de faptul că popularitatea lui Strauss în rândul populației germane era atât de mare, încât nici naziștii nu au putut să se atingă de ea. Vezi Mueller și Turk, *Report After Action*, p. 140.

25. Termenul folosit, de fapt, în cadrul Forțelor Franceze Libere era „Enseigne de vaisseau de première classe", dar, întrucât Lutten era atașat unei unități americane, el a fost numit „locotenent"

26. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

27. Se pronunță „Simzik"

28. Relatarea de bază pentru recunoașterea inițială a lui Lee la Wörgl și Schloss Itter a fost extrasă din *Operations in Germany, 1-10 May 1945*, pp. 68-70, și din *Resistance and Persecution in Austria*, pp. 594-598.

29. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 36.

30. Rămâne neclar cine erau cei doi oameni.

31. Demey, *Paul Reynaud*, p. 144.

32. Daladier, *Prison Journal*, p. 337.

33. Din păcate, nu am reușit să aflu numele celorlalți doi oameni din echipajul lui *Boche Buster*.

34. Relatarea acțiunilor batalionului 753 în sprijinul operațiunii de la Schloss Itter este extrasă din jurnalul de front al batalionului pentru luna mai, *Battalion Diary for Month of May 1945*, pp. 1-3, și *Company History, 1-8 May 1945*, pp. 1-2.

35. Proiectată în timpul Primului Război Mondial de John Browning, pușca automată Browning era prevăzută pentru proiectile de calibrul 30 mm. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, modelul 1918A2 era, în mod normal, singura armă automată din dotarea fiecărei grupe de infanterie de opt oameni.

36. Interviu cu Arthur P. Pollock.

37. Deși nu era la fel de letal precum faimosul tun antiaerian/antitanc german de 88 mm, mult mai mobilul Panzerabwehrkanone (Pak) 40 de 75 mm era capabil să distrugă un tanc Sherman în cele mai multe circumstanțe.

38. Interviu cu Pollock.

39. Deschideri înalte și înguste în zidurile de apărare ale castelului, al căror scop era, inițial, acela a le permite apărătorilor să tragă săgeți asupra atacatorilor, în timp ce rămâneau protejați. Ambrazurile erau mai largi la interior decât la exterior, oferindu-i apărătorului un câmp de tragere larg, în ciuda îngustimii deschiderii exterioare.

40. O caracteristică obișnuită a castelelor medievale, ieșirea de serviciu le permitea trupelor din garnizoana din amplasament să întreprindă raiduri rapide în afara zidurilor, fără să fie nevoite să deschidă poarta principală.

Capitolul 7

1. Introdusă în 1942, mitraliera Maschinengewehr-42 avea un sunet uşor de identificat, care se datora unei cadenţe de tragere mai mari de 1 200 de gloanţe pe minut.

2. Lentilele roşii ofereau o lumină redusă, fără să-i dezvăluie inamicului poziţia utilizatorului, ca în cazul luminii albe, obişnuite.

3. Daladier, *Prison Journal*, p. 337.

4. Acţiunile regimentului 142 pentru susţinerea operaţiunii de salvare de la Schloss Itter au fost extrase din *Operations in Germany and Austria, 1-10 May 1945*, pp. 4-6.

5. *Battalion Diary for Month of May 1945.*

6. Levin vorbea în termeni de comparaţie: temperatura din zonă, în ziua respectivă, conform buletinului meteorologic inclus în raportul zilnic de operaţiuni al Diviziei 103 Infanterie pentru ziua de 5 mai, era de 4 grade Celsius.

7. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 96.

8. *Ibidem.*

9. Mica forţă a lui Kramers nu era singura unitate a Diviziei 103 care acţiona în zona de operaţiuni a Diviziei 36 Infanterie. Un grup redus al eşalonului de recunoaştere al Diviziei 103, sub comanda locotenentului Herbert, a ajuns la limita oraşului Wörgl în după-amiaza zilei de 4 mai, a petrecut noaptea acolo şi s-a întors spre Innsbruck exact în timp ce Kramers se afla în dispută cu şeful statului-major al diviziei. Trupele din detaşamentul de

recunoaștere nu știau despre existența VIP-urilor franceze de la Itter; singura misiune a soldaților era aceea de a stabili contactul cu elementele avansate ale Diviziei 36 Infanterie și de a reveni la Innsbruck pentru a raporta acest lucru. Rămâne un mister cum de nu s-au întâlnit cele două grupuri pe drumul care mergea de-a lungul râului Inn. Vezi *Regimental History, 409th Infantry Regiment, 1-10 May 1945*, pp. 68-71.

10. Levin, *We Liberated Who'ss Who*, p. 96.

11. *Operations in Germany, 1-10 May 1945*, p. 70.

12. Conform relatării referitoare la acțiune din *Resistance and Persecution in Austria, 1938-1945* (597), arma era un tun antiaerian 2 cm Flak 30.

13. *Operations in Germany, 1-10 May 1945*, p. 70.

14. *Ibidem.*

15. În cartea sa *In the Thick of the Fight* (655), Paul Reynaud spune că, după acest eveniment, a fost informat de către generalul Émile Antoine Béthouart, pe atunci comandant al Corpului 1 al Armatei Franceze și Înaltul Comisar francez din Austria, după război, despre faptul că soldații din Waffen-SS se aflau acolo special pentru a-i ucide pe prizonierii VIP francezi.

16. *Resistance and Persecution in Austria, 1938-1945*, p. 598.

17. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, p. 101.

18. Interviu cu Arthur P. Pollock.

19. *Ibidem.*

20. Din fericire pentru toți cei implicați, depozitul „umed" al lui *Besotten Jenny* a împiedicat muniția de 76 mm a tunului principal să explodeze.

21. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse.*

22. *Ibidem*, și Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 154.

23. Reynaud folosește termenul „tommy-gun" într-un sens generic, înțelegând prin acesta orice fel de pistol-mitralieră. Arma pe care a utilizat-o în timpul bătăliei pentru castel era, de fapt, un pistol-mitralieră german MP-40.

24. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 655.

25. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, p. 101.

26. Interviu cu Edward J. Seiner.

27. Interviu cu Pollock.

28. Reynaud, *In the Thick of the Fight*, p. 655.

29. Levin, *We Liberated Who's Who* p. 98.

30. *Ibidem.*

31. *Ibidem.*

32. Gill era el însuși un erou *bona fide*; cu numai două săptămâni mai devreme, el s-a aflat personal în fruntea unui asalt al unei poziții inamice, care a condus, în cele din urmă, la acordarea decorației Distinguished Service Cross, cea de-a doua decorație militară americană acordată pentru curaj în luptă.

33. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

34. *Ibidem.*

35. *Operations in Germany and Austria, 1-10 May 1945*, p. 2. Mühltal, după cum am menționat în acest

volum, se află la aproximativ un kilometru şi jumătate la nord-est de Schloss Itter, pe drumul care duce de la Wörgl spre est, la Söll.

36. *Unit Journal, 1-10 May 1945*, p. 53.

37. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

38. *Ibidem.*

39. *Ibidem.*

40. *Ibidem.*

41. Într-adevăr, Brixentaler Ache este încă o destinaţie populară pentru cei care se ocupă cu practicarea caiacului în ape repezi.

42. El a devenit după război fondatorul partidului separatist Parti Québécois şi unul dintre iniţiatorii încercărilor de a obţine independenţa politică a provinciei sale faţă de Federaţia Canadiană.

43. Lévesque, *Memoires*, pp. 96-99.

44. *Ibidem*, p. 98.

45. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 156. Vezi şi Smyth, *Jean Borotra, the Bounding Basque*, pp. 157-158.

46. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'etat*, p. 157.

47. *Operations in Germany and Austria, 1-10 May 1945.*

48. *Ibidem.*

49. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

50. Daladier, *Prison Journal*, p. 338.

51. *Ibidem.*

Capitolul 8

1. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

2. Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse,* p. 36. Motivul ieşirii lui Čučkovic este neclar; cu siguranţă îl mai întâlnise pe Schrader – şi în haine civile, şi în uniformă – în timpul vizitelor acestuia la Schloss Itter. Putem doar să presupunem că bărbatul, pe atunci liber, simţea că putea să-şi afişeze adevăratele sentimente faţă de omul care purta la guler insigna cu cap de mort, simbolul atâtor orori şi tragedii în întreaga Europă.

3. Levin, *We Liberated Who's Who*, p. 98.

4. Lévesque, *Memoires,* pp. 98-99.

5. O poreclă pe care presa pariziană i-o dăduse, cu câţiva ani în urmă, vigurosului Daladier.

6. Lévesque, *Memoires*, pp. 98-99.

7. *Ibidem.*

8. *Operations in Germany and Austria, 1-10 May 1945*, p. 3.

9. Cailliau de Gaulle, *Souvenirs personnels*, pp. 102-105, şi Daladier, *Prison Journal*, pp. 340-341.

10. Čučkovic, *Zwei Jahren auf Schloss Itter*, pp. 68-69.

11. La sfârşitul anului 1945, Schloss Itter a fost cumpărat de Wilhelm Woldrich, un hotelier din Innsbruck, care a renovat în totalitate castelul şi i-a adăugat o piscină în aer liber şi un garaj încăpător. În 1964, hotelul Schloss Itter i-a fost vândut doamnei Bettina McDuff, care, în 1972, l-a vândut unei companii cu sediul în Lichtenstein. Aceasta, conform anumitor surse, a fost deţinută, cel puţin parţial, de pilotul austriac de Formula 1 Niki Lauda. La

sfârșitul anilor '80, castelul a trecut în proprietatea dr. Ernst Bosin, un avocat austriac cu birourile la Kufstein, Wörgl, și Orlando, Florida. Hotelul a încetat să mai funcționeze în perioada respectivă și de atunci este închis pentru public.

12. Decorația DSC este acordată pentru vitejie deosebită și pentru asumarea riscului de a-ți pierde viața în luptă; este a doua medalie, ca valoare, după Medalia de Onoare a Congresului. Steaua de Argint este a treia medalie ca valoare, fiind decernată de guvernul Statelor Unite pentru vitejie în luptă.

13. Ordinul general 212. Îi rămân îndatorat lui Robert Lee pentru că mi-a furnizat documentul original.

14. Cealaltă este *Carnets de captivité*.

15. Îi rămân îndatorat fiicei domnului Reynaud, Evelyne Demey Paul-Reynaud, pentru informațiile referitoare la mama sa.

16. Daladier, *Prison Journal*, p. 244.

17. Léon-Jouhaux, *Prison pour hommes d'Etat*, p. 149.

18. Scrisoarea este citată în lucrarea lui Schrader, *Erinnerungen, Gedanken, Erkenntnisse*, p. 40.

19. Lee a rămas în rezervă până la retragerea sa din serviciu, la 20 decembrie 1952.

20. S-a dovedit imposibil să aflăm numele de botez sau data nașterii copilului sau măcar ce s-a întâmplat, până la urmă, cu el și cu mama sa. Se pare că Jack Lee nu i-a mai văzut niciodată.

21. Îi rămân îndatorat lui James Dunne, reporter sportiv din Norwich și istoric local, pentru detaliile referitoare la ultimii ani din viața lui Jack Lee.

INDEX

A

Academia militară Saint-Cyr, 350
Acordurile de la München 1938, 50, 350
Administrația Națiunilor Unite pentru Integrare și Reabilitare, 350
Africa de Nord franceză, 56, 60, 350
Africa de Nord. Vezi Africa de Nord franceză
Agenția Națiunilor Unite pentru Organizația Internațională a Muncii, 350
Alianța Germană pentru Combaterea Pericolelor Tutunului, 350
Alsacia-Lorena, 86, 117, 199, 350
Anexarea regiunii Sudete, 38, 166, 350. Vezi și Cehoslovacia
Anglia
Anschluss, 350
Armata 1 a Franței libere, 68
Armata 1 Franceză, 69, 163
Armata a Șaptea SUA, comandată de Patch, 117, 119, 146, 199, 274, 324
Armata britanică, batalionul 2, 40, 147, 148, 210, 234, 235, 236

Armata Roșie, 40, 116
Armate aliate
Armistițiul Franco-German (iunie 1940), 48, 79, 83, 96, 103
Atacuri aeriene aliate, 59, 129, 130, 145, 146, 170, 183
Austria, 11, 12, 15, 18, 23, 49, 80, 91, 98, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 147, 148, 150, 151, 170, 172, 201, 202, 275, 276, 284, 290, 292, 294, 297, 298, 302, 307, 310, 324, 325, 326, 327, 329, 330, 331, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 351, 355

B

Basci, 351
Basse, Harry J., prietenul de-o viață al lui Lee, 197, 210, 212, 214, 216, 219, 221, 222, 224, 225, 229, 230, 240, 245, 248, 251, 252, 253, 254, 255, 269, 275, 276, 287, 288, 290, 293, 294, 337, 351
Batalionul 23 tancuri, 201, 297, 299, 351
Batalionul 753 tancuri, 296, 297, 351
Bătălia Intrândului, 146
Bătălia pentru Schloss Itter, 246, 293
Bârlogul Lupului, cartierul general de campanie al lui Hitler, 167, 351
Besotten Jenny, tanc al Diviziei 12 Blindate, 199, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 219, 221, 223, 224, 225, 227, 229, 233, 243, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 254, 256, 269, 275, 287, 345, 351
Biroul de Servicii Strategice al SUA (OSS), 127, 303, 326, 352, 358

Blechschmidt (locotenentul lui Gangl), 187, 188, 207, 209, 217, 218, 219, 220, 231, 233, 254, 352
Blitzkrieg, 64, 102, 327, 352
Bloody Herrlisheim, 200, 201, 302, 339, 352
Blum, Léon, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 305, 316, 352
Boche Buster, tanc, 210, 212, 255, 257, 259, 268, 269, 275, 342, 352
Böhaimb, Joannes, 123, 351, 355
Bonaparte, Napoléon, 18, 352
Borotra, Jean, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 92, 98, 100, 110, 112, 113, 183, 245, 250, 254, 255, 263, 264, 265, 266, 267, 274, 281, 304, 305, 320, 346, 352
Bourassol, 54, 57, 352
Bruchlen, Augusta, 71, 86, 87, 88, 92, 110, 171, 184, 185, 230, 231, 245, 249, 278, 279, 318, 321, 352, 360
Buchenwald, lagăr de concentrare, 58, 65, 72, 107, 313, 316, 352

C

Caen, 85, 99
Cailliau, Alfred, 104, 105, 110, 282, 283, 322
Cailliau, Denis, 105
Cailliau, Marie-Agnès, 104, 109, 110, 146, 282, 300
Cailliau, Michel, 106
Campinchi, Caesar, 105
Caous, Pierre, 56, 352
Capitularea Franței/Armistițiul (iunie 1940), 48, 79, 83, 96, 103
Capitularea Germaniei (7 mai 1945), 276, 352
Castelul Itter. Vezi Schloss Itter

Catolicism, 23, 101, 105, 352
Cehoslovacia, 49, 99, 104, 116, 350, 352, 359
Chamberlain, Neville, 50, 352
Château Chazeron, Riom, 54, 55, 56, 64, 80, 352, 358
Clemenceau, Georges, 98, 352
Clemenceau, Michel, 97, 98, 99, 100, 104, 110, 161, 163, 171, 182, 184, 204, 245, 250, 253, 254, 282, 352
Clow, Kelso G., 202, 352
Cohen, David de Léon, 95, 352
Comitetul Central al Sindicatelor din Uniunea Sovietică, 352
Comitetul Provizoriu Național Austriac (POEN), 126, 127, 151, 352, 358
Compania B, batalionul 753 tancuri. Vezi batalionul 753 tancuri
Comuniști, 125, 278, 353
Confederația Generală a Muncii, 353
Consiliul Economic Național al Franței, 353
Corespondenți de război, 262, 353
Corpul de Armată XXI, 353
Corpul de Armată XXI, Armata a Şaptea SUA, 353
Coyle, Marvin J., 235, 236, 353
Crime de război, 40, 310, 332, 353
Crucea de Foc/PSF, 83, 84, 102, 103, 104, 353, 358
Cruciada antifumat, 27, 353
Čučkovic, Zvonimir, „Zvonko", 34, 35, 44, 45, 46, 47, 65, 112, 158, 159, 160, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 185, 204, 239, 257, 270, 271, 275, 283, 299, 311, 312, 314, 318, 319, 321, 322, 323, 331, 334, 347, 353

D

Dachau, 28, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 72, 76, 92, 93, 94, 111, 159, 161, 162, 163, 189, 263, 284, 294, 299, 310, 311, 312, 313, 316, 322, 332, 335, 353, 360
Daladier, Édouard, 22, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 64, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 94, 96, 109, 110, 111, 113, 156, 157, 160, 162, 163, 175, 209, 218, 233, 245, 249, 268, 272, 273, 274, 277, 278, 279, 280, 300, 305, 306, 314, 315, 316, 318, 321, 322, 323, 331, 332, 337, 342, 343, 347, 348, 353, 356
Daladier, Jean, 49, 353
Dalton, Hugh, 70, 353
Dante, 17, 319, 353, 354
De Forsanz, Marie-Renée-Joséphine, 94, 95, 353, 361
De Gaulle, Charles, 104, 105, 108, 274, 280, 300, 305, 322, 345, 347, 353
De Gaulle, Henri, 105, 353
De La Rocque, François, 102, 103, 254, 300, 353
De Lattre de Tassigny, Jean, 19, 274, 354
De Portes, Hélène, 79, 89, 315, 319, 354
Dernis, Colette Reynaud, 79, 89, 354
Devers, Jacob L., 118, 119, 324, 354
Dietrich (adjunctul lui Gangl), 187, 188, 212, 219, 220, 254, 354
Dioceza Regensburg pentru regiunea Tirol, 16, 17, 354, 356, 360
Divina Comedie (Dante), 17, 354
Divizia 103 Infanterie, 12 119, 153, 195, 197, 199, 202, 354
Divizia 12 Blindată, 103 258, 340, 354
Divizia 12 Panzer SS Hitlerjugend, 40, 168, 314, 354
Divizia 36 Infanterie, 209, 243, 354

Divizia Frundsberg, 168, 169, 354
Diviziile Panzer-grenadier, 354

E

Ehrenhäftlinge. Vezi prizonieri de onoare, 301, 354
Eicke, Theodor, 38, 40, 42, 354
Eisenhower, Dwight D., 118, 324, 354
Elliot, William E., 210, 255, 256, 257, 269, 354
Évaux-les-Bains, 354
Evrei, 37, 39, 41, 125, 311, 314, 332, 354

F

Federația Internațională a Sindicatelor (IFTU), 68, 69, 70, 304
Fiedler, Franz, 354
Foch, Ferdinand, 95, 354
Fortăreața Alpină, 354
Forța de muncă, 329, 354
Forțele armate ale Germaniei naziste. Vezi trupele Waffen-SS; Wehrmacht
Franța liberă, 354
Frontul Alpin, nord-vest, 125, 354
Frontul de Vest, 101, 136, 354

G

Gaboriaud, Léo-Abel, 64, 355
Gamelin, Maurice, 47, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 72, 73, 74, 76, 78, 80, 92, 94, 95, 96, 109, 110, 158, 161, 163, 181, 245, 246, 250, 254, 267, 278, 300, 305, 306, 317, 355, 360

Gangl, Josef, „Sepp", 12, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 217, 219, 220, 226, 231, 232, 233, 234, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 251, 252, 263, 268, 275, 277, 284, 298, 327, 334, 351, 354, 355, 356, 361
Germania invadează Franța neocupată (1942), 26, 27, 34, 40, 41, 54, 56, 71, 79, 85, 87, 90, 92, 97, 103, 106, 129, 141, 167, 195, 296, 313, 314, 318, 326, 336, 337, 343, 355
Gestapo, 34, 57, 99, 129, 131, 149, 150, 174, 355
Gill, Joe W., 258, 259, 260, 261, 264, 267, 269, 270, 345, 355
Giraud, Henri, 93, 94, 355
Goff, Glenn A., 259, 261, 355
Granger, Marcel, 92, 93, 94
Granger, Pierre, 93, 94, 104
Granger, Renée Giraud, 280
Gris (sergentul lui Kramers), 204, 239, 257, 355
Grüner, Franz, 22, 26, 28, 29, 355
Grupul de luptă Drück, 123, 355
Grupul de luptă Forster, 123, 124, 153, 177, 188, 330
Grupul de luptă Giehl, 124, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 172, 172, 173, 174, 208, 325, 330
Grupul de luptă Schirwoski, 355
Grupul Divizionar Nord (Böhaimb),123, 351, 355
Guvernul de la Vichy, 85, 88, 102, 281, 318

H

Hagleitner, Rupert, 130, 131, 149, 151, 154, 187, 207, 208, 209, 211, 244, 257, 269, 294
Himmler, Heinrich, 25, 26, 27, 28, 39, 57, 93, 154, 167, 297
Hitler, Adolf, 13, 22, 26, 27, 28, 37, 49, 56, 93, 97, 117, 135, 165, 167, 170, 202, 268, 299, 301, 303, 317, 326, 329, 332, 341, 351, 356
Höckel (locotentul lui Gangl), 254
Holbrook, Wallace S., 210

I

Informații aliate 103
Inn, 11, 15, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 130, 148, 150, 152, 153, 177, 211, 234, 235, 237, 255, 262, 325, 344, 356, 358
Innsbruck, 24, 58, 111, 119, 121, 122, 127, 128, 175, 177, 179, 180, 181, 183, 187, 204, 205, 237, 238, 239, 271, 274, 303, 325, 327, 331, 334, 344, 347, 356
Italia, 69, 116, 130, 327, 331

Î

Înaintarea aliată, 356
Închisoarea Fresnes, 90, 104, 106, 107
Închisoarea Le Portalet, 89, 90

J

Jacomet, Robert, 53, 57, 57
Joffre, Joseph, 60
Joseph II, împărat al Sfântului Imperiu, 356

Jouhaux, Léon, 47, 57, 58, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 80, 86, 87, 88, 92, 110, 163, 171, 184, 185, 245, 249, 278, 279, 283, 284, 295, 301, 308, 311, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 345, 346, 348, 356, 357, 359
Journal de Captivité, 1940–1945 (Daladier), 278, 300, 302

K

Keblitsch (caporalul lui Gangl), 187, 188, 189, 190, 206
Keyes, Geoffrey, 116
Konrad VI von Haimberg, episcop de Regensburg, 17
Kramers, John T., 204, 205, 237, 238, 239, 255, 256, 257, 258, 259, 263, 264, 270, 271, 273, 274, 275, 286, 293, 299, 340, 341, 343, 344, 355, 356
Krobot, Andreas, 154, 155, 159, 160, 171, 183, 185, 186, 188, 269, 270, 273, 275, 283, 322, 323, 357
Kufstein, Austria, 11, 13, 119, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 130, 150, 151, 152, 153, 187, 188, 189, 190, 202, 203, 204, 206, 208, 209, 210, 211, 219, 234, 235, 243, 260, 276, 284, 331, 348, 357
Kunert, Maria, 21

L

La Chambre, Guy, 53, 54, 57
Lagăre de concentrare, 23, 26, 39, 72
Lagărele de prizonieri de război, 14, 41, 105, 284, 311, 329
Lagărul de concentrare de la Ravensbrück, 301, 313, 320
Lagărul de concentrare de la Sachsenhausen, 79, 80, 81, 85, 88, 320
Lanckoronska, Karolina, 90, 91, 301, 320
Lebrun, Albert, 49

Lee, John C., „Jack," Jr., 11, 192, 288, 293, 301, 305, 306
Lee, Virginia, 290, 338, 3413
Léon-Jouhaux, Augusta, 279, 283, 295, 308, 318, 320, 323, 357, 359
Léon-Jouhaux, Augusta, 166, 169.
Lévesque, René, 301, 346, 347, 357
Levin, Meyer, 205, 237, 240, 255, 256, 257, 258, 260, 267, 270, 271, 288, 306, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 357
Linsen (caporalul lui Gangl), 244, 245, 250
Liszt, Franz, 19, 20, 302, 308
Lutten, Eric, 204, 238, 239, 257, 275, 341
Lynch, George E., 210, 234, 235, 258, 259, 260, 264, 266, 270, 271, 276

M

Mabire, Christiane Dolorès, 79, 88, 89, 90, 91, 92, 110, 112, 180, 185, 191, 204, 245, 249, 279, 280, 320, 321, 358
Majdanek, Polonia, 41, 42, 161, 284, 295, 301
Mandel, Georges, 52, 53, 54, 58, 79, 80, 85, 315, 316
Marea criză, 22
Maroc, 52, 53, 92
Matney, Carl P., 259, 261, 266
Maurin, Louis, 63
Maximilian I, rege al Bavariei, 18
Mayr, Alois, 21, 130, 148, 150 151, 152, 153, 186, 187, 244
Mayr, Eugen, 21
Mayr-Hagleitner, organizația de rezistență, 251
McAuliffe, Anthony C., 180, 239, 271, 274, 334

McHaley, Herbert G., 210, 213, 216, 221, 224, 228, 229, 254, 287
Meloy, Guy S., 238, 239
Mendès-France, Pierre, 358
Menter, Sophie, 19, 20, 21, 31, 305, 308, 358, 362
Miliția, forța paramilitară a regimului de la Vichy, 93
Mişcarea de rezistență (austriacă), 87, 93, 150, 151, 284
Mişcarea de rezistență (franceză)
Mişcarea muncitorească (franceză), 278
Mişcarea Națională a Prizonierilor de Război şi Deportaților, 358
Müller, Frau (numele conspirativ al lui Mabire), 90, 91, 332

N

Neue Post Inn, 131, 152, 186, 244
Noguès, Charles-Auguste, 358
Normandia, invazia aliată a Europei de Vest, 12, 169, 252, 335

O

Operațiunea Barbarossa, 139
Operațiunea Case Red, 78
Operațiunea Case Yellow, 78, 137
Operațiunea Dragoon, 117
Operațiunea Torch, invazia aliată, 56
Operațiunea Torch, 31
Organizația O5, 127, 151, 326
Organizația Todt, 329
OSS. Vezi Biroul pentru Servicii Strategice al SUA
Ostmark, 23, 313

Otto, Stefan, 36, 44, 73, 74, 108, 160, 285, 294, 299, 309

P

Paape, Kurt, 298, 329
Pachebotul *Massilia*, 52, 315
Partidul Radical Socialist, 359
Partidul Social Francez (PSF), 83, 84, 102, 103, 353
Partizani, 359
Patch, Alexander M., 117, 119, 146, 274, 324, 350
Patton, George S., 118, 324
Paznici (SS-TV) la Schloss Itter, 359
Pétain, Philippe, 359
Petruckovich, Alex, 212, 221, 229, 275, 287
Petz (supraveghetor al lucrărilor de transformare în închisoare), 28, 29, 30, 33, 34, 35, 311, 312
Pilgrim II von Puchein, arhiepiscop de Salzburg, 17
Pister, Hermann, 58
Pius VI, papă, 18, 29
POEN-O5, 126, 127, 151, 326, 352, 359
Pohl, Oswald, 27, 310
Pollock, Arthur, 212, 216, 219, 221, 225, 229, 241, 246, 247, 248, 251, 252, 253, 254, 275, 287, 293, 299, 342, 345, 359
Polonia, 39, 40, 41, 42, 83, 99, 116, 123, 125, 135, 136, 161, 284, 295, 332
Popper, David, 19, 20
Primul Război Mondial, 48, 60, 62, 77, 95, 99, 102, 105, 282, 322, 326

Prison pour hommes d'etat (Léon-Jouhaux), 320, 321, 323, 345, 346
Prizonieri VIP, 35, 43, 57, 97, 100, 107
Prizonieri-numere, 112
Procesul de la Riom, 55, 64
PSF. Vezi Crucea de Foc/PSF; Partidul Social Francez

R

Rapoto III von Ortenburg, 16
Răscoala țăranilor din Tirol (1515–1526), 17
Războiul Ciudat, 136
Regimentul 142, 298, 299
Regiunea Tirol, 360
Reinhard, Clifford J., 258, 259, 261, 262, 263, 264, 266
Réseau Klan (Rețeaua Klan), 299
Rețeaua Alibi, 299
Rețeaua Klan, 299
Revista *Saturday Evening Post*, 288, 306
Revoltele antiparlamentare din Paris (1934), 25, 48, 83, 165, 299, 313
Reynaud, Paul, 50, 51, 53, 54, 64, 77, 78, 79, 80, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 94, 96, 97, 98, 100, 109, 110, 111, 112, 161, 162, 163, 175, 182, 204, 209, 218, 245, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 272, 273, 278, 279, 280, 281, 294, 300, 303, 305, 306, 315, 319, 320, 321, 322, 331, 332, 334, 342, 344, 345, 348, 354
Rezistența antinazistă, 360
Rezistența austriacă, 360
Rhinehotel Dreesen, Bonn, 107

Royal Norfolk Regiment (batalionul 2 al armatei britanice), 40
Rushford, William T., 210, 213, 214, 215, 216, 220, 223, 225, 230, 247, 248, 259, 287
Rusia. Vezi Armata Roşie; Uniunea Sovietică

S

Saarbrücken, apărarea, 117, 146
Satul Itter, 15, 23, 108, 111, 163, 164, 168, 170, 177, 182, 204, 208, 213, 214, 235, 275, 284, 307, 331
Scheffold, Hans, 152
Schloss Eisenberg în Cehoslovacia, 99, 104
Schloss Garlitz, 97
Schloss Itter, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 58, 65, 72, 73, 76, 77, 80, 86, 94, 97, 100, 104, 109, 110, 112, 114, 115, 116, 117, 131, 139, 141, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 168, 170, 175, 176, 178, 181, 182, 184, 185, 187, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 212, 215, 217, 219, 220, 234, 236, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 254, 255, 256, 258, 259, 263, 264, 266, 270, 271, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 290, 292, 293, 294, 299, 306, 307, 310, 311, 312, 314, 319, 320, 321, 323, 331, 334, 340, 341, 342, 343, 346, 347, 351, 352, 359
Schrader, Annaliese Patales, 166
Schrader, Kurt-Siegfried, 285
Schwab, Eric, 205, 240, 257, 270, 303, 326
Seigfried, episcop de Regensburg, 16, 356, 361, 362
Seiner, Edward J., 210, 216, 225, 251, 252, 287, 293, 299, 345

Serviciul Britanic pentru Operațiuni Speciale (SOE), 70, 302, 319
Serviciul Secret de Informații Britanic (SIS), 70, 103
Servir (Gamelin), 361
Sfântul Imperiu Roman, 307
Sherman, Glenn E., 11, 190, 196, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 223, 225, 235, 246, 247, 248, 249, 256, 258, 259, 267, 339, 342, 361
Sitzkrieg, 362
Socialiști/Partidul Socialist, 362
Souvenirs personnels (Cailliau, M.-A.), 300, 345, 347
Speer, Albert, 28
Spiess, Paul, 19
Sûreté Nationale, 362
Sutton, William, 212, 221, 225, 228, 229, 275, 287
Szymczyk, Edward J., „Stinky", 206, 207, 209, 210, 216, 220, 225, 229, 287
Școala specială militară de la Saint-Cyr. Vezi și Academia Militară Saint-Cyr

T

Tancuri M4 Sherman, 190, 196
Tardieu, André, 61
Tchaikovsky, Pyotr Ilyich, 362
Tirol, 15, 16, 17, 22, 23, 58, 76, 77, 104, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 127, 128, 129, 149, 171, 175, 205, 260, 276, 299, 324, 325, 354, 360, 362, 363
Tolbukhin, Fyodor, 116

Totenkopfstandarte Oberbayern, atrocitățile, 38, 39, 313, 314
Totu, episcop de Regensburg, 16, 356, 361, 362
Tratatul de la Versailles (1919), 133
Trupele Oberbayern, 38, 313
Trupele SS-TV ca paznici la Dachau, 362
Trupele Waffen-SS, 354
Tunisia, 92
Tutun, 362

U

Ucraina, 116, 121, 139, 140, 169, 314
„Ungarische Zigeunerweisen" (Menter), 21
Unități pentru război montan (gebirgstruppen), 120
Uniunea Sovietică, 314, 323, 352, 361
Uniuni/sindicate, 65
Universitatea Norwich, Vermont, 335

V

Vals-les-Bains, 363
Vânătoarea de vrăjitoare în Tirol, Vezi și Bruchlen, Augusta
Victoria de la Stalingrad a Uniunii Sovietice (1943), 25, 48, 83, 165, 299, 313
Von Bock, Fedor, 309
Von Hengl, Georg Ritter, 330
Von Kliest, Ewald, 363
Von Reichenau, Walter, 363

W

Wagner, Richard, 20

Waltl, Hans, 244, 253, 254
Wegscheider (locotenentul lui Gangl), 187, 188, 244, 245, 250, 253, 254
Wehrmacht, 24, 39, 108, 114, 120, 123, 128, 131, 132, 135, 139, 148, 151, 152, 173, 185, 187, 188, 207, 211, 212, 218, 220, 233, 240, 241, 244, 253, 254, 255, 263, 276, 298, 302, 309, 328, 329, 354
Weiter, Wilhelm Eduard, 162, 163, 175, 332
Werfer Brigade, 146, 298, 329
Weygand, Marie-Renée-Joséphine (de Forsanz), 95
Weygand, Maxime, 51, 61, 78, 84, 94, 95, 181, 280, 281, 303, 304, 305, 317, 321
Wimmer, Sebastian, „Wastl", 41, 72, 116, 157, 183, 186, 284, 294, 295
Wimmer, Thérèse, 363
Winter, August, 122
Wörgl, 21, 22, 24, 32, 75, 98, 121, 123, 124, 128, 129, 130, 131, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 170, 172, 174, 177, 179, 185, 186, 187, 188, 190, 206, 207, 209, 211, 212, 235, 236, 237, 244, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 263, 266, 276, 284, 285, 294, 297, 298, 309, 325, 327, 330, 334, 341, 344, 346, 348, 364
Worsham, Alfred, 213, 221, 224, 228, 229, 246, 247, 248, 275, 287, 364
Woves, Bedrich, 69
Würthle, Friedrich, 128, 129

Y

Ybarnegaray, Jean, 84

Ultima bătălie **spune povestea aproape incredibilă a celei mai neprevăzute bătălii din cel de-al Doilea Război Mondial, când un mic convoi de tancuri americane condus de căpitanul Lee și-a unit forțele cu soldații germani, pentru a lupta împotriva fanaticilor SS care doreau să captureze castelul Itter și să-i execute pe prizonierii VIP de aici. Este o poveste despre alianțe neprevăzute, curaj dincolo de limite, suspans și, nu în ultimul rând, despre inamici implacabili.**

„Harding face o treabă exelentă atât în ceea ce privește cercetarea, cât și în privința așezării într-o ordine firească a tuturor pieselor, astfel încât să rezulte o poveste incredibilă despre incertitudine și dreptate..."
Military Review

„Bine scrisă și ușor de citit."
New York Journal of Books

ISBN 978-606-8516-85-1

www.raobooks.com